

Jalostuksen tavoiteohjelma

2021-2025

Tiibetinspanieli

Päivitys JTO:sta 2016-2020

Hyväksytty rotujärjestön yleiskokouksessa 22.2.2020
SKL:n jalostustieteellinen toimikunta hyväksynyt 24.6.2020

Sisällys

1. YHTEENVETO.....	4
2. TAUSTA	7
3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA	11
4. RODUN NYKYTILANNE	14
4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja	14
4.1.1 Populaation rakenne ja sukusiitos.....	15
4.1.2 Jalostuspohja	18
4.1.3 Rodun populaatiot muissa maissa.....	26
4.1.4 Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta.....	27
4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet	30
4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta.....	30
4.2.2 Jakautuminen näyttely- / käyttö- / tms. -linjoihin.....	30
4.2.3 PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen ja/tai käyttöominaisuuksien testaus ja/tai kuvaus	30
4.2.4 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa	30
4.2.5 Käyttö- ja koeominaisuudet	35
4.2.6 Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen.....	37
4.2.7 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohtista sekä niiden korjaamisesta.....	42
4.3. Terveys ja lisääntyminen	42
4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet.....	45
4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet.....	55
4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt	79
4.3.4 Lisääntyminen.....	80
4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet	88
4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä	90
4.4. Ulkomuoto.....	92
4.4.1 Rotumääritelmä.....	92
4.4.2 Näyttelyt ja jalostustarkastukset	93
4.4.3 Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus.....	96
4.4.4 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista.....	96
5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA	98
5.1 Käytetyimpien jalostuskoirien taso	98
5.2 Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen	102
6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS.....	106
6.1 Jalostuksen tavoitteet	106
6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille	108
6.3 Rotujärjestön toimenpiteet	113

6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin	113
6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta	114
7. LÄHTEET	116
8. LIITTEET	118

1. YHTEENVETO

Kuvaus rodusta ja sen käyttötarkoituksesta

Tiibetinspanieli kuuluu FCI :n roturyhmään seura- ja kääpiökoirat. Tiibetinspanieli näyttää tasapainoiselta eikä siinä ole liioiteltuja yksityiskohtia. Itsetietoisesti kannettu pieni pää ja itämainen ilme, liehuva hapsuinen turkki hännänhuiskuineen sekä reipas ja määrätietoinen askellus kertovat tiibetinspanielin rodunomaisesta olemuksesta.

Tiibetinspanielien varhaisimmista vaiheista tiedetään hyvin vähän. Himalajan alueella tiibetinspanieleita pidettiin suojattuina lemmikkeinä ja vahtikoirina olettavasti jo ennen ajanlaskun alkua. Tiibetinspanielit tulivat lemmikeiksi rodun nykyiseen kotimaahan Iso-Britanniaan 1890-luvun lopulla Intiasta ja Tiibetistä palaavien retkikuntien mukana. Ensimmäinen rotumääritelmä kirjoitettiin vuonna 1934 ja nykyinen rotumääritelmä on vuodelta 1987.

Tiibetinspanieli on säilynyt kautta historiansa valppaana, toimeliaana ja itsevarmana. Tiibetinspanielin pääsääntöinen käyttötarkoitus on seurakoira, joka ystävällisyytensä ja seurallisuutensa vuoksi soveltuu tehtäväänsä erinomaisesti. Sopeutuvaisuutensa vuoksi ne sopivat niin maalle kuin kaupunkiinkin ja niiden iloinen sekä itsevarma luonne miellyttää monia, minkä seurauksena se onkin yksi suosituimmista seurakoiraroduista.

Rodun tilanne ja jalostustavoitteet

Populaation rakenne ja jalostuspohja

Suomen tiibetinspanielikanta on edelleen maailman suurin. Rodun kehitykselle tuontikoirat Iso-Britanniasta ja Pohjoismaista ovat olleet merkittäviä. Tuontikoirien merkitys eri kannoista on edelleen tärkeä. Rodun jalostuspohja on riittävän suuri, mutta suuri osa rekisteröidyistä tiibetinspanieleista jää jalostuksen ulkopuolelle. Noin neljäsosaa nartuista ja kymmenesosaa uroksista käytetään jalostukseen, ja joillakin uroksilla on liikakäyttöä eli jälkeläisten lukumäärä nousee suureksi. Tuontien lisäksi eri uroksia tulisi saada enemmän jalostuskäyttöön. Myös jalostuslainoilla ja ulkomaisten urosten käytöllä voidaan turvata jalostuspohjan laajuutta.

Jalostustavoitteena on yksittäisen uroksen jälkeläismäärän pysyminen alle 3 %:ssa sukupolven rekisteröineistä sekä eri urosten jalostuskäytön lisääminen ja sukusiitosprosentin pysyminen alhaisena yhdistelmissä ja kannan tasolla.

Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet

Tiibetinspanielin käyttö suosittuna ja helppona seurakoirana tullaan säilyttämään vaalimalla niiden avointa ja sosiaalista luonnetta sekä pitämällä huolta jatkossakin rodun hyvästä terveydentilasta, joka on tae monipuoliselle seurakoiralle. Lempeytensä ja sopeutuvuutensa vuoksi tiibetinspanieli antaa paljon omistajalleen. Luonteensa itsenäisyyden ja vähäisen miellyttämishalunsa vuoksi tiibetinspanieli on haasteellinen koulutettava, mutta motivoituneena oppii paljon.

Pelokkuus (arkuus) ja ääniarkuus sekä aggressiivisuus johtuvat sekä perimästä että ympäristötekijöistä. Perimän merkitys on selkeä geenialueiden löydyttyä. Koiran käyttäytymistä ja persoonallisuutta koskevia tutkimuksia on edelleen meneillään, ja niiden tuloksia tulee seurata. Pennun mahdollisimman hyvän varhaisen kehityksen kannalta kasvattajan tulee huolehtia emon terveydestä ja ympäristöstä siten, etteivät sen mahdollisuudet hyvään pentujen hoivaan vaarannu. Kasvattajan tulee huolehtia pentujen sosiaalistamisesta ennen luovutusta. Uusia pennunomistajia tulee tukea ja neuvoa mahdollisimman

tarkkaan pennun kouluttamisen ja sosiaalistamisen suhteen sekä valistaa voimakkaiden pelästymisten haitallisilta vaikutuksilta.

Terveys ja lisääntyminen

Tiibetinspanielit ovat pitkäikäisiä, ja niitä pidetään vielä toistaiseksi useimmiten terveydeltään erinomaisina tai vähintään hyvinä. Niiden lisääntyminen ja hoivakäyttäytyminen on useimmiten luonnollista. PEVISAan kuulumisen on tärkeää, koska rodun tilasta saadaan tietoa ainakin polvi- ja silmätutkimusten osalta. Tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyiden 2014 ja 2019 vastaukset kattavat alle 4 % kyselyä kohden, sillä rekisteröintimäärien perusteella tiibetinspanielikanta Suomessa on noin 8400 koiraa.

Tavoitteena on, ettei rodun yleinen terveydentila huonone. PRA3-geenitestin tultua käyttöön pystytään yksi PRA:n muoto sulkemaan ennen pitkää pois jalostuksesta, mikäli kaikki jalostuskoirat testataan. Periytymistapansa ja useiden PRA-muotojen vuoksi sen esiintymistä on vielä geenitutkimusten edettyäkään vaikea estää kokonaan. Silmätauteista seurataan myös ylimääräisten luomikarvojen ja luomen rakennevikojen esiintymistä sekä perinnöllisiä kaiheja. Polvilumpion sijoiltaanmenon eli patellaluksaation 2-asteen ja sitä huonompien osuus ei tule lisääntyä, ja 2-asteen polvisten käytön jalostukseen tulee vähentyä. Lonkkaniveldysplasian esiintymisestä saadaan tietoa, eli rodun koirien luuston kuvausten määrää lisätään järjestämällä joukkokuvaustilaisuuksia. Munuaisdysplasiatapausten esiintymistä sekä tutkimuksen etenemistä seurataan.

Ulkomuoto

Tiibetinspanielin rotumääritelmä ei sisällä vaatimuksia, jotka altistaisivat koirat hyvinvointiongelmille. Tavoitteena on, etteivät liioitellut ominaisuudet yleisty. Riittävän pitkä kuono ilman raskaita huulia ja poimuja, voimakas ja riittävän syvä alaleuka, pieni pää suhteessa kokoon, silmien soikea muoto ja keskikokoisuus, terve rakenne sekä turkin laatu ja määrä vaativat huomiota.

Tärkeimmät suositukset jalostuskoirille

Jalostuskoirien suositukset ja vaatimukset on kirjattu tarkemmin Tiibetinspanielit ry:n jalostusohjesääntöön.

Yksittäisen uroksen jälkeläismäärän ei saa nousta yli 3 % sukupolven rekisteröinneistä eli yli 86 jälkeläisen.

Jalostukseen käytettävän koiran tulee olla terve, hyväkuntoinen ja luonteeltaan terve, itsevarma ja tasapainoinen. Pelokasta (arkaa), ääniarkaa tai aggressiivista tiibetinspanielia ei saa käyttää jalostukseen.

PEVISA-ohjelman mukaan pentueen vanhemmilla tulee astutushetkellä olla voimassaoleva silmätarkastuslausunto. Silmätarkastuslausunto ei astutushetkellä saa olla 24 kk vanhempi. Jalostusohjesääntöön mukaan PRA :ta tai perinnöllistä kaihia sairastavaa ei saa käyttää jalostukseen. Ylimääräisten ripsien esiintymisen tai silmäluomien rakennevikojen osalta todettujen silmämuutosten esiintyminen ja vakavuusaste vaikuttaa jalostuskäyttöön.

PEVISA-ohjelman mukaan pentueen vanhemmilla tulee astutushetkellä olla polvitarkastuslausunto. Tiibetinspanielin PEVISAssa rekisteröinnin raja-arvo on polvissa patellaluksaation aste 2. Virallisen polvitarkastuslausunnon alaikäraja on 12 kk. Alle kolmevuotiaalle koiralle tehty tutkimus on voimassa kaksi vuotta lausuntopäivästä. Yli kolmevuotiaalle koiralle annettu lausunto on voimassa pysyvästi. Jalostusohjesääntöön mukaan jalostukseen suositellaan tervepolvisia (0/0) koiria. Patellaluksaation asteiden 1 ja 2 omaavien koirien jalostuskäyttö on mahdollista jalostusohjesääntönsä mainituin rajoituksin.

Jalostuksessa pyritään välttämään yhdistämästä koiria, joilla on sama ulkomuodollinen ongelma tai puute. Jalostuksessa pyritään välttämään yhdistämästä koiria, joiden suvussa esiintyy sama vakava perinnöllinen sairaus (munuaisdysplasia, välilevytyrä eli mäyräkoirahalvaus, epilepsia).

On paljon vastuullisia tiibetinspanielikasvattajia, jotka jalostustyössään huomioivat rodun luonteen ja käyttäytymisen, terveyden sekä ulkomuodon, ja tuntevat myös vastuunsa kannan jalostuspohjasta. Heidän käsissään on rodun tulevaisuus.

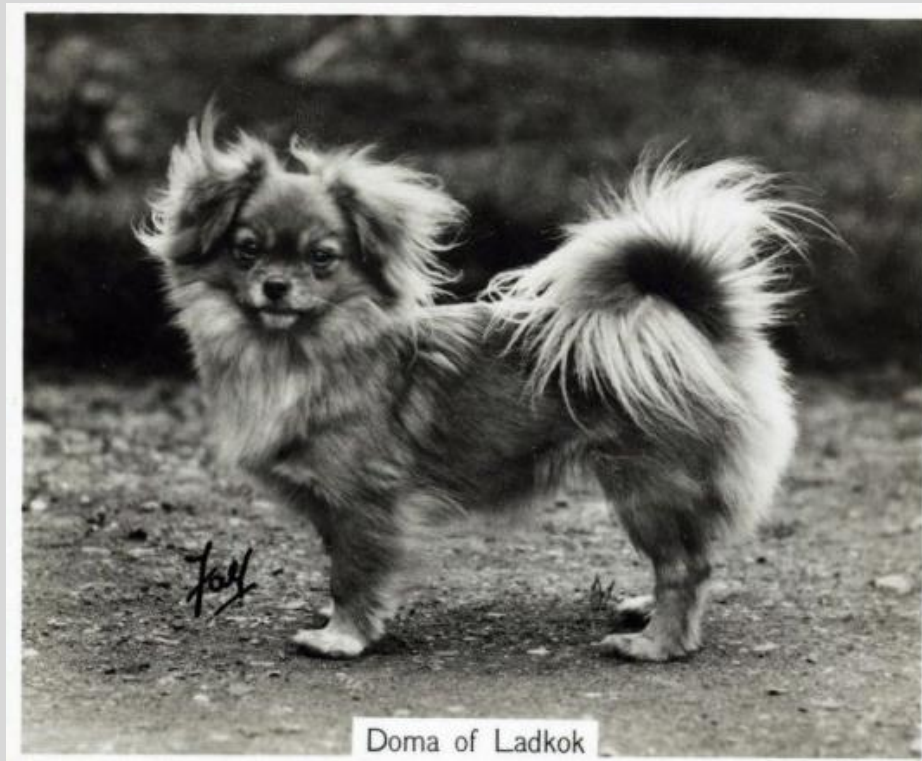
2. RODUN TAUSTA

Alkuperä ja käyttötarkoitus

Tiibetinspanielien varhaisimmista vaiheista tiedetään hyvin vähän, koska niiden alkuperämaana pidetty Tiibet on ollut eristettynä lähes kokonaan muusta maailmasta. Oletetaan kuitenkin, että alueella on ollut tiibetinspanielin tyyppisiä koiria jo 200 vuotta ennen ajanlaskumme alkua. Tiibetinspanieleita pidettiin Himalajan alueen kodeissa suojattuina lemmikkeinä ja vahtikoirina. Luostareissa niillä oli tärkeä tehtävä toimia muureilla vartioimassa ympäröivää aluetta ja varoittaa lähestyjistä alhaalla vartioiville tiibetinmastiffeille sekä luostarin henkilökunnalle. Tarunomaisen uskomuksen mukaan ne olisivat toimineet luostareissa myös rukousmyllyn pyörittäjinä. Näiden tehtävien lisäksi tiibetinspanieleiden ja muiden pienten tiibetiläisten koirien tehtävänä oli toimia usein kylmissä luostareissa munkkien vuoteenlämmittäjinä sekä pitkien uskonnollisten toimitusten aikana lämmittäjinä piiloutumalla munkkien leveisiin hihoihin. Tiibetinspanieleita pidettiin erittäin arvokkaina. Etenkin pienikokoiset yksilöt olivat kallisarvoisia, ja niitä lähetettiin suurena huomionosoituksena lahjoiksi Kiinan palatseihin ja muihin buddhalaisiin maihin. Tiibetinspanieleita annettiin myös länsimaalaisille kiitollisuuden osoituksina.

Rodun kehitys nykyiseen muotoonsa

Tiibetinspanielit tulivat lemmikeiksi rodun nykyiseen kotimaahan Iso-Britanniaan 1890-luvun lopulla Intiasta ja Tiibetistä palaavien retkikuntien mukana. 1900-luvun alussa Mrs. MacLaren Morrison toi useita yksilöitä Intiaan, Kiinaan ja Tiibettiin suuntautuneilta matkoiltaan. Samoin Mrs. Frank Wormald toi puna-valkoisen tiibetinspanieli Lhasan. Dr. Agnes Greig toi useita yksilöitä, sillä lääkärinä toimiessaan hän paransi ihmisiä, ja sai lahjaksi eritoutuisia koiria, joita sitten toi tullessaan Englantiin. Ennen toista maailmansotaa Englannissa eli reilut 50 tiibetinspanieliä. Ensimmäinen rotumääritelmä kirjoitettiin Englannissa vuonna 1934. Mallina rotumääritelmän tekemisessä käytettiin narttua Doma of Ladkok, jonka Agnes Greig oli tuonut Pohjois-Intiasta. Sodasta selvisi hengissä tunnetusti vain yksi tiibetinspanieli, jonka esivanhemmat edustivat Intiasta tuotuja verilinjoja. Tämä oli Skyid-niminen uros, jonka sukujuuret olivat Fanthorpe-kennelistä. Skyid-uros, Lordi ja Lady Wakefieldin Dolma-narttu ja veljekset Lama ja Garpon sekä niiden sisar Potala loivat perustan länsimaiselle kasvatustyölle. Erittäin todennäköisesti materiaalin vähyydestä johtuen jalostuksessa on ollut myös mukana koiria, jotka eivät olleet tiibetinspanieleita. Yleisesti ottaen alkuaikojen yhdistelmät olivat varsin voimakkaita sukusiitosparituksia.

John Sinclair Ltd:n Isossa-Britanniassa julkaisema kuvakortti vuodelta 1939

Läheisen sukusiitoksen vaarat tiedostettiin Iso-Britanniassa vastuullisten kasvattajien piirissä jo 1960-luvun lopulla. Sitten rotuun saatiin uusia verilinjoihin Intiasta, Nepalista, Tiibetistä ja Bhutanista. 1970- ja 1980-luvuilla amerikkalaisille kasvattajille tuli näitä uusia verilinjoihin edustavia tiibetinspanieleita rodun jalostusmateriaaliksi. Iso-Britanniassa erityisesti Braeduke-kennelin kasvattaja Ann Wynyard pyrki laajentamaan rodun jalostusperustaa. Näistä linjoista lähtöisin olevia tiibetinspanieleita tuotiin myös Suomeen.

1960-luku

Pentuesisarukset Bimbo-uros ja Dido-narttu olivat syntyneet ja rekisteröity tiibetinspanieleiksi Intiassa vuonna 1967. Sisarukset tekivät keskenään kaksi pentuetta, joiden jälkeläisistä ainakin uros Bim's Shri Brandywine on jatkanut sukuaan Yhdysvalloissa. Tätä sukulinjaa saatiin Englantiinkin, Shri Brandywine on CH Helfor Solo Khumbun äidin äidin isä. Pertti Marjomaa ja Jouni Seppänen (Arundina-kennel) toivat Suomeen kaksi Solo Khumbun tytärtä, CH Braeduke Bogo -Poo ja CH Braeduke Bogo La.

Tiibetissä syntyneistä uroksesta Jigme Khampa ja nartusta Yang Chelna sai Mrs. Wynyard tietää Indian Kennelklubin lehdestä vuonna 1967. Lehdessä kerrottiin kahden tiibetinspanielin rekisteröimisestä Intiassa. Nämä koirat, Jigme Khampa ja Yang Chelna, saivat yhteisen pentueen, joista kaksi narttua, Dikki Dolma ja Yasodhara, saapui Iso-Britanniaan vuonna 1969. Molemmat ovat saaneet jälkeläisiä. Dikki Dolma on ruotsalaisen CH Zollis Inter-Mez-Zon äidin äidin äiti ja siten monen suomalaiskoiran takana.

1970-luku

Hongkongissa syntynyt narttu Honeybun päätyi Hawaijille ja sen omistajaperhe Hackerit hankkivat Honeybunin sulhaseksi uroksen Braeduke Rimche Surkhang ja pentuja syntyikin vuonna 1970. Englantiin tuli Mrs Wynyardille tästä yhdistelmästä narttu Ama Kuluh. Ama rekisteröitiin tiibetinspanieliksi ja se saavutti muotovalion arvon vuonna 1974. Ama Kuluh oli CH Zollis Inter-Mez-Zon äidin isän äiti. Suomessa ja myöhemmin Ruotsissa asui CH Braeduke Dolpo Dikki, joka oli myös, Inter-Mez-Zon tavoin, sekä Ama Kuluhin

että Dikki Dolman jälkeläinen. Ama Kuluhin kirjava pentueveli CH Ba-Ba muutti Monica Herjeskogille (Strömkarlens-kennel) Ruotsiin, jossa sillä oli useita kymmeniä jälkeläisiä.

Nepalista tuli Kathmandussa vuonna 1971 syntynyt Tigger yhdysvaltalaisen diplomaattiperheen mukana Yhdysvaltoihin ja loppujen lopuksi päätyi Mrs Jay Childille Amroth-kenneliin. Tiggerin viralliseksi nimeksi tuli rekisteröimisen yhteydessä Amroth's Own Tigger. Yhdysvalloissa on ollut muutama Tiggerin jättämä pentue. Nepalista tuotiin 1970-luvulla Yhdysvaltoihin myös uros ja narttu, joiden jälkeläiset kahden eri tiibetiläisen perheen kasvattamia. Näiden koirien jälkeläiset Khumbila Jampa ja Khumbila Trindzin menestyivät sekä näyttelyissä että tottelevaisuuskehissä.

Tashi Dorji oli tiibetiläisten pakolaisten kasvattama urospentu Darjeelingissa, Pohjois-Intiassa. Yhdysvaltalainen Miss Perkins ihastui Tashiin ja toi sen mukanaan kotimaahansa. Myöhemmin Tashille ostettiin Englannista morsiameksi narttu, Braeduke Gon-Zu. Pentuja syntyikin, ja yhdistelmän toisesta pentueesta tuli Englantiin vuonna 1977 narttu Kalimpong Ming Dordja of Braeduke. Suomeen tuli Mingin poika CH Braeduke Ming-Bo ja nykyään Mingin linjaa Suomessa jatkaa Pertti Marjomaan ja Jouni Seppäsen (Arundina-kennel) tuoma CH Braeduke Metu Kongkar, jonka takana Ming on neljännessä polvessa.

Suomalaiset tiibetinspanielikasvattajat, eläinlääkärit Raili ja Brian Holcombe (Raibrai-kennel) saivat Neuvostoliitosta uroksen Rin Boj, jonka rodun sanottiin olevan chinese polonko, kiinalainen kääpiökoira. Näitä koiria oli kuulemma vain diplomaateilla ja muilla tärkeillä henkilöillä Neuvostoliitossa. Koiria kutsuttiin myös pekinginspanieleiksi, sillä alun perin ne olivat kotoisin Pekingistä, Kiinasta. Holcombet käyttivät Rin Boj'ta jalostukseen tiibetinspanielinartulleen ja pentueesta meni vuonna 1979 Englantiin Mrs Gidmanille (Clawson) uros -ja narttupentu. Narttu, jonka nimeksi tuli Clawson Raibrai Yin, sai Englannissa ensimmäiset pentunsa vuonna 1981, isänä CH Clawson Braeduke Rampa.

1990-luku

1990-luvulla Eurooppaan tuli muutamia tiibetinspanieleita Intiasta, Kiinasta ja Kirgisiasta. Kahden koiran jälkeläisiä on myös Suomessa. Näistä yhden kohdalla käytiin vilkasta keskustelua rodusta 'bhutanin damchi'.

Ranskalainen Anne-Marie Minotte (Houang-Ho) kävi Intiassa vuonna 1994 ja toi mukanaan nartun Eaden of Ada. Nartulla on jälkeläisiä niin Euroopassa kuin Yhdysvalloissa.

Leopoldo oli Kirgisiasta Laura Borzellan katukauppiaalta ostama musta urospentu, joka tuotiin Roomaan vuonna 1992. Leopoldo otettiin rotuun ja rekisteröitiin Sloveniassa. Se sai pentueen amerikkalaissyntyisen nartun, Dragonsong Worldclassin, kanssa vuonna 2002. Tästä pentueesta toi Suomeen Päivi Säviaho (Seduhin kennel) nartun Wazahwa Modrá Pisnickan, jolle syntyi kolme pentuetta. Samasta pentueesta meni Ruotsiin Margaretha Hägglundille (Jannock's -kennel) narttu Wong Chu Modrá Pisnicka.

Chotu oli Intiassa bhutanilaisista vanhemmista kasvatettu uros. Sen toi Saksaan Martina Krueger. Chotu otettiin rotuun ja rekisteröitiin Sloveniassa, samoin Chotun ja sen täyssiskon Lauli-Lan tytär Silvie. Slovenialaisesta Moetica-kennelistä toi Suomeen v. 1999 Päivi Säviaho (Seduhin kennel) Chotun pojan Moetica Dasho-La Seduhinin, jolla oli neljä pentuetta. Marja-Terttu Kallion (Cayana kennel) v. 1999 kasvattamaan pentueeseen syntyi viisi Chotun suoraa jälkeläistä.

Bimbo ja Dido ja niiden jälkeläiset Braedue Bogo-Poo ja Braeduke Bogo La, Tashi Dorjin jälkeläinen Braeduke Metu Kongkar ja Zollis Inter-Mez-Zon takana olevat Dikki Dolma ja Ama Kuluh ovat tärkeimmät Suomessa vaikuttaneet ja Zollis Inter-Mez-Zo vaikuttavin jalostuksessa. Zollis Inter-Mez-Zon 1980-luvulla syntyneillä pojilla Of Zlazano Zamovarilla on 432 jälkeläistä ja Of Zlazano Zharlie Zhaplinilla 321 jälkeläistä Suomessa.

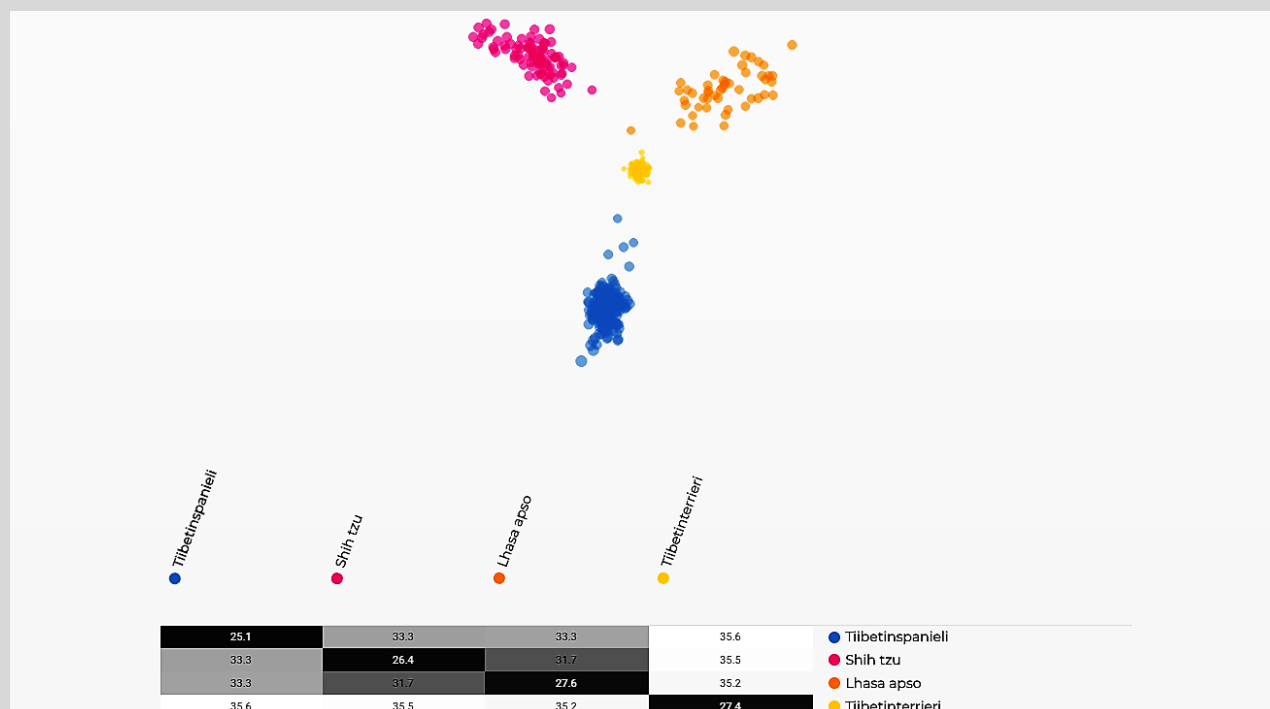
Erittäin ihmisrakkaana koirana tiibetinspanieli on vuosia ollut hyvin suosittu seurakoira. Sen luonne on vuosien kuluessa pehmentynyt. Se sopeutuu hyvin sekä lämpimiin että kylmiin elinympäristöihin. Tiibetinspanieli ei hauku usein, mutta ilmoittaa epäilyttäväksi mieltämistään asioista kuuluvalla haukunnalla. Sen ominaisuuksiin kuuluu hakeutuminen korkeille paikoille, joista on hyvä tarkkailla ympäristöä. Jalostustyön tuloksena tiibetinspanielin rotutyyppi on kehittynyt rotumääritelmän ohjaamaan suuntaan, vaikka rodussa esiintyykin eri tyyppisiä ja värejä.

Sukulaisrodut, joiden kanssa yhteinen kehityshistoria

Tiibetiläiset rodut ovat vanhimpia yhdessä aasialaisten vinttikoirien kanssa. Tiibetin eristyneisyyden vuoksi rotujen alkuperän selvittäminen ei ole helppo tehtävä. Tiibetinspanielin alkuperä nivoutuu läheisesti yhteen kahden muun tiibetiläisen rodun, lhasa apson ja tiibetinterrierin, kanssa. Tiibetiläiset itse kutsuvat lhasa apsoa nimellä apso seng kyi ”pitkäkarvainen vartioiva leijonakoira”, ja tiibetinspanielista käytetään eri lähteissä myös nimitystä jemtse apso, ”keritty koira”. Lhasa apso -pentueisiin syntyy silloin tällöin lyhytkarvaisia muunnoksia, prapsoja (perhapso, perhaps apso). Rotujen perinnöllistä vaihtelua mittaavaan geenitestiin on tiibetiläisistä kääpiöroduista toistaiseksi osallistunut jonkin verran tiibetinspanieleita, lhasa apsoja, shih tzuja ja tiibetinterriereitä. Rotujen geneettistä eroavaisuutta on mitattu MyDogDNA-testissä, ja sen perusteella näyttää siltä, että shih tzu ja lhasa apso ovat geneettisesti lähempänä toisiaan kuin tiibetinspanieliä.

Kaavion 1 taulukossa jokaisella ryhmällä on oma rivi ja sarake. Jokainen numero kuvaa keskimääräistä eroa rivin ja sarakkeen ryhmien yksilöiden välillä. Eroavaisuus esitetään prosenttilukuna mitattujen perimän kohtien välillä. Mitä pienempi eroavaisuus, sitä tummempi on numeron tausta. Esimerkiksi tiibetinspanieli on keskimääräisesti 25.1 % erilainen kuin toinen tiibetinspanieli, mutta eroaa 33.3% verrattuna rotuun shih tzu. (Genoscooper, MyDogDNA)

Kaavio 1. . Rotujen/roturyhmien välinen geneettinen eroavaisuus (%).

(Genoscooper MyDogDNA, poimintapäivä 28.1.2020)

Kiinanpalatsikoiran sanotaan olevan samaa alkuperää tiibetinspanielin kanssa, ja eri maissa erilaiset mielipyytykset näyttävät kehittäneen tyyppiä eri suuntiin: lyhytkuonoisempaan tyyppiin pohjoisessa sekä Kiinan

puolella, ja pitempikuonoiseen etelämmässä, Himalajan alueella. Tiibetinspanieli vaikuttaakin olevan geneettisesti hieman lähempänä kiinanpalatsikoiraa kuin muita tiibetiläisiä kääpiökoiria, sillä tällä hetkellä testattujen koirien geneettinen eroavaisuus tiibetinspanielilla ja kiinanpalatsikoirilla on 32%, kun se tiibetinspanielilla ja muilla tiibetiläisillä kääpiökoirilla on noin prosenttia suurempi.

Ensimmäiset koirat Suomessa, koiramäärän kehitys

Suomeen ensimmäiset tiibetinspanielit tulivat vuonna 1964, jolloin Paula Kangassalo toi Of Zlazano kenneliin Sivas-kennelistä viisi tiibetinspanielia; urokset Sivas Ang Arro, Sivas Kirbah sekä nartut Sivas Meta, Sivas Suzuki ja Sivas Suki. Kaikkiaan Paula Kangassalo toi 60- ja 70-luvulla yhteensä 29 tiibetinspanielia. Yhtä lukuunottamatta nämä koirat tulivat Englannista ja monet niistä olivat Ann Wynyardin Braeduke-kennelin kasvatteja.

Taulukko 1. Rekisteröintimäärät rodun ensimmäisinä vuosina Suomessa.

Vuosi	Rekisteröintimäärät
1964	10 (joista 5 tuontia Englannista)
1965	16
1966	11
1967	6 (joista 1 tuonti Englannista)
1968	29 (joista 4 tuontia Englannista)
1969	49 (joista 5 tuontia Englannista)
1970	92
1971	121 (joista 4 tuontia Englannista)

1960-luvulla rekisteröitiin muutamia pentueita vuodessa. 1970-luvulla rekisteröinnit alkoivat nousta ja uudelle vuosikymmenelle siirryttiin yli 600 pennun rekisteröinnein. Paula Kangassalo oli rodun suurin kasvattaja pitkälle 1990-luvulle asti, ja hän jatkoi myös tuontejä ulkomailta. Ensimmäisen parinkymmenen vuoden aikana hänen of Zlazano-kennelistään lähtenyt pentumäärä meni jo toiselle tuhannelle. Muita suuria kasvattajia olivat Millan, Scedessan, Arctica, Bukefalos, Lagoon ja Habanas. Kaikkien näiden pentumäärät olivat kuitenkin vielä tuolloin alle 200. Osa noitten vuosikymmenten kasvattajista jatkaa edelleen. Vuonna 1972 rekisteröitiin ensimmäinen Saffron-pentue (Pirkko Linnus), 1974 ensimmäinen Silences-pentue (Riitta Viitala), 1978 ensimmäinen Cayana-pentue (Marja-Terttu Kallio) ja 1979 ensimmäinen Lecibsin-pentue (Jukka Kuusisto).

3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA

Nykyinen rotujärjestö ja aiemmat rotujärjestöt

Alkuun tiibetinspanieliharrastajien yhteisenä yhdistyksenä toimi vuonna 1971 perustettu Suomen Tiibetiläiset ry. Sen rodut olivat tiibetinaspo (Ihasa apso), tiibetinspanieli ja tiibetinterrieri. Rotujärjestönä ja virallisena edunvalvojana kaikille silloisille tiibetiläisroduille toimi Suomen Seurakoirajärjestö ry. Vasta myöhemmin Suomen Tiibetiläiset ry:stä tuli virallinen rotujärjestö sen edustamille roduille. Tiibetinspanieleiden suosio ja rekisteröintimäärien kasvu johtivat ensin tiibetinspanieleiden alajaoksen perustamiseen, ja lopulta Tampereella vuonna 1978 pidettiin Tiibetinspanielit ry:n perustava kokous puheenjohtajanaan Pirkko Linnus. Ensimmäiseksi puheenjohtajaksi valittiin Paula Kangassalo. Yhdistyksen nimi virallistettiin kolme vuotta myöhemmin, 27.5.1981. Suomen Kennelliitto myönsi rotua harrastavan yhdistyksen oikeudet Tiibetinspanielit ry:lle vuonna 1988, edelleen rotujärjestönä oli Suomen Tiibetiläiset ry. Virallinen rotujärjestö Tiibetinspanielit ry:stä tuli 1.1.1994.

Taulukko 2. Rotujärjestön varsinaisten jäsenten lukumäärä ja sen kehitys

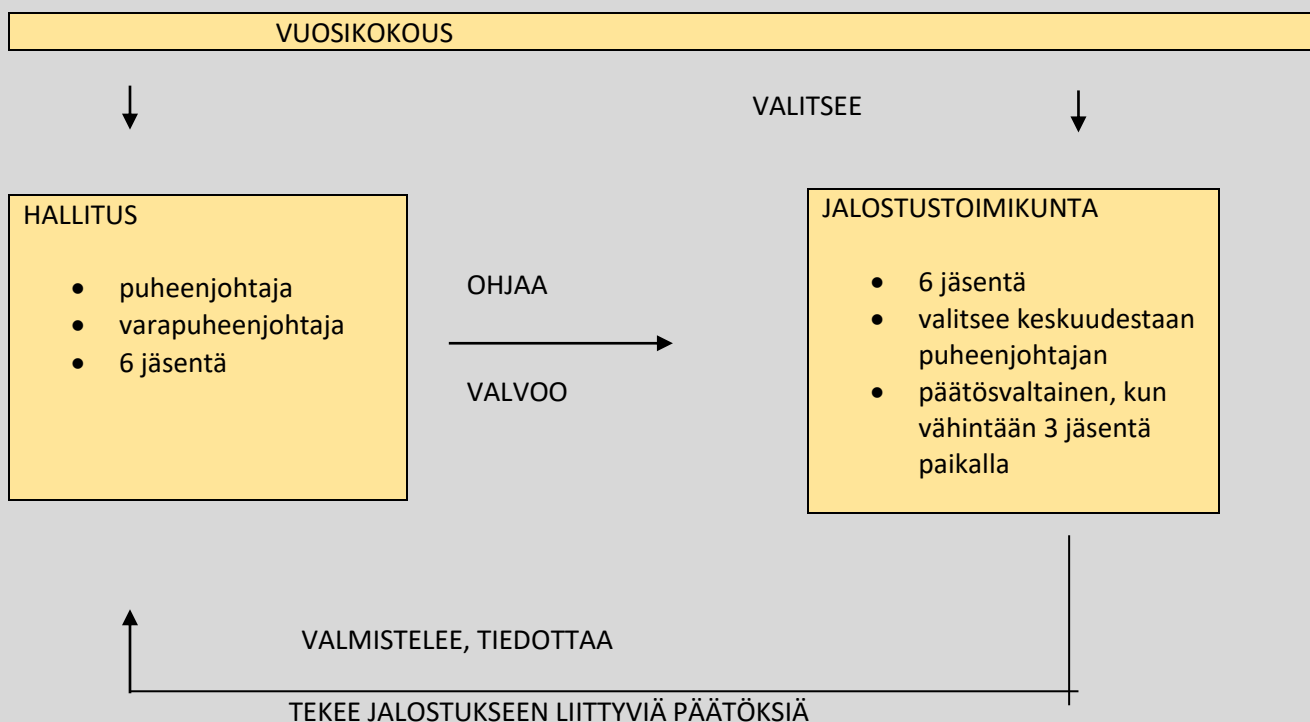
Vuosi	Jäsenmäärä vuoden lopussa
2002	1179
2003	1383
2004	1355
2005	1341
2006	1358
2007	1295
2008	1272
2009	1351
2010	1299
2011	1169
2012	1143
2013	1077
2014	1078
2015	994
2016	1023
2017	989
2018	921
2019	949

Tiibetinspanielit ry:n tarkoituksena on edistää rekisteröityjen puhdasrotuisten tiibetinspanieleiden jalostusta, ohjata jäseniään vastuulliseen koiranpitoon ja kasvattamaan koiriaan oikein, seurata ja toteuttaa tiibetinspanieleihin liittyvää tutkimus- ja koulutustoimintaa sekä toimia tiibetinspanieleiden harrastajien yhdyssiteenä.

Tiibetinspanielit ry:n jalostusasioita hoitaa jalostustoimikunta, joka toimii rotujärjestön hallituksen alaisuudessa. Toimikuntaan kuuluu kuusi jäsentä. Toimikunnan jäsenet valitsee rotujärjestön vuosikokous kahdeksi vuodeksi kerrallaan. Toimikunnan puheenjohtaja ja sihteeri valitaan vuosittain toimikunnan sisäisesti. Jalostustoimikunta on päätösvaltainen, kun kolme sen jäsentä on paikalla.

(www.tiibetinspanielit.fi)

Kaavio 2. Jalostusorganisaation rakenne ja jalostustoimikunnan tehtävät.

Jalostustoimikuntaan voidaan valita henkilö, joka

- on ollut yhdistyksen ja Suomen Kennelliiton jäsen vähintään viisi vuotta yhtäjaksoisesti.
- on suorittanut hyväksytysti SKL:n kasvattajakurssin.
- omaa erittäin perusteellisen rodun tuntemuksen.
- tuntee hyvin maassamme olevan tiibetinspanielikannan.
- omaa riittävät teoreettiset tiedot perinnöllisyydestä.
- omaa käytännön kokemusta rodun jalostamisesta.
- on pitkäjänteinen ja neuvottelu- ja yhteistyökykyinen sekä kaikessa toiminnassaan yleistä luottamusta nauttiva.

Kaikki jalostustoimikunnan jäsenet toimivat jalostusneuvoina. Toimikunta voi tarpeen mukaan nimetä keskuudestaan tai toimikunnan ulkopuolelta henkilöitä erillisten tehtävien vastuuhenkilöiksi tai avustajikseen.

Jalostustoimikunta noudattaa tehtävässään Suomen Kennelliiton ohjeita rotujärjestöjen, rotua harrastavien yhdistyksien ja rotuyhdistysten jalostustoimikunnille.

Jalostustoimikunnan tehtävänä on

- antaa jalostusneuvontaa.
- kerätä, tilastoida ja julkaista jalostustoimintaan liittyvää tietoa.
- järjestää jalostustarkastuksia tarvittaessa.
- toimittaa ja julkaista jalostusta käsittelevää aineistoa.
- järjestää yhteistyössä hallituksen ja/tai paikallisten harrastajien kanssa jalostusaiheisia tapahtumia ja koirien terveystarkastuksia.
- seurata rodun kehitystä ja näyttelyarvostelua.
- järjestää ulkomuototuomareiden koulutus- ja jatkokoulutustilaisuuksia ja kerätä aineistoa ko. tilaisuuksiin.
- seurata ja kartoittaa rodussa todettuja perinnöllisiä sairauksia ja vikoja ja tiedottaa niistä hallitukselle.

- antaa pennunkyselijoille tietoa jalostusohjesäännön vaatimukset täyttävistä pentueista.
- neuvoa astutuksiin, synnytyksiin, nartun ja pentujen hoitoon sekä rekisteröintiin ja luovutukseen liittyvissä asioissa.
- käsitellä ja myöntää poikkeusluvut rotujärjestön jalostusohjesäännöstä.
- valmistella rodun jalostuksen tavoiteohjelma.

Jalostusneuvonta on maksutonta eikä velvoita kasvattajaa mihinkään. Jalostustiedustelu tulee tehdä hyvissä ajoin ennen arvioitua astutuskohtaa, ja kasvattajan toivotaan pohtineen etukäteen omia urosehdotuksiaan. Jalostusneuvonnan tulee olla puolueetonta ja siinä on huomioitava koko käytettävissä oleva koiramateriaali. Jalostustoimikunnan on kaikissa tilanteissa toimittava rodun edun edellyttämällä tavalla. (Tii-betinspanielit ry)

4. RODUN NYKYTILANNE

4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja

Rodun perinnöllinen monimuotoisuus tarkoittaa sen geenimuotojen (alleelien) runsautta. Puhutaan myös jalostuspohjan laajuudesta.

Mitä monimuotoisempi rotu on, sitä useampia erilaisia versioita sillä on olemassa samasta geenistä. Tämä mahdollistaa rodun yksilöiden geenipareihin heterotsygotiaa, joka antaa niille yleistä elinvoimaa ja suojaa monen perinnöllisen vian ja sairauden puhkeamiselta. Monimuotoisuus on tärkeää myös immuunijärjestelmässä, jonka geenikirjon kapeneminen voi johtaa esimerkiksi tulehdussairauksiin, autoimmuunitauteihin ja allergioihin. Jalostus ja perinnöllinen edistymisenkin ovat mahdollisia vain, jos koirien välillä on perinnöllistä vaihtelua.

Suurilukuinenkin koirarotu on monimuotoisuudeltaan suppea, jos vain pientä osaa rodun koirista ja sukulinjoista on käytetty jalostukseen tai jos rodussa on koiria, joilla on rodun yksilömäärään nähden liian suuret jälkeläismäärät. Tällaiset koirat levittävät haitalliset mutaatioalleelinsa vähitellen koko rotuun, jolloin jostakin yksittäisestä mutaatiosta saattaa syntyä rodulle uusi tyyppivika tai -sairaus. Vähitellen on vaikea löytää jalostukseen koiria, joilla ei tätä mutaatiota ole. Ihannetilanteessa jalostukseen käytetään koiria tasaisesti rodun kaikista sukulinjoista.

Monimuotoisuutta turvaava suositus yksittäisen koiran elinikäiselle jälkeläismäärälle on pienilukuisissa roduissa enintään 5 % ja suurilukuisissa enintään 2-3 % laskettuna rodun neljän vuoden rekisteröintimäärästä. Jos rodussa rekisteröidään neljän vuoden aikana yhteensä 1000 koiraa, ei yksittäinen koira saisi olla vanhempana useammalle kuin 20-50 koiralle. Toisen polven jälkeläisiä koiralla saisi pienilukuisissa roduissa olla korkeintaan 10 % ja suurilukuisissa 4-6 % laskettuna neljän vuoden rekisteröinneistä.

(Suomen Kennelliitto, MMT Katariina Mäki 5.8.2013)

4.1.1 Populaation rakenne ja sukusiitos

Taulukko 3. Vuositilasto – rekisteröinnit 15 vuoden aikana.

	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005
Pennut (kotimaiset)	569	628	649	732	622	757	713	850	865	817	811	834	865	776	790
Tuonnit	8	7	6	11	4	6	11	10	8	9	13	16	7	11	14
Rekisteröinnit yht.	577	635	655	743	626	763	724	860	873	826	824	850	872	787	804
Pentueet	143	165	170	201	170	209	195	238	238	225	228	236	234	227	224
Pentuekoko	4	3,8	3,8	3,6	3,7	3,6	3,7	3,6	3,6	3,6	3,6	3,5	3,7	3,4	3,5
Kasvattajat	80	96	88	102	96	113	110	125	132	131	116	114	110	106	99
jalostukseen käytetyt eri urokset															
- kaikki	94	99	84	118	102	127	121	130	115	123	131	123	124	106	105
- kotimaiset	79	81	69	96	80	107	100	113	96	107	112	108	100	90	82
- tuonnit	15	17	14	20	22	19	19	16	15	15	18	15	22	14	20
- ulkomaiset	0	1	1	2	0	1	2	1	4	1	1	0	2	2	3
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	4 v 11 kk	4 v 11 kk	4 v 11 kk	4 v 7 kk	4 v 7 kk	4 v 9 kk	4 v 5 kk	4 v 4 kk	4 v 6 kk	4 v 6 kk	4 v 4 kk	3 v 9 kk	4 v	3 v 5 kk	3 v 10 kk
jalostukseen käytetyt eri nartut															
- kaikki	142	165	167	195	167	205	189	232	233	221	224	233	228	223	219
- kotimaiset	138	160	164	191	161	199	185	221	222	215	211	221	221	205	203
- tuonnit	4	5	3	4	6	6	4	11	11	6	13	12	7	18	16
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	3 v 9 kk	3 v 11 kk	4 v	4 v 2 kk	4 v	4 v	4 v	3 v 8 kk	3 v 10 kk	3 v 10 kk	3 v 9 kk	3 v 10 kk	3 v 8 kk	3 v 10 kk	3 v 10 kk
Isoisät	144	154	144	171	156	171	161	177	180	170	173	185	169	166	164
Isoäidit	195	213	200	249	218	262	239	273	269	270	270	266	254	240	237
Sukusiitosprosentti	1,92 %	1,99 %	2,10 %	1,96 %	1,85 %	2,26 %	1,87 %	2,45 %	1,86 %	2,02 %	2,13 %	2,47 %	2,33 %	2,23 %	2,60 %

(Suomen Kennelliiton Jalostustietojärjestelmä, poimintapäivä 12.1.2020)

Rekisteröintimäärät Suomessa

Suomen tiibetinspanielikanta on edelleen maailman suurin. Vuosina 1989-1994 rekisteröitiin yli tuhat tiibetinspanielia vuosittain. Rodun rekisteröintimäärät putosivat voimakkaasti 1990-luvun alun jälkeen, ja vuonna 1999 rekisteröitiin vain 407 tiibetinspanielia (397 kotimaista pentua). Verrattuna 1990-luvun lopun ja 2000-luvun alun rekisteröintimääriin rekisteröintiluvut olivat jälleen noususuuntaiset vuosina 2005 - 2014, sillä tiibetinspanieleita rekisteröitiin vuoden 2005 jälkeen jatkuvasti vuosittain yli 700. Viime vuosina rekisteröintimäärät ovat jälleen olleet lievässä laskussa ja vuonna 2019 rekisteröintiin 577 tiibetinspanielia.

Rotujärjestön pentuvälityksessä on ollut viime vuosina noin 40-50 jalostusohjesäännön mukaista tiibetinspanielipentuetta vuosittain, joten rotujärjestön välitystä hyödynnetään tiedottamisessa vain noin kolmasosan kohdalla koko pentuemäärästä.

Tiibetinspanieli on suosittu rotu. Se on useina vuosina ollut sijoilla 12. - 14. kaikkien rotujen rekisteröintimäärissä. Vuoden 2019 rekisteröintimäärissä tiibetinspanieli oli sijalla 17. Pentuja myydään jatkuvasti myös rekisteröimättöminä. Lähes vuosittain ilmenee tapauksia, joissa jonkun kasvattajan toiminnasta joudutaan tekemään ilmoitus Kennelliiton Kasvattajatoimikunnalle.

Tuontikoirien vuosittainen lukumäärä

Suomeen ensimmäiset, jalostukseen käytetyt tiibetinspanielit tuotiin Englannista vuonna 1964. Lähes poikkeuksetta 1960- ja 1970-luvuilla koirat tuotiin Englannista, mutta 1980-luvun alussa alkoi ruotsalaiskoirien tuonti. Sitä tehosti ruotsalaisten urosten käyttö jalostukseen ennen karanteenirajan sulkeutumista Suomes-

sa tavattujen raivotautitapausten vuoksi. Raivotautitilanteen laannuttua ja EVIRA :n annettua tarkat tuonti- ja vientiohjeet rajan ylitykseen yhteistyö ruotsalaisten kanssa on jatkunut. Ruotsalaisten koirien merkitys maamme tiibetinspanielikannalle on ollut merkittävä.

Vuosien	1964 - 1973 aikana tuotiin yhteensä	32 tiibetinspanielia.
	1974 - 1983 " " "	32 "
	1984 - 1993 " " "	66 "
	1994 - 1997 " " "	9 "

Taulukko 4. Tiibetinspanieleiden tuonnit 1998-2019.

Maa	1998-2002	2003-2008	2009-2010	2011-2014	2015-2019	Yht. vuosina 1998-2019
RUOTSI	22	20	6	12	8	68
ISO-BRITANNIA	13	5	2	1	4	25
NORJA	9	13		1	4	27
SLOVENIA	6	2			1	9
USA	5	10	3	5	2	25
AUSTRALIA	4	2				6
TANSKA	3		1	3	3	10
IRLANTI	1				3	4
TSEKKI	1	1	1	1	1	5
SVEITSI	1					1
ALANKOMAAT		1		1		2
RANSKA		1				1
VIRO		13	9	9	7	38
JAPANI				1		1
ITÄVALTA					1	1
BELGIA					1	1
ESPANJA					1	1
Yhteensä	65	68	22	34	36	225

Viime vuosina tiibetinspanieleiden tuonnit ovat selvästi vähentyneet verrattuna 2000-luvun alkuun.

Rodun jalostusurosten ja -narttujen ikä

Rodun urosten ja narttujen keskimääräinen jalostuskäytön ikää voidaan pitää arviona rodun keskimääräisestä sukupolven pituudesta. Rodun keskimääräinen jalostuskäytön ikä on uroksilla on pääsääntöisesti ollut yli 4 vuotta, kolmena viime vuotena lähes 5 vuotta. Nartuilla keskimääräinen jalostusikä on vaihdellut 3 ja 4 vuoden välillä ollen kahtena viime vuotena alle 4 vuotta. Arvio tiibetinspanieleiden keskimääräisestä sukupolven pituudesta on neljä vuotta. Jalostuskäytössä on yli 10-vuotiaita uroksia, ja vuosittain syntyy pentueita, joissa toinen vanhemmista on alle 2-vuotias.

Tietoa sukusiitoksesta

Sukusiitos

Sukusiitoksessa pentueen vanhempina käytettävät koirat ovat keskenään sukua. Sukusiitoksena pidetään serkusten tai sitä läheisempien sukulaisten yhdistämistä. Sukusiitos kasvattaa riskiä perinnöllisten sairauksien esilletuloon.

Sukusiitosaste tai -prosentti on todennäköisyys sille, että satunnaisesti valittu geenipari sisältää geenistä kaksi samaa alleelia (versiota), jotka ovat molemmat peräisin samalta esivanhemmalta. Saman esivanhemman tietty alleeli on siis tullut koiralle sekä isän että emän kautta. Tällainen geenipari on homotsygoottinen ja identtinen. Ilman sukusiitosta suurin osa yksilöiden geenipareista on heterotsygoottisia, jolloin haitalliset, usein resessiiviset alleelit pysyvät vallitsevan, normaalin alleelin peittäminä.

Sukusiitos vähentää heterotsygoottisia geenipareja

Koiran sukusiitosaste on puolet sen vanhempien välisestä sukulaisuussuhteesta. Isä-tytär -parituksessa jälkeläisten sukusiitosaste on 25 %, puolisisarparituksessa 12,5 % ja serkusparituksessa 6,25 %. Sukusiitos vähentää heterotsygoottisten geeniparien osuutta jokaisessa sukupolvessa sukusiitosasteen verran, joten esimerkiksi puolisisarparituksessa jälkeläisten heterotsygotia vähenee 12,5 %. Myös todennäköisyys haitallisten resessiivisten ongelmien esiintuloon on puolisisarparituksessa 12,5 %.

Koirilla on rotuja muodostettaessa käytetty runsaasti sukusiitosta. Sukusiitoksella pyritään tuottamaan tasalaatuisia ja periyttämismuotoja eläimiä. Jos huonot alleelit esiintyvät kaksinkertaisina sukusiitoksen ansiosta, niin mikseivät hyvätkin. Toisaalta sukusiitetykin eläin siirtää vain puolet perimästään jälkeläisilleen, jolloin edulliset homotsygoottiset alleelijohdistelmät purkautuvat. Lisäksi jokainen yksilö kantaa perimässään useita haitallisia alleleja, joiden todennäköisyys tulla esiin jälkeläisissä kasvaa sukusiitoksen myötä, joten turvallisia sukusiitosyhdistelmiä ei ole.

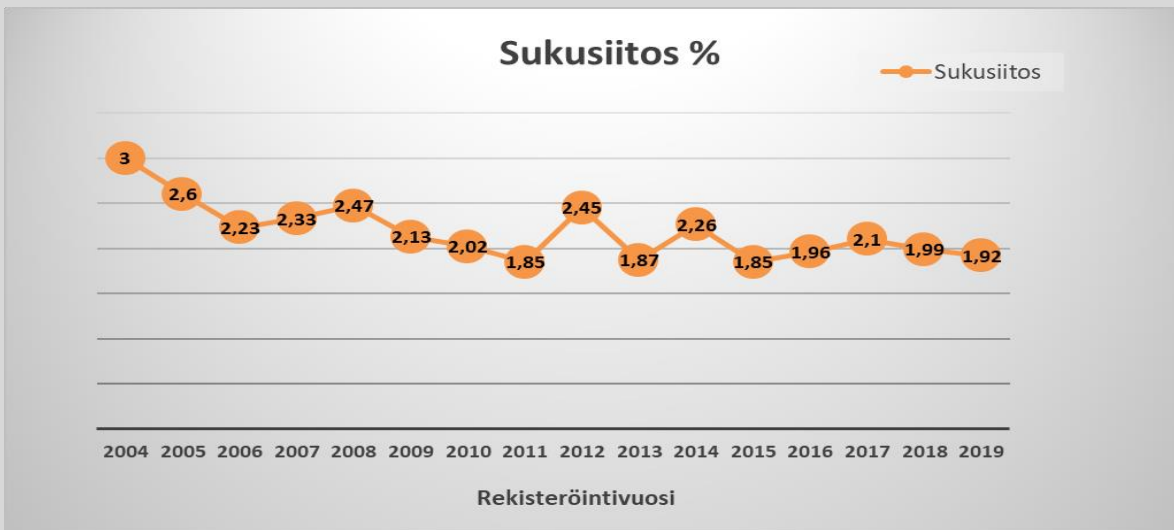
Haitat alkavat näkyä kun sukusiitosaste ylittää 10 %

Tutkimuksissa on todettu sukusiitoksen haittavaikutusten alkavan näkyä eläimen sukusiitosasteen ylittäessä 10 %. Silloin todennäköisyys hedelmällisyyden ja elinvoiman heikkenemiseen kasvaa, ja nähdään esimerkiksi lisääntymisvaikeuksia, pentukuolleisuuden nousua, pentujen epämuodostumia, vastustuskyvyn heikkenemistä sekä tulehdusalttiutta. Ilmiötä kutsutaan sukusiitostaantumaksi. Jos sukusiitosaste kasvaa hitaasti monen sukupolven aikana, haitat ovat pienemmät kuin nopeassa sukusiitoksessa eli lähisukulaisten yhdistämisessä.

Sukusiitosasteen suuruus riippuu laskennassa mukana olevien sukupolvien määrästä, joten vain sellaisia sukusiitosasteita voi verrata keskenään, jotka on laskettu täsmälleen samalla sukupolvimäärällä. Jalostuksessa suositellaan neljän-viiden sukupolven perusteella lasketun sukusiitosasteen pitämistä alle 6,25 %.

(Suomen Kennelliitto, Katariina Mäki 5.8.2013)

Kaavio 3 .Tiibetinspanieleiden vuosittaisen sukusiitosasteen kehitys 15 vuoden aikana.

Suomen Kennelliiton Jalostustietojärjestelmä, poimintapäivä 3.1.2020)

Tiibetinspanieleiden sukusiitosprosentti on laskenut 2000-luvun alusta, ja säilynyt kohtuullisena viime vuosina, alle 2,5 % ja useina vuosina alle 2 %. On huomattava, että nämä sukusiitosprosentit eli sukusiitosasteet ovat aliarvioita todelliseen tilanteeseen nähden, koska sukutaulut ovat puutteellisia esimerkiksi tuontikoirien osalta.

4.1.2 Jalostuspohja

Jalostustietojärjestelmän jalostuspohja per sukupolvi -luvut on laskettu nelivuotisjaksoilta. Viimeinen kussakin jaksossa mukana oleva vuosi on se, jonka kohdalla tieto näkyy. Esimerkiksi vuoden 2019 luvut on laskettu vuosien 2016-2019 ajalta.

Taulukko 5. Vuositilasto - Jalostuspohja per sukupolvi 15 vuoden ajalta.

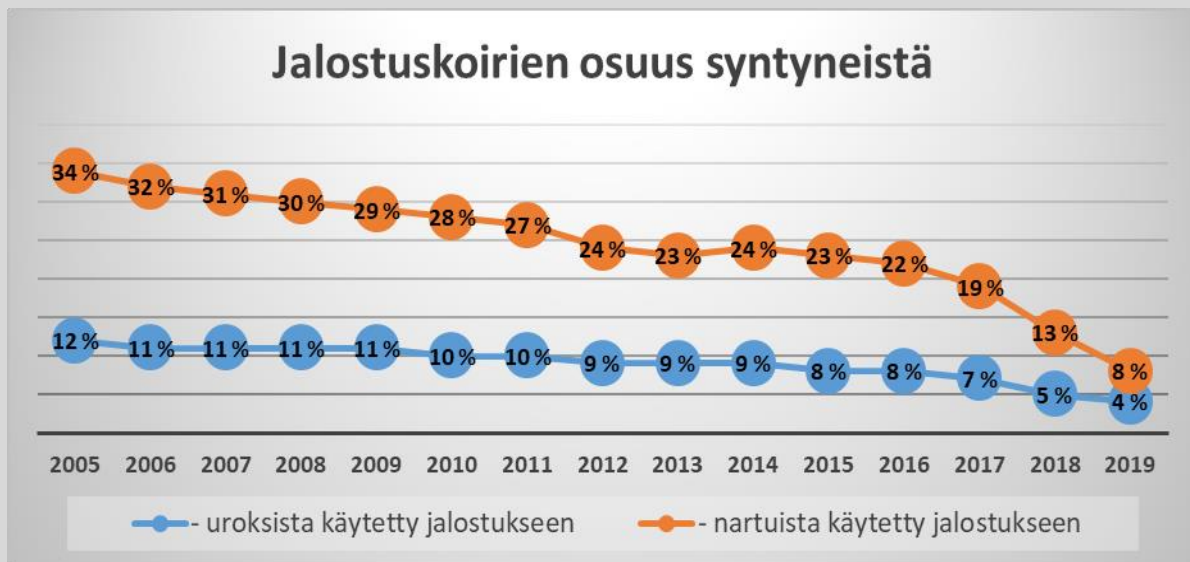
	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005
Per vuosi															
- pentueet	143	165	170	201	170	209	195	238	238	225	228	236	234	227	224
- jalostukseen käytetyt eri urokset	94	99	84	118	102	127	121	130	115	123	131	123	124	106	105
- jalostukseen käytetyt eri nartut	142	165	167	195	167	205	189	232	233	221	224	233	228	223	219
- isät/emät	0,66	0,6	0,5	0,61	0,61	0,62	0,64	0,56	0,49	0,56	0,58	0,53	0,54	0,48	0,48
- tehollinen populaatio	162 (57%)	180 (55%)	167 (49%)	214 (53%)	184 (54%)	227 (54%)	212 (54%)	245 (51%)	231 (49%)	233 (52%)	242 (53%)	239 (51%)	238 (51%)	217 (48%)	214 (48%)
- uroksista käytetty jalostukseen	0 %	1 %	6 %	7 %	6 %	10 %	7 %	9 %	9 %	9 %	9 %	11 %	9 %	12 %	11 %
- nartuista käytetty jalostukseen	0 %	2 %	9 %	18 %	23 %	25 %	23 %	20 %	26 %	24 %	27 %	30 %	29 %	29 %	33 %
Per sukupolvi (4 vuotta)															
- pentueet	679	706	750	775	812	880	896	929	927	923	925	921	885	838	789
- jalostukseen käytetyt eri urokset	218	216	238	253	266	276	280	285	266	274	266	254	241	222	221
- jalostukseen käytetyt eri nartut	505	513	532	554	578	621	636	660	652	651	642	618	590	553	525
- isät/emät	0,43	0,42	0,45	0,46	0,46	0,44	0,44	0,43	0,41	0,42	0,41	0,41	0,41	0,4	0,42
- tehollinen populaatio	468 (34%)	469 (33%)	502 (33%)	529 (34%)	554 (34%)	584 (33%)	596 (33%)	612 (33%)	586 (32%)	595 (32%)	582 (31%)	558 (30%)	531 (30%)	493 (29%)	480 (30%)
- uroksista käytetty jalostukseen	4 %	5 %	7 %	8 %	8 %	9 %	9 %	9 %	10 %	10 %	11 %	11 %	11 %	11 %	12 %
- nartuista käytetty jalostukseen	8 %	13 %	19 %	22 %	23 %	24 %	23 %	24 %	27 %	28 %	29 %	30 %	31 %	32 %	34 %

(Suomen Kennelliiton Jalostustietojärjestelmä, poimintapäivä 3.1.2020)

Jalostukseen käytettyjen urosten ja narttujen osuus syntyneistä

Suuri osa nartuista jää jalostuksen ulkopuolelle, sillä noin neljäsosaa nartuista ja kymmenesosaa uroksista käytetään jalostukseen. Nartuista noin 75 % jää jalostuskäytön ulkopuolelle ja uroksista vastaavasti noin 90 %. Nuorimpien ikäluokkien koiria käytetään vielä jalostukseen, joten niiden prosenttiluvut kasvavat seuraavien vuosien aikana. Suurin osa tiibetinspanieleista elää lemmikkeinä.

Kaavio 4. Jalostukseen käytettyjen osuudet syntyneistä tiibetinspanieleista 15 vuoden aikana.

(Suomen Kennelliiton Jalostustietojärjestelmä, poimintapäivä 12.1.2020)

Isät/emät -luku

Mitä lähempänä isien lukumäärä on emien lukumäärää, sitä suurempi on tehollinen koko ja perinnöllinen monimuotoisuus. Kun isien ja emien lukumäärän suhde (isien lukumäärä jaettuna emien lukumäärällä) on yksi, uroksia käytetään yhtä paljon kuin narttuja, ja perinnöllinen vaihtelu säilyy tehokkaimmin.

Tiibetinspanieleilla isien lukumäärän suhde emien lukumäärään on edelleen todella alhainen (0,42-0,46), joten jalostusyhdistelmiä suunniteltaessa tähän tulisi kiinnittää huomiota ja pyrkiä laajentamaan jalostukseen käytettävien eri urosten lukumäärää. Uroksia tulee siis käyttää jalostukseen tasaisemmin, eli jalostusyhdistelmiä suunniteltaessa tulisi etsiä ja jalostusvalinnoissa suosia uroksia, jotka eivät vielä ole mukana jalostuksessa.

Tietoa tehollisesta populaatiokoosta

Mitä suurempi rodun tehollinen populaatiokoko on, sitä paremmin perinnöllinen vaihtelu säilyy rodussa. Pieni tehollinen koko tarkoittaa nopeaa sukusiitoksen lisääntymistä.

Tehollinen populaatiokoko on laskennallinen arvio rodun perinnöllisestä monimuotoisuudesta. Yksinkertaistaen voidaan sanoa, että tehollinen populaatiokoko kertoo kuinka monen yksilön geenimuotoja tietyssä rodussa tai kannassa on. Esimerkiksi lukema 50 tarkoittaa, että rodun sukusiitosaste kasvaa yhtä nopeasti kuin jos rodussa olisi 50 tasaisesti jalostukseen käytettyä koiraa. Mitä pienempi tehollinen koko on, sitä nopeammin rodun sisäinen sukulaisuus kasvaa ja perinnöllinen vaihtelu vähenee. Samalla sukusiitoksen välttäminen vaikeutuu.

Laskelmat tehdään sukupolvea kohden

Kun tehollista kokoa arvioidaan jalostuskoirien lukumääristä tai rekisteriaineistojen sukutauluista, laskelmat tehdään aina sukupolvea kohden. Sukupolven pituus on seurakoirilla kolmesta neljään ja käyttökoirilla viisi vuotta. Nyrkkisääntönä on, että tehollinen koko on enintään neljä kertaa tänä aikana jalostukseen käytettyjen, eri sukuisten urosten lukumäärä.

Jalostuskoirien lukumäärän perusteella laskettu tehollinen koko on aina yliarvio, koska kaava olettaa, etteivät jalostuskoirat ole toisilleen sukua ja että niillä on tasaiset jälkeläismäärät. Parempi tapa arvioida tehollista populaatiokokoa perustuu rodun keskimääräisen sukusiitosasteen kasvunopeuteen, mutta tämä kaava toimii vain suljetulle populaatiolle ja aineistolle, jossa sukupuut ovat hyvin pitkiä.

Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä Koiranetissä käytettävää jalostuskoirien lukumääriin perustuvaa laskentakaavaa on hieman muokattu, jotta se huomioisi paremmin jalostuskoirien epätasaiset jälkeläismäärät. Jalostustietojärjestelmässä käytetään kaavaa $Ne = 4 * Nu * Nn / (2 * Nu + Nn)$, jossa

- *Nu on neljän vuoden aikana käytössä olleiden eri jalostusurosten ja*
- *Nn neljän vuoden aikana käytössä olleiden eri jalostusnarttujen lukumäärä.*

Tehollista kokoa voidaan arvioida myös rodun koirista otettujen dna-näytteiden avulla.

Paras tapa säilyttää perinnöllistä vaihtelua ja estää perinnöllisten sairauksien kasaantuminen on välttää yksittäisen yksilön runsasta jalostuskäyttöä

Jos rodun tehollinen koko on alle 50 - 100, rodusta häviää geenimuotoja niin nopeasti, ettei luonto pysty tasapainottamaan tilannetta. Silloin on keskityttävä säilyttämään mahdollisimman monen yksilön geenejä käyttämällä mahdollisimman useaa eri koiraa jalostukseen ja huolehtimalla, että niiden jälkeläismäärät pysyvät tasaisina. Toisaalta suurimmalla osalla roduistamme on kantoja myös ulkomailla, jolloin voi olla mahdollista tuoda maahamme "uutta verta". Monella rodulla ulkomailta ei kuitenkaan ole saatavissa sen erilaisempaa geenimateriaalia kuin kotimaastakaan.

(Suomen Kennelliitto, MMT Katariina Mäki 31.10.2013)

Rodun tehollinen populaatiokoko

Suomen Kennelliiton Jalostustietojärjestelmässä tehollinen koko lasketaan jalostusurosten ja -narttujen lukumääristä. Nämä luvut ovat yliarvioita, koska laskentakaava olettaa, etteivät jalostuskoirat ole toisilleen sukua ja että niillä on tasaiset jälkeläismäärät. Tiibetinspanieleilla tehollinen populaatiokoko on ollut yli 500 usean vuoden ajan, mutta viimeisen kahden vuoden aikana se on jäänyt tuon luvun alle. Pentueiden lukumäärän huomioiden tehollinen populaatiokoko voisi olla suurempi, sillä se on noin kolmasosa mahdollisesta tehollisesta populaatiokoosta.

Jalostuskoirien käyttömäärät

Taulukkoihin on merkitty tummennetulla tuontikoirat ja sulkuihin tuontimaa. *Kursiivilla* merkityt urokset esiintyivät Jalostuksen tavoiteohjelmassa 2016-2019 taulukossa *Viimeisen 4 vuoden aikana eniten käytetyt 20 urosta.*

Taulukkoon 6 on otettu mukaan 21 urosta ja taulukkoon 7 puolestaan 22 narttua lukumäärän 20 sijaan, koska tilastotietojen pohjalta ei ollut perusteltua ottaa mukaan vain 20 urosta tai narttua.

Taulukko 6 . Viimeisen 10 vuoden aikana (rekisteröintivuosi 2010-2019) jalostukseen runsaimmin käytetyt 21 urosta.

#	Uros	Tilastointiaikana				Toisessa polvessa		Yhteensä		%-osuus	Jalostus käyttö
		Pentueita	Pentuja	%-osuus	kumulat.%	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja	Sukupolv.	vuosina
1	MON AMINETTEN BRANDON s.30.12.2008	28	109	1,51 %	2 %	43	173	28	109	3,78 %	2010- 2014
2	ANNASTIINA KAR-KASIMIR s.2.8.2011	24	100	1,39 %	3 %	8	32	24	100	3,47 %	2014- 2019
3	MANGO'S NIGHTWISH s.20.12.2008 (Norja)	23	99	1,37 %	4 %	43	151	23	99	3,44 %	2010- 2019
4	TOYWAY XENOTERO s.1.4.2010	27	98	1,36 %	6 %	15	41	27	98	3,40 %	2011- 2018
5	SHANDITA'S TRU FINN s.2.2.2008	22	91	1,26 %	7 %	61	230	22	91	3,16 %	2009- 2014
6	SIPPANS SUNCROFT COWBOY FREDDY s.7.4.2012 (Ruotsi)	21	86	1,19 %	8 %	18	71	21	86	2,99 %	2013- 2019
7	KIIRAMANNA NEVER SAY GOODBYE s.27.10.2013	19	80	1,11 %	9 %	8	35	20	85	2,95 %	2015- 2019
8	OAKMYST BACHELOR BOY s.30.9.2009 (Iso-Britannia)	24	80	1,11 %	10 %	10	38	24	80	2,78 %	2010- 2019
9	LECIBSIN PIISPA s.29.5.2010	18	73	1,01 %	11 %	6	21	18	73	2,53 %	2012- 2019
10	ZIESTAN MICKEY s.25.6.2004	23	72	1,00 %	12 %	106	408	45	150	5,21 %	2005- 2013
11	P'ZAZZ NEVER SAY NEVER s.22.7.2007 (Ruotsi)	15	71	0,99 %	13 %	49	181	17	76	2,64 %	2009- 2016
12	KIIRAMANNA TRU FINN s.27.8.2012	20	69	0,96 %	14 %	6	22	20	69	2,40 %	2014- 2019
13	TATHAAGATA JP AKI FLY ON CARPET s.14.10.2011 (Japani)	14	69	0,96 %	15 %	15	69	14	69	2,40 %	2013- 2016
14	TOYWAY LALI s.1.9.2008	19	68	0,94 %	16 %	15	51	20	69	2,40 %	2009- 2017
15	TULILINNUN DILLI BOY s.23.11.2008	14	67	0,93 %	17 %	10	37	14	67	2,33 %	2010- 2016
16	MOW-ZOW CHARLIE CHAPLIN s.14.2.2008	17	66	0,92 %	18 %	27	104	19	72	2,50 %	2009- 2017
17	GJNJAH'S BLUEPRINT s.25.8.2012 (Yhdysvallat)	16	66	0,92 %	19 %	9	44	16	66	2,29 %	2015- 2019
18	CHRYSTAL MOUNTAIN QUAC RAN s.28.9.2010	18	63	0,87 %	20 %	17	59	18	63	2,19 %	2012- 2019
19	CHRYSTAL MOUNTAIN ÄLSKLING BARN s.30.10.2007	16	62	0,86 %	21 %	21	63	17	68	2,36 %	2009- 2018
20	ZIESTAN LEJO s.28.4.2010	17	62	0,86 %	22 %	21	75	17	62	2,15 %	2014- 2019
21	WESTERNER CAPRICORN s.13.10.2009 (Ruotsi)	17	62	0,86 %	22 %	16	61	17	62	2,15 %	2011- 2016

(Suomen Kennelliiton Jalostustietojärjestelmä, poimintapäivä 12.1.2020)

69 urosta on käytetty tuottamaan 50 % pennuista kymmenen viime vuoden aikana.

Taulukko 7. Viimeisen 10 vuoden aikana (rekisteröintivuosi 2010-2019) jalostukseen runsaimmin käytetyt 21 narttua.

Tilastointiaikana		Toisessa polvessa			Yhteensä				%-osuus
#	Narttu	Pentueita	Pentuja	%-osuus	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja	Sukupuolv.
1	OF ZLAZANO LON-LON s.12.5.2008	4	28	0,39 %	17	73	5	29	1,01 %
2	TAPSAN CITA ALEXANDRA s.21.3.2010	5	27	0,37 %	7	28	5	27	0,94 %
3	ZIESTAN LEELA s.5.12.2008	5	27	0,37 %	2	10	5	27	0,94 %
4	TAPSAN SANI ALEXANDRA s.21.3.2010	5	25	0,35 %	2	5	5	25	0,87 %
5	ZIN-TIP PRIMADONNA SIBRIINA s.3.2.2011	5	24	0,33 %	4	15	5	24	0,83 %
6	RAIGOMILLIN ÄRTYNYT MYY s.16.7.2012	4	24	0,33 %	4	24	4	24	0,83 %
7	TUULING RIS MADDE s.14.12.2010	5	24	0,33 %	22	71	5	24	0,83 %
8	TAPSAN IMPI s.25.7.2007	5	23	0,32 %	11	56	5	23	0,80 %
9	CHRYSTAL MOUNTAIN SHRIKANTA SAPAN s.19.12.2010	5	22	0,31 %	7	21	5	22	0,76 %
10	CHRYSTAL MOUNTAIN YOKINI HOSHI s.21.3.2007	5	19	0,26 %	22	85	5	19	0,66 %
11	FLYING CARPET'S HIDE AND SEEK PLAYER s.22.9.2009	4	19	0,26 %	14	62	4	19	0,66 %
12	ZARANEL DE LA DAAMI s.6.10.2011	4	19	0,26 %	1	1	4	19	0,66 %
13	KIIRAMANNA MADELAINE s.20.2.2009	4	19	0,26 %	44	175	4	19	0,66 %
14	FLYING CARPET'S SIGN OF LIBRA s.14.8.2011	4	19	0,26 %	8	37	4	19	0,66 %
15	LECIBSIN EVELINA s.28.10.2009	5	19	0,26 %	1	1	5	19	0,66 %
16	ZIESTAN JULIANA s.24.6.2011	4	19	0,26 %	1	3	4	19	0,66 %
17	KIIRAMANNA ALEXI s.1.1.2011	5	19	0,26 %	6	24	5	19	0,66 %
18	PANHUR'S MORNING MIST s.21.9.2008 (Ruotsi)	3	19	0,26 %	12	46	3	19	0,66 %
19	ZIESTAN ELLE s.6.6.2008	4	19	0,26 %	2	2	4	19	0,66 %
20	ZIESTAN LISA s.24.11.2010	5	19	0,26 %	7	25	5	19	0,66 %
21	LECIBSIN MALINA s.18.8.2009	5	19	0,26 %	3	12	5	19	0,66 %

(Suomen Kennelliiton Jalostustietojärjestelmä, poimintapäivä 23.1.2020)

Vuosina 2010-2019 on rekisteröity yhteensä 7202 tiibetinspanieliä, joten arvio neljän vuoden eli sukupolven rekisteröinneistä on noin 2880 koiraa ($7202 / 10 * 4$), ja suhteessa tähän lukumäärään on laskettu eniten käytettyjen jalostuskoirien koko jälkeläismäärän osuus (taulukossa %-osuus Sukupolv.).

Nykyään katsotaan jälkeläisten maksimimäärän suositukseksi suurilukuisilla roduilla 2-3 % sukupolven rekisteröinneistä eli tässä 58 - 86 jälkeläistä (Katariina Mäki, 2009). Kaikilla viimeisen kymmenen vuoden aikana eniten käytetyillä uroksilla jälkeläismäärä ylittää 2 %, neljällä ylittää 3 % ja yhdellä jälkeläismäärä on jopa yli 5 %, tosin kyseisen uroksen jalostuskäyttö on päättynyt jo edelliseen JTO:n laadintaan mennessä, ja silloisella sukupolven rekisteröintimäärällä (3270 kpl) prosenttiarvo on 4,5 %.

Näitä uroksia käytetään paljon myös yli sukupolven. Seuraavilla uroksilla jalostuskäyttö on jatkunut enemmän kuin viisi vuotta:

Mango's Nightwish
Toyway Xenotero

- jalostuksessa vuosina 2010 – 2019
- jalostuksessa vuosina 2011 – 2018

Sippan's Suncroft Cowboy Freddy	- jalostuksessa vuosina 2013 – 2019
Oakmyst Bachelor Boy	- jalostuksessa vuosina 2010 – 2019
Lecibsin Piispa	- jalostuksessa vuosina 2012 – 2019
Zlestan Mickey	- jalostuksessa vuosina 2005 – 2013
Pzazz Never Say Never	- jalostuksessa vuosina 2009 – 2016
Toyway Lalji	- jalostuksessa vuosina 2009 – 2017
Tulilinnun Diili-Boy	- jalostuksessa vuosina 2010 – 2016
Mow-Zow Charlie Chaplin	- jalostuksessa vuosina 2009 – 2017
Chrystal Mountain Quac Ran	- jalostuksessa vuosina 2012 – 2019
Chrystal Mountain Älskling Barn	- jalostuksessa vuosina 2009 – 2018

Jalostusurosten listauksessa näkyy myös toisen polven jälkeläismäärä, joka saisi yksittäisellä koiralla olla suurilukuisessa rodussa korkeintaan 4-6 % yhden sukupolven eli tässä 115 - 172 toisen polven jälkeläistä (Katariina Mäki, 2009). Ziestan Mickeyn toisen polven jälkeläismäärä on 405, Shandita's Tru Finnin toisen polven jälkeläismäärä on 230, Pzazz Never Say Neverin toisen polven jälkeläismäärä on 181 ja Mon Amietten Brandonin toisen polven jälkeläismäärä on 173.

Taulukko 8 . Viimeisen 4 vuoden aikana (rekisteröintivuosi 2015-2019) jalostukseen runsaimmin käytetyt 20 urosta.

#	Uros	Tilastointiaikana				Toisessa polvessa		Yhteensä		%-osuus
		Pentueita	Pentuja	%-osuus	kumulat.%	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja	Sukupolv.
1	ANNASTIINA KAR-KASIMIR s.2.8.2011	19	87	3,37 %	3 %	8	32	24	100	3,47 %
2	KIIRAMANNA NEVER SAY GOODBYE s.27.10.2013	17	72	2,79 %	6 %	8	35	20	85	2,95 %
3	SIPPANS SUNCROFT COWBOY FREDDY s.7.4.2012 (Ruotsi)	13	54	2,09 %	8 %	18	71	21	86	2,97 %
4	FLYING CARPET'S BANG BANG CONFETTI s.27.11.2015	13	51	1,98 %	10 %	0	0	13	51	1,77 %
5	KIIRAMANNA TRU FINN 27.8.2012	12	47	1,82 %	12 %	6	22	20	69	2,40 %
6	VANESSAN SUNSHINE REGGAE s.31.1.2014	10	46	1,78 %	14 %	7	21	11	51	1,77 %
7	TASHI-GONG NEW LOOK 31.8.2015	14	46	1,78 %	16 %	4	19	14	46	1,60 %
8	GJNJAH'S BLUEPRINT s.25.8.2012 (Yhdysvallat)	11	45	1,75 %	17 %	9	44	16	66	2,29 %
9	LECIBSIN PIISPA s.29.5.2010	10	41	1,59 %	19 %	6	21	18	73	2,53 %
10	ZIESTAN LEJO s.28.4.2010	11	39	1,51 %	20 %	21	75	17	62	2,15 %
11	TOYWAY LESLIE HOW-ARD s.31.1.2015	9	39	1,51 %	22 %	1	6	9	39	1,35 %
12	TATHAAGATA JP AKI FLY ON CARPET s.14.10.2011 (Japani)	6	36	1,40 %	23 %	15	69	14	69	2,40 %
13	GJNJAH'S IRON GRIP s.8.10.2009 (Yhdysvallat)	10	36	1,40 %	25 %	14	48	11	41	1,42 %
14	SUVIJAN ATHOS s.29.7.2012	8	36	1,40 %	26 %	16	62	10	40	1,39 %
15	TUISKU-TASSUN RISTO REIPAS s.13.1.2011	9	35	1,36 %	28 %	6	25	15	54	1,88 %
16	ZIESTAN LIL MINEO s.27.5.2014	7	33	1,28 %	29 %	6	22	8	37	1,28 %
17	VANESSAN EMERALD s.24.4.2014	8	33	1,28 %	30 %	10	37	9	37	1,28 %
18	ANNASTIINA SAMOS s.17.4.2014	9	33	1,28 %	31 %	4	16	9	33	1,15 %
19	HOSWIN ULJAS 19.9.2014	9	33	1,28 %	33 %	3	11	9	33	1,15 %
20	QI GONG'S JOKER POKER s.14.7.2014	7	33	1,28 %	34 %	6	22	7	33	1,15 %

(Suomen Kennelliiton Jalostustietojärjestelmä, poimintapäivä 12.1.2020)

Jalostuskoirien keskinäinen sukulaisuus

Viimeisen kymmenen vuoden aikana eniten käytetyimmissä koirissa esiintyy myös sukulaisuussuhteita, kuten oli myös vuosien 2005-2014 käytetyimmissäkin koirissa.

Ziestan Mickey oli vuosien 2005-2014 käytetyin uros, ja on edelleen käytetyimmän 20 uroksen joukossa sijalla 10., vaikka sen viimeinen rekisteröity pentue syntyi 2013. Se on Ziestan Julianan (narttujen 16.) ja Ziestan Ellen (narttujen 19.) isä. Ziestan Mickey on Ziestan Leelan (narttujen 3.), Ziestan Lisan (narttujen 20.) ja Ziestan Lejon (urosten 20., käytetyimmät 2016-2019 sija 10.) isoisä. Ziestan Leela, Lisa ja Lejo ovat täyssisaruksia eri pentueista. Näiden kolmen isä on Ziestan Mickeyn poika, Ziestan Ingvar, ja emä Ziestan Lawanda.

Ziestan Mickeyn jälkeläisten osuus kannasta on merkittävä.

Uroksen Tulilinnun Diili-Boy (urosten 15.) emä Ziestan Madeleina on Ziestan Mickeyn täyssisar.

Tapsan Cita Alexandra (narttujen 2.) ja Tapsan Sani Alexandra (narttujen 4.) ovat pentuesisaruksia. Edellämainittujen narttujen emä on Tapsan Impi (narttujen 8.) Näiden kolmen nartun yhteensä 15 pentueesta on 13:ssa isänä Tulilinnun Diili-Boy. Näissä 13 pentueessa on yhteensä 63 pentua, joilla on siis sama isä ja joiden emät ovat lähisukulaisia.

Of Zlazano Lon-Lon (narttujen 1.) on nartun Flying Carpet's Hide and Seek (narttujen 11.) emä. Flying Carpet's Hide and Seek Player on Flying Carpet's Sign of Libran (narttujen 14.) emä. Westerner Capricorn (urosten 21. samalla jälkeläismäärällä kuin urosten 20.) on nartun Flying Carpet's Sign of Libra isä.

Tuontiurosten Mango's Nightwish (urosten 3.) ja Pzazz Never Say Never (urosten 11.) isoisä on Mango's Toto.

Uroksen Kiiramanna Never Say Good Bye (urosten 7.) isä on Pzazz Never Say Never ja emä Kiiramanna Madelaine (narttujen 13.).

Kiiramanna Madelainen ja uroksen Shandita's Tru Finn (urosten 5.) isä on Arundina The Great Mogul. Shandita's Tru Finn on uroksen Kiiramanna Tru Finn isä (urosten 12.).

Nartun Kiiramanna Alexi (narttujen 17.) emä on Kiiramanna Madelaine.

Narttujen Zin-Tip Primadonna Sibriina (narttujen 5.) ja Lecibsin Evelina (narttujen 15.) on Kiiramanna China Gui Hua.

Chrystal Mountain Shrikanta Sapan (narttujen 9.) on nartun Chrystal Mountain Yokini Hoshi (narttujen 10.) tytär. Chrystal Mountain Shrikanta Sapanilla on kolme pentuetta uroksen Chrystal Mountain Älskling Barn kanssa.

Toyway Lalji (urosten 14.) on nartun Zaranel De La Daami (narttujen 12.) isä.

Sukulaisuussuhteiden lisäksi käytetyimmillä uroksilla ja nartuilla on keskinäisiä pentueita sekä myös uusintayhdistelmiä. Uusintayhdistelmiä käytetyimpien narttujen ja urosten pentueissa:

Uroksella Tulilinnun Diili-Boy on nartun Tapsan Impi kanssa neljä pentuetta, Tapsan Cita Alexandra kanssa viisi pentuetta ja nartun Tapsan Sani Alexandra kanssa.

Uroksella Westerner Capricorn on nartun Zin-Tip Primadonna Sibriina kanssa neljä pentuetta.

Uroksella Chrystal Mountain Älskling Barn on nartun Chrystal Mountain Shrikanta Sapan kanssa kolme pentuetta.

Uroksella Lecibsin Piispa on nartun Lecibsin Evelina kanssa kolme pentuetta ja nartun Lecibsin Malina kanssa kaksi pentuetta.

Uroksella Sippan's Suncroft Cowboy Freddy on nartun Flying Carpet's Sign of Libra kanssa kaksi pentuetta.

Uroksella Mon Aminetten Brandon on kaksi pentuetta nartun Ziestan Lisa kanssa. Lisäksi Ziestan Lisalla on kaksi pentuetta uroksen Ziestan Lil Mineo kanssa sekä yksi pentue isoisänsä Ziestan Mickeyn kanssa.

Viimeisen sukupolven eli neljän vuoden käytetyimpien urosten sukulaissuhteita esiintyy myös, sekä keskinäisiä että suhteessa kymmenen vuoden käytetyimpiin koiriin.

Uroksen Flying Carpet's Bang Bang Confetti isä on Suvijan Athos, joka vuorostaan on Mango's Nightwishin poika. Uroksen Tashi-Gong New Look isä on Ziestan Lejo. Qi Gong's Joker Poker on nartun Flying Carpet's Sign of Libra poika. Uroksen Gjnjah's Blueprint emä on uroksen Gjnjah's Iron Gripin täyssisar. Urosten Vanessan Emerald ja Hoswin Uljas isä on Vanessan Numana. Uroksen Ziestan Lil-Mineo isä on Mon Aminetten Brandon.

Uroksissa tulee esiin muutamia, joita on käytetty useita kertoja samalle nartulle, vaikka pentuekoko on jo ensimmäisellä kerralla ollut normaali. Tällöin kysymys on kannan lisäämisestä. Suurin osa pennuista päättyy toki lemmikeiksi, ja mitä ilmeisemmin niitä tuotetaan ilman jalostuksellista näkökulmaa.

4.1.3 Rodun populaatiot muissa maissa

Useimmissa Euroopan maissa tiibetinspanieleita on pieni kanta, joka perustuu lähinnä englantilaisiin koiriin. Englannista ovat lähtöisin myös USA:ssa, Kanadassa, Australiassa ja Uudessa Seelannissa olevat tiibetinspanielikannat. USA:ssa American Kennel Club hyväksyi rodun vasta vuonna 1984. Ruotsissa rekisteröidään nykyään vuosittain noin 200 tiibetinspanielia. Norjan rekisteröinnit ovat hieman runsaammat n. 300 tiibetinspanielia.

Taulukko 9. Tiibetinspanieleiden rekisteröinnit muutamissa maissa.

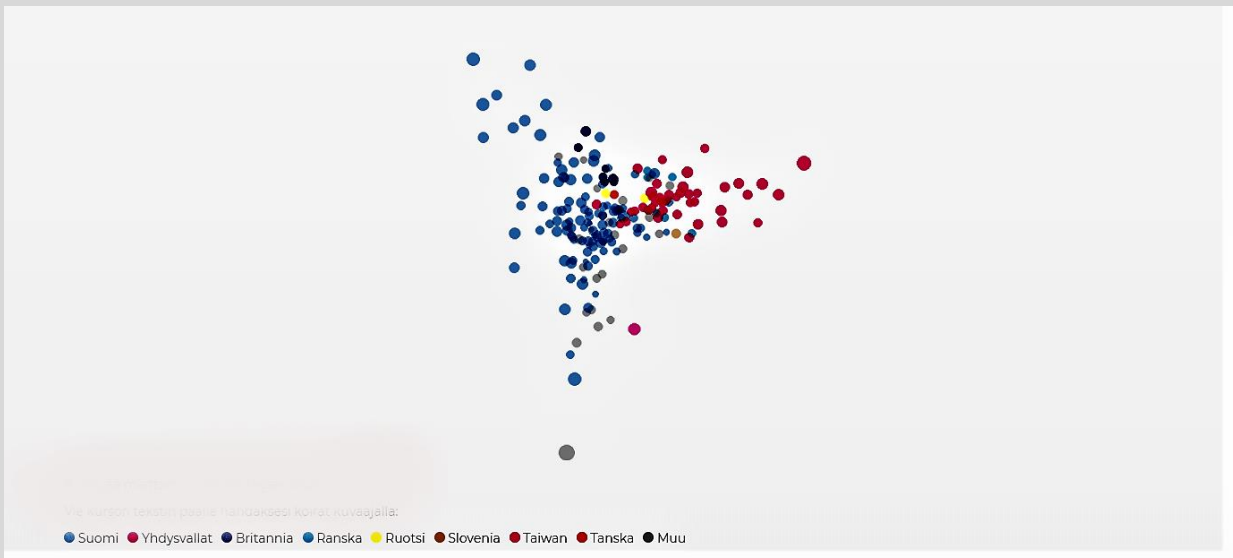
Vuosi	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
GREAT BRITAIN	238	264	249	202	227	232	217	193	140	161	169	169	169	154	170
USA	467	533	455	432	384	467	326	344	391	275	298	288	250	258	289
AUSTRALIA	290	250	263	366	317	303	210	261	194	220	229	183	370	197	183
FINLAND	804	787	872	850	824	826	870	860	717	763	626	743	655	635	577
NORWAY	632	513	526	664	710	655	534	631	485	390	356	352	319	326	320
SWEDEN	351	436	470	481	391	406	294	288	265	234	250	201	220	222	197
DANMARK	98	90	79	95	113	127	118	150	146	182	145	165	142	196	151
ESTONIA	17	16	34	9	20	23	32	13	24	2	33	22	23	12	10
NETHERLANDS		61	76	62	105	65	91	73	94	56	81	64	62	85	45
SLOVENIA	-	-	-	-	-	46	70	35	24	26	25	28	10	33	14
FRANCE	-	-	-	-	293	345	670	540	614	667	610	691	660	627	609

Tärkeimmistä maista on myös viimeisen viiden vuoden aikana tuonteja Australiaa lukuun ottamatta. Irlannin rekisteröintimääriä ei onnistuttu saamaan, mutta sitä voidaan pitää jalostuksen kannalta merkittävänä maana. Alankomaissa kanta on melko pieni. Ranskassa rekisteröintimäärät ovat melko suuria ja kanta siten lukumäärältään merkittävä, mutta sieltä on tuotu vain yksi narttu vuonna 2003 Ziestan kenneliin. Eestistä tuodaan koiria, mutta niiden sukulinjoissa esiintyy usein suomalaisia koiria.

MyDogDNA-tietokannan kuvaajasta kaaviosta 5 voi nähdä, miten samanlaisia tai erilaisia yksilöiden perimät ovat rodun sisällä. Koirien (pallojen) etäisyydet kuvaavat yksilöiden perimien erilaisuutta. Koirat, joiden perimä on hyvin samankaltainen, ryhmittyvät lähelle toisiaan. Ryhmittymistä voi joskus olla vaikea havaita.

Eniten tietokannan tiibetinspanieleita on Suomesta, 195 tiibetinspanieliä, ja toiseksi eniten USA:sta, 40 tiibetinspanieliä. Iso-Britanniasta ja Ranskasta molemmista tietokannassa 7 on tiibetinspanieliä, Ruotsista 2 sekä yksi Tanskasta, Taiwanista ja Sloveniasta. Lisäksi mukana on tiibetinspanieleita, joiden alkuperämaata ei ole määritelty.

Kaavio 5. Tiibetinspanieleiden perimän monimuotoisuus MyDogDNA-tietokannan mukaan

(Genoscooper MyDogDNA, poimintapäivä 25.1.2020)

4.1.4 Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta

Rodun jalostuspohjan laajuus

Jalostuspohjan kokoon ja perinnölliseen monimuotoisuuteen vaikuttavat muun muassa rodun koirien lukumäärä ja sen vaihtelut, jalostukseen käytettyjen koirien osuus kaikista koirista, jalostuskoirien jälkeläismäärät eri polvissa, jälkeläismäärien tasaisuus jalostuskoirien välillä, isien lukumäärä suhteessa emien lukumäärään, sukutaulujen monipuolisuus eli niistä löytyvien eri esivanhempien lukumäärä, sekä onko rodussa tehty rotuun ottoja tai risteytyksiä. (Katariina Mäki ,2009)

Suomen tiibetinspanielikanta on edelleen maailman suurin. Tiibetinspanieleita on rekisteröity vuoden 2005 jälkeen jatkuvasti vuosittain 700 - 800. Useina vuosina rotu on ollut 13. suosituin Suomen Kennelliiton kaikkien rotujen rekisteröintitilastossa. Viime vuosina rekisteröintimäärät ovat jälleen olleet lievässä laskussa, vuonna 2019 rekisteröitiin 577 tiibetinspanieliä.

Tiibetinspanieli on suosittu rotu. Se on useina vuosina ollut sijoilla 12. - 14. kaikkien rotujen rekisteröintimäärissä, mutta vuonna 2019 sijalla 17. Valitettavasti tiibetinspanielipentuja syntyy ja myydään jatkuvasti myös rekisteröimättöminä. Lähes vuosittain ilmenee tapauksia, joissa jonkun kasvattajan toiminnasta joudutaan tekemään ilmoitus Kennelliiton Kasvattajatoimikunnalle.

Rodun kehitykselle tuontikoirat Iso-Britanniasta ja Pohjoismaista ovat olleet merkittäviä. Tuontikoirien merkitys eri kannoista on edelleen tärkeä, mutta yksittäisen tuontikoiran jalostuskäytön tulee olla hallittua.

Jos sukusiitosaste kasvaa hitaasti monen sukupolven aikana, haitat ovat pienemmät kuin nopeassa sukusiitoksessa eli lähisukulaisten yhdistämisessä. Jalostuksessa suositellaan neljän-viiden sukupolven perusteella lasketun sukusiitosasteen pitämistä alle 6,25 %. Tiibetinspanieleiden sukusiitosprosentti 2000-luvun alun jälkeen säilynyt kohtuullisena viime vuosina, n. 2 %:ssa tai alle. Jalostustietojärjestelmän antama sukusiitosprosentti on kuitenkin aliarvio mm. tuontikoirien puutteellisten sukutaulujen vuoksi. Perinnöllisen vaihtelun kannalta on edullista, mitä useampia koiria sukutaulussa esiintyy. Kun sama esivanhempesi esiintyy koiran sukutaulussa useammin kuin kerran, tapahtuu ns. sukukatoa. Jalostustietojärjestelmän sukukatokerroin on suhdeluku siitä, kuinka suuri osuus sukutaulun tiedossa olevista esivanhemmista on eri koiria, ja sen ihanteellisin arvo on 1,00, sen maksimiarvo.

Tiibetinspanieleilla keskimääräinen jalostuskäytön ikä viimeisen 15 vuoden aikana on uroksilla ollut pääsääntöisesti yli 4 vuotta, ollen kolmena viime vuotena lähes 5 vuotta, ja nartuilla se on vaihdellut 3 ja 4 vuoden välillä ollen kahtena viime vuotena alle 4 vuotta. Hyvin nuorten koirien jalostuskäyttö on aina terveyden suhteen riski, joten keskimääräinen jalostuskäytön ikä vaikuttaa hyvältä.

Tärkeimmät jalostuspohjaa kaventavat tekijät

Noin neljäsosaa nartuista ja kymmenesosaa uroksista käytetään jalostukseen. Tehollisessa populaatiokoossa ei ole myöskään tapahtunut suuria muutoksia, vaan se on viime vuosina ollut yli 500, mutta se on noin kolmasosa mahdollisesta tehollisesta populaatiokoosta. Tehollista kokoa ei ole arvioitu Suomessa rodun koirista otettujen dna-näytteiden avulla.

Tiibetinspanieleilla isien lukumäärän suhde emien lukumäärään on todella alhainen (15 vuoden aikana vaihteluväli 0,42-0,46. Erityisesti urosten jalostuskäyttöä tulisi lisätä eli käyttää uroksia tasaisemmin jalostukseen. Kaikista koirista ei ole jalostuskoiriksi, mutta jalostusyhdistelmien suunnitteluun on toivottavaa panostaa. Käytetyimpien urosten jalostuskäyttö on jatkunut pitkään, yli sukupolven.

Rotujen perimää voidaan säilyttää mahdollisimman tehokkaasti ottamalla käyttöön mahdolliset vähemmän edustetut sukulinjat ja huolehtimalla, että yksikään sukulinja tai yksittäinen koira ei enää lisäänty selvästi muita enempää (Katariina Mäki, 2009).

Edellisessä tavoiteohjelmassa yksittäisen uroksen jälkeläismääräksi suositeltiin enintään 3 % eli 98 jälkeläistä. Jatkossa yksittäisen uroksen jälkeläismäärän kohotessa yli 58 tulisi uroksen jalostuskäytön suhteen olla jo kriittinen, mutta yksittäisen uroksen jälkeläismäärä ei saa kohota yli 3%:n sukupolven rekisteröinneistä, eli viime vuosien rekisteröintimäärien perusteella yli 86 jälkeläisen.

Viimeisen kymmenen vuoden aikana jalostukseen käytetyillä uroksilla on ylikäyttöä. Jos ihanteeksi katsotaan 2 % sukupolven rekisteröinneistä, kaikki viimeisen 10 vuoden aikana jalostukseen käytetyimmät 20 urosta ylittävät tuon jälkeläismäärän, ja 3 % sukupolven rekisteröintimääristä ylittyy nyt kuudella uroksella. Aiemmin myönteinen piirre on ollut, että kannassa on myös muita sukulinjoja, ja käytetyimmät koirat ovat lisääntyneet lähinnä muutamien kasvattajien suvuissa eli niiden geenit eivät ole levinneet koko kantaan. Jälkeläiset ovat pääosin päätyneet lemmikeiksi. Edelleen tämä piirre on osittain totta, mutta käytetyimmissä koirissa on useita, joita ovat käyttäneet jalostukseen monet kasvattajat. Toisen polven jälkeläismäärissä näkyy, että käytetyimpien jälkeläiset myös jatkavat jalostuksessa.

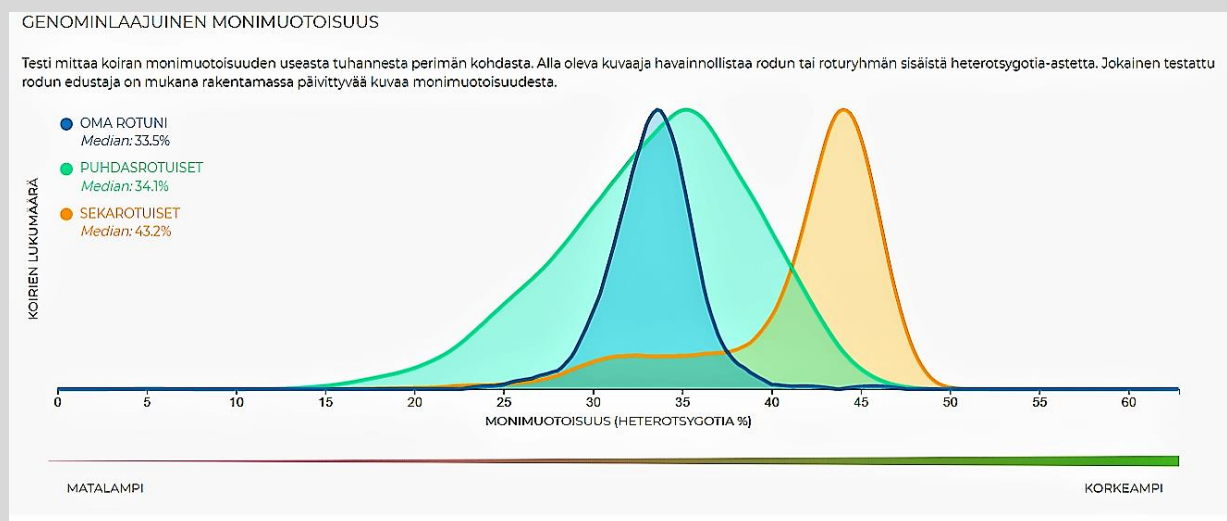
Käytetyimmissä koirissa on runsaasti keskinäisiä sukulaisuussuhteita, mihin on myös kiinnitettävä huomiota jalostuspohjaa tarkasteltaessa. Jalostusvalintoja suunniteltaessa tulee pyrkiä käyttämään uroksia, joiden sukulinjat ovat kannassa harvinaisia tai joiden sukulinjoissa ei esiinny viime sukupolvien käytetyimpiä koiria.

Käytetyimpien koirien rekisteröityjä pentueita tarkasteltaessa tulee esiin useita uusintayhdistelmiä. Kannan monimuotoisuuden ja elinvoimaisuuden vuoksi toimintatavasta tulee päästä eroon, sillä se johtaa kannan geneettiseen yksipuolistumiseen. Jokaisen uusitun yhdistelmän myötä menetetään mahdollisuus monimuotoisuuden ylläpitämiseen.

Yhtenä menetelmänä monimuotoisuuden ja geneettisen perimän vaihtelun seurantaan tarjoaa MyDog-DNA-testi. Tällä hetkellä tiibetinspanielin monimuotoisuustutkimukseen on osallistunut kaikkiaan 195 tiibetinspanielia, sekä suomalaisia että ulkomaisia koiria.

Alla olevassa kaaviossa 6 näkyy tammikuun 2020 heterotsygotian mediaani, joka on kaikilla tutkituilla tiibetinspanieleilla (sininen jana) 33,5 %, muilla puhdasrotuisilla koirilla (vihreä jana) 34,1 % ja sekarotuisilla koirilla (keltainen jana) 43,2 %.

Kaavio 6. Tiibetinspanielin genomilaajuinen monimuotoisuus verrattuna muihin puhdasrotuisiin koiriin ja sekarotuisiin koiriin.

(Genoscooper MyDogDNA , poimintapäivä 25.1.2020)

Suuret rekisteröintimäärät eivät automaattisesti takaa rodulle monimuotoisuutta ja laajaa jalostuspohjaa, mikäli vastuullisia kasvattajia ei saada mukaan tukemaan tavoitetta. Riittävän laajasta jalostuspohjasta tiedottamisen ja tiedostamisen myötä liikakäytettyjen urosten välttämisen ja harvinaisemmista sukulinjoista tulevien urosten käyttämisen lisäksi keinoja ovat mm. narttujen astuttaminen ulkomaisilla uroksilla, sukutaustoiltaan erilaisten tuotokoirien hankkiminen, jalostusurosten lainaaminen jalostuskäyttöä varten ulkomailta sekä jälkeläismäärää koskevat rajoitukset.

Jalostusohjesäännön rajoitukset jälkeläismäärän tai uusintayhdistelmien määrässä eivät ratkaise ongelmaa, koska suuri määrä pennuista myydään muita kanavia hyödyntäen.

Jälkeläismäärärajoitus tulee seuraavaa PEVISAA päivitettäessä sisällyttää ohjelmaan. (JTT, Suomen Kennelliitto)

4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttööminaisuudet

4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta

Rotumääritelmän mukaan tiibetinspanieli on ominaispiirteiltään iloinen ja itsevarma, erittäin älykäs, pidätyväinen vieraita kohtaan. Luonnetta rotumääritelmä kuvaa valppaaksi, uskolliseksi mutta itsenäiseksi.

Tiibetinspanieli on hyvin aito ja alkukantainen, minkä vuoksi se voi reagoida vieraisiin ihmisiin ja epätavallisiin tilanteisiin voimakkaasti. Näitä piirteitä ei tule kuitenkaan sekoittaa arkuuteen tai hermostuneisuuteen. Omia ihmisiä kohtaan tiibetinspanieli on uskollinen ja kiintyy heihin lujasti. Tämän vuoksi se onkin käyttötarkoituksensa mukaisesti erinomainen seurakoira.

4.2.2 Jakautuminen näyttely- / käyttö- / tms. -linjoihin

Tiibetinspanieli on seurakoira, joten linjajakoa rodun sisällä ei ole tapahtunut.

4.2.3 PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen ja/tai käyttööminaisuuksien testaus ja/tai kuvaus

Tiibetinspanieleiden PEVISA-ohjelmassa ei ole luonteelle, käyttäytymiselle ja käyttötarkoitukselle asetettuja vaatimuksia.

4.2.4 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa

Tiibetinspanielin pääsääntöinen käyttötarkoitus on seurakoira, joka ystävällisyytensä ja seurallisuutensa vuoksi soveltuu siihen erinomaisesti. Sopeutuvaisuutensa vuoksi ne sopivat niin maalle kuin kaupunkiinkin ja niiden iloinen sekä itsevarma luonne miellyttää monia, jonka seurauksena se onkin yksi suosituimmista seurakoiraroduista.

Jalostustoimikunta laati vuonna 2014 Tiibetinspanielit ry:n terveys- ja käyttäytymiskyselyn, eläinlääkärikyselyn sekä kasvattajakyselyn, joissa kaikissa oli luonnetta ja käyttäytymistä käsitteleviä osioita. Vuonna 2019 rodun terveydestä ja käyttäytymisestä kerättiin tietoja Tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyllä 2019. Suomen Kennelliiton terveyskyselyssä (yhteenvedo 13.1.2020) kysyttiin myös koiran joka päiväistä elämää haittaavasta käytöksestä.

Luonnekysely

Tiibetinspanielit ry:n jalostustoimikunta laati vuonna 2014 tiibetinspanieleiden käyttäytymis- ja terveyskyselyn, joka toteutettiin internetissä toukokuusta joulukuun loppuun. Kysely oli tarkoitettu kaikille tiibetinspanielin omistajille ja vastauksia saatiin kaikkiaan **284**. Kyselyssä oli oma osionsa, joka käsitteli tiibetinspanielin käyttäytymistä.

Tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyyn 2019 vastaaminen ei edellyttänyt Tiibetinspanielit ry:n jäsenyyttä. Kyselyyn tuli yhteensä **314** vastausta. Terveys- ja käyttäytymiskyselyn avulla kerättiin tietoa tiibetinspanieleiden terveydestä, sairauksista ja rakenteellisista vioista sekä lisääntymisestä. Kyselyssä kartoitettiin myös omistajien näkemyksiä rodun käyttäytymisen piirteistä. Käyttäytymistä koskevissa kysymyksissä eroteltiin laumassa ja ainoana koirana elävät tiibetinspanielit.

Suomen Kennelliiton kyselyn yhteenvedossa tammikuussa 2020 on mukana **150** vastausta.

Taulukko 10. Tiibetinspanielin temperamenttiin ja sosiaalisuuteen liittyvät vastaukset rotujärjestön kyselyissä 2014 ja 2019 (~ 1%)

Rotujärjestön kysely 2014			Rotujärjestön kysely 2019				
Käyttäytymispiirre	(284 kpl)		Käyttäytymispiirre	Elää laumassa (237 kpl)		Elää ainoana koirana (79 kpl)	
Rauhallinen	139	49 %	Rauhallinen	135	57 %	51	64 %
Kohtuullisen vilkas	116	41 %	Vilkas	80	34 %	27	34 %
Erittäin vilkas	27	10 %					
Avoin ja ystävällinen ihmisille	203	71 %	Avoin ja ystävällinen	164	69 %	58	73 %
Avoin ja ystävällinen toisille eläimille	167	59 %					
Varautunut, mutta ystävällinen ihmisiä kohtaan	64	23 %	Varautunut, mutta ystävällinen ihmisiä kohtaan	61	26 %	17	22 %
Välinpitämätön, mutta ystävällinen ihmisiä kohtaan	22	8 %	Välinpitämätön, mutta ystävällinen ihmisiä kohtaan	23	10 %	6	8 %
Aggressiivinen toisia koiria kohtaan	20	7 %	Aggressiivinen	6	3 %	1	1 %
Aggressiivinen ihmisiä kohtaan	1	0 %					
Arka	22	8 %	Arka	10	4 %	3	4 %

Avoimuutta, ystävällisyyttä ja aggressiivisuutta kartoitettiin rotujärjestön vuoden 2019 kyselyssä toisessakin osiossa, jonka vastaukset on esitelty taulukossa 11.

Taulukko 11. Sosiaalinen käyttäytyminen: avoimuus, ystävällisyys, aggressiivisuus rotujärjestön kyselyssä 2019 (~1 %)

Sosiaalinen käyttäytyminen / vastausten lkm	Koira elää kahden tai useamman koiran laumassa L				Koira elää ainoana koirana A			
	Aina	Usein	Joskus	Ei koskaan	Aina	Usein	Joskus	Ei koskaan
Koira on kiltti ja ystävällinen oman perheen jäsenille / L 232 kpl / A 87 kpl	222 (96 %)	10 (4 %)	0	0	78 (90 %)	8 (9 %)	0	1 (1 %)
Murisee oman perheen jäsenille / L 202 kpl / A 76 kpl	0	0	24 (12 %)	178 (88 %)	1 (1 %)	2 (3 %)	15 (20 %)	58 (76 %)
Puree oman perheen jäseniä / L 201 kpl / A 73 kpl	0	0	4 (2 %)	197 (98 %)	0	0	8 (10 %)	66 (90 %)
Suhtautuu avoimesti ja ystävällisesti vieraisiin ihmisiin. / L 227 kpl / A 86 kpl	138 (61 %)	54 (24 %)	32 (14 %)	3 (1 %)	47 (55 %)	26 (30 %)	9 (10 %)	4 (5 %)
Suhtautuu pidättyvästi mutta ystävällisesti vieraisiin ihmisiin. / L 203 kpl / A 76 kpl	33 (16 %)	36 (18 %)	45 (22 %)	89 (44 %)	8 (11 %)	12 (16 %)	31 (41 %)	25 (32 %)
On aggressiivinen vieraille ihmisille. / L 200 kpl / A 75 kpl	0	0	8 (4 %)	192 (96 %)	1 (1 %)	2 (3 %)	5 (7 %)	67 (89 %)
Suhtautuu ystävällisesti kaikkiin koiriin. / L 225 kpl / A 83 kpl	93 (42 %)	86 (38 %)	39 (17 %)	7 (3 %)	32 (39 %)	30 (36 %)	17 (20 %)	4 (5 %)
Suhtautuu aggressiivisesti omaa sukupuoltaan oleviin koiriin. / L 204 kpl / A 77 kpl	5 (2 %)	16 (8 %)	61 (30 %)	122 (60 %)	3 (4 %)	8 (10 %)	23 (30 %)	43 (56 %)
Suhtautuu aggressiivisesti kaikkiin koiriin. / L 202 kpl / A 75 kpl	2 (1 %)	6 (3 %)	47 (23 %)	147 (73 %)	3 (4 %)	0	18 (24 %)	54 (72 %)

Rotumääritelmä kuvaa tiibetinspanielin ominaispiirteiltään iloiseksi ja itsevarmaksi, erittäin älykkääksi ja pidättyväiseksi vieraita kohtaan sekä luonteeltaan valppaaksi, uskolliseksi mutta itsenäiseksi. Rotumääritelmästä poiketen nykypäivän tiibetinspanieli on useimmiten avoin ja ystävällinen. Rodun luonne vaikuttaa yhteiskuntakelpoisemmalta kuin muutama vuosikymmen sitten, mutta luonne- tai käytösongelmia esiintyy jonkin verran. Taulukoita luettaessa tulee huomioida, että 'kostopissijä', miellyttämishaluinen ja dominoiva eivät ole käyttäytymisen virallisia kuvauksia ja määritelmiä, ja poistuvat tulevissa kyselyissä.

Arkuutta esiintyi 4 %:lla tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyssä 2019 sekä laumassa että ainoana koirina elävillä tiibetinspanieleilla. Kennelliiton kyselyssä arkuutta tai pelkoa esiintyi 6 % :lla.

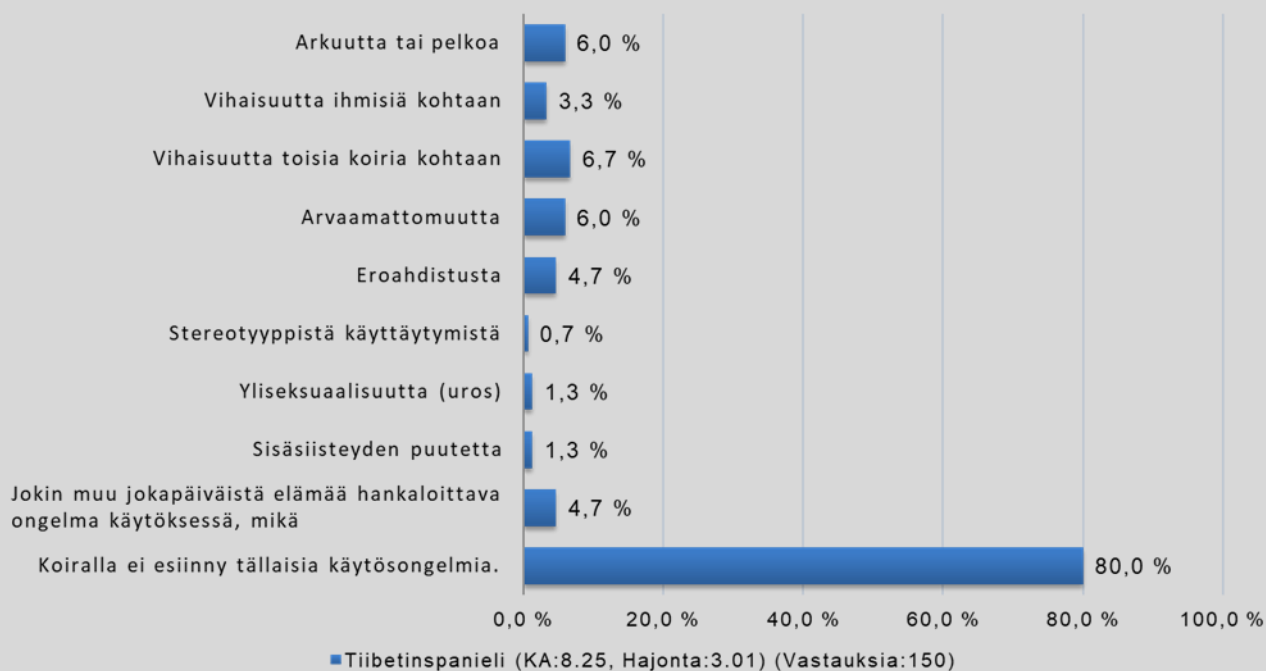
Aggressiivisuutta esiintyi laumassa elävillä noin 3 %:lla ja ainoana koirina elävillä 1 %:lla rotujärjestön kyselyssä 2019. Useimmiten se kohdistui muihin koiriin, mutta myös aggressiivisuutta ihmistä kohtaan tuli esiin, esimerkiksi oman perheen jäseniä purevia. Kennelliiton kyselyssä vihaisuutta ihmistä kohtaan oli 3,3 % ja muita koiria kohtaan 6,7 %. Aggressiivisuus ihmistä kohtaan tuli nyt esiin useammassa vastauksissa kuin vuoden 2014 kyselyssä.

Taulukko 12. Tiibetinspanielin päivittäiseen käyttäytymiseen liittyvät vastaukset rotujärjestön kyselyissä 2014 ja 2019 (~1%)

Rotujärjestön kysely 2014			Rotujärjestön kysely 2019				
Käyttäytymispiirre	(284 kpl)		Käyttäytymispiirre	Elää laumassa (237 kpl)		Elää ainoana koirana (79 kpl)	
Ääniherkkä (pelkää esim. ukkosta ja kovia ääniä)	67	24 %	Ääniherkkä (pelkää esim. ukkosta ja kovia ääniä)	34	12 %	22	28 %
Eroahdistunut	15	5 %	Eroahdistunut	15	6 %	9	11 %
Vastustaa hoitotoimenpiteitä	48	17 %	Vastustaa hoitotoimenpiteitä kotona aina tai usein	26	11 %	19	24 %
"Kostopissijä"	20	7 %	"Kostopissijä"	6	3 %	1	1 %
Merkkaa sisälle	22	8 %	Merkkaa sisälle	21	9 %	2	3 %
Syö ulosteita	39	14 %	Syö ulosteita	38	16 %	4	2 %
Tottelevainen	130	46 %	Tottelevainen	96	41 %	22	28 %
Itsepäinen	180	63 %	Itsepäinen	126	53 %	58	73 %
Dominoiva	19	7 %	Dominoiva	30	13 %	5	6 %
Miellyttämishaluinen	79	28 %	Miellyttämishaluinen	87	37 %	15	19 %
Oppivainen	130	46 %	Oppivainen	87	37 %	37	47 %
Haukkuu runsaasti	31	11 %	Haukkuu herkästi	96	41 %	15	19 %
Haukkuu jonkin verran	128	48 %					
Haukkuu harvoin	104	37 %					
Nirsoilee ruokaansa	74	26 %	Nirsoilee ruokaansa	33	14 %	36	46 %
Syö hyvin	181	64 %	Syö hyvin	177	75 %	33	42 %

Ääniherkkyys vaikuttaa voimakkaasti arkeen ja hankaloittaa sitä. Vuoden 2014 sitä esiintyi noin neljäsosalla. Kyselyssä 2019 ääniherkkiä oli hieman yli kymmenesosa (12 %) laumassa elävistä tiibetinspanieleista, mutta lähes kolmasosa (28 %) ainoana koirina elävistä. Varsinainen ääniherkkyys eli selkeä pelko ääniä kohtaan tuli esille avoimissa vastauksissa 22 vastauksessa ainoana koirina elävien osalta ja 34 vastauksessa niiden osalta, jotka elävät kahden tai useamman koiran laumassa. Ääniherkkyyttä aiheuttavat ukonilma, ilotulitus, remontointimelu, sade, tuuli, kerrostalon äänet, hälytysajoneuvojen äänet tai muut voimakkaat äkilliset äänet, mutta myös kodinkoneiden normaalit äänet. Ääniherkkyys ilmenee säpsähtelynä, läähätyksenä, sykkeen nousuna, levottomuutena, varautuneisuutena, tärinä, ovien raapimisena tai paikkojen tuhoamisena ja pyrkimyksenä piiloutua tai olla mahdollisimman lähellä omistajaa.

Kaavio 7. Suomen Kennelliiton kysely/Tiibetinspanielit: Esiintyykö koiralla jokapäiväistä elämää hankaloittavaa ...

Eroahdistusta eli ongelmia yksinolon kanssa oli kyselyn mukaan monella tiibetinspanielilla. Tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyssä 2019 eroahdistusta esiintyi 6 %:lla laumassa elävillä ja 11 %:lla ainoina koirina elävistä tiibetinspanieleista. Yksinjäämiseen liittyi vastausten perusteella monenlaista ongelmallista käyttäytymistä. Kennelliiton terveyskyselyssä eroahdistusta esiintyi 4,7 %:lla.

Moni piti tiibetinspanielia tottelevaisena, joskin itsepäisenä koirana, joka on haastava kouluttaa. Rotumääritelmä kuitenkin kuvaa rotua nimenomaan itsenäisenä ja itsepäisenä, joten tämänkaltaisen käyttäytyminen on täysin rodunomaista.

Haukuherkkyyttä moitittiin myös jonkin verran, mutta tämä ominaisuus on rodulle ominaista sen historian ja aiemman käyttötarkoituksen vuoksi, joskin tämä ominaisuus riippuu myös koiran omasta temperamentista ja on osittain myös koulutuksellinen kysymys. Tiibetinspanielin tyyppillinen piirre on ilmoittaa ympäristön tapahtumista haukkumalla. Herkästi haukkuminen voi kuitenkin olla haastavaa etenkin kerros- tai rivitalossa. Laumassa elävillä haukkuminen vaikuttaa olevan kuitenkin selvästi yleisempää kuin ainoina koirina elävillä.

Vaikka kyselyissä tuli esiin kaikilla koirilla tavattavia ongelmallisina pidettäviä käyttäytymisen piirteitä, niiden perusteella voidaan todeta, että yleisesti tiibetinspanieli soveltuu erinomaisesti nykyiseen käyttötarkoitukseensa seurakoirana sen avoimuuden, ystävällisyyden sekä sopeutuvaisuuden ansiosta,

Luonnetesti ja MH-luonnekuvaus

Tiibetinspanieleita on testattu luonnetestillä vähän rodun populaatioon nähden. Luonnetesti soveltuu kaikille roduille. Vuosina 1996 – 2019 on luonnetestattu kaikkiaan 106 tiibetinspanielia, joka on ainoastaan 0,7 % noina vuosina rekisteröidyistä tiibetinspanieleista (16201 rekisteröintiä). Uroksia testatuista koirista

on ollut 59 (56 %) ja narttuja 47 (44%). Testatuista koirista kolme (3) on joutunut keskeyttämään testin (3%). Oletettavasti MH-luonnekuvaus on tiibetinspanielille sopivampi menetelmä luonteenmäärittelyä varten, mutta vuoteen 2019 mennessä MH-luonnekuvattuja tiibetinspanieleita on ainoastaan yksi (1). Tämän vuoksi MH-luonnekuvausta ei voida käyttää apuna luonteen määrittelyssä.

Ruotsissa on MH-kuvattu vuonna 2008 yksi tiibetinspanieli, vuonna 2010 kaksi tiibetinspanielia, vuonna 2011 kaksi tiibetinspanielia ja vuonna 2014 yksi tiibetinspanieli. Kaikkiaan Ruotsissa on MH-kuvaustulos 26 tiibetinspanielilla tammikuuhun 2020 mennessä. Rodun luonteen profiilin määrittelyyn ei ko. tulosten perusteella voi ryhtyä.

Taulukko 13. Vuosina 2000 – 2019 testattujen tiibetinspanieleiden tulokset osa-alueittain.

(Vuosien 1996 – 1999 testattujen koirien osa-alueita ei ollut saatavilla. Vuosien 2000 – 2019 välillä on taulukossa huomioitu 87 tiibetinspanielien luonnetestitulosta, koska kolme testiä on keskeytetty.)

TESTIOSIO	-3	-2	-1	1	2	3
Toimintakyky		9 (10%)	52 (60 %)	24 (28 %)	2 (2 %)	
Terävyys			1 (1 %)	62 (71 %)	2 (2 %)	22 (25 %)
Puolustushalu			29 (33 %)	42 (48 %)		16 (18%)
Taisteluhalu	5 (6 %)	41 (47 %)	32 (37 %)		9 (10 %)	
Hermorakenne			2 (2 %)	77 (89 %)	8 (9 %)	
Temperamentti		1 (1 %)	3 (3 %)	4 (5 %)	55 (63 %)	24 (28 %)
Kovuus		21 (24 %)		61 (70 %)		5 (6 %)
Luoksepäästävyys			2 (2 %)	1 (1 %)	15 (17 %)	69 (79%)
TESTIOSIO	ARKA	ALTIS	ÄRTYISÄ	KOKEMATON	VARMA	
Laukauspelottomuus			1 (1 %)	19 (22 %)	67 (77 %)	

Luonnetestattujen tiibetinspanieleiden tuloksissa on selviä yhtenäisyyksiä. Toimintakyky on 60 %:lla testatuista koirista pieni, ja taisteluhalu 84 %:lla joko pieni tai riittämätön. Nämä ovat ominaisuuksia, joista kuvastuu osittain rodulle epätyypillinen luonne. Täytyy kuitenkin muistaa, ettei palveluskoirille suunnattu luonnetesti ole parhain mahdollinen testi tiibetinspanielin luonteen määrittelyyn. Testi voi olla toimiva, kun tuloksia tulkitaan osa-alueittain rotu huomioiden. Toimintakyky on tärkeä ominaisuus myös seurakoiralle. Suuri osuus huonoja tuloksia tässä ominaisuudessa saaneita näyttää olevan yhteydessä kyselyssä ilmenneeseen arkojen koirien suureen osuuteen.

Testatuista koirista 79 % on hyvántahtoisia, luoksepäästäviä ja avoimia, mikä ei ole yhtenäisessä linjassa rotumääritelmän kuvauksen kanssa vieraita kohtaan pidättyväisestä luonteesta. Tämä piirre on kuitenkin nykypäivänä seurakoirana toimivalle tiibetinspanielille toivottava ominaisuus. Hienoa on myös huomata, että 77 % testatuista koirista on laukausvarmoja.

Testattujen koirien perusteella tiibetinspanielin luonne sopii hyvin rotumääritelmässä mainittuihin ominaisuuksiin. Temperamenttiltaan kohtuullisen vilkkaita on 63% ja kovuudeltaan 70 % on vain hieman pehmeitä, mikä kuvastaa rodulle ominaista itsevarmaa ja itsenäistä luonnetta, vanhoja ei jäädä kaivelemaan pitkäksi aikaa. Hermorakenne 89 %:lla testatuista tiibetinspanieleista oli +1, hieman rauhaton, joka kertoo, että rotu on hermorakenteeltaan rotutyypillisesti hyvä. Tähän vaikuttavat paljon myös pentuajan kokemukset ja kasvatus, mutta hermorakenteeltaan hermostunutta tai erittäin hermostunutta ei voi muuttaa ympäristötekijöilläkään hyvähermoiseksi.

Tiibetinspanieli, jonka toimintakyky on kohtuullinen (+1), jonka terävyys on pieni ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua (+1), jonka puolustushalun tulos on pieni (+1) ja taisteluhalun myöskin pieni (-1), jonka

hermorakenne on hieman rauhaton (+1), jonka temperamentti on kohtuullisen vilkas (+2), joka on kovuudeltaan hieman pehmeä (+1), joka on luoksepäästävydeltään hyväntahtoinen, luoksepäästävä, avoin (+3) ja joka on laukausvarma (+++), on todennäköisesti saanut tuloksen, jota voidaan pitää ihanteellisena tuloksena seurakoiralle.

Jalostustarkastukset

Rotujärjestön jalostustarkastuksen tekee rodun erikoistuomari yhdessä toisen ulkomuototuomarin tai jalostustoimikunnan jäsenen kanssa. Tarkastuksesta laaditaan pöytäkirja. Tiibetinspanieleille ei ole 10 viimeisen vuoden aikana järjestetty jalostustarkastuksia, mutta pääsääntöisesti sitä ennen tarkastetut koirat olivat kyselyjen mukaan olleet rodunomaisia luonteeltaan.

Kennelliiton jalostustarkastus järjestetään Suomen Kennelliiton ohjeiden mukaisesti. Kennelliiton kehittämä jalostustarkastus on tarkoitettu rotujärjestöille työkaluksi, jolla voidaan kerätä yksityiskohtaista ja vertailukelpoista tietoa koirien ominaisuuksista. Tarkastus sisältää ulkomuoto- ja käyttäytymisosion, jotka voidaan suorittaa samalla kertaa, erikseen tai vain toisen osa-alueen osalta.

Kennelliiton jalostustarkastuksen käyttäytymisosio soveltuisi varmasti tiibetinspanielille. Käyttäytymisen jalostustarkastus keskittyy erityisesti arkipäiväisiin tilanteisiin ja asioihin kuten käsiteltävyyteen, alustarakuuksiin ja ääniherkkyyteen. Kennelliiton käyttäytymisen jalostustarkastuksen järjestäminen on rotujärjestön vastuulla. Rotujärjestön tulee myös määritellä ihanneprofiili eli mitkä ominaisuudet ovat rodulle ihanteellisia, hyväksyttäviä ja ei-toivottavia tai hylättyjä. Tiibetinspanielit ry:n tavoitteena on laatia rodun käyttäytymisen ihanneprofiili ja päästä järjestämään tiibetinspanieleille virallisia käyttäytymisen jalostustarkastuksia tämän JTO:n voimassaolokauden aikana.

Näyttelyt

Näyttelyarvosteluihin merkitään nykyään arvio koiran rodunomaisesta käyttäytymisestä, joka on hyvä mittari tarkastella koiran suhtautumista vieraaseen ihmiseen ja käsittelyyn. Arvostelussa on suhtautuminen tuomariin; rodunomainen lähestyttäessä, väistää, vihainen sekä onko koira yleisesti pelokas tai vihainen muille koirille. Pääsääntöisesti tiibetinspanielit ovat saaneet näyttelyistä luonnearvion: rodunomainen lähestyttäessä.

Erot eri maiden populaatioiden välillä

Eri maiden välisten tiibetinspanielipopulaatioiden välillä ei ole tullut ilmi eroavaisuuksia luonne – ja käyttäytymisominaisuuksien suhteen.

Sukupuolten väliset erot

Sukupuolten välisiä suuria eroja ei käyttäytymisessä ole havaittavissa kyselyn perusteella. Ainoana erona, joka voitaneen mainita, on joillakin uroksilla ilmenevä voimakas sukuvietti. Tämä voi ilmetä uhoamisena muille uroksille tai innokkuutena astua muitakin kuin narttuja, joilla on juoksuaika. Hormonaalisesti säädeltyyn sosiaaliseen käyttäytymiseen liittyvää 'merkkaamista' sisälle voi esiintyä useammin uroksilla.

4.2.5 Käyttö- ja koeominaisuudet

Rodun alkuperäinen käyttö

Tiibetinspanielin alkuperäinen käyttötarkoitus on ollut toimia Tiibetissä luostarien muureilla vahtien

ympäristöä. Jotakin ympäristöön kuulumatonta havaitessaan ne ilmoittivat siitä välittömästi äänellään (haukkumalla). Tämä ominaisuus on säilynyt vahvasti myös nykypäivän tiibetinspanieleilla. Ne kapuavat mielellään hieman korkeammalle paikalle nähdäkseen ympäristönsä mahdollisimman hyvin ja osaavat käyttää ääntään epäröimättä. Lisäksi ne ovat toimineet kylmissä luostareissa ihmisten sen ajan ”lämpöpulloina”. Tämä käyttäytyminen ilmenee nykyäänkin siten, että tiibetinspanieli kaivautuu mielellään peittoihin ja hakeutuu nukkumaan omistajansa kanssa samaan sänkyyn.

Tiibetinspanieli on säilynyt kautta historiansa valppaana, toimeliaana ja itsevarmana. Nykyäänkin niiden vahtivietti on vahva ja osalla yksilöistä se ilmenee äärimmäisenä haukkuherkkyytenä. Tämä on rodulle ominaista käytöstä, mutta liiallista turhaa haukkumista ei pitäisi vaalia. Tätä ominaisuutta pystytään toki hallitsemaan hyvin pitkälti koulutuksen avulla.

Tämän päivän tiibetinspanieli on monipuolinen seurakoira. Kuitenkin itsepäinen ja itsenäinen luonne vailla kovinkaan voimakasta miellyttämisenhalua tuovat omat haasteensa harrastuksia ajatellen. Tiibetinspanielin kanssa voi harrastaa agilitya, tokoa, rally-tokoa, koiratanssia jne., mutta tiibetinspanielille tyypillisten luonneominaisuuksien ja rodun rakenteen vuoksi kilpailutavoitteinen harrastaminen ei ole kovinkaan yleistä. Uusi laji Nose Work eli kolmen hajun etsintä on myös mahdollinen harrastuslaji tiibetinspanielin kanssa. Kennelliiton Lukukoira-toiminnassa tiibetinspanieleita ei toistaiseksi näytä olevan mukana, mutta se saattaisi sopia myös rodulle.

Käyttöominaisuuksien säilyttäminen

Tiibetinspanielin käyttö suosittuna ja helppona seurakoirana tullaan säilyttämään vaalimalla niiden avointa ja sosiaalista luonnetta sekä pitämällä huolta jatkossakin rodun hyvästä terveydentilasta, joka on tae monipuoliselle seurakoiralle.

Vertailu rodun kotimaahan ja muihin tärkeisiin maihin

Rodun käyttö harrastuskoirana lienee Pohjoismaissa kaikkein yleisintä. Tiibetinspanieli toimii kuitenkin jokaisessa maassa pääsääntöisesti ainoastaan seurakoirana.

Kokeet

Taulukko 14. Agilitykilpailuihin osallistuneiden tiibetinspanieleiden määrät luokittain ajalta 2010 – 2019

LUOKKA	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Pikkumini	3	3	0	0	0					
Mini – I	0	0	4	0	0	4	3	3	5	6
Mini – II	0	1	2	5	0	0	1	1	3	2
Mini – III	0	0	2	2	0	0	0	0	0	0
Kaikki luokat yhteensä	3	4	8	7	0	4	4	4	8	8

(Suomen Kennelliiton Jalostustietojärjestelmä, poimintapäivä 30.1.2020)

Tiibetinspanieleille tulee vuosittain tuloksia agilitystä, mutta starttien määrä rodun populaation kokoon nähden on todella pieni. TOKO-tuloksia tiibetinspanieleille ei vuosina 2010-2014 tullut yhtään. Rodulta puuttuvan miellyttämishalun sekä itsenäisen luonteensa vuoksi tiibetinspanieli on todella haastava motivoitava ja koulutettava. Nämä seikat asettavat paljon haasteita kisatavoitteelliseen harrastamiseen, vaikkakin muutoin tiibetinspanieli sopii moneen lajiin. Vuosina 2015-2019 tiibetinspanieleita on osallistunut tottelevaisuuskokeen alokasluokkiin.

Taulukko 15. Tottelevaisuuskokeisiin osallistuneiden tiibetinspanieleiden määrät luokittain ajalta 2015 – 2019 (jokainen koira vain kerran)

ALO	2019	2018	2017	2016	2015
ALO1			1		
ALO2			1		
ALO3	1	1	1	1	
ALO0			1		1
ALO-	1	1	1	1	
Yhteensä	2	2	5	2	1

(Suomen Kennelliiton Jalostustietojärjestelmä, poimintapäivä 30.1.2020)

Hyötykoira-, virka- tai muu työkäyttö

Suomessa on ainakin yksi tiibetinspanieli, joka on saanut koulutuksen hypokoiraksi. Lisäksi rodun edustajia toimii useampiakin Kennelliiton kaverikoiratoiminnassa. Kaverikoiratoiminnalla on virallinen hyötykoira-status.

Alkuperäiset, rodunomaiset käyttäytymistarpeet ja niiden täyttäminen

Tiibetinspanielin alkuperäinen käyttötarkoitus ilmoittavana vahtikoirana korostuu nykypäivänakin voimakkaasti rodun käytöksessä. Niillä on suuri tarve päästä tarkkailemaan ympäristöään ikkunasta tai ne kapuavat ulkona mahdollisimman korkealle kivelle tms., mistä ne pystyvät näkemään ympäristönsä mahdollisimman laajalti. Jotakin epäilyttävää nähdessään ne ilmoittavat siitä äänellään (haukkumalla).

Luostareissa tiibetinspanielit elivät yleensä isommissa laumoissa. Tämän vuoksi ne nykyäänkin viihtyvät selvästi paremmin, jos niillä on mahdollisuus nauttia lajitoverinsa seurasta. Tämä kuvastaa rodun sosiaalisuutta. Urokset ja nartut tulevat keskenään toimeen eikä niiden tule koskaan olla aggressiivisia toisia kohtaan. Onnellinen tiibetinspanieli on sellainen, joka saa toteuttaa vartioimistarvettaan nykyäänkin ja jolle annetaan mahdollisuus tarkkailla elinympäristöään.

4.2.6 Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen

Koiran persoonallisuuteen ja käyttäytymiseen vaikuttavat perimä ja ympäristötekijät eli kasvatus, koulutus, ruoka ja ylipäätään kaikki kokemukset, mitä koira elämänsä aikana kokee. (Katriina Tiira, 2019)

Lisääntymiskäyttäytyminen

Pääsääntöisesti tiibetinspanielit ovat erinomaisia emoja ja urokset hyviä astujia, joilla on vahva lisääntymisvietti. Haluttomuutta ei yleensä esiinny kuin harvakseltaan. Hoivavietti on nartuilla lähestulkoon aina luonnostaan erinomainen ja nartut imettävät ja huolehtivat pennuista hyvin.

Tiibetinspanielien lisääntymiskäyttäytyminen vaikuttaa edelleen ongelmattomalta astutuksen, synnytyksen ja emon hoivakäyttäytymisen osalta.

Syntymän jälkeen emon hoito ja sen laatu vaikuttavat merkittävästi koiran tulevaan käyttäytymiseen, ja sitä pidetään yhtenä tärkeimmistä käyttäytymiseen vaikuttavista ympäristötekijöistä.

Lisääntymiskäyttäytymistä on käsitelty laajemmin luvussa 4.3.4.

Taulukko 16. Lisääntymiskäyttäytyminen rotujärjestön kyselyissä 2014 ja terveys- ja käyttäytymiskyselyssä 2019.

Kasvattajakysely ja omistajakysely 2014		Terveys- ja käyttäytymiskysely 2019	
Helposti astutettava - nartut	52 (83 %)	x	x
Luonnollinen astutus - nartut	47 (75 %)	Luonnollinen astutus - nartut	69 (76 %)
Luonnollinen synnytys - nartut	42 (67 %)	Luonnollinen synnytys - nartut	66 (73 %)
Hoivaa pennut hyvin ja itsenäisesti - nartut	53 (84 %)	Emo imettää ja huolehtii pennuista hyvin - aina	78 (86 %)
Seksuaalisesti yliaktiivinen -urokset	10 (8 %)	Seksuaalisesti yliaktiivinen -urokset	7 (5 %)
Haluton (ei astu) – urokset	2 (2 %)	Ongelmia astumisessa -urokset	3 (2 %)

Jalostuksessa tulee suosia narttuja, jotka tiinehtyvät ja synnyttävät luonnollisesti.

Vaikka lisääntymiskäyttäytymisen ongelmat (urosten merkkailu, aggressiivisuus muita uroksia kohtaan) tai sairauksien ennaltaehkäiseminen olisivatkin steriloinnin tai kastroidin perusteina, tulee ottaa huomioon, että kastroidi ja sterilointi ovat tutkimusten mukaan yhteydessä myös koiran muuhun käyttäytymiseen, kuten ääniarkuuteen.

Sosiaalinen käyttäytyminen

Tiibetinspanieli on erittäin sosiaalinen rotu ja tulee lähestulkoon aina toimeen kaikkien kanssa. Tämä juontaa juurensa jo rodun historiasta, jossa ne luostareissa elivät useiden lajitovereiden seurassa. Harvakseltaan törmää urokseen, jotka ovat todella aggressiivisia muita uroksia kohtaan.

Jos saman lauman sisällä yhdellä nartulla on pennut, päästävät ne usein lauman muutkin koirat hoivaamaan pentuja, kun kriittisin aika pentujen kohdalla on ohitse. Luonnetestatuista 106 tiibetinspanielista 69 (79 %) on ollut luoksepäästäviä ja avoimia, mikä kertoo rodun olevan hyvin suojea myös vieraita ihmisiä kohtaan ja soveltuvan erinomaisesti seurakoiraksi tämän ominaisuuden myötä.

Aggressiivisuus

Eläinlääkärikyselyssä 2014 7 (47 %) eläinlääkäriä arvioi tiibetinspanieleiden olevan hoitotoimenpiteissä helposti käsiteltäviä, 4 (27 %) arvioi niiden olevan tottumattomia käsittelyyn, ja 4 (27 %) aggressiivisia. Kukaan vastaajista ei pitänyt niitä pelokkaina.

Tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyssä aggressiivisuutta esiintyi laumassa elävillä noin 3 %:lla ja ainoana koirana elävillä 1 %:lla rotujärjestön kyselyssä 2019. Useimmiten se kohdistui muihin koiriin, mutta myös aggressiivisuutta ihmistä kohtaan tuli esiin, esimerkiksi oman perheen jäseniä purevia. Kennelliiton kyselyssä vihaisuutta ihmistä kohtaan oli 3,3 % ja muita koiria kohtaan 6,7 %. Aggressiivisuus ihmistä kohtaan tuli nyt esiin useammassa vastauksissa kuin vuoden 2014 kyselyssä. Hoitotoimenpiteiden vastustamista esiintyi omistajakyselyssä 2014 17 %:lla, nyt laumassa elävillä 11 %:lla ja ainoana koirana

elävillä 24 %:lla. Syitä tähän voi olla monia: arkuus, aggressiivisuus tai ympäristötekijät eli puutteellinen sosiaalistaminen tai huonot kokemukset.

Aggressiivinen käytös on osa kaikkien eläinten normaalia käyttäytymistä, mutta koiran aggressiivisuus koetaan usein ongelmaksi. Aggressiivisuus on koiran perimässä, ja se vaihtelee eri rotujen välillä ja rodun eri yksilöiden välillä. Aggressiivisuus voi olla toisiin koiriin kohdistuvaa, vieraisiin ihmisiin kohdistuvaa tai omistajaan ja perheenjäseneneen kohdistuvaa. Asiantuntijan avun hakemiseen se on yksi yleisimmistä syistä ja se on usein myös syy luopua koirasta. Koulutuksella voidaan vaikuttaa useisiin aggressiivisuuden aiheuttamiin ongelmiin. (Katriina Tiira, 2019)

Aggressiivisesti käyttäytyvä koira voi käyttöksellään oireilla kivusta, joten koiran terveys on tärkeää tarkistuttaa. Pelko on yksi yleisimmistä syistä koiran aggressiiviseen käytökseen, sillä aggressio on koiran kannalta toimiva keino karkottaa pelon aiheuttaja. Reviiriaggressiota ilmenee, kun koira käyttäytyy aggressiivisesti puolustaessaan reviiriään ja se ilmenee voimakkaimmin sukukypsyyden jälkeen. Aggressio, joka kohdistuu omistajaan tai perheenjäseneneen on harvinaisempaa kuin vieraisiin ihmisiin tai toisiin koiriin kohdistuva aggressiivisuus. Aiemmin puhuttiin dominanssiaggressiosta, mutta käsite on nykyään kiistanalainen. Useimmissa tapauksissa johdonmukainen lempeän jämäkkä kasvatustapa, jossa koiralla on selkeät rajat rakkauden lisäksi riittää useimmiten estämään omistajaa kohtaan suunnatun aggression. Koiran koulutuksessa rankaisuun perustuvien menetelmien on havaittu olevan yhteydessä koiran ongelmankäytökseen ja aggressiivisuuteen. Silti kaikki aggressiivinen käytös ei aina ole omistajan syytä. Koirat eroavat myös vieraita koiria kohtaan osoitetulta sosiaalisuudeltaan. Suhtautuminen vieraisiin koiriin saattaa muuttua joidenkin kohdalla voimakkaasti 1-2 vuoden iässä, kun koira tulee sukukypsäksi. Myös koiran kokemukset muista koirista vaikuttavat paljon sen suhtautumiseen muihin koiriin. (Katriina Tiira, 2019)

Aggressiivisuus käyttäytymiseen vaikuttavat niin perimä kuin ympäristökin. Aggressiivisuuteen liittyviä geenejä on jo paikallistettu. Aggressiivisuuteen ja pelokkuuteen vieraita ihmisiä ja koiria kohtaan näyttävät vaikuttavan samat geenialueet. Tutkijat ovat myös löytäneet erillisen geenialueen, joka on yhteydessä omistajaan kohdistuvaan aggressioon sekä perheen muihin tuttuihin koiriin suunnattuun aggressiiviseen käytökseen. (Katriina Tiira, 2019)

Aggressiivista tiibetinspanielia ei saa käyttää jalostukseen.

Pelokkuus ja ääniarkuus

Terveys- ja käyttäytymiskyselyn 2014 mukaan 24 % vastanneista kertoo koiransa pelkävän ukkosta tai kovia ääniä. Tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyssä 2019 arkuutta esiintyi 4 %: laumassa että ainoana koirina elävillä tiibetinspanieleilla. Varsinainen ääniherkkyys eli selkeä pelko ääniä kohtaan tuli esille 22 vastauksessa ainoana koirina elävien osalta ja 34 vastauksessa niiden osalta, jotka elävät kahden tai useamman koiran laumassa. Kennelliiton kyselyssä arkuutta tai pelkoa esiintyi 6 % :lla. Luonnetestatuista tiibetinspanieleista 77 % on laukausvarmoja.

Kyselyssä tuli ilmi pelon kohteita, joita esiintyy aina joillakin yksilöillä. Tällaisia ovat mm. tummat koirat, kaivonkannet, karpäslätkät, palovaroittimet, ilotulitteet sekä joitakin kodinkoneita kuten vispilä ja hiustenkuivaaja.

Pelko on tärkeä tunne monen lajin säilymisen kannalta. Liiallinen pelokkuus, jolloin koira tuntee pelkoa useissa tilanteissa, voi aiheuttaa sille käyttäytymisongelmia. Arjessa ongelmia tuottavat eroahdistus yksin ollessa, kovien äänien pelko tai vieraiden ihmisten pelko. Lievä pelokkuus saattaa jäädä huomaamatta, kun taas voimakas pelko on helppo havaita. Pelokkuus voidaan jakaa sosiaaliseen (ihmiset, koirat, eroahdistus) ja ei-sosiaaliseen (eroahdistus, uudet tilanteet, kovat äänet, alustat, korkeat paikat) pelon kohteen

mukaan. Suomalaisessa 3000 koiran kyselytutkimuksessa on havaittu, että pelokkuuden eri osa-alueilla on yhteyttä. Vieraita ihmisiä ja uusia tilanteita pelkäävät koirat olivat useammin myös ääniarempia ja eroahdistuneempia kuin rohkeat koirat. Pitkittynyt ahdistus ja pelokkuus saattavat johtaa krooniseen stressiin, joka altistaa sairauksille, esimerkiksi ihosairauksille. (Katriina Tiira, 2019)

Pelokkuuteen vaikuttavat perimä ja ympäristötekijät. Pelolle on saatu korkeita periytyvyysasteita, ja siihen vaikuttavia geenialueita on löydetty tutkimuksissa. Pelko siis periytyy voimakkaasti vanhemmilta jälkeläisille. Ympäristötekijöistä koiran elämän ensimmäiset kuukaudet ovat erittäin tärkeitä. Pentuajan niukalla sosiaalistamisella tiedetään olevan suuri merkitys pelokkuuden syntyyn. Puutteellinen sosiaalistaminen on usein syy siihen, miksi myöhäinen luovutusikä tai pentuajan sairastuvuuden on todettu lisäävän pelokkuutta. Emon hoiva ja sen laatu ovat merkittävässä asemassa. Koiran kokemuksilla on myös suuri merkitys sen persoonallisuudelle. Tutkimuksissa on todettu, että kokemattomien omistajien koirat ovat usein hieman aggressiivisempia ja pelokkaampia. Useissa tutkimuksissa on havaittu saman kodin koirakaverien ehkäisevän pelokkuutta. Perimän ja ympäristötekijöiden yhteisvaikutus tarkoittaa sitä, että yksilön perimä voi lisätä alttiutta tietynlaisen käyttäytymiseen, mutta pelokkuuden laukaisee vasta jokin ympäristötekijä kuten voimakas pelästyminen. (Katriina Tiira, 2019)

Ääniarkuus on pelokkuutta, jossa pelko kohdistuu koviin ja yllättäviin ääniin. Kovien äänien pelko voi laajentua koskemaan tavanomaisia arjen ääniä, ja sille on tyypillistä paheneminen iän myötä. Ääniarkuus on suhteellisen pysyvä ominaisuus, eikä sitä voida hoitaa kokonaan pois. Se on hyvin tyypillistä maailman koirille rodusta riippumatta (suomalaisilla koirilla 39,4 % kyselytutkimuksen mukaan). Ääniarkuuteen vaikuttavat sekä perimä että ympäristötekijät, mutta se periytyy voimakkaasti. Joillakin koirilla ääniarkuus johtuu voimakkaasta kokemuksesta kuten ilotulitteiden pelästymisestä, joskus harvoin koira voi oppia sen muilta koirilta tai ihmiseltä. Steriloinnin ja kastroinnin on havaittu lisäävän alttiutta ääniarkuuden kehittymiseen. Tutkimuksen mukaan vaikuttaisi myös siltä, että vapaana liikkuminen siirtää ääniarkuuden puhkeamista myöhemmälle iälle. (Katriina Tiira, 2019)

Pelokasta (arkaa) koira ei saa käyttää jalostukseen. Ääniarkaa koira ei saa käyttää jalostukseen.

Eroahdistus

Jalostustoimikunnan laatiman omistajakyselyn 2014 mukaan eroahdistukseen liittyviä oireita esiintyi 5 % tiibetinspanielilla ja tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyssä 2019 6 %:lla laumassa elävistä ja 11 %:lla ainoina koirina elävistä tiibetinspanieleista. Kennelliiton terveystutkimuksessa eroahdistusta esiintyi 4,7 %:lla.

Kuvailtuja oireita yksinjäämistilanteessa oli seuraavanlaisia: haukkuminen ja vinkuminen, kuolaaminen, oven raapiminen, esineiden ja huonekalujen tai seinien pureskeleminen ja repiminen sekä tarpeiden tekeminen sisälle. Osa koirista hätääntyi ja oli hermostuneita. Myös taulukossa 12. mainituista päivittäisen käyttäytymiseen liittyvistä piirteistä, kuten runsas haukkuminen, ns. 'kostopissiminen' ja merkkäminen, saattavat liittyä yksinolon ongelmiin. Tilanne saattaa helpottaa kun koiralle hankitaan kaveri, mutta eroahdistusta esiintyy myös laumassa elävillä. Tämä edellyttää kuitenkin sitä, ettei eroahdistus ole päässyt siihen pisteeseen, että siihen tarvitaan lääkitystä ja pidempää kuntoutusta.

Eroahdistus on koiran ahdistuneisuutta, kun se on yksin tai erotettuna tietystä sille tärkeästä ihmisestä. Se on hyvin yleinen ongelma koirilla. Eroahdistuksen oireista tulee muistaa, että kaikkia niitä voi esiintyä myös muista syistä kuin eroahdistuksesta (koiran aktiivisuus ja energisyys, sisäsiisteyskasvatuksen puutteet, sairaus tai vanhuuteen liittyvät kognitiiviset häiriöt). Usein eroahdistunut koira on myös pelokas: se voi yksinkertaisesti pelätä kotona yksin olemista. Joskus eroahdistuneen koiran ja omistajan välillä voi olla ns. hyperkiintymyssuhde, eikä kaikilla hyperkiintymyssuhteen omaavilla koirilla ole eroahdistusta. Tutkimuksissa todettiin eroahdistuneita ja ei-eroahdistuneita erottavan kaksi tekijää: koiran saama liikunnan määrä ja koiran ikä sen tullessa uuteen perheeseen. Koiran eroahdistus alkaa yleensä

vanhempana, mutta sitä voi olla myös pennulla. Se voi liittyä myös muutoksiin kotona, kuten muutto tai avioero. Eroahdistukseen saattaa liittyä perinnöllisiä tekijöitä, mutta eroahdistusta voidaan hoitaa usein hyvällä menestykselläkin. (Katriina Tiira, 2019)

Voimakkaasta eroahdistuksesta tai voimakkaasta yksinolopelosta kärsivää koiraa ei suositella jalostukseen.

Ikään liittyvät käytöshäiriöt

Ikään liittyviä selkeitä käytöshäiriöitä ei juurikaan esiinny tiibetinspanieleilla. Useimmat iän tuomat ongelmat liittyvät terveydellisiin seikkoihin, jotka voivat muuttaa koiran käyttäytymistä. Käytöksen muuttumista, 'unohtelua' esiintyi tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyssä 2019 muutamilla, useimmiten 14-vuotiailla tiibetinspanieleilla.

Rakenteelliset tai terveydelliset seikat, jotka voivat vaikuttaa koirien käyttäytymiseen

Kondrodystrofisena rotuna tiibetinspanielilla on mutaation aiheuttama raajojen pitkien luiden kasvuhäiriö, minkä johdosta niillä on tyypillinen pitkänomainen ulkomuoto ja lyhyet ja käyrät raajat. Mutaatioon liittyy taipumus selkänikamien välilevyjen varhaiseen rappeutumiseen, joka alkaa jo ensimmäisen elinvuoden aikana. Rappeutuneet välilevyt ovat alttiita vaurioille ja seurauksena on mäyräkoirahalvauksena tunnettu välilevytyrä. Tiibetinspanielilla on siis geneettinen alttius sairastua välilevytyrään. Selästä johtuva kipu voi joillakin yksilöillä aiheuttaa aggressiivista käytöstä ihmisiä tai toisia koiria kohtaan. Myös nivelrikko lonkissa tai kynnärnivelessä tai polvilumpion sijoiltaan meno tuottavat kipua, samoin esimerkiksi silmiä hankaavat ripset.

Selvittämättömät kiputilat voivat aiheuttaa muutoksia koiran käyttäytymisessä.

Kipeä koira ei välttämättä näytä kipua

Akuutti kipu aiheuttaa sympaattisen hermoston aktivoitumisen, mikä voidaan nähdä fysiologisina muutoksina: sydämen syke kiihtyy, verenpaine nousee, hengitys tihenee ja pinnallistuu, pupillit suurenevat, verisuonet supistuvat, eläin turpoaa koska kroppaan kertyy nestettä, suu kuivuu, virtsaaminen vähenee, ja keho voi olla jännittynyt.

Eläimet ilmaisevat kipua monin tavoin. Ne väistävät vaistomaisesti asiaa, joka tuottaa kipua. Ne pakenevat. Ne huutavat kivusta, tai sitten ne jähmettyvät paikalleen vapisemaan ja hikoilemaan. Ne voivat ontua, ja ne voivat virtsata alleen. Reaktion laatu riippuu kivun merkityksestä kussakin tilanteessa. Eri koirarotuja on jalostettu käyttäytymiseltään erilaisiksi: toisten työtehtävät edellyttävät korkeaa kipukynnystä ja työskentelyn jatkumista, vaikka sattuu. Näissä tilanteissa koira kuitenkin tuntee kipua, vaikka ei näytä sitä eikä välitä siitä.

Krooniselle kivulle ei ole mitään selviä ja tyypillisiä, koirasta luettavia merkkejä. Merkit ovat hyvin pieniä muutoksia koiran käyttäytymisessä. Monet koirat eivät halua näyttää kipuaan, koska luonnossa se merkitsi laumasta karkottamista. Jos näet koirallasi kipukäyttäytymistä, sillä on todennäköisesti kipuja. Mutta vaikka et näkisi mitään kipuun viittaavaa, koirallasi voi silti olla kipuja.

Kipukäyttäytymiseen kuuluu myös erilaisia, sosiaalisesti määräytyviä, opittuja käyttäytymistapoja. Pikku-lapsilla nähdään erilaisia taikauskaisia riimejä, ja koiralla voi alkaa esiintyä häiriökäyttäytymistä, esimerkiksi ylivilkkautta tai aggressiivisuutta. --

-- Esimerkkinä kroonisesta kivusta on myös nivelrikon aiheuttama kipu. Nivelrikkoa syntyy esimerkiksi ristiteen repeytymisen, polvilumpion sijoiltaanmenon, osteokondroosin sekä kynnärnivelen tai lonkan kasvuhäiriön

riön seurauksena. Hoitamattomana se tarkoittaa pitkäaikaista, jomottavaa, tylsää kipua, joka johtaa eläimen liikuntahaluttomuuteen. Tämä taas aiheuttaa lihaskudoksen katoamista, kramppeja, triggerpisteitä eli lihaksen sidekudoksessa olevia aristavia pisteitä, jotka saattavat aiheuttaa heijastuskipuja läheisiin lihaksiin, uudisluumuodostusta, liikapainoa ja lisää kipua. Kaikesta tästä muodostuu jatkuva noidankehä. Mitä aikaisemmassa vaiheessa kehän saa katkaistua, sitä parempi elämänlaatu koiralle saadaan aikaan. –

(Katariina Mäki ja Anna Hjelm-Björkman, Suomen Kennelliitto)

4.2.7 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohtista sekä niiden korjaamisesta

Keskeisimmät ongelmakohdat

Rodun keskeisimpänä ongelmana käyttäytymisen ja persoonallisuuden osalta voidaan pitää ääniarkuutta, joka on voimakkaasti omistajan arkeen vaikuttava käytösongelma. Pelokkuus ja ääniarkuus arjessa ovat haastavia, mutta vaikuttavat myös koiran hyvinvointiin ja terveyteen. Perheenjäsenenä elävältä seurakoiralta edellytetään, ettei se osoita aggressiivisuutta vieraita ihmisiä tai omistajaa kohtaan. Koiran hyvinvoinnista huolehtimista vaikeuttaa, jos arkiset, normaalit hoitotoimenpiteet kotona tai eläinlääkäriässä aiheuttavat aggressiivisuutta. Aggressiivisuus muita koiria kohtaan voi rajoittaa omistajan elämää ja koiran ulkoilua ja liikuntaa sekä koiran kanssa harrastamista. Eroahdistus hankaloittaa normaalia arkea, oli kyse sitten yksin olemisen pelkäämisestä tai varsinaisesta eroahdistuksesta. Jalostustietojärjestelmän mukaan, jonne on merkitty 1322 tiibetinspanielin kuolinsyy, yhdeksän (9) on lopetettu käytös – tai käyttäytymishäiriön vuoksi. Tämä on pieni osa koko rodusta, mutta yksikin em. syystä lopetettu tiibetinspanieli on liikaa, johtuivat käytösongelmat perimästä tai ympäristötekijöistä.

Ongelmien syyt ja vähentäminen

Pelokkuus (arkuus) ja ääniarkuus sekä aggressiivisuus johtuvat sekä perimästä että ympäristötekijöistä. Perimän merkitys on selkeä geenialueiden löydyttyä. Koiran käyttäytymistä ja persoonallisuutta koskevia tutkimuksia on edelleen meneillään, ja niiden tuloksia tulee seurata. Jalostusvalinnoissa tulee huomioida käytösongelmat. Jalostukseen suunnitellun tiibetinspanielin persoonallisuutta ja käyttäytymistä tulee arvioida kriittisesti ja jättää pois jalostuksesta pelokkuutta, ääniarkuutta tai aggressiivisuutta osoittavat yksilöt. Tuomarikoulutuksessa käsitellään myös käyttäytymistä. Pennun mahdollisimman hyvän varhaisen kehityksen kannalta kasvattaja tulee huolehtia emon terveydestä ja ympäristöstä siten, etteivät sen mahdollisuudet hyvään pentujen hoivaan vaarannu. Pentuaikaisen sosiaalistamisen puutteet luovat pennulle alttiuteen pelokkuuden puhkeamiseen uusissa tilanteissa tai muita koiria tai ihmisiä kohtaan. Tästä syystä kasvattajien tulee jo ennen luovutusikää tarvittavasta sosiaalistamisesta. Pennun ihanteellisena luovutusikä pidetään 8 viikkoa juuri sosiaalistamisen vuoksi. Mikäli luovutusikä venyy, on kasvattajalla erityinen vastuu sosiaalistaa kehittyvä pentua. Uusia pennuomistajia tulee tukea ja neuvoa mahdollisimman tarkkaan pennun kouluttamisen ja osiaalistamisen suhteen sekä valistaa voimakkaiden pelästymisten haitallisilta vaikutuksilta.

4.3. Terveys ja lisääntyminen

Tiibetinspanieleiden terveydestä kerättiin tietoja omistajille suunnatulla Tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyllä toukokuusta joulukuun loppuun vuonna 2014. Kysely toteutettiin sähköisenä rotujärjestön internet-sivustolla. Vastauksia saatiin 284 tiibetinspanielin osalta niiden terveydestä ja käyttäytymisestä. Tämän kyselyn tuloksia on kunkin rodussa esiintyvän sairauden yhteydessä. Tiibetinspanieleiden

eläinlääkärikysely 2014 lähetettiin sähköisenä joulukuussa 2014 sähköpostitse 120 eläinlääkärille. Kyselyssä pyydettiin eläinlääkäreiden käsitystä terveydestä, ei tarkkoja tilastotietoja. Vastauksia saatiin vain 15. Kymmenen vastaajan vastaanoton asiakaskortistossa oli kuitenkin yli 50 tiibetinspanielia ja kahden 30-40 kappaletta. Yksi eläinlääkäreistä oli käynyt läpi yli 100 asiakaskortistossaan olleen tiibetinspanielin tiedot.

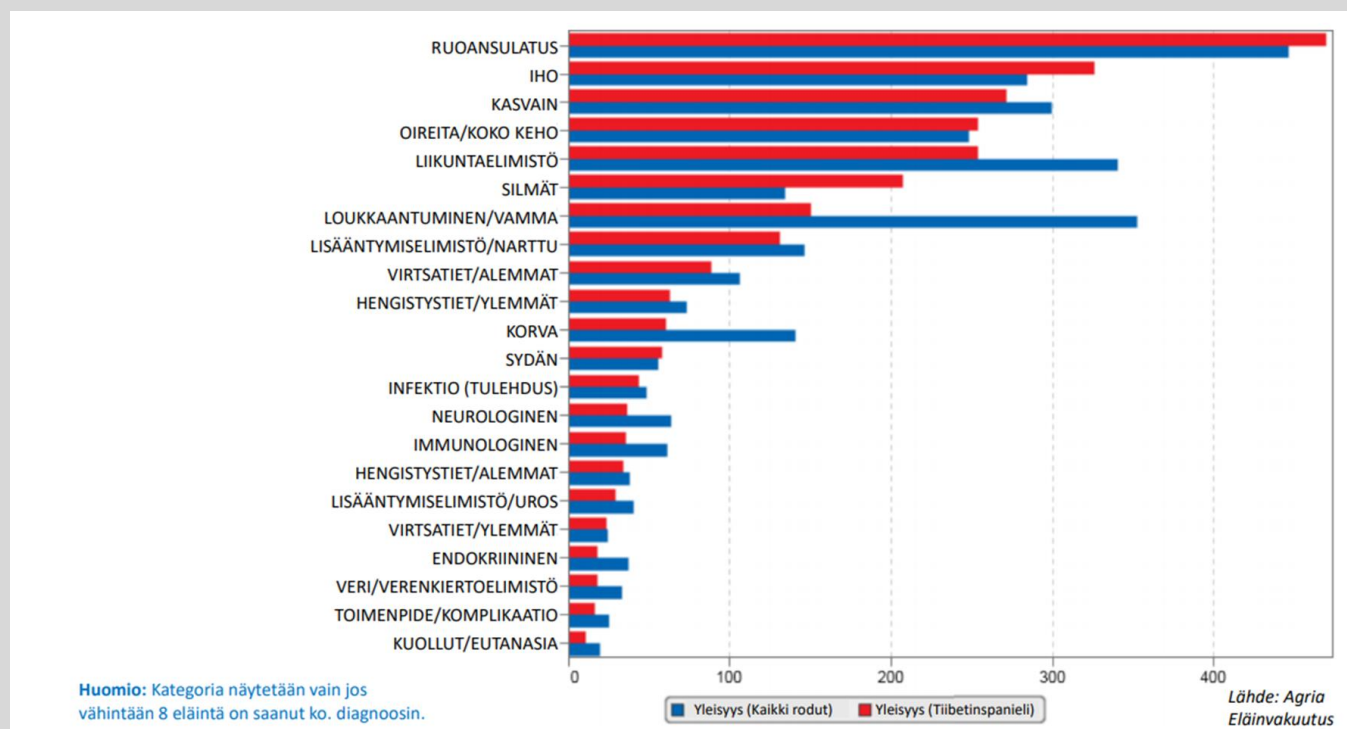
Taulukko 17. Eläinlääkärikyselyn tuloksia.

Tiibetinspanieleilla esiintyy	Ei ollenkaan	Satunnaisesti	Kohtalaisesti	Paljon	Erittäin paljon
endokardioosia.	1 (7 %)	8 (53 %)	6 (40 %)	0	0
yli 10-vuotiailla muita sydänvikoja.	2 (13 %)	12 (80 %)	1 (7 %)	0	0
lonkkanivelongemia, jotka vaativat hoitoa (jatkuva kipulääkitys tai leikkaus)	2 (13%)	9 (60 %)	1 (7 %)	1 (7 %)	0
Legg-Perthesin tautia	4 (27 %)	10 (67 %)	0	0	0
kyynärnivelongemia, jotka vaativat hoitoa (jatkuva kipulääkitys tai leikkaus)	3 (20 %)	10 (67 %)	0	0	0
patellaluksaatioita, jotka vaativat hoitoa (jatkuva kipulääkitys tai leikkaus)	1 (7%)	6 (40 %)	5 (33 %)	2 (13 %)	0
selkärangan välilevytyriä, jotka ovat vaatinet leikkauksen tai johtaneet koiran lopetukseen	1 (7 %)	8 (53 %)	5 (33%)	0	0
spondyloosia	3 (20 %)	9 (60 %)	1 (7%)	1 (7 %)	0
lannerangan alueen nikamien epämuodostumia	1 (7 %)	11 (73 %)	2 (13 %)	0	0
syringomyeliaa	4 (27 %)	8 (53%)	0	0	0
kroonisia munuaisvikoja	1 (7%)	12 (80 %)	1 (7 %)	0	0
kasvaimia/syöpiä	1 (7%)	9 (60 %)	4 (27 %)	0	0
näkökykyyn vaikuttavia samentumia tai sokeutta	1 (7%)	8 (55%)	5 (33%)	0	0
silmätulehduksia/sarveiskalvovaurioita johtuen ylimääräisistä ripsistä	1 (7%)	7 (47%)	6 (40%)	0	0
iho-ongelmia (allergiaa, atopiaa)	0	11 (73 %)	3 (20%)	0	0
ruoka-aineallergiaa	1 (7 %)	10 (73 %)	3 (20%)	0	0
korvatulehduksia	0	9 (60%)	3 (20%)	1 (7%)	0
anaalirauhasongelmia	0	6 (40%)	5 (33%)	1 (7%)	2 (13 %)
purentaongelmia, jotka johtuvat kapeasta alaleuasta	4 (27%)	6 (40%)	5 (33%)	0	0
hammaskiveä ja ientulehduksia	0	1 (7%)	3 (20%)	7 (47%)	4 (27%)
hantämutkia	ei ollenkaan 1 (7%)	satunnaisesti hännän päässä 9 (60%)	kohtalaisesti hännän päässä 2 (13%)	paljon hännän päässä 0	myös 5. nikamasta hännän tyveen 1 (7%)

Eläinlääkärikyselyä ei toteutettu vuonna 2019 edellisen kyselyn vähäisen vastausmäärän vuoksi.

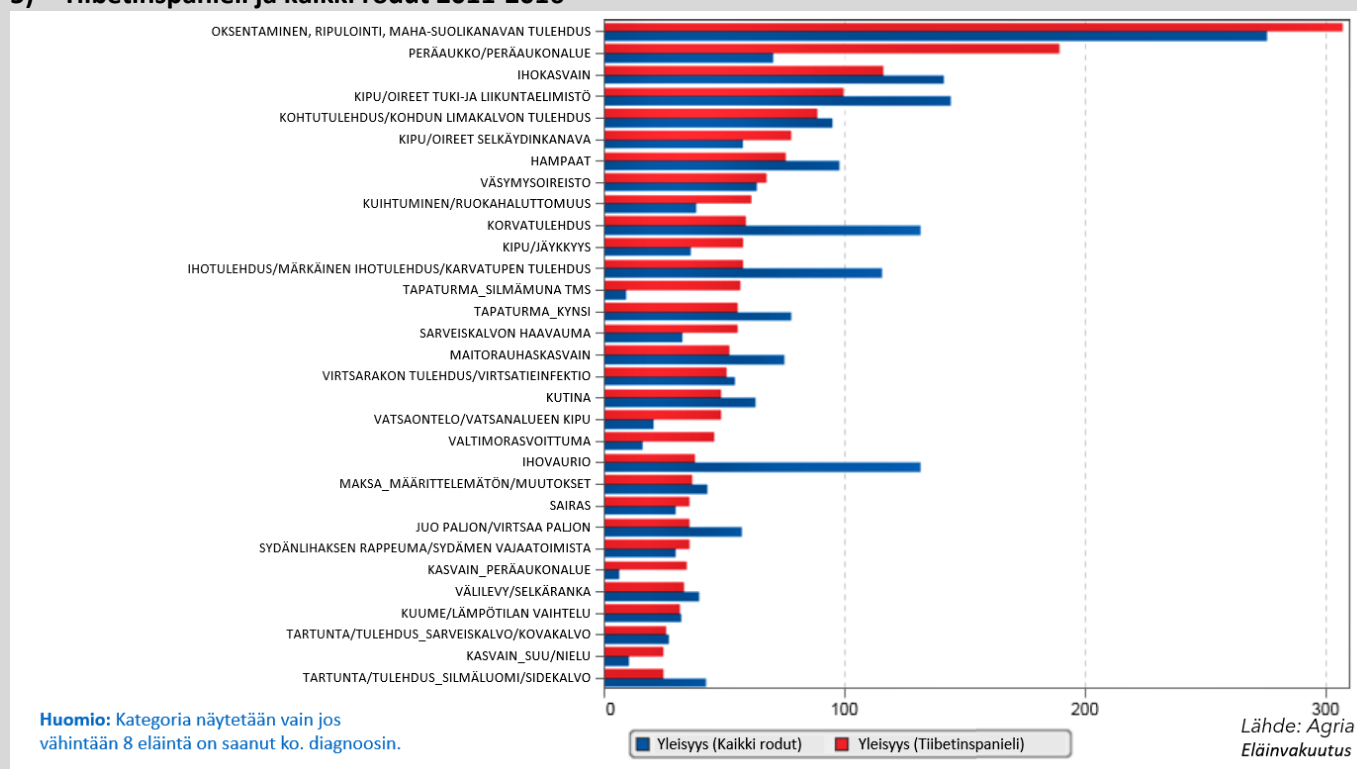
Ruotsalaisen vakuutusyhtiö Agrian rotuprofiilien tarkoituksena on tuottaa rotuyhdistyksille tietoa terveysasioista Jalostuksen tavoiteohjelmien laadintaan ja PEVISAA varten. Jos diagnosoille on korkeampi riski tietyssä rodussa verrattuna kaikki rodut -ryhmään, voi sairaus olla yhteydessä koiran rotuun tai käyttötarkoitukseen. Tilastoissa on eritelty Yleiset syyt ja Tarkat syyt. Yleisissä syissä on paljon aladiagnooseja. Tarkat syyt ovat tarkkoja diagnooseja. On huomattava, että tilastot perustuvat ainoastaan korvattuihin omavastuun ylittäviin vahinkoihin. Rotuprofiilitilastot perustuvat suoralle otannalle Agrian tietokannasta ja antavat melko todenmukaisen kuvan rodun terveystilanteesta.

Kaavio 8. Agria Breed Profiles: Sairastuvuus (per 10,000 koirariskivuotta) yleisten syiden mukaan (taso 3) -Tiibetinspanieli ja kaikki rodut 2011-2016

(Agria Breed Profiles, 2019, käänös Satu Hirvi)

Kaavio 9. Agria Breed Profiles: Sairastuvuus (per 10,000 koirariskivuotta) tarkkojen syiden mukaan (taso 5) – Tiibetinspanieli ja kaikki rodut 2011-2016

(Agria Breed Profiles, 2019, käänös Satu Hirvi)

Yleisten syiden perusteella tiibetinspanieleilla on muita enemmän ruoansulatukseen, ihoon, koko kehon oireisiin, silmiin ja sydämeen liittyviä ongelmia kuin ryhmällä Kaikki rodut. Tarkkojen diagnoosien osalta tiibetinspanieleilla on muita rotuja enemmän diagnooseina oksentelua, ripulointia ja suolistotulehduksia (gastroenteriittiä), vaikka nämä ovatkin usein esiintyviä kaikilla koiraroduilla. Kuihtumista ja ruokahaluttomuutta esiintyy myös enemmän kuten vatsanalueen kipuakin. Anaalirauhas- tai perianaaliongelmia on myös enemmän kuin muilla, samoin anaalirauhaskasvaimia on enemmän. Mikään tarkoista diagnooseista ihon ongelmista (esim. raapiminen, ihotulehdukset/vauriot) ei vaikuta kuitenkaan olevan yleisempää tiibetinspanieleilla kuin ryhmässä Kaikki rodut. Diagnooseja selkäyttimeen liittyvästä kivusta tai oireilusta on tiibetinspanieleilla enemmän kuin muilla, samoin yleistä kipua tai jäykkyyttä. Väsymystiloja esiintyy myös. Välillevyihin tai selkärankaan liittyvää kipua ei kuitenkaan esiinny runsaammin. Silmätapatuurmat ja silmän sarveiskalvon tai kovakalvon tulehdukset ovat yleisempiä tiibetinspanieleilla kuin ryhmällä Kaikki rodut. Endokardioosia sekä valtimoiden rasvoittumaa esiintyy myös enemmän kuin Kaikkien rotujen ryhmällä. Kasvaimista suun ja kurkun kasvaimia esiintyy tiibetinspanieleilla enemmän, mutta niiden kokonaismäärä on hyvin vähäinen.

4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet

PEVISA-ohjelman voimaantulovuosi sekä ohjelman muutokset

Periytyvien vikojen ja sairauksien vastustamisohjelman tavoitteena on ennaltaehkäistä tai vähentää periytyviä vikoja tai sairauksia, jotka alentavat koiran elinkykyä tai elintoimintoja tai aiheuttavat koiran elämän laadun alenemisen. Tiibetinspanielin PEVISA -ohjelma aloitettiin vuonna 1996 PRA:n ja patellaluksaation vuoksi. PEVISA:n kaltainen PRA:n vastustamisohjelma on Suomen lisäksi käytössä Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa. Muissa maissa, rodun kotimaa Iso-Britannia mukaan lukien, silmä- ja polvitarkastukset ovat vapaaehtoisia.

Taulukko 18. Tiibetinspanieleiden PEVISA-ohjelmat 1996-2015.

Voimassa	Seurattu sairaus	Vaadittavat toimenpiteet	Raja-arvot ja rekisteröintirajoitukset
1.1.1996 - 31.12.2000	PRA ja patellaluksaatio	Pentueen rekisteröinnin ehto on, että sen molemmat vanhemmat ovat virallisesti silmä- ja polvitarkastettu. Silmätarkastuslausunto ei astutushetkellä saa olla 10 kk vanhempi.	* PRA:ta sairastavan koiran jälkeläistä ei rekisteröidä. * PRA:n suhteen tarkistus suoritetaan kuitenkin kahden vuoden kuluttua (31.12.1997: Suomen Kennelliiton hallituksen päätös).
1.1.1999 - 31.12.2000	PRA ja patellaluksaatio	Pentueen rekisteröinnin ehto on, että sen molemmat vanhemmat ovat virallisesti silmä- ja polvitarkastettu. Silmätarkastus ei astutushetkellä saa olla 10 kk vanhempi.	* Lause: "PRA:ta sairastavan koiran jälkeläistä ei rekisteröidä" poistettiin PEVISA -ohjelmasta.

1.1.2001 - 31.12.2005	PRA ja patellaluksaatio	Pentueen rekisteröinnin ehtona on, että kummallakin vanhemmalla on rekisteröintihetkellä virallinen polvi-tarkastuslausunto sekä silmätarkastuslausunto, joka ei saa olla 12 kk vanhempi.	* Tutkimustulokset eivät vaikuta rekisteröintiin.
1.1.2006 - 31.12.2010	PRA ja patellaluksaatio	Pentueen rekisteröinnin ehtona on, että kummallakin vanhemmalla on rekisteröintihetkellä virallinen polvi-tarkastuslausunto sekä silmätarkastuslausunto, joka ei saa olla 24 kk vanhempi.	* Tutkimustulokset eivät vaikuta rekisteröintiin.
1.1.2011 - 31.12.2015	Perinnölliset silmäsairaudet ja patellaluksaatio	Pentueen rekisteröinnin ehtona on, että molemmilla vanhemmilla tulee olla astutushetkellä voimassa olevat viralliset polvi- ja silmätarkastuslausunnot. Silmätarkastustulos ei saa olla 24 kk. vanhempi.	* Tutkimustulokset eivät vaikuta rekisteröintiin.
1.1.2016 – 31.12.2020	Perinnölliset silmäsairaudet ja patellaluksaatio	Pentueen rekisteröinnin ehtona on, että molemmilla vanhemmilla tulee olla astutushetkellä voimassa olevat viralliset polvi- ja silmätarkastuslausunnot. Silmätarkastustulos ei saa olla 24 kk. vanhempi.	* Tutkimustulokset eivät vaikuta rekisteröintiin.
1.1.2021 – 31.12.2025	Perinnölliset silmäsairaudet ja patellaluksaatio	Pentueen rekisteröinnin ehtona on, että pentujen vanhemmista tulee astutushetkellä olla polvitarkastuslausunto ja voimassa oleva silmätarkastuslausunto. Patellaluksaation raja-arvo on aste 2. Silmätarkastustulos ei saa olla 24 kk vanhempi.	* Patellaluksaation raja-arvo on aste 2. Silmien tutkimustulos ei vaikuta rekisteröintiin.

PeViSa-ohjelmaan sisällytetyt viat ja sairaudet

Etenevä verkkokalvon surkastuma (PRA)

PRA (progressiivinen retina atrofia) eli etenevä verkkokalvon surkastuma tuhoaa silmän valoa aistivia soluja. Kyseessä on ryhmä sairauksia, jotka ovat eri geenien aiheuttamia.

PRA:ta on montaa tyyppiä, eri rotujen PRA:t ovat erilaisia ja jopa samassa rodussa voi olla useita eri muotoja. PRA voi esiintyä millä tahansa rodulla. Yleisin periytymismekanismi on autosomaalinen resessiivinen.

Kliinisten oireiden ilmenemisikä ja eteneminen vaihtelevat liittyen PRA-muodon syntymekanismiin. Hyvin nuorella koiralla esiintyvä PRA:n muoto liittyy epänormaaliin näköhermosolujen kehitykseen. Myöhemmällä iällä alkavassa PRA:ssa sen sijaan näköhermosolut kehittyvät normaalisti, mutta alkavat rappeutua.

Useimmissa PRA:n muodoissa koira muuttuu ensin hämärässä epävarmaksi ja pelokkaaksi. Tämä johtuu

hämäränäössä tärkeiden verkkokalvon sauvasolujen surkastumisesta. Myöhemmin koira sokeutuu kokonaan verkkokalvon tappisolujenkin surkastuessa. Silmäterä on laaja ja silmänpohjan lisääntynyt heijaste näkyy erityisen selvästi valon kohdistuessa laajentuneeseen pupilliin.

PRA:han ei ole hoitoa, mutta tutussa ympäristössä sokea koira voi pärjätä erittäin hyvin. Diagnoosi tehdään yleensä silmänpohjan oftalmoskooppisessa tutkimuksessa. Verkkokalvon sähköisessä tutkimuksessa (ERG) voidaan havaita muutoksia näköhermosoluissa jo ennen oftalmoskooppisessa tutkimuksessa nähtäviä selviä verkkokalvon rappeutumamuutoksia.

PRA-sairasta koira ei saa käyttää jalostukseen. Geenitestillä kantajaksi todettua koira voidaan käyttää jalostukseen geneettisesti terve kumppanin kanssa.

(Suomen Kennelliiton silmänsairaustyöryhmä silmätarkastuseläinlääkärit Sari Jalomäki, Elina Pietilä ja Päivi Vanhapelto, 2016)

Tiibetinspanielit sopeutuvat PRA-sairauteen yksilöllisesti. Sokea tiibetinspanieli saattaa selviytyä tutussa ympäristössä lähes normaalisti. PRA ei tällä hetkellä haittaa merkittävästi rodun jalostusta, mutta sairauden suhteen pitää olla valppaana.

Taulukossa 19 on kuvattu PRA:n periytmistä jälkeläisille erilaisissa jalostusyhdistelmässä.

Taulukko 19 . PRA:n periytyminen erilaisissa yhdistelmissä.

Vanhemmat	Jälkeläiset		
	Terve	Kantaja	PRA-sairas
terve+terve	100 %	-	-
terve+kantaja	50 %	50 %	-
terve+PRA-sairas	-	100 %	-
kantaja+kantaja	25 %	50 %	25 %
kantaja+PRA-sairas	-	50 %	50 %
PRA-sairas+PRA-sairas	-	-	100 %

Maailmanlaajuisesti rodussa tunnetaan (5.2.2020 mennessä) 147 PRA -sairasta yksilöä. Taulukossa 18 on lueteltu maat, joissa on diagnosoitu tiibetinspanieleilla PRA -sairaus ja sairaustapausten määrät vuosina 1977 - 2019.

Taulukko 20 . PRA -tapausten lukumäärät eri maissa.

MAA	Ruotsi	Suomi	Norja	Iso-Britannia	USA	Ranska	Alankomaat	Saksa
PRA	61	32	22	19	6 (7)	2	2	1

(Tiibetinspanielit ry, PRA-sukutaulut 5.2.2019)

Suomessa on todettu 32 tapausta, joista 29 on kasvatettu Suomessa ja kaksi tuotu USA:sta.

Taulukossa 21 on kuvattu PRA:han sairastuneiden tiibetinspanieleiden ikäjakaumaa sairauden toteamisiän mukaan Suomessa ja koko maailmassa. PRA-tapaukset on diagnosoitu tiibetinspanieleilla 2 - 12 vuoden iässä. Suurin osa sairaustapauksista on diagnosoitu 3 - 7 vuoden ikäisillä koirilla. Muutaman PRA -tapauksen syntymäaikaa ei tiedetä, joten ne eivät ole mukana tässä taulukossa. Yhdistyksen internet-sivuilla osoittees-

sa www.tiibetinspanielit.fi on listattu kliinisen tutkimuksen perusteella todetut PRA-sairaajat tiibetinspanielit sairauden toteamispäivän mukaan ja PRA-sairaiden tiibetinspanieleiden sukutaulut.

Taulukko 21. PRA -sairaiden tiibetinspanieleiden ikäjakauma.

Ikä (v.)	2-3	3-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-11	11-12
Muualla maailmassa (kpl)	8	35	28	14	12	9	7	2	1	2
Suomessa (kpl)	3	3	3	5	4	7	4	-	1	1

(Tiibetinspanielit ry, PRA-sukutaulut 7.2.2020)

PRA3-mutaatio

PRA:n useat vakavat geneettiset selvästi erotettavat muodot ovat tunnistettavissa, ja joista jokaisen aiheuttaa erilainen mutaatio tietyssä geenissä. PRA:n eri muodot ovat tyypillisesti rotukohtaisia, kliinisesti sairailta saman rodun koirilla on tavallisesti samanlainen mutaatio. Kliinisesti sairailta eri rotuisilla koirilla on tavallisesti erilainen mutaatio, vaikkakin samoja PRA-mutaatioita voi esiintyä myös eri roduissa.

Vuonna 2013 Kennel Club Genetics Centren geenetikot tunnistivat Animal Health Trustissa (AHT) mutaation, joka aiheuttaa etenevän verkkokalvon surkastuman (PRA:n) yhden muodon tiibetinspanieleilla. Tätä sairauden muotoa kutsutaan PRA3:ksi, jotta se voidaan erottaa muista, geneettisesti erilaisista ja eri mutaatioiden aiheuttamista PRA:n muodoista. PRA3-mutaation arvioidaan aiheuttaneen suunnilleen kaksi kolmannesta (2/3) niistä tiibetinspanieleiden PRA-tapauksista, jotka tutkittiin tutkimuksen yhteydessä. Mutaatio tai mutaatiot, jotka aiheuttavat jäljelle jäävän kolmasosan (1/3) tapauksista, jäivät tuntemattomiksi ja sen vuoksi niitä ei voida saada selville tämänhetkellä PRA-testillä.

Myös PRA3 –mutaatio on resessiivinen, mikä tarkoittaa sitä, että koiran tulee periä kaksi mutaation kopiota sairastuakseen kliinisesti PRA:han. PRA3 on aikuisiällä alkava sairaus, ja kliiniset oireet voidaan tavallisesti havaita silmäeläinlääkärin tarkastuksessa 4-7 vuoden iässä. Tämänhetkisen arvion mukaan jopa 25 % tiibetinspanieleista kantaa yhtä kopiota PRA3 –mutaatiosta, mutta niille ei kehity PRA:ta, kun taas 3 % :lla tiibetinspanieleista on kaksi kopiota mutaatiosta, ja niille sen vuoksi kehittyy PRA. Nämä arviot perustuvat niihin näytteisiin, joita AHT:hen toimitettiin tutkimustarkoituksessa, ja ovat siksi epätodennäköisiä edustamaan koko tiibetinspanielikantaa. Vuoden 2013 jälkipuoliskon aikana AHT tekee yhteistyötä Kennel Clubin (KC) kanssa tutkiakseen satunnaisotannan KC:n rekisteröimistä tiibetinspanieleista määrittääkseen mutaation yleisyyden tarkemmin.

DNA-testi PRA3-mutaation toteamiseksi tuli saataville vuonna 2013. Geenitestin mukaan tiibetinspanieli voi olla:

VAPAA: näillä koirilla on kaksi normaalia DNA-kopiota. Vapaille koirille ei kehity PRA3-mutaation aiheuttamaa PRA:ta, vaikka ei voida sulkea pois mahdollisuutta, että niille kehittyisi PRA aiheutuen jostakin muusta mutaatiosta, jota ne saattavat kantaa ja jota ei voida saada selville tässä testissä.

KANTAJA: näillä koirilla on yksi kopio mutaatiota ja yksi normaali DNA-kopio. Näille koirille ei itselleen kehity PRA3-mutaation aiheuttamaa PRA:ta, mutta ne siirtävät mutaation noin 50 % :lle jälkeläisistään. Ei voida sulkea pois mahdollisuutta, että niille kehittyisi PRA aiheutuen jostakin muusta mutaatiosta, jota ne saattavat kantaa ja jota ei voida saada selville tässä testissä.

GENEETTISESTI SAIRAS: näillä koirilla on kaksi kopiota PRA3-mutaatiosta, ja niille kehittyy elinaikanaan lähes varmasti PRA.

(AHT:n tiedote, elokuu 2013)

Taulukko 22. PRA3 –testatut tiibetinspanielit (Animal Health Trust, Genoscooper)

Vuoden 2014 loppuun mennessä	VAPAA	KANTAJA	SAIRAS
Kaikki AHT:ssa testatut tiibetinspanielit	1070	154	7
Suomalaiset AHT:ssa testatut tiibetinspanielit	239	42	1
Vuoden 2015 loppuun mennessä			
Kaikki AHT:ssa testatut tiibetinspanielit	1373	190	8
Suomalaiset AHT:ssa testatut tiibetinspanielit	312	52	1
23.1.2020 mennessä Tiibetinspanielit ry:lle toimitetut PRA3-tulokset (AHT, Genoscooper)	502	62	5

(Animal Health Trust, Tiibetinspanielit ry PRA-sukutaulut 7.2.2020)

Tiibetinspanielit ry:n jalostustoimikunta on ylläpitänyt vuodesta 2013 yhdistyksen internet-sivuilla osoitteessa www.tiibetinspanielit.fi tulostilastoa, jolla on julkaistu jalostustoimikunnalle toimitetut PRA3-testatut koirat ja niiden tulokset. Suomalaisen testattujen tiibetinspanieleiden lukumäärä ei ole kovin korkea suhteessa koiramäärään verrattuna koko tilanteeseen. Rotujärjestö on korvannut virallisessa silmätutkimuksessa PRA-diagnoosin saaneiden koirien PRA3-geenitestauksen.

Taulukko 23. Silmätutkimustilasto vuosina 2000-2019 syntyneistä tiibetinspanieleista.

Vuosi	Syntyneitä	Tutkittu	Tutkittu %	Terkeitä	Terkeitä %
2000	481	157	33 %	145	92 %
2001	485	162	33 %	140	86 %
2002	540	157	29 %	132	84 %
2003	659	210	32 %	168	80 %
2004	648	195	30 %	154	79 %
2005	848	248	29 %	178	72 %
2006	791	234	30 %	165	71 %
2007	907	262	29 %	172	66 %
2008	775	242	31 %	162	67 %
2009	913	248	27 %	164	66 %
2010	807	217	27 %	146	67 %
2011	835	207	25 %	131	63 %
2012	889	220	25 %	138	63 %
2013	714	181	25 %	118	65 %
2014	750	188	25 %	114	61 %
2015	643	154	24 %	96	62 %
2016	706	156	22 %	117	75 %
2017	606	123	20 %	92	75 %
2018	654	50	8 %	40	80 %
2019	589	2	0 %	2	100 %

(Suomen Kennelliiton Jalostustietojärjestelmä, poimintapäivä 7.2.2020)

Taulukko 24. Silmätauti-diagnoosit vuosina 2000-2019 syntyneiden tiibetinspanieleiden silmätutkimuksissa.

Diagnoosi	Esiintymiä	Diagnoosi	Esiintymiä
Caruncular trichiasis, todettu	162	Nukleaarinen katarakta, todettu	1
CEA, ei todettu	1	Näköhermon coloboma, todettu	5
Distichiasis, todettu	543	PHTVL/PHPV, diagnoosi avoin	5
Ei todettu perinnöllisiä silmätauteja	2567	PHTVL/PHPV, sairauden aste 1	3
Ektooppinen cilia, todettu	51	PHTVL/PHPV, sairauden aste 2 - 6	2
Glaukooma, kohonnut silmänpaine	1	Pienisilmäisyys, todettu	1
Iris coloboma, diagnoosi avoin	1	Posteriori polaarinen katarakta, todettu	10
Kaihin laajuus, kohtalainen	3	PPM, diagnoosi avoin	29
Kaihin laajuus, laaja	2	PPM, iris-iris, todettu	21
Kaihin laajuus, lievä	13	PPM, iris-kornea, todettu	2
Katarakta, jonka sijaintia ei ole määritelty, epäilyttävä	7	PRA, epäilyttävä	3
Katarakta, jonka sijaintia ei ole määritelty, todettu	2	PRA, todettu	17
Keratiitti, epäilyttävä	3	Puutteellinen kyynelkanavan aukko, todettu	33
Keratiitti, todettu	6	RD, geograafinen, todettu	7
Kortikaalinen katarakta, epäilyttävä	5	RD, multifokaali, diagnoosi avoin	1
Kortikaalinen katarakta, todettu	30	RD, multifokaali, todettu	7
Lasiain rappeuma, todettu	9	Sarveiskalvon dystrofia/degeneraatio, todettu	2
Linssin etuosan saumalinjan katarakta, epäilyttävä	1	Silmäluomen sisäänpäin kiertyminen, epäilyttävä	7
Linssin etuosan saumalinjan katarakta, todettu	1	Silmäluomen sisäänpäin kiertyminen, todettu	251
Makroblepharon/silmäluomen ulospäin kiertyminen, epäilyttävä	2	Silmämuutosten vakavuus, kohtalainen	63
Makroblepharon/silmäluomen ulospäin kiertyminen, todettu	16	Silmämuutosten vakavuus, lievä	427
Muu iris sairaus, epäilyttävä	1	Silmämuutosten vakavuus, vakava	10
Muu iris sairaus, todettu	1	Synnyttämätön katarakta, todettu	1
Muu sarveiskalvosairaus, todettu	2	Totaali katarakta, todettu	1
Muu verkkokalvon sairaus, epäilyttävä	1	Trichiasis, epäilyttävä	4
Muu vähämerkityksellinen kaihi, todettu	3	Trichiasis, todettu	146
Määrittelemättömiä ylimääräisiä ripsiä/karvoja, epäilyttävä	1	Vilkkuluomen rauhasen esiinluiskahdus, operoitu	1
Määrittelemättömiä ylimääräisiä ripsiä/karvoja, todettu	91	Vilkkuluomen rauhasen esiinluiskahdus, todettu	7
		Vilkkuluomen ruston kiertymä, todettu	1

(Suomen Kennelliiton Jalostustietojärjestelmä, poimintapäivä 7.2.2020)

Viimeisen neljän vuoden aikana on annettu silmätutkimuslausuntoja vuosittain 377-471 kappaletta. Uusia PRA-tapauksia 2015-2019 on 5 kpl, joista yhden PRA-lausunto on kumottu Suomen Kennelliiton Silmätauti-tarkastuspaneelissa. Silmätarkastukset ovat kohdistuneet lähinnä jalostuskoiriin, mutta edelleen toivotaan myös ns. kotikoirien silmätarkastuksia, koska ne antaisivat laajemman tiedon rodun tilanteesta. Omistajakyselyn 2014 tiibetinspanieleista silmät oli tarkastettu 155 (55 %) tiibetinspanielilta ja tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyn 2019 tiibetinspanieleista 186:lta (60%).

Huolimatta yhden PRA:ta aiheuttavan geenimutaation tunnistamisesta ja saatavilla olevasta geenitestistä, on kaikkien PRA:n muotojen suhteen jatkettava edelleen silmätutkimustulosten ja sukutaulujen tarkkaa huomioonottamista, sillä suomalaisilla tiibetinspanieleilla esiintyy PRA3:n lisäksi muita PRA:n muotoja.

Tiibetinspanielit ry anoi ensimmäisen kerran PRA3-testin tuloksia virallisiksi eli tallennettavaksi Jalostustietojärjestelmään vuonna 2017, mutta silloin Suomen Kennelliiton DNA-työryhmä päätti, että toistaiseksi tiibetinspanieleiden PRA3-testiä ei oteta tallennettavaksi. PRA3-geenitestin tultua saatava Genoscooperiin Tiibetinspanielit ry teki uuden anomuksen DNA-työryhmälle helmikuussa 2018. DNA-työryhmä päätti esittää Suomen Kennelliiton Jalostustieteelliselle toimikunnalle, että tiibetinspanielin PRA3-geenitestin DNA-tutkimustulokset voidaan tallentaa, kun DNA-tutkimus on tehty Kennelliiton yhteistyölaboratoriossa.

PEVISA-ohjelman mukaan pentueen vanhemmilla tulee astutushetkellä olla voimassaoleva silmätarkastuslausunto. Silmätarkastuslausunto ei astutushetkellä saa olla 24 kk vanhempi.

PRA-sairasta koiraa ei saa käyttää jalostukseen. Tunnettua kantajaa ei saa käyttää jalostukseen lukuunottamatta PRA3-kantajia. Jalostusyhdistelmän neljän polven sukutaulussa ei tulisi olla molemmin puolin PRA-kantajia lukuunottamatta PRA3-kantajia.

Jalostusyhdistelmän toisen osapuolen tulee olla PRA3-vapaa. PRA3-kantajaa voidaan käyttää jalostukseen, jos yhdistelmän toinen osapuoli on todettu PRA3-vapaaksi.

PRA3-kantajan jälkeläiset tulee testata PRA3-geenitestillä ennen niiden jalostuskäyttöä.

Polvilumpion sijoiltaanmeno eli patellaluksaatio

Polvinivelen rakenteelliset heikkoudet altistavat patellaluksaatiolle eli polvilumpion sijoiltaan menolle. Jalaka-asento on virheellinen ja polvilumpion telaurat ovat liian matalat.

*Patellaluksaatiota esiintyy suhteellisen runsaasti kääpiöroduilla ja sellaisilla suuremmilla roduilla, joilla on suora takajalka. **Vika on periytyvä.** Polvilumpion rakennetta säätelevät useat eri geenit, joiden esilletuloa myös ympäristö muokkaa.*

*Pienikokoisilla roduilla polvilumpio luksoituu yleensä sisäänpäin (mediaalisesti). Patellaluksaatio on synnynnäinen ja jaetaan vian vakavuuden perusteella neljään eri asteeseen. Eläinlääkäri tutkii polvet tunnustelemalla. I - asteen luksaatiot ovat tavallisesti oireettomia eivätkä kaipaa hoitoa. II- ja III - asteen luksaatioissa koiralla havaitaan selviä liikkumisvaikeuksia. Ravatessaan koira koukistaa hetkittäin raajaansa sen sijaan että tukeutuisi sillä maahan (polvilumpio on luiskahtanut pois paikoiltaan), ja jatkaa sitten normaalia ravia (polvilumpio on palautunut paikoilleen). IV - asteen luksaatioissa polvilumpio on pysyvästi pois paikoiltaan. Usein oireet huomataan tapaturman jälkeen, vaikka kyseessä on synnynnäinen vika. **Patellaluksaatio voi myös pahentua eikä nuorena saatu tulos välttämättä ole lopullinen.***

Huomioithan, että patellaluksaatiotutkimus ei kerro koiran riskistä sairastua ristisideongelmaan.

Lievien patellaluksaation muotojen hoidoksi riittää yleensä lepo ja kipulääkitys. Jos tämä ei auta, patellaluksaatiota voidaan hoitaa kirurgisesti. Leikkausmenetelmiä on useita. Vaikeimman asteen luksaatioissa hoito voi vaatia useita leikkauksia ja ennuste voi olla huono.

Muutamit rodut kuuluvat patellaluksaation osalta PEVISAaan.

(ELT Anu Lappalainen, Suomen Kennelliitto, 2016)

Arvostelussa käytetään Putnamin asteikkoa. Luksaatio voi olla mediaalinen tai lateraalinen (tai molempia) eli polvi voi kiertyä sisään- tai ulospäin (tai molempia):

Aste 0	<i>Polvilumpio ei luksoidu,</i>
Aste 1	<i>Polvinivel on lähes normaali. Polvilumpiota voidaan liikutella helpommin kuin normaalisti ja patella saadaan luksoitumaan mikäli polvea samalla ojennetaan. Patella saattaa luksoitua ajoittain, mutta se palautuu itsestään paikoilleen. Polvilumpion suoran siteen kiinnityskohta saattaa olla lievästi kiertynyt.</i>
Aste 2	<i>Polvilumpio on tavallisesti paikoillaan raajan ollessa ojennettuna. Lumpio luksoituu polvea koukistettaessa tai rotatoitaessa (kierrettäessä) ja pysyy poissa telaurasta kunnes se asetetaan takaisin paikoilleen. Sääriluun (tibia) yläosa on kiertynyt jopa 30 astetta sisäänpäin (pienet koirat).</i>
Aste 3	<i>Polvilumpio on yleensä luksoituneena. Lumpio saadaan asetettua tilapäisesti paikoilleen. Sääriluun yläosa on kiertynyt jopa 30–60 astetta.</i>
Aste 4	<i>Polvilumpio on pysyvästi sijoiltaan, eikä se pysy telaurassa ilman leikkausta. Sääriluun yläosa kiertynyt jopa 90 astetta.</i>

Taulukko 25. Polvitutkimustulokset vuosina 2000-2019 syntyneillä tiibetinspanieleilla.

Vuosi	Tutkittu	0	1	2	3	4	operoitu
2000	33 %	75 %	21 %	4 %	0 %	0 %	0 %
2001	32 %	72 %	24 %	3 %	1 %	1 %	0 %
2002	30 %	77 %	18 %	5 %	0 %	0 %	0 %
2003	32 %	78 %	16 %	5 %	1 %	0 %	0 %
2004	30 %	75 %	19 %	5 %	1 %	0 %	0 %
2005	30 %	73 %	23 %	4 %	0 %	0 %	0 %
2006	30 %	73 %	22 %	5 %	1 %	0 %	0 %
2007	29 %	72 %	21 %	6 %	1 %	0 %	0 %
2008	31 %	73 %	18 %	6 %	2 %	0 %	0 %
2009	27 %	67 %	22 %	9 %	0 %	0 %	0 %
2010	27 %	77 %	16 %	6 %	1 %	1 %	0 %
2011	24 %	78 %	18 %	4 %	1 %	0 %	0 %
2012	25 %	75 %	18 %	5 %	1 %	0 %	0 %
2013	26 %	72 %	17 %	7 %	3 %	0 %	0 %
2014	25 %	73 %	14 %	8 %	5 %	0 %	0 %
2015	23 %	79 %	14 %	7 %	0 %	0 %	0 %
2016	23 %	79 %	14 %	6 %	1 %	0 %	0 %
2017	20 %	74 %	19 %	5 %	2 %	0 %	0 %
2018	8 %	83 %	17 %	0 %	0 %	0 %	0 %
2019	1 %	67 %	33 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Yhteensä	25 %	74 %	19 %	6 %	1 %	0 %	0 %

(Suomen Kennelliiton Jalostustietojärjestelmä, poimintapäivä 7.2.2020)

Vertailtaessa uudempia polvitarkastustuloksia aiempien vuosien tuloksiin, voidaan todeta, että muutokset rodun polvien terveydessä ovat pieniä. Polvitarkastusten myötä jalostuksessa terveystulokset on kuitenkin voitu ottaa huomioon. Polvitulokset eivät ole parantuneet, vaan sairaiden (2-3-asteet) polvitulosten osuus on hieman lisääntynyt. Todettakoon, että polvien rakenteeseen vaikuttavat paitsi perimä, myös ympäristötekijät, kuten ravinto ja liikunta.

SKL:n Jalostustieteellisen toimikunnan näkemys on ollut, että patellaluksaatiota sairastavien määrä on korkea, ja rodussa käytetään paljon sairaita koiria jalostukseen. Vuosina 2008-2017 syntyneistä vuoden 2019 loppuun mennessä jalostukseen käytetyistä tiibetinspanieliuroksista 4 %:lla (13/324 uroksesta) on ollut 2-asteen tai huonommat polvet ja tiibetinspanielinartuista 7 %:lla (61/853 nartusta) suhteessa noina vuosina syntyneiden jalostukseen käytettyjen kokonaismäärään. Neljällä jalostukseen käytetyllä nartulla on 3-asteen polvet. Näillä nartuilla on yhteensä 10 pentuetta. Yhdellä on 4-asteen polvet, kolme pentuetta yhteensä, joista kaksi on rekisteröity jo ennen Kennelliiton päätöstä sulkea pois jalostuksesta asteikon huonoimman tuloksen saaneet.

Terveiden, polvitutkimustulokseltaan 0-asteisten, jalostukseen käytettyjen tiibetinspanieleiden osuus uroksista on 77 % ja nartuista 74 %.

Suomen Kennelliiton Jalostustieteellisen toimikunnan näkemys on, että jalostukseen ei tule käyttää koiria, jotka ovat kliinisesti sairaita eli niitä, joiden elämää vika voi haitata (= aste 2,3,4). Muuten edistymistä ei rodun polvien terveydessä tapahdu.

Omistajakyselyssä 2014 11 (4 %) tiibetinspanielilla oli todettu polvilumpion sijoiltaanmeno eli patellaluksaatio. Tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyssä 2019 patellaluksaatio oli todettu 15 (5 %) tiibetinspanielilla, joten edelliseen kyselyyn verrattuna sitä esiintyy jonkin verran enemmän. Patellaluksaatio oli leikattu kahdelta koiralta.

Kennelliiton terveyskyselyssä patellaluksaatiota esiintyi 6 %:lla. Kyselyssä tiedusteltiin myös koiralla todetun hoitoa vaativan tuki- ja liikuntaelinsairauden vakavuutta. Vastauksia oli 11 kappaletta, ja näistä 11 vastauksesta 63,6 %:ssa sairaus oli pysynyt lieväoireisena hoidon tai lääkityksen ansiosta, 36,4 %:ssa edellyttänyt leikkaushoitoa, 18,2 %:ssa aiheuttanut ohimenevää mutta pitkäkestoista haittaa (kipu, liikkumisen vaikeutuminen) ja elämänlaadun heikkenemistä, 9,1 %:ssa rajoittanut pysyvästi koiran harrastuskäyttöä. Pysyvää haittaa tai elämänlaadun heikkemistä oli 0 %.

Rotujärjestö katsoo, että jalostuksessa on suosittava tervepolvien koirien käyttöä, koska polvien terveytilanne ei ole parantunut. Rodun vastuunaan Iso-Britannian ja naapurimaiden vapaaehtoisuuteen perustuvat polvitarkastuskäytännöt on kuitenkin otettava kasvatustyössä työssä huomioon, sillä jalostusmateriaalia tarvitaan. Ruotsissa polvia tutkitaan melko vähän, kuten taulukosta 26 on nähtävissä.

Taulukko 26. Ruotsalaisten tiibetinspanieleiden polvitutkimustulokset vuosina 2000-2019 syntyneillä tiibetinspanieleilla SKK:n Avelsdatan mukaan.

Diagnos	2000		2002		2003		2004		2005		2006		2007		2008		2009	
patella, ua	1	100,0 %	2	100,0 %	1	(50,0 %)	2	100,0 %	7	100,0 %	10	(90,9 %)	6	(85,7 %)	14	(93,3 %)	13	(86,7 %)
patella, lateralt grad 1																	1	(6,7 %)
patella, lateralt grad 2																		
patella, lateralt grad 3																		
patella, mediant grad 1					1	(50,0 %)					1	(9,1 %)	1	(14,3 %)			1	(6,7 %)
patella, mediant grad 2															1	(6,7 %)		
patella, mediant grad 3																		
Totalt antal undersökta	1		2		2		2		7		11		7		15		15	
Snittålder för undersökning (månader)	60		31		95		87		49		40		32		38		36	
Antal födda	331		334		330		402		400		422		441		461		371	

Diagnos	2010		2011		2012		2013		2014		2015		2016		2017		2018	
patella, ua	11	(84,6 %)	7	100,0 %	19	(95,0 %)	9	(75,0 %)	8	(80,0 %)	18	100,0 %	12	(92,3 %)	8	(72,7 %)	7	(100,0 %)
patella, lateralt grad 1							1	(8,3 %)										
patella, lateralt grad 2																		
patella, lateralt grad 3																		
patella, mediant grad 1	1	(7,7 %)			1	(5,0 %)	2	(16,7 %)	1	(10,0 %)			1	(7,7 %)	2	(18,2 %)		
patella, mediant grad 2	1	(7,7 %)							1	(10,0 %)					1	(9,1 %)		
patella, mediant grad 3																		
Totalt antal undersökta	13		7		20		12		10		18		13		11		7	
Snittålder för undersökning (månader)	31		25		32		32		23		20		24		20		15	
Antal födda	384		298		241		272		204		245		217		195		198	

(Svenska Kennelklubben, Avelsdata, poimintapäivä 16.2.2020)

Jalostusohjesäännön ohjaava merkitys ei ole merkittävä rajoitin, sillä niin suuri osa pennuista myydään muita myyntikanavia kuin rotujärjestön pentuvälitystä hyödyntäen. Koska suosituksella ei ole juurikaan merkitystä, otetaan käyttöön rekisteröinnin raja-arvo patellaluksaation aste 2 ensimmäistä kertaa polvien osalta. Tällä pyritään eroon 3-asteen polvisten tiibetinspanieleiden käytöstä jalostuksessa.

PEVISA-ohjelman mukaan pentueen vanhemmilla tulee astutuslausekkeella olla polvitarkastuslausunto. Rekisteröinnin raja-arvona on patellaluksaation aste 2. Polvitarkastuslausunto on voimassa voimassa kaksi vuotta lausuntopäivästä. Yli kolmevuotiaalle koiralle annettu lausunto on voimassa pysyvästi.

Kennelliiton Jalostusstrategian mukaan koiran terveyttä ja hyvinvointia vaarantavissa tai elinikää lyhentävissä sairauksissa Kennelliiton hyväksymän asteikon huonoin tulos estää koiran jalostuskäytön eli patellaluksaation aste 4.

Vuosien 2011-2015 aikana polvilausekkeen saaneista 1525 tiibetinspanielista 1525 eli 94 % oli saanut 0- tai 1-asteen polvitutkimustuloksen, joten jalostusmateriaalin osalta 2-asteen polvituloksen saaneiden sulkeminen pois jalostuksesta ei kaventaisi kantaa. Polvien terveystilannetta voidaan edistää asettamalla seuraavassa PEVISA-ohjelmassa rekisteröinnille ehto, jossa 2-asteen polvet jäisivät jalostuksen ulkopuolelle tai sen omaava tulisi ehdottomasti yhdistää vain 0/0-tuloksiseen.

Jalostukseen suositellaan tervepolvisia (0/0) tiibetinspanieleita, mutta toistaiseksi patellaluksaation astetta 1 tai 2 sairastavaa voi käyttää jalostukseen yhdistettynä tervepolvisiin 0/0 koiraan. 2-asteen polvituloksen omaavan tiibetinspanielin jalostuskäyttö on tarkoin harkittava ja muilta ominaisuuksiltaan sen tulee olla korkealaatuinen.

Patellaluksaation astetta 3 tai 4 sairastavaa tiibetinspanielia ei saa käyttää jalostukseen.

4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet

Silmäsairaudet

Silmätarkastustulosten perusteella tiibetinspanieleilla esiintyy eniten distichiasista, silmäluomen sisäänpäin kiertymiä, caruncular trichiasista/ trichiasista, määrittelemättömiä ylimääräisiä karvoja/ripsisiä, perinnöllisiä kaiheja, puutteellisia kyynelkanavan aukkoja, PPM:tä, makrolepharonia ja silmäluomen ulospäinkiertymiä sekä lasiaisen rappeumaa.

Omistajakyselyn 2014 mukaan 114 (40 %) tiibetinspanielin silmät eivät olleet aiheuttaneet vaivoja, 115 (40 %) tiibetinspanielien silmät vuotivat ajoittain 19 (7 %) tiibetinspanielilla silmät vuotivat runsaasti ja silmäanaluset olivat jatkuvasti märät. Yksittäisiä parantuneita silmätulehduksia oli 12 (4 %) tiibetinspanielilla, mutta jatkuvia ei yhdelläkään. Ylimääräisiä ripsisiä tai karvoja, jotka hankaavat sarveiskalvoa, oli 19 (7%) tiibetinspanielilla, ja haavaumia tai reikiä sarveiskalvossa 8 (3 %) tiibetinspanielilla. Viikkuluomen esiinluiskahdus 'cherry eye' oli 20 (7 %) tiibetinspanielilla.

Eläinlääkäreiltä kysyttiin vuonna 2014 taulukossa 15 mainittujen sairauksien lisäksi muita tiibetinspanieleilla esiintyviä kipua aiheuttavia silmäsairauksia. Näissä yksittäisinä mainintoina olivat haavaumat, kuivasilmäisyys, cherry eye ja sidekalvontulehdus, värikalvontulehdus, kaihit ja keratiitti sekä silmänpainetauti.

Tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyssä 2019 kysyttiin silmien terveydestä ja ongelmista, ja kysymykseen saatiin 294 vastausta. Kyselyn mukaan 185 (63 %) tiibetinspanielin silmät olivat terveet, 136 (46 %) tiibetinspanielin silmät vuotivat ajoittain ja 23 (8%) tiibetinspanielin silmät vuotivat runsaasti ja silmäanaluset olivat jatkuvasti märät. Ylimääräisiä ripsisiä tai silmää hankaavia karvoja oli 24 (8%) tiibetinspanielilla ja viikkuluomen esiinluiskahdus 'cherry eye' oli 16 (5%) tiibetinspanielilla. Yksittäisiä parantuneita silmätulehduksia oli 9 (3 %) tiibetinspanielilla, reikiä ja haavaumia sarveiskalvossa oli esiintynyt 5 (2 %) tiibetinspanielilla, silmän sarveiskalvon tulehdus oli ollut kahdella tiibetinspanielilla ja yhdellä oli jatkuvia silmätulehduksia.

Kennelliiton terveyskyselyssä 77,3 %:lla ei oltu todettu silmien tai silmäluomien sairauksia. Oireita aiheuttavia ylimääräisiä tai virheellisesti sijoittuneita ripsisiä (dischiasis, caruncular trichiasis) oli todettu 12 %:lla ja silmäluomen rauhasen esiinluiskahdus 'kirsikkasilmä' 'cherry eye' oli todettu 8 %:lla. Perinnöllinen kataraktia (harmaakaihi), todettua PRA:ta, kuivasilmäisyyttä ja alle 2-vuotiaana toistuvia tai kroonisia sidekalvon tulehduksia oli kaikkia 0,7 %:lla. Muita silmien sairauksia oli 2 %:lla.

Cherry eye eli kirsikkasilmä

Kolmannen silmäluomen eli viikkuluomen tyvessä sijaitsevan kyynelrauhaseen "esiin pullahdus" on usein nuorilla koirilla (3 kk-1v) esiintyvä perinnölliseksi oletettu silmäsairaus. Rauhasen tyven sidekudoksen heikkous mahdollistaa rauhasen esiintulon. Esille tultuaan rauhanen usein ärtyy ja muuttuu entistä turpeammaksi ja punaisemmaksi, muistuttaen tällöin kirsikkaa.

Hoitona on esiin pullahtaneen rauhasen mikrokirurginen "paikalleen taskutus". Tällöin sen toiminta (kyynelen erityys) jatkuu normaalisti. "Pullahtanutta" rauhasta ei tule poistaa, sillä se altistaa potilaan myöhemmin kuivasilmäisyydelle. Cherry eye -diagnoosin saanutta koiraa voi perustellusta syystä käyttää jalostukseen terveen parituskumppanin kanssa.

(Suomen Kennelliiton silmäsairaustyöryhmä silmätarkastuseläinlääkärit Sari Jalomäki, Elina Pietilä ja Päivi Vanhapelto, 2016)

Tiibetinspanielille, jolla on todettu cherry eye' eli 'kirsikkasilmä' tulee valita jalostusyhdistelmän toiseksi osapuoleksi yksilö, joka on vian suhteen normaali.

Ylimääräiset ripset

Ylimääräisten ripsien (distichiasis ja ektooppinen cilia) karvatuppi sijaitsee luomirauhasessa tai sen vieressä. Distichiasiksessa, joka on näistä lievempi, karva kasvaa ulos luomen vapaasta reunasta. Oireet riippuvat karvan paksuudesta ja kasvusuunnasta. Ohuet, ulospäin suuntautuvat karvat aiheuttavat tuskin lainkaan oireita, paksummat ja silmän pintaan osuvat karvat sitä vastoin voivat aiheuttaa eriasteisia ärsytysoireita: lievää vuotamista ja räpyttelyä tai voimakkaampia kipuoireita ja jopa sarveiskalvovaurioita. Ripsiä voi irrota ja kasvaa takaisin karvan vaihtumisen yhteydessä.

Ektooppinen cilia kasvaa luomen sisäpinnan sidekalvon läpi ja aiheuttaa lähes aina voimakkaat kipuoireet (siristys, hankaaminen ja vetistys) ja sarveiskalvovaurioita. Hoitona on tarvittaessa ripsien nyppiminen (ripsit kasvavat takaisin) tai karvatuppien tuhoaminen joko polttamalla tai jäädyttämällä (distichiasis) tai ripsen ja karvatupen poistaminen kirurgisesti (ektooppinen cilia). Ylimääräisten ripsien merkitys koiralle on usein melko vähäinen, jolloin koiria voi perustellusta syystä käyttää jalostukseen, mutta mieluiten terveen kumppanin kanssa. Vakavia tapauksia (ektooppinen cilia ja selkeitä oireita aiheuttavat distichiat) ei kuitenkaan pidä käyttää jalostukseen.

(Suomen Kennelliiton silmänsairausryhmä silmätarkastuseläinlääkärit Sari Jalomäki, Elina Pietilä ja Päivi Vanhapelto, 2016)

Silmätutkimuksissa tiibetinspanieleilla todetaan selvästi muita sairauksia enemmän distichiasista ja määrittelemättömiä ylimääräisiä ripsikarvoja.

Tiibetinspanielia, jolla on todettu ylimääräisiä ripsiä (distichiasis) voidaan käyttää jalostukseen ylimääräisten ripsien osalta terveen yksilön kanssa. Tiibetinspanieleita, joilla on todettu sairauden vakava-asteinen muoto, ei saa käyttää jalostukseen. Tiibetinspanielia, jolla on ektooppinen cilia, ei saa käyttää jalostukseen.

Luomien virheasennot

Luomien virheasennot ovat melko tavallisia tietyillä koiraroduilla. Luomien sisään- ja uloskiertymät, liian suuret luomiraot sekä naaman ja luomien karvojen osuminen silmiin johtuu yleensä pään rakenteiden muodoista. Lyhyt kuono, matala silmäkuoppa, pitkä kapea kuono, syvä silmäkuoppa suhteessa liian suureen tai liian pieneen silmämunaan sekä naaman alueen ihon liian runsas karvoitus tai poimuisuus altistavat silmän eriasteisille vaurioille. Seuraavassa esitellään tavallisimmat luomen virheasennot.

Entropion eli luomen sisäänkiertymä

Entropion on tavallisimmin alaluomessa esiintyvä virheasento, jolloin luomi kiertyy sisäänpäin aiheuttaen silmän pinnan ärtymistä luomen karvojen / ihon osuessa silmän pintaan. Tyypillinen oire on silmän kyynelehtiminen roskan tunteen takia. Lyhytkuonoisilla koiraroduilla entropion esiintyy tavallisimmin nenänpuoleisessa alaluomessa, jolloin myös alaluomen kyynelkanavan aukko kiertyy liiaksi sisään, eikä siten viemäroiki kyyneliä normaalisti. Tämä lisää kyynelehtimistä. Isommilla koiraroduilla entropion voi liittyä liian suureen luomirakoon (makroblepharon), jolloin alaluomi rullaa sisäänpäin tyypillisesti korvanpuoleisesta osasta. Lisäksi pään ihon runsas poimuisuus aiheuttaa luomien sisäänkiertymää. Pahimmillaan kiertymä aiheuttaa silmän sarveiskalvon haavautumista ja siten voimakasta kipua.

Oireina ovat tällöin kynelehtimisen lisäksi silmän punoitus ja siristely. Lievimmillään entropion ei aiheuta näkyviä oireita. Pidempään jatkuva sarveiskalvon ärsytystila johtaa sarveiskalvon nenänpuoleisen kulman pigmentoitumiseen (pigmentary keratitis), jota esiintyy erityisesti lyhytkuonoisilla kääpiörotuisilla koirilla.

Trichiasis eli luomen / naaman karvojen osuminen silmään

Medial caruncular trichiasis on tyypillisesti lyhytkuonoisilla roduilla esiintyvä ongelma, jolloin nenänpuoleisen silmäkulman ihon karvoitus ulottuu hyvin lähelle silmäkulmaa ja ihokarvat suuntautuvat silmään. Nenäpoimun ollessa hyvin korostunut ja kuonon ollessa hyvin lyhyt, nenäpoimun karvat voivat osua silmän pintaan (nasal fold trichiasis).

Karvat aiheuttavat samanlaisia oireita kuin entropion. Mikäli karvat osuvat sarveiskalvoon, kuten yleensä nenäpoimutapauksissa, ne aiheuttavat usein vakavampia oireita kuin osuessaan vain sidekalvoon. Karvan laatu vaikuttaa oireiden vakavuuteen. Paksut jäykät lyhyet karvat aiheuttavat enemmän vahinkoja kuin hennot ja ohuet karvat.

Entropion ja trichiasis todetaan hyvin usein yhtä aikaa.

Ektropion / makroblepharon

Luomen uloskiertymä (ektropion) ja liian suuri luomirako (makroblepharon) ovat melko tavallisia löydöksiä erityisesti suurilla koiraroduilla. Pahimmillaan luomiraot ovat niin suuret, että ala- ja yläluomi ovat keskeltä uloskiertyvät ja reunoilta sisäänkiertyvät. Tällöin luomien rakenne muistuttaa timanttia ja siitä käytetäänkin diamond eye -nimitystä.

Pään suuri koko, ”numeroa liian suuri iho”, isohko silmäkuoppa ja siihen suhteessa liian pieni silmämuna aiheuttavat epäsuhtaan, jolloin silmäluomen reunat eivät enää asetu sievästi silmää vasten, eivätkä siten toimi normaalisti. Nenänpuoleinen kulma voi olla poikkeuksellisen avoin pitkäkuonoisilla koiraroduilla, jolloin siihen kertyy runsaasti eritteitä. Esiin pilkottavien luomien sisäpintojen ja silmämunan sidekalvot ovat alttiita vedolle, pölylle ja UV säteilylle ja toistuvat sidekalvon tulehdukset ovat tyypillisiä. Kyynelen levittyminen voi olla puutteellista ja siten sarveiskalvojen pinnat voivat ahavoitua ja tulehtua. Vanhemmiten ihon elastisuuden muuttuessa luomet alkavat roikkua usein entistä pahemmin. Tavallisimmin alaluomi on osin irti silmän pinnasta ja uloskiertävä (ektropion), mutta myös yläluomi voi alkaa roikkua silmän päällä, aiheuttaen ongelmia näkökyvylle.

Makroblepharonia voi esiintyä myös kääpiöroduilla. Näillä roduilla on usein suhteessa liian matala silmäkuoppa ja liian suuri silmämuna. Tällaisella potilaalla ilme on lepotilassakin ”pelästynyt tai mulkoileva” joutuessa valkean kovakalvon (”valkuaisen”) näkymisestä kauttaaltaan silmän reunoilla. Luomien sulkeminen voi olla puutteellista ja sarveiskalvon vauriot tyypillisiä. Pahimmillaan liian suuret luomiraot yhdessä matalan silmäkuopan ja liian suuren silmämunan kanssa altistavat silmän ulospullahdukselle (proptosis) tappelun / kolarin yhteydessä.

Samoin kuin entropion / trichiasis -koiria, lieviä ektropion / makroblepharon -diagnoosin saaneita koiria voi käyttää jalostukseen, mutta parituskumppaniksi on valittava em. vaivan suhteen terve yksilö. Vakavia tapauksia ei pidä käyttää jalostukseen lainkaan.

(Suomen Kennelliiton silmänsairausryhmä silmätarkastuseläinlääkärit Sari Jalomäki, Elina Pietilä ja Päivi Vanhapelto, 2016)

Silmätutkimuksissa tiibetinspanieleilla todetaan luomen rakenteen ongelmista erityisesti entropiumia ja myös (caruncular) trichiasista.

Tiibetinspanielia, jolla on todettu lievä entropium/ektropium/makrolebharon tai trichiasis, voidaan käyttää jalostukseen silmäluomiltaan terverakenteisen kanssa. Vakavista silmäluomien rakennevioista kärsivää tiibetinspanielia ei saa käyttää jalostukseen.

Perinnöllinen harmaakaihi

Perinnöllinen harmaakaihi (ent. hereditäärinen katarakta, HC) samentaa silmän linssin osittain tai kokonaan. Useimpien muotojen periytymismallia ei vielä tiedetä. Sairauden alkamisikä vaihtelee suuresti. Perinnöllinen kaihi on yleensä molemminpuolinen ja johtaa sokeuteen, jos linssien samentuminen on täydellinen. Jos kaihisamentuma jää hyvin pieneksi, sillä ei ole vaikutusta koiran näkökykyyn. Edennyt kaihi aiheuttaa silmän sisäistä suonikalvontulehdusta ja siten voi aiheuttaa kipua.

Katarakta eli kaihi voi olla perinnöllinen tai ei-perinnöllinen, synnynnäinen tai hankittu. Syntymän ja 8 viikon iän välillä todetut kataraktat ovat synnynnäisiä. Esimerkkinä hankitusta katraktasta on sokeritautiin liittyvä, usein hyvin nopeasti täydelliseksi kaihiksi kehittyvä diabeettinen katarakta.

Muita esimerkkejä hankitusta kaihista ovat esimerkiksi vanhuuden kaihi ja PRA:han liittyvä toissijainen kaihi. Ns. nukleaariskleroosi (ei luokitella kaihiksi) on normaaliin ikääntymiseen liittyvä muutos, jossa linssin ydin tiivistyessään muuttuu 'opaalinharmaaksi'. Muutoksella ei ole merkittävää vaikutusta näkökykyyn. Kaihi voidaan poistaa leikkauksella fakoemulsifikaatiomenetelmällä.

Perinnöllinen kaihi -diagnoosin saanutta koiraa ei saa käyttää jalostukseen. Poikkeuksena ovat perinnölliseksi todetut ja oletetut muut vähämerkitykselliset linssin kaihimuutokset, -- joita saa käyttää jalostukseen terveen kumppanin kanssa.

(Suomen Kennelliiton silmänsairausryhmä silmätarkastuseläinlääkärit Sari Jalomäki, Elina Pietilä ja Päivi Vanhapelto, 2016)

Vuosina 2000-2019 syntyneistä tiibetinspanieleista on todettu perinnöllinen kaihi 30 (kortikaalinen tai posterior polaarinen) koiralla.

Perinnöllistä kaihia sairastavaa tiibetinspanielia ei saa käyttää jalostukseen. Poikkeuksena ovat vähämerkitykselliset kaihimuodot. EVCO:n silmätarkastuslomakkeessa kohtaan 15 "muu" merkitty vähämerkityksellinen kaihi ei sulje tiibetinspanielia jalostuksesta, mutta tulee huomioida jalostusvalinnassa niin, että koira tulisi yhdistää vain terveysilmäiseen parituskumppaniin.

PHTVL/PHPV

PHTVL/PHPV (persistent hyperplastic tunica vasculosa lentis/persistent hyperplastic primary vitreous) tarkoittaa linssiä ympäröivän verisuonituksen ja/tai alkulasiaisen liiallista kasvua sikiönkehityksen alussa ja vajavaista surkastumista syntymän aikoihin/sen jälkeen. Seurauksena on eriasteisia samentumia linssin takana sekä mahdollisesti myös linssin epämuotoisuutta.

Muutokset on jaettu kuuteen vakavuusasteeseen, joista lievintä (aste 1) on onneksi yleisin. Siinä linssin takapinnalla on pieniä pistemäisiä (ei paljain silmin nähtäviä) pigmenttipisteitä / sidekudosplakkeja, joista ei koiralle ole haittaa. Vakavammassa muodossa (aste 2-6) sidekudosplakki on laajempi (aste 2) ja siihen voi liittyä aktiivista verisuonitusta (aste 3) sekä linssin epämuotoisuutta (asteet 4-6). Vakavampiin asteisiin saattaa liittyä toissijaisia kaihimuutoksia ja nämä yhdessä voivat aiheuttaa merkittävää näköhaittaa ja silmän tulehdusta ja kipua. --

Koiria, joilla on 1. asteen muutoksia, voidaan käyttää jalostukseen, mutta kumppanilla ei pidä olla samaa diagnoosia. Vakavampia muotoja (aste 2-6) ei pidä käyttää jalostukseen.

(Suomen Kennelliiton silmänsairaustyöryhmä silmätarkastuseläinlääkärit Sari Jalomäki, Elina Pietilä ja Päivi Vanhapelto, 2016)

PHTVL/PHPV –asteita 2 – 6 sairastavaa tiibetinspanieliä ei saa käyttää jalostukseen.

PPM

PPM (persistent pupillary membranes) ovat synnyttäessä sikiöaikaisten verisuonten ja kalvojen jäänteitä iiriksessä eli värikalvossa. Tavallisimmin jäänteet ovat harmittomia lankamaisia rihmoja värikalvon pinnalla (iris-iris PPM). Osaa iris-iris PPM -rihmoista voi olla vaikea havaita mustuaisen eli pupillin laajentamisen jälkeen, koska ne ”piiloutuvat” värikalvon poimuihin. Vakavissa tapauksissa (iris-linssi PPM, iris-kornea PPM) jäänteet kiinnittyvät linssin etupinnalle ja/tai sarveiskalvon sisäpinnalle, jolloin ne voivat vaikuttaa pupillin toimintaan ja näkökykyyn.

Lieviä tapauksia (iris-iris PPM) voi käyttää jalostukseen. Vakavia tapauksia (linssin etupinnan / sarveiskalvon sisäpinnan muutoksia) ei pidä käyttää jalostukseen.

(Suomen Kennelliiton silmänsairaustyöryhmä silmätarkastuseläinlääkärit Sari Jalomäki, Elina Pietilä ja Päivi Vanhapelto, 2016)

Jos tiibetinspanielilla on todettu PPM, tulisi jalostusyhdistelmän toiseksi osapuoleksi valita PPM-vapaa yksilö. Jos tiibetinspanielilla on todettu vakava PPM, sitä ei saa käyttää jalostukseen.

Verkkokalvon kehityshäiriö (RD)

Verkkokalvon kehityshäiriö (retinal dysplasia, RD) jaetaan kolmeen muotoon. Lievimässä, multifokaalissa RD:ssä (mRD) muutokset ovat pieniä, yksittäisiä tai lukuisia poimuja verkkokalvolla. Muutokset pysyvät yleensä ennallaan ja niiden merkitys koiralle on hyvin vähäinen. mRD -koiria voi käyttää jalostukseen terveen kumppanin kanssa.

Geograafisessa RD:ssä (gRD) muutos on laajempi ja yleensä melko keskellä silmänpohjaa, jolloin sillä voi olla vaikutusta näkökykyyn. Muutokseen liittyy myös paikallista verkkokalvon ohentumista ja joskus myös irtaamaa.--Kennelliitto suosittelee, että gRD-koiria käytetään jalostukseen vain terveen parituskumppanin kanssa. Vakavin muoto (ns. totaali RD, tRD) on onneksi harvinaisin. Siinä verkkokalvon kehitys on jäänyt merkittävästi kesken eikä se ole kiinnittynyt normaaliin paikkaansa. Silmä on sokea ja siinä on usein muitakin kehityshäiriöitä. tRD -koiria ei pidä käyttää jalostukseen. Eri muodoilla (mRD, gRD ja tRD) ei toistaiseksi ole todistettu olevan geneettistä yhteyttä.

(Suomen Kennelliiton silmänsairaustyöryhmä silmätarkastuseläinlääkärit Sari Jalomäki, Elina Pietilä ja Päivi Vanhapelto, 2016)

Jos tiibetinspanielilla on todettu gRD tai mRD, pitää jalostusyhdistelmän toiseksi osapuoleksi valita gRD-vapaa yksilö.

Jos tiibetinspanielilla on todettu tRD, sitä ei saa käyttää jalostukseen.

Lasiaisen rappeuma

Lasiaisen rappeumaa tavataan mm. italianvinttikoiralla, whippetillä ja monilla pienillä roduilla. Lasiaisen on normaalisti geelimäinen rakenne, jossa iän myötä hiljalleen tapahtuu vettymistä ja tiivistymien muodostumista. Sairautena rappeumaa pidetään silloin kun se tapahtuu epänormaalin nuorena ja nopeasti. Lasiaisvuoto tarkoittaa rappeutuneen lasiaisen vuotoa etukammioon.

Pitkälle edenneeseen rappeumaan voi liittyä mm. verkkokalvon irtoamisriski. Raja normaalin ja sairaalloisen rappeuman välillä on jossain määrin häilyvä eikä sairauden periytymismallia ole voitu vahvistaa. Sairaita yksilöitä voi perustellusta syystä käyttää jalostukseen (kumppani mielellään terve).

(Suomen Kennelliiton silmänsairauksiryhmä silmätarkastuseläinlääkärit Sari Jalomäki, Elina Pietilä ja Päivi Vanhapelto, 2016)

Jos tiibetinspanielilla on todettu lasiaisen rappeuma, tulee jalostusyhdistelmän toisen osapuolen olla rappeuman osalta terve.

Keratiitti

Keratiitti on yleisnimitys monelle eri keratiittimuodolle eli silmän sarveiskalvon tulehdukselle. Jalostuksesta pois sulkevia keratiitteja ovat pannus ja punktaatti keratiitti. Pannus on krooninen pinnallinen sarveiskalvontulehdus. Punktaatti keratiitti on sarveiskalvon pistemäinen haavauttava tulehdus.

Punktaatti keratiitti tai pannus -diagnoosin saanut tiibetinspanielia ei saa käyttää jalostukseen. Pigmentaatio keratiitti lausunnon saanutta voidaan käyttää jalostukseen terveen yksilön kanssa.

Muut silmänsairaudet

Muiden, rodussa harvinaisten, silmänsairauksien osalta toimitaan SKL:n ohjeistuksen mukaan.

Luuston ja tukirangan sairaudet

Selkä

Omistajakyselyssä 2014 kuudella (2 %) tiibetinspanielilla oli todettu välilevytyrä 'mäyräkoirahalvaus', ja kahdella se oli leikattu. Lisäksi 16 (6%) tiibetinspanielilla oli todettu selkäkipuja, heikkoutta takaraajoissa ja halvausoireita. Osa oli tutkittu, ja yksittäiset kirjatut syyt vaihtelivat: mm. kasvain, spondyloosi, lonkat, polvien kuluma, löysät kintereet tai vamma, nivelahtaus niskassa.

Tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyssä 2019 kolmella koiralla (1%) oli todettu välilevytyrä, 'mäyräkoirahalvaus'. Selkäkipuja, heikkoutta takaraajoissa, halvausoireita oli todettu 20 (6%) tiibetinspanielilla. Selkä oli kuvattu 26 (8 %) tiibetinspanielilta. Selkävaurioissa oli todettu välilevykalkkeumien lisäksi spondyloosia kuudella (2 %) sekä välimuotoista lanne-ristinikamaa kahdella (0,6 %) tiibetinspanielilla. Häntämutka (ei tarkoita ns. paimenkoukkaa hännän päässä) oli 5 (2 %) tiibetinspanielilla.

Kennelliiton terveyskyselyssä selän välilevytyrä, 'mäyräkoirahalvaus' oli todettu 1,3 %:lla tiibetinspanieleista. Spondyloosia oli 0,7 %:lla. Häntämutka oli 2,7 %:lla.

Kondrodystrofisten rotujen selkänikamien välilevyjen rappeutuminen ja välilevykalkkeumat

Kondrodystrofisilla koiraroduilla on mutaation aiheuttama raajojen pitkien luiden kasvuhäiriö, minkä johdosta näillä koirilla on tyypillinen pitkänomainen ulkomuoto ja lyhyet ja käyrät raajat. Kondrodystrosia koirarotuja ovat esimerkiksi mäyräkoirat, kiinanpalatsikoira, welsh corgi ja skyenterrieri. Mutaatioon liittyy taipumus selkänikamien välilevyjen varhaiseen rappeutumiseen (intervertebral disc disease, IDD), joka alkaa jo ensimmäisen elinvuoden aikana. Rappeutuneet välilevyt ovat alttiita vaurioille ja seurauksena on mäyräkoirahalvauksena tunnettu välilevytyrä. Sen oireet voivat vaihdella muutaman päivän kestävästä selkävauriosta

ta täydelliseen takajalkojen halvaantumiseen. Jos välilevytyrä on kaularangan alueella, oireina ovat voimakas kaulan alueen kipu ja joskus etu- ja takajalkojen halvausoireet. Tyypillisin sairastumisikä on 4–5 vuotta.

Osalla koirista on oireita vain kerran, mutta toisilla ne uusiutuvat. Usein selkäkivut (esimerkiksi liikkumis- tai hyppäämishaluttomuus) edeltävät halvausoireita ja siksi omistajan on syytä suhtautua myös lieviin oireisiin vakavasti. Selkäkivut sekoitetaan usein myös mahakipuihin. Lieviä oireita hoidetaan levolla ja tarvittaessa lepoon yhdistetään kipulääkkeet. Toistuvien tai jatkuvien kipujen ja halvausoireiden suositeltu hoito on leikkaus, jossa selkäydintä painava tyräytynyt välilevymateriaali poistetaan. Mäyräkoirahalvauksen ennuste on useimmiten hyvä, mutta toipuminen vakavasta halvauksesta voi kestää pitkään.

Kondrodystrofisilla roduilla pitkälle rapeutuneet välilevyt voivat kalkkeutua. Kalkkeutumistaipumuksella on perinnöllinen tausta ja kalkkeutuneiden välilevyjen määrällä on yhteys sairastumisriskiin. Koirista, joilla ei ole yhtään kalkkeutunutta välilevyä, vain harvat sairastuvat. Kalkkeutuneet välilevyt näkyvät röntgenkuvissa, mikä mahdollistaa sairauden vastustamisen röntgenseulonnan avulla. Tutkimuksissa on todettu, että välilevyt kalkkeutuvat kahteen ikävuoteen mennessä. Osa kalkkeutumista voi myöhemmin kadota ja siksi röntgenkuvauksen suositeltu ikä on 24–42 kuukautta. Sairauden vähentämiseksi tulisi jalostuksessa suosia koiria, joilla on mahdollisimman vähän kalkkeutuneita välilevyjä.

IDD:stä voi saada lausunnon 24 kuukautta täyttänyt koira. Arvostelussa käytetty asteikko:

IDD0, puhdas	Ei muutoksia
IDD1, lievä	1–2 osittain tai kokonaan kalkkeutunutta välilevyä
IDD2, keskivaikea	3–4 osittain tai kokonaan kalkkeutunutta välilevyä
IDD3, vaikea	5 tai enemmän osittain tai kokonaan kalkkeutunutta välilevyä

(ELT Anu Lappalainen, Suomen Kennelliitto)

Kaikille selkäongelmista kärsiville koirille suositellaan selkäkuvausta. Tiibetinspanielit on hyväksytty 1.7.2019 alkaen listalle 1, jonka rodut voivat saada IDD-lausunnon. IDD-lausunto on vasta kahdella tiibetinspanielilla, molemmilla tuloksena IDD0. Kun tiibetinspanieleiden selkiä kuvataan, rodun selkien terveyden seuraamiseksi on tärkeää, että tieto saadaan myös välilevymuutoksista.

Välilevytyrään eli mäyräkoirahalvaukseen sairastunutta tiibetinspanielia ei saa käyttää jalostukseen. Jalostuksessa ei suositella yhdistettäväksi tiibetinspanieleita, joiden molempien lähisuvussa on esiintynyt välilevytyriä.

Spondyloosi

Spondylosis deformans eli spondyloosi on selkärangan rappeumasairaus, jossa selkänikamien rajoille muodostuu luupiikkejä ja/tai -siltuja. Spondyloosia kehittyy usein normaalistikin ikääntymisen myötä, mutta bokseilla rappeumaa todetaan jo nuorilla koirilla. --

Spondyloosia pidettiin pitkään koiralle merkityksettömänä oireettomana ikääntymismuutoksena. On kuitenkin havaittu, että selkärankaan muodostuneet luupiikit ja silloittumat voivat aiheuttaa koiralle vaihtelevanasteisia oireita kuten jäykkyyttä, ontumista, epämääräisiä selkäkipuja ja hyppäämishaluttomuutta. Kehittymässä olevat luupiikit voivat murtua tai hangata toisiaan aiheuttaen tulehduskipua alueella – toisinaan paikalliset oireet helpottavat kun luutumisen etenee täydeksi sillaksi. Ventraalinen eli nikamien alapuolelle muodostuva siltamuodostus jäykistää selkää rasittaen viereisiä nikamavälejä. Harvinaisempi lateraalinen eli

nikamien sivuille muodostuva spondyloosi voi painaa hermojuuria ja aiheuttaa koiralle rajujakin oireita, kuten virtsan ja ulosteen pidätyskyvyttömyyttä tai halvausoireita. --

On tärkeää muistaa, että selkänikamissa voi olla paljon muitakin sairauksia kuin spondyloosi, joten spondyloosipuhdas (SP0) selkä ei aina ole sama kuin terve selkä. Välimuotoiset nikamat erityisesti lannerangan lopun ja ristiselän välissä (L7–S) ovat melko yleisiä ja altistavat ristiselän kivuille tai toimintahäiriöille usein jopa enemmän kuin spondyloosi.

(ELT Anu Saikku-Bäckström)

Legg-Perthesin tauti

Omistajakyselyssä 2014 Legg-Perthesin tautia sairastavia oli yksi tiibetinspanieli. Toisen kohdalla sairaus tuli esiin ontumisen syynä avoimissa vastauksissa. Tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyssä 2019 ei tullut esiin yhtään Legg-Perthesiin sairastunutta.

Legg-Perthesin tauti tunnetaan myös nimillä Legg-Calve-Perthes ja reisiluun pään avaskulaarinen tai aseptinen kuolio.

Legg-Perthesiä tavataan lapsilla ja koirilla, röntgenlöydökset ja histologinen kuva ovat molemmilla samantyyppiset. Koirilla suurin osa tapauksista on toispuoleisia ja sairautta tavataan etenkin monilla terrieri- ja kääpiökoiraroduilla, mutta myös muilla pienillä roduilla. Tautia esiintyy yhtä paljon uroksilla ja nartuilla. Taudin syy on tuntematon, mutta muutokset johtuvat reisiluun pään verenkierron häiriöstä, joka johtaa luun kuolioitumiseen. Legg-Perthesin tauti on perinnöllinen ja sen on epäilty periytyvän autosomaalisesti väistävällä tavalla ainakin manchesterinterriereillä, yorkshirenterriereillä, kääpiövillakoirilla, kääpiöpinsereillä ja mopseilla.

Oireet alkavat 4 - 11 kuukauden iässä takajalan ontumana. Ontuminen on aluksi lievää ja pahenee vähitellen. Joskus ontuminen havaitaan äkillisesti tapaturman yhteydessä. Koira aristaa lonkkanivelen taivutusta ja nivelen liikerata on rajoittunut. Jos ontuminen on jatkunut pidempään, jalassa on havaittavissa sen käyttämättömyydestä johtuva lihaskato. Molemminpuolisessa taudissa ontuminen voi olla vaihtelevaa tai jatkuvasti pahempaa toisessa jalassa.

Koiran rotu yhdistettynä tyypillisiin oireisiin antaa aiheen epäillä Legg-Perthesin tautia. Diagnoosi voidaan varmistaa röntgenkuvauksen avulla. Oireiden alkaessa röntgenmuutokset ovat jo näkyvissä, mutta ne voivat olla vähäisiä ja muutosten näkymisen edellytyksenä on hyvälaatuiset röntgenkuvat. Röntgenlöydöksiä ovat reisiluun päässä olevat röntgenharvat pesäkkeet, lyhentynyt ja paksuuntunut reisiluun kaula, litistynyt ja epätasainen reisiluun pää ja leventynyt nivelrako.

Legg-Perthesin taudin hoito on kirurginen. Leikkauksessa reisiluun pää ja kaula poistetaan. Leikkauksen jälkeinen kuntoutus on tärkeää, jotta koira alkaa käyttää jalkaansa kunnolla ja heikentyneitä lihaksia saadaan vahvistettua. Ennuste on yleensä hyvä. Hoitamattomaan niveleen kehittyy nivelrikko ja koira jää ontuvaksi.

Legg-Perthesin tautiin sairastunutta koira ei saa käyttää jalostukseen. (ELT Anu Lappalainen, Suomen Kennelliitto, 2013)

Legg-Perthesiin sairastunutta tiibetinspanielia ei saa käyttää jalostukseen.

Litteä rintakehä – litistynyt rintakehä – lattarinta, ”uimarit”

Omistajakyselyssä litistynyt rintakehä oli kahdella tiibetinspanielilla. Kasvattajakyselyssä se tuli esiin kahtena tapauksena synnyntäisissä vioissa ja epämuodostumissa.

Litistyneellä rintakehällä tarkoitetaan pennun ensimmäisten vuorokausien (1 - 3 vk) aikana esiin tulevaa rintakehän muutosta. Tiibetinspanieleilla tavataan satunnaisesti tätä vikaa joko hyvin pienenä syntyneellä pennulla tai hyvin lihavalla pennulla, jonka paino on noussut nopeasti. Sairastuneen pennun painonkehitys hidastuu ja hengitys saattaa vaikeutua. Nämä litistyneet pennut eivät ala kävellä normaaleiden pentujen tapaan, vaan vetävät etujaloilla itseään eteenpäin. Jos tila huomataan ajoissa ja siihen puututaan kuntouttamalla pentua fysioterapialla ja tuetulla liikunnalla, ennuste on hyvä, noin 75 % paranee.

Tiibetinspanielia, jolla on litistynyt rintakehä, ei saa käyttää jalostukseen.

Lonkkanivelen kasvuhäiriö

Omistajakyselyssä 2014 224 (79 %) tiibetinspanielin lonkkia ei ollut kuvattu. Lonkkaniveldysplasiaa sairastavia oli diagnosoitu neljä, ja yhdellä oli omistajan mukaan lonkkanivel mennyt sijoiltaan (yhteensä 2 %). Silloin tällöin ontui 20 (7 %) koiraa, mutta ontumisen syy oli muissa tapauksissa muualla kuin lonkissa.

Tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyssä 2019 284 tiibetinspanielin lonkkia ei ollut kuvattu. Lonkkaniveldysplasia oli ontumisen syynä kolmella (1 %). Yhden lonkkaniveldysplasia oli vaatinut leikkauksen.

Kennelliiton terveyskyselyssä lonkkanivelen kasvuhäiriötä, lonkkaniveldysplasiaa, esiintyi 1,3 %:lla.

Lonkkanivelen kasvuhäiriö eli ”lonkkavika”, (engl. hip dysplasia, HD) on koirien yleisin luuston ja nivelten kasvuhäiriö. Se voidaan määritellä perinnölliseksi lonkkanivelen löysyydeksi. Lonkat ovat syntymähetkellä silmämääräisesti normaalit, mutta muutokset alkavat jo pennun ensimmäisten elinviikkojen aikana.

Löysyys johtaa reisiluun pään ja lonkkamaljan riittämättömään kontaktiin. Alueelle kohdistuu epänormaalin suuri paine, joka on sitä suurempi mitä pienempi kontaktialue on. Tämä voi johtaa mikromurtumiin ja lonkkamaljan mataloitumiseen. Noin vuoden iässä lantion luutumisen on täydellistä ja yleensä kipukin helpottaa tässä iässä.

Lonkkanivelen kasvuhäiriö johtaa usein nivelrikkoon. Nivelriikon kehittymisen aikatauluun ja tyyppiin vaikuttavat rotukohtaiset ja yksilölliset erot. Lonkkanivelen kasvuhäiriön perimmäistä syytä ei tiedetä, mutta se periytyy tämänhetkisen tutkimustiedon perusteella kvantitatiivisesti eli siihen vaikuttaa useita eri geneejiä. Myös ympäristöllä on vaikutusta lonkkavian ilmenemiseen ja vaikeusasteeseen.

Lonkkanivelen kasvuhäiriötä tavataan lähes kaikilla roduilla, mutta yleisintä se on suurilla ja jättiroduilla. Oireet voidaan huomata pentuna 3-12 kuukauden iässä, jolloin kipu johtuu löysyyden aiheuttamasta nivelkapselin tulehduksesta tai luukalvon hermojen jännityksestä ja repeämisestä. Nuorilla koirilla oireina voivat olla takajalkojen ontuminen, ”pupuhypely”, ylösnousuvaikeudet levon jälkeen, liikkumishaluttomuus ja naksahdeleva ääni kävellessä. Oireet voivat alkaa äkillisesti ja omistaja voi liittää ne johonkin tapaturmaan. Oireet voivat vähentyä selvästi tai loppua kokonaan jopa useiksi vuosiksi, kun nivelen ympärille muodostuva sidekudos vähentää nivelen löysyyttä.

Toinen oireilevien koirien ryhmä on aikuiset koirat, joiden oireiden syynä on nivelrikko. Vanhemmilla nivelrikkoisilla koirilla oireet voivat olla epämääräisiä ja oireilu laitetaankin usein vanhenemisen piikkiin. Tyypillisiä oireita ovat takajalkojen ontuminen ja jäykkyys liikkeessä. Lonkkavikainen koira yrittää viedä painoa

pois takaosalta, mikä ilmenee kävellessä selkälinjan aaltoiluna ja lantion kiertymisenä. Tämä johtaa myös takaosan lihaskatoon ja etupään lihasten voimistumiseen.

Lonkkanivelen kasvuhäiriön ja siitä johtuvan nivelrikon hoidossa on ruokinnalla keskeinen merkitys. Ylipaino pahentaa oireita ja pelkkä painon pudotus voi helpottaa koiran oloa. Tulehduskipulääkkeitä ja pistoksena tai suun kautta annettavia nivelnesteen ja nivelruston koostumusta parantavia aineita käytetään yleisesti. Sopiva liikunta pitää lihaksiston kunnossa ja nivelet liikkuvina. Kirurgisia hoitoja on myös olemassa.

Lonkkavian vastustamisohjelma perustuu useimmilla roduilla lonkkien röntgenkuvaukseen. Lonkkanivelen kasvuhäiriön periytyvyys on kohtuullinen. Ilmiasuunkin perustuvan jalostusvalinnan pitäisi johtaa tuloksiin, jos valinta on systemaattista eikä lonkkavikaisia koiria käytetä. Jalostusarvoindeksien (BLUP-indeksit) avulla valinta on tehokkaampaa. Indeksissä otetaan huomioon koiran kaikkien tutkittujen sukulaisten taso ja poistetaan röntgentuloksiin vaikuttavien ympäristötekijöiden vaikutusta. Jalostusindeksejä lasketaan jo useille roduille sekä lonkka- että kyynärnivelistä. Indeksien laskemisen edellytyksenä on riittävä määrä kuvattuja koiria. (ELT Anu Lappalainen, Suomen Kennelliitto, 2013)

Suomessa käytetään FCI:n vahvistamaa kansainvälistä lonkkaniveldysplasian arvosteluasteikkoa:

<i>A
ei muutoksia</i>	<i>Reisiluun pää ja lonkkamaljakko ovat yhdenmukaiset. Lonkkamaljakon kraniolateraalin reuna piirtyy terävänä ja on lievästi pyöristynyt. Nivelrako on tiivis ja tasainen. Norbergin asteikko vetoasennossa noin 105° (suosituksena).</i>
<i>B
rajatapaus</i>	<i>Reisiluun pää ja lonkkamaljakko ovat vähän epäyhdenmukaiset ja Norbergin asteikko ve-
lähes normaali / toasennossa lähellä 105°, tai reisiluun pään keskus on mediaalisesti lonkkamaljakon dor-
saalireunaan nähden ja reisiluun pää ja lonkkamaljakko ovat yhdenmukaiset.</i>
<i>C
lievä</i>	<i>Reisiluun pää ja lonkkamalja eivät ole yhdenmukaiset, Norbergin asteikko on noin 100°
ja/tai lonkkamaljakon kraniolateraalin reuna on vähän mataloitunut. Epätasaisuutta tai
korkeintaan lieviä nivelrikkomuutoksia lonkkamaljan kraniaali-, kaudaali- tai dorsaalireu-
nassa tai reisiluun päässä tai kaulassa.</i>
<i>D
kohtalainen
(keskivaikea)</i>	<i>Selvää epätasaisuutta reisiluun päässä ja lonkkamaljakossa, subluksaatio. Norbergin as-
teikko on suurempi kuin 90° (vain suosituksena). Lonkkamaljakon kraniolateraalin reuna
tasaantunut ja/tai nivelrikon merkkejä.</i>
<i>E
vaikea</i>	<i>Selvästi dysplastinen lonkkanivel. Esim. luksaatio tai selvä subluksaatio, Nordbergin asteik-
ko alle 90°, selvä lonkkamaljakon kraniaalireunan tasaantuminen, reisiluun pään epämuo-
toisuus (sienimäinen, tasaantunut) tai muut nivelrikkomuutokset.</i>

*Tätä asteikkoa noudatetaan koiran 6 vuoden ikään saakka. Tämän jälkeen arvostelussa on otettava huomi-
oon koiran ikä ja erityisesti sekundäärinivelrikko.*

Taulukko 27. Lonkkatutkimustulokset vuosina 2000-2019 syntyneillä tiibetinspanieleilla.

Vuosi	Syntyneitä	A		B		C		D		E		Kuvattuja yhteensä	
2000	481	4	50 %	0	0 %	2	25 %	2	25 %	0	0 %	8	2 %
2001	485	4	44 %	1	11 %	3	33 %	1	11 %	0	0 %	9	2 %
2002	540	2	18 %	3	27 %	2	18 %	4	36 %	0	0 %	11	2 %
2003	659	4	36 %	4	36 %	2	18 %	1	9 %	0	0 %	11	2 %
2004	648	3	19 %	6	38 %	7	44 %	0	0 %	0	0 %	16	2 %
2005	848	6	60 %	1	10 %	2	20 %	1	10 %	0	0 %	10	1 %
2006	791	6	50 %	2	17 %	1	8 %	3	25 %	0	0 %	12	2 %
2007	907	2	17 %	2	17 %	8	67 %	0	0 %	0	0 %	12	1 %
2008	775	3	38 %	2	25 %	1	12 %	2	25 %	0	0 %	8	1 %
2009	913	11	85 %	2	15 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	13	1 %
2010	807	3	25 %	1	8 %	3	25 %	2	17 %	3	25 %	12	1 %
2011	835	4	19 %	7	33 %	7	33 %	2	10 %	1	5 %	21	3 %
2012	889	1	6 %	8	47 %	6	35 %	2	12 %	0	0 %	17	2 %
2013	714	0	0 %	7	39 %	10	56 %	1	6 %	0	0 %	18	3 %
2014	750	3	20 %	7	47 %	5	33 %	0	0 %	0	0 %	15	2 %
2015	643	2	20 %	2	20 %	5	50 %	0	0 %	1	10 %	10	2 %
2016	706	6	33 %	5	28 %	7	39 %	0	0 %	0	0 %	18	3 %
2017	606	3	30 %	3	30 %	2	20 %	2	20 %	0	0 %	10	2 %
2018	654	3	75 %	0	0 %	1	25 %	0	0 %	0	0 %	4	1 %
2019	589	0	0 %	0	0 %	0	0 %	1	100 %	0	0 %	1	0 %
Yhteensä	14240	70	30 %	63	27 %	74	31 %	24	10 %	5	2 %	236	2 %

(Suomen Kennelliiton Jalostustietojärjestelmä, poimintapäivä 9.2.2020)

Tiibetinspanieleita on lonkkakuvattu vuodesta 1989 lähtien. Rotujärjestön jalostusohjesäännön mukaan kaikille jalostuskoirille suositellaan virallista lonkkakuvausta. Taulukkoon 24 on koottu vuosina 2000-2019 syntyneiden tiibetinspanieleiden lonkkatutkimustulokset.

Tiibetinspanieleita tutkitaan edelleen hyvin vähän lonkkaniveldysplasian varalta. Edellisessä JTO:ssa 2016-2020 suositeltiin urokselle, jonka jälkeläismäärä on 30 pentua, erittäin painokkaasti lonkkakuvausta ennen kuin sitä vielä käytetään jalostukseen. Nartulle, jonka jälkeläismäärä ylittää 10 pentua, suositeltiin erittäin painokkaasti lonkkakuvausta, ennen kuin sitä vielä käytetään jalostukseen. Vuosina 2015 -2019 on lonkkakuvattu 9 niistä 37 uroksesta (24,3 %), joiden jälkeläismäärä ylittää 30 pentua. Näistä kuvaustulos A on viidellä, B yhdellä, C kahdella ja E yhdellä uroksella. Vastaavasti niistä 139 nartusta, joiden jälkeläismäärä ylittää 10 pentua, on kuvattu 14 (10,1 %). Näistä kuvaustulos A on yhdellä, B yhdeksällä ja C neljällä nartulla.

Suomen Kennelliiton Jalostustieteellinen toimikunta suosittelee kaikille jalostuskoirille lonkkakuvausta. Vuonna 2015 Jalostustieteellinen toimikunta huomautti, että lonkkaniveldysplasia on ongelma rodussa, ja erityisesti ikääntyneemmät koirat kärsivät kivuista. Jalostustieteellinen toimikunta suositteli sairauden liittämistä rodun PEVISA-ohjelmaan silmä- ja polvitutkimusten ohella. Lonkkakuvauksia tehdään edelleen liian vähän eikä kuvausta ole liitetty, viisi vuotta sitten annetusta suosituksesta huolimatta, rodun PEVISA-ohjelmaan. Edelleen tiibetinspanielin lonkkaterveys tulee ottaa vakavasti ja kuvaamisen liittämistä rodun PEVISA-ohjelmaan on hyvä tehdä alustusta tämän JTO:n voimassaolokauden aikana.

Kennelliiton Jalostusstrategian mukaan koiran terveyttä ja hyvinvointia vaarantavissa tai elinikää lyhentävissä sairauksissa, Kennelliiton hyväksymän asteikon huonoin tulos estää koiran jalostuskäytön eli lonkkatutkimustulos E.

Toivottavaa olisi, mikäli koira saa lonkkatutkimustuloksen D tai C, että jalostusyhdistelmän toiseksi osapuoleksi valittaisiin lonkkatutkimustuloksen A tai B saanut koira. Kuitenkin merkittävämpää tässä vaiheessa on saada rodun koirista lonkkakuvaustuloksia kuin asettaa rajoituksia ja siten antaa huonon tuloksen pelon estää kokonaan koiran kuvauttamisen.

Tiibetinspanielinomistajat kuvauttavat edelleen harvoin koiriaan, samoin kasvattajat. Myös Ruotsissa kuvaaminen on hyvin harvinaista, vuosina 2000-2017 syntyneistä tiibetinspanieleista on kuvattu 12 kappaletta SKK:n Avelsdatan mukaan.

Kaikille jalostuskoirille suositellaan lonkkakuvausta. Lonkkakuvaustulokseltaan E-lonkkaista koiraa ei saa käyttää jalostukseen. Lonkistaan leikattua tiibetinspanielia ei saa käyttää jalostukseen.

Urokselle, jonka jälkeläismäärä on 30 pentua, suositellaan erittäin painokkaasti lonkkakuvausta ennen kuin sitä vielä käytetään jalostukseen. Nartulle jonka jälkeläismäärä ylittää 10 pentua, suositellaan erittäin painokkaasti lonkkakuvausta, ennen kuin sitä vielä käytetään jalostukseen

Matalaraajaisten rotujen kyynärnivelen inkongruenssi INC

Tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyssä kyynärnivelet oli kuvattu 11 tiibetinspanielilta. Näistä oli osteokondroosikuvauksia 8 ja inkongruessikuvauksia 4, eli yhden kyynärnivelet oli kuvattu molempien varalta. Tulos INC 0/0 oli 3 koiralla, ja tulos 1 / 2 yhdellä koiralla, jolla oli myös nivelrikkoa. OD-kuvaustulos oli kuudella koiralla, kaikilla 0/0. Lisäksi oli kaksi epävirallista tulosta, joissa kuvaus oli tehty sairauden seuraamiseksi.

Kennelliiton terveyskyselyssä oireileva inkongruenssi oli 0,7 %:lla.

INC:n arvosteluasteikko (epäviralliset lausunnot):

INC0 (normaali)	Nivelrako on kapea ja tasainen, kyynär- ja varttinäluun välillä ei ole porrasta. Ei nivelrikkoon viittaavia muutoksia.
INC1 (lievä)	Nivelrako ei ole täysin kapea ja tasainen: kyynär- ja varttinäluun välillä on pieni porras tai nivelraossa olka- ja kyynärluun välillä on korkeintaan 2 mm leveä rako. Ei nivelrikkoon viittaavia muutoksia.
INC2 (kohtalainen)	Nivelrako ei ole kapea ja tasainen: kyynär- ja varttinäluun välillä on porras tai nivelraossa olka- ja kyynärluun välillä on 2 – 3 mm leveä rako.
INC3 (vaikea)	Nivelraossa olka- ja kyynärluun välillä 3 mm tai sitä leveämpi rako tai kyynär- ja varttinäluun välillä on porras tai nivel on muuten selvästi epämuotoinen.

Tiibetinspanieli on kondrodystrofinen rotu. Näille roduille on tyypillistä lyhyet raajat ja pitkäkö, matala runko. Lyhytjalkaisuuden aiheuttava mutaatio tuottaa perinnöllisen luiden kasvuhäiriön, jossa jalkojen luiden pituuskasvu häiriintyy jo sikiöaikana. Luiden pituuskasvu tapahtuu rustoisten kasvulevyjen kohdalla. Niiden luuduttua pituuskasvu loppuu. Kaikilla lyhytraajaisten rotujen koirilla raajojen luut ovat lyhyemmät ja paksummat sekä myös normaalia käyremmät. Inkongruenssi on seurausta kyynärluun alapään kasvulinjan ennenaikaisesta sulkeutumisesta. Kyynärluun pituuskasvu loppuu, mutta varttinäluu jatkaa kasvamista. Varttinäluu taipuu eteen- ja ulospäin. Tämä näkyy vääräjalkaisuutena ja on rotutyypillisen rakenteen 'ylylönti'. Pahimmassa tapauksessa seuraa osittainen sijoiltaanmeno, mutta seurauksena voi olla myös kyynärnivelen tai ranteen nivelrikko. Häiriön kehittymiseen vaikuttavat myös perinnölliset tekijät.

Kennelliitto on keskeyttänyt matalaraajaisten rotujen kyynärnivelen inkongruenssin (INC) virallisten röntgenlausuntojen valmistelun ja käyttöönoton. Näin ollen tutkimuksilla ei ole virallisia lausuntojen antajia. Rotujärjestöt ja -yhdistykset, kasvattajat ja koiranomistajat voivat halutessaan pyytää ohjeistuksen mukaisen epävirallisen lausunnon. Tieto on arvokasta, vaikka tutkimukset ovat epävirallisia eikä niitä tässä vaiheessa tallenneta Kennelliiton jalostustietojärjestelmään.

Tällä hetkellä epävirallisen INC-lausunnon voi hankkia INCOC-palvelusta. Kaikkien rotujen epäviralliset tulokset on julkaistu myös ko. sivuilla. Tiibetinspanielit ry:n Jalostustoimikunta julkaisee rotujärjestön sivustolla tiibetinspanieleiden epäviralliset INC-tulokset.

Sisäelinten sairaudet

Omistajakyselyssä 2014 munuaissairaus oli todettu kolmella (1 %) tiibetinspanielilla. Näistä kolmella kysymys oli iäkkään koiran munuaisten vajaatoiminnasta. Lisämunuaissairaus Cushingin tauti oli todettu yhdellä tiibetinspanielilla. Maksasairaus oli todettu kahdella koiralla, mutta maksashunttia ei tässä kyselyssä mukana olleilla tiibetinspanieleilla esiintynyt. Tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyssä 2019 munuaissairaus oli viidellä koiralla (2 %). Kaikilla viidellä lisäkommentit olivat erilaiset: PNP (koira on ollut mukana geenitutkimuksessa), 11-vuotiaana munuaisruokavalio, munuaisten vajaatoiminta, munuaiskivet ja pentuiän kohonneet munuaisarvot (jotka olivat korjaantuneet myöhemmin). Maksasairaus (maksakirroosi) oli todettu yhdellä tiibetinspanielilla.

Munuaissairaudet

Kun munuaissairauden oireet alkavat näkyä, on ainakin 2/3 munuaiskudoksesta vahingoittunut. Vahingoittuneet munuaiset eivät pysty poistamaan elimistön kuona-aineita eivätkä ne pysty ohjaamaan vettä ja elektrolyyttejä takaisin elimistöön. Lievissä tapauksissa eläin pystyy korvaamaan munuaisten toimintavaheen juomalla enemmän ja vastaavasti virtsaamalla enemmän. Valitettavasti tässä huuhtelussa menetetään myös paljon arvokkaita aineita. Vähitellen elimistöön alkaa kuitenkin kertyä haitallisia aineita ja seurauksena on munuaismyrkytys.

Munuaistaudin oireita ovat ruokahaluttomuus, lisääntynyt juominen, lisääntynyt virtsaaminen tai virtsaamiskyvyttömyys, huono karvapeite, alakuloisuus ja oksentelu. Oireet voivat ilmaantua yhtäkkiä tai kehittyä hiljalleen pitemmän ajan kuluessa.

Munuaissairaudet ovat eräs yleisimmistä kissojen ja koirien sairauksista. Munuaissairauksiin on useita syitä, mm. perinnölliset tekijät, infektiot, haitalliset kemikaalit ja ravitsemukselliset tekijät. Usein ei syytä edes voida saada selville. Tutkimuksilla voidaan kuitenkin saada tietoa sairauden vakavuudesta ja suosittaa näiden avulla tarpeelliset hoitotoimenpiteet.

Krooniseen munuaisvikaan ei ole parannuskeinoa, mutta ruokavaliolla ja tukihoidolla voidaan eläimen elinikää pidentää eläimen siitä kärsimättä. Eläimen on saatava riittävästi vettä ja sen on päästävä virtsaamaan usein. Tasapainotetulla ruokavaliolla on oleellinen osuus munuaistaudin hoidossa. Valkuaisen määrää tulee rajoittaa ja sen on oltava korkealaatuista. Koska munuaisvikainen eläin usein laihtuu, ruoan tulee olla energiapitoista. (Kanta-Hämeen Eläinklinikka)

Tiibetinspanieleiden munuaisdysplasia

Tiibetinspanieleilla esiintyy nuorella iällä ilmenevää munuaissairautta. Koiran munuaiset ovat synnynnäisesti alikehittyneet ja sairaus johtaa kuolemaan. Tästä munuaisdysplasiasta on käytetty myös nimityksiä PNP tai progressiivinen nefropatia.

Tiibetinspanieleiden munuaisdysplasiaa on tutkittu Ruotsissa 2000-luvun alussa (Zander: Renal dysplasia hos hund, 2003, Uppsala). Vuosina 1981-2001 tunnistettiin rodussa 32 munuaisdysplasiatapausta, mikä oli 0,42 % kyseisenä ajanjaksona rekisteröidyistä tiibetinspanieleista. Näistä 21 tapauksella sairaus puhkesi alle 2-vuotiaana. Ruotsalainen tutkija Astrid Hoppe Uppsalan yliopistosta on myös kirjoittanut artikkeleita

PNP:sta eli progressiivisesta nefropatiasta tiibetinspanieleilla perustuen hänen omaan tutkimukseensa. Näihin voi tutustua suomennoksina rotujärjestön sivustolla.

Sairauden perinnöllisyyttä ja periyymistapaa pyritään selvittämään, sillä tarkkaa tietoa nimenomaan tiibetinspanieleiden osalta ei ole.

Munuaisdysplasian oireiden ilmenemiseä voi vaihdella neljästä viikosta viiteen vuoteen, mutta yleensä niitä alkaa ilmetä alle 2-vuotiailla koirilla. Oireita ovat huono ruokahalu, huono kasvu, painon putoaminen, anemia, lisääntynyt juominen ja virtsaaminen, apaattisuus, oksentelu ja ripuli. Aluksi oireet voivat olla lieviä. Edenneessä taudissa koiran yleiskunto voi huonontua nopeasti. Diagnoosia varten koiran veri- ja virtsanäytteet tutkitaan ja tehdään munuaisten ultraäänitutkimus. Ultraäänitutkimuksessa nähdään munuaisten koko ja muoto. Tarkempi diagnoosi on mahdollinen vasta munuaisten biopsiassa ja patologisessa tutkimuksessa.

Hannes Lohen (Koirangeenit.fi) tutkimusryhmän yhtenä tutkimusprojektina on koirilla nuorella iällä ilmenevän munuaissairauden (juveniili nefropatia) perinnöllinen tausta. Tutkimuksessa verrataan terveiden ja sairaiden koirien perimiä, jotta sairautta aiheuttava geenivirhe löytyisi.

Munuaissairausprojekti tiibetinspanieleilla Lohen ryhmässä käynnistyi 2015 yhdessä pentueessa ilmenevien kahden munuaissairauteen sairastuneen tiibetinspanielipennun perusteella. Tutkimuksen toivottiin tuottavan tietoa tämän vakavan sairauden periyymistavasta tiibetinspanieleilla.

Projektista ovat vastanneet eläinlääkäri Saira Holopainen Yliopistollisesta eläinsairaalarasta sekä patologi Perilla Syrjä Helsingin yliopisto. Tutkija Kaisa Kyöstilä on työskennellyt myös projektin parissa. Hän oli myös luennoimassa projektista syksyn 2018 kasvattajapäivillä.

Tutkimusryhmällä oli käytössään geenitutkimusta varten näytteet neljästä koirasta, joilla oli terveystietoihin merkitty PNP. Näistä kolme oli menehtynyt alle 2-vuotiaana, yksi oli vielä elossa tutkimuksen käynnistytessä. Näytteitä oli myös näiden koirien neljästä vanhemmasta ja kuudesta sisaruksesta. Lisäksi tutkimuksessa oli kolme sairasta koiraa, jotka oli tutkittu Helsingin yliopiston Patologian laitoksella.

Tutkimuksessa selvitettiin yhden sairaan koiran koko perimä. Geenivirheiden löytämiseksi kaikki perimän emäsparit myös luettiin läpi. Sairaan koiran perimää verrattiin muun rotuisiin verokkoiiriin. Näin yritettiin löytää sairaalle koiralle ominaisia geenivariantteja eli muunnoksia, mutta näitä variantteja löytyi lähes 100. Yhtä kiinnostavaa munuaisissa ilmenevän geenin varianttia tutkittiin tarkemmin, mutta assosiaatio, 'oletettu yhteys', sairauteen ei pitänyt.

Tällä hetkellä tutkimuksen haasteena on näytemäärä. Jos näytteitä munuaissairautta sairastavista koirista olisi enemmän, erityyppiset geneettiset tutkimukset olisivat mahdollisia. Pohdittavana on myös, onko kaikilla sairilla koirilla munuaisdysplasian syy sama.

Munuaissairausprojektin edistämiseksi Lohen ryhmän sivustolle on tulossa lyhyt kuvaus tiibetinspanieleiden munuaissairausprojektista, sillä toistaiseksi sivuilla on ollut vain pyyntö koskien erityisesti bokserien näytteitä. Ryhmästä on luvattu olla myös yhteydessä Ruotsiin Uppsalan yliopistoon, jossa myös tehdään munuaisdysplasiatutkimusta.

Tiibetinspanielit ry:n nettisivuilla julkaistaan Diagnosoidut munuaisdysplasiatapaukset-listaa. Vuosina 1982-2019 on julkaistu tiedot 48 tiibetinspanielista. Näistä tapauksista viisi on suomalaisia tiibetinspanieleita. Listalla julkaistaan koiran tiedot vain omistajan luvalla. Munuaissairauteen nuorella iällä sairastuneiden tiibetinspanieleiden omistajien toivotaan ilmoittavan koiransa sairaudesta Tiibetinspanielit ry:n jalostustoimikunnalle sekä toimittavan verinäytteen Lohen ryhmälle.

Taulukko 28. Munuaisdysplasiaan kuolleiden tiibetinspanieleiden ikäjakauma, Suomi ja Ruotsi.

Ikä	0-2 v.	2-4 v.	4-6 v.	6-8 v.	8-10 v.
Lukumäärä	31	9	2	6	-

(Tiibetinspanielit ry Diagnosoidut munuaisdysplasiatapaukset 5.2.2020)

Munuaisdysplasiaan tai muuhun munuaissairauteen sairastunutta koiraa ei saa käyttää jalostukseen. Jalostuksessa tulee välttää yhdistämästä koiria, joiden suvussa on todettu munuaisdysplasiaa.

Sydänsairaudet

Omistajakyselyssä 2014 19 (7 %) tiibetinspanielilla oli todettu sydänsairaus. Omistajien kertomien lisätietojen mukaan kysymys oli iäkkään koiran sydämen vajaatoiminnasta (10 koiraa), sivuäänestä (5 koiraa) tai 'läppäviasta' (1 koira).

Tiibetinspanielien terveys- ja käyttäytymiskyselyssä 2019 16 (5 %:lla) oli todettu sydänsairaus. Sydänsairauksia esiintyi useimmiten iäkkäillä, vähintään yli 8-vuotiailla koirilla, useimmiten yli 10-vuotiailla: mitraaliläpän vuoto, läppävika yli 8-vuotiaana (6 koiraa), sydämen vajaatoiminta yli 10-vuotiaana (5 koiraa), sydämen laajentuma yli 9-vuotiaana (5 koiraa), lisäksi oli esiintynyt myös sivuääniä, joihin oli lääkitys.

Kennelliiton kyselyssä sydämen läppävuotoa (myksomatoollinen läppäsairaus, endokardioosi, 'läppävika, MVD) oli esiintynyt 0,7 %:lla, ja muita sydämen tai verenkierron sairauksia 3,3 %:lla.

Sydänsairaudet ovat joko synnynnäisiä tai hankittuja. Synnynnäisiä sydänvikoja tavataan lähteestä riippuen 0,5 - 0,85 %:lla koirista. Kaikista sydänvivoista synnynnäisiä on vain alle 10 prosenttia, alle vuoden ikäisillä koirilla tavattavista sydänsairauksista kuitenkin suurin osa on synnynnäisiä. Valtaosa synnynnäisistä sydänvivoista on periytyviä. Periytymismekanismi on monimutkainen, useiden perintötekijöiden yhteisvaikutuksen tuloksena todennäköisyys synnynnäisen sydänvian esiintulolle jälkeläisissä lisääntyy. Edellä mainitusta syystä, sekä näiden tautien harvinaisuudesta johtuen, synnynnäisten sydänvikojen vastustaminen jalostuksellisin keinoin on vaikeaa. On varmasti järkevää karttaa sitä nimenomaista uros-narttu yhdistelmää, joka on tuottanut synnynnäistä sydänvikaa sairastavan jälkeläisen. Jalostuksellisia johtopäätöksiä joudutaan harkitsemaan myös silloin, kun jossain sukulinjassa esiintyy useita tapauksia. Koiran sydänsairauksia ovat sydämen vajaatoiminta, läppävika eli endokardoosi, sydänlihaskrappi ja synnynnäinen sydänvika.

Virallisessa sydänkuuntelussa ei ole tullut esiin sydänsairauksia, vaikka niitä terveystarkastusten ja kuolinsyytilaston perusteella esiintyy. Vuosina 2010-2019 syntyneistä tiibetinspanieleista tutkittujen määrä on hyvin pieni.

Taulukko 29. Vuosina 2010-2019 syntyneiden tiibetinspanieleiden sydänkuuntelutulokset.

Vuosi	Syntyneitä	Tutkittu	Tutkittu %	0	1	2	Yhteensä
2010	803	5	1 %	5	0	0	5
2011	830	7	1 %	7	0	0	7
2012	888	6	1 %	6	0	0	6
2013	711	3	0 %	3	0	0	3
2014	750	0	0 %	0	0	0	0
2015	642	1	0 %	1	0	0	1
2016	705	0	0 %	0	0	0	0
2017	604	0	0 %	0	0	0	0
2018	654	0	0 %	0	0	0	0
2019	557	0	0 %	0	0	0	0
Yhteensä	7144	22	0	22	0	0	22

(Suomen Kennelliiton Jalostustietojärjestelmä, poimintapäivä 9.2.2020)

Kuolinsyytilastossa 39 tiibetinspanielin kuolinsyyksi on ilmoitettu sydänsairaus. Lisäksi synnynnäisenä vikana tai epämuodostumana se on yhden pennun kuolinsyy.

Taulukko 30. Sydänsairauksiin 2000-2019 kuolleiden tiibetinspanieleiden ikäjakauma.

Ikä	0-4v.	4-7 v.	8-10 v.	11-13 v.	14-16 v.	17 v.-
Lukumäärä	4	1	7	29	13	3

Suomen Kennelliiton Jalostustietojärjestelmä, poimintapäivä 9.2.2020)

Mitraaliläpän rappeuma MVD eli mitraaliläppävuoto ("läppävika", sivuääni)

MVD:n seurauksena koira tarvitsee lääkityksen. Edetessään MVD johtaa sydämen laajentumaan ja vajaatoimintaan.

Krooninen mitraaliläpän eli hiippaläpän myksomatoosi rappeuma on yleisin hankitun sydänvian muoto. Arvioidaan, että noin kolmasosa 10 vuotta vanhemmista koirista sairastaa sitä. Läppävikaa esiintyy yleisesti pienikokoisilla koiraroduilla.

Eteiskammioläppien rappeumasta johtuvaa vajaatoimintaa esiintyy jonkin verran enemmän uroksilla kuin nartuilla. Trikuspidaaliläppässä eli kolmiliuskaläppässä on usein samanaikaisesti muutoksia, mutta vain 10 % läppävikaisista koirista muutokset ovat ainoastaan trikuspidaaliläppässä. Perinnöllinen kollageenin rappeutuminen ja aminoglykaanien kertyminen eteiskammioläppäkudokseen ovat todennäköisiä syitä läppien vähittäiseen rappeutumiseen. Koira, jolla esiintyy muutoksia sydänläpissä, ei tule käyttää jalostukseen.

Kun sydämen pumppausteho kroonisen sydänvian, esim. läppävajaatoiminnan seurauksena heikkenee, laskimoverenkiertoon muodostuu verentungos. Tätä tilaa nimitetään kongestiiviseksi vajaatoiminnaksi. Eliminointi pystyy jonkin aikaa kompensoimaan sydämen vajaatoimintaa, mutta oireet tulevat esiin ennen pitkää. Tyypillisiä vajaatoiminnan oireita ovat yskä, hengenahdistus, vähentynyt rasituksen sieto, väsyminen, laihtuminen ja pyörtyily. Aluksi vaikeutuneesta hengityksestä johtuvaa yskää havaitaan etenkin yöllä ja aamulla.

Sydämen vajaatoiminta todetaan kliinisen tutkimuksen ja sydämen kuuntelun avulla. Tarkkaan diagnoosiin päästään sydämen ultraäänitutkimuksen avulla. Röntgentutkimus tehdään yleensä kaikille sydänpotilaille

sydämen koon ja keuhkojen nestekertymien arvioimiseksi.

Eteiskammlioläppien kroonista vajaatoimintaa ei voida parantaa, vaan hoidon tavoitteena on kohentaa koiran elämänlaatua ja lisätä odotettavissa olevaa elinaikaa. Eteiskammlioläppien rappeumasta johtuvan sydämen vajaatoiminnan hoidossa käytetään ensisijaisesti nesteenpoistolääkkeitä ja verisuonia laajentavia sekä tarvittaessa myös sydämen supistumisvoimaa lisääviä lääkkeitä. Liikunnan rajoittaminen koiran kunnon sietämälle tasolle ja suolan välttäminen ravinnossa on niin ikään tärkeää. Kroonisen vajaatoiminnan hoito kestää koko koiran loppuiän ja hyvällä hoidolla koira elää pitkäänkin sydämen vajaatoiminnan ensi oireiden ilmaantumisen jälkeen. Jotta sydämen vajaatoiminta huomattaisiin ajoissa, kannattaa ikääntyvä lemmikki käyttää säännöllisesti terveystarkastuksissa. (ELL Nina Mahlanen, Eläinklinikka Peninkulma)

Eteiskammlioläppien synnynnäiset rakennemuutokset/Mitraalidysplasia MD

Tiibetinspanieleilla esiintyy satunnaisesti mitraalidysplasiaa eli MD:a.

Vasemman eteiskammlioläpän rakennevika aiheuttaa läppävuodon. Auskultaatiossa kuuluu systolinen sivuääni. Ultraäänitutkimuksella erotetaan muista sivuäänien aiheuttajista (läpän rakenteelliset muutokset, läppävuoto). Erotetaan hankitusta myksomatoottisesta läppärappeumasta, koska sivuääni on kuultavissa jo pentuna. (ELT Maria Wiberg, 2016, Suomen Kennelliitto)

Sydäntutkimusta suositellaan tiibetinspanieleille yli 18 kuukauden iästä alkaen säännöllisesti 1,5 vuoden (18 kk) välein. Sydänsairautta sairastavaa tiibetinspanielia ei saa käyttää jalostukseen.

Tukikudosten sairaudet

Nivustyrä

Omistajakyselyssä 2014 nivustyrä oli todettu kuudella (2 %) tiibetinspanielilla. Kolmelta se oli korjattu leikkauksella. Tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyssä 2019 nivustyrä oli neljällä (1 %) tiibetinspanielilla, ja nivustyrä oli leikattu yhdeltä koiralta 1-vuotiaana, kolmelle se oli tullut iäkkäänä ja myös silloin se oli leikattu.

Kennelliiton kyselyssä nivustyrä oli 0,7 %:lla.

Nivustyrä eli inguinaalityrä on myös tavallisimmin synnynnäinen. Tyrä muodostuu ns. nivuskanavan aukkoon, jos se on liian suuri. Suureen aukkoon pääsee valahtamaan vatsaontelon kudoksia, tavallisimmin rasvakudosta, mutta myös suolta voi päästä mahtumaan jos aukko on niin suuri. Nivuskanavan aukot ovat normaalisti pienet reiät vatsaontelon seinämässä, josta uroksella tapahtuu kivesten laskeutuminen vatsaontelon sisältä kivespussisiin ja narttukoiralla maitorauhasiin kulkevat suuret verisuonet sekä uroksilla siemenjohtimet kulkevat näiden aukkojen kautta.

Nivustyrä aiheuttaa kipua liikkeessa. Tavallisimmin synnynnäinen nivustyrä havaitaan nuorella pennulla siinä vaiheessa kun pentu alkaa liikkua enemmän. Kipu saattaa ajoittain olla voimakastakin, niin että pentu vingahtelee ja pysähtyy äkillisesti, välillä taas on oireettomia jaksoja. Tunnustelemalla voi havaita pullistuman koiran nivusissa mutta useimmiten pullistuma on niin pieni, että se löytyy vasta eläinlääkärin tutkimuksessa. Nivustyrää tavataan lähes yksinomaan narttukoirilla, uroksilla esiintyessään nivustyrä johtaa pahimmillaan tilanteeseen, jossa suolta ja vatsaontelon rasvakudosta voi valahtaa kivespussiin.

Nivustyrä kannattaa aina leikata, koska se aiheuttaa lievänäkin kipua nivustaipeessa; kipu voi olla niin epämääräistä, että sitä ei koirasta huomaa, eikä koira aina välttämättä ilmaise pientä kivun tunnettaan. Leikkauksessa tarkastetaan aina molemmat nivuskanavat, koska ne yleensä ovat molemmat liian suuria ja

tyrä syntyy ennemmin tai myöhemmin toisellekin puolelle. Leikkaus tehdään useimmiten noin puolen vuoden iässä, aikaisemminkin, jos tyrä vaivaa kovasti tai on vaarallisen suuri. (Pieneänsairauksien erikoiseläinlääkäri Jukka Marttila, Delivet.net)

Nivustyrän leikkaushoitoa tarvinnutta tiibetinspanielia ei saa käyttää jalostukseen.

Perineaalityrä

Perineaalityrä on koirien melko harvinainen sairaus, jossa vatsa- tai lantio-ontelon sisältöä työntyy lantion välipohjan lihasten välistä lantio-ontelon ulkopuolelle. Pääsääntöisesti perineaalityrää esiintyy uroskoirilla. Oireiden voimakkuus ja sairauden vaikutus elämänlaatuun vaihtelevat yksilöiden välillä. Sairauden tausta on toistaiseksi huonosti tunnettu. Tyrän hoitomuotona on kirurginen korjaus, ja kirurgisia menetelmiä onkin kehitetty useita erilaisia.

Perineaalityrä on vanhojen urosten sairaus, sillä narttuja on sairastuneista vain pieni osa. Useimmiten perineaalityrään sairastuu 8-10 -vuotias uros. Perineaalityrän yleisyys uroksilla saattaa johtua osittain lihaksiston eroista uroksen ja nartun lantion alueella. Suurin osa sairastuneista on ollut kastroimattomia uroksia, joten on epäilty hormonien vaikutuksen olevan merkittävä tekijä perineaalityrän synnyssä. *Tähän perustuu myös perineaalityrää sairastavien koirien yleinen kastroitiosuositus tyräleikkauksen yhteydessä.*

Yleisin syy eläinlääkärin hoitoon hakeutumiseen on koiran peräaukon seudulla havaittu turvotus ja ulostamisvaikeudet. Oireet voivat ilmetä nopeasti tai pitemmän ajan kuluessa. Erilaiset ulostamiseen liittyvät oireet, kuten ummetus, ripuli, pakonomainen ulostamisen tarve, ulostamiseen liittyvä kipu ja verinen tai nauhamainen uloste, ovat tyypillisiä perineaalityräpotilaille. Ulostamisvaikeudet ovat seurausta siitä, että peräsuolen poikkeamasta, laajentumasta, pullistumasta tai umpipussista johtuen ulostetta kerääntyy tai pakkaantuu peräsuolen muuttuneeseen osaan. Kaikilla ei kuitenkaan ole minkäänlaisia ulostamisvaikeuksia. Joillakin perineaalityrädiagnoosin saaneista on esiintynyt virtsaamiseen liittyviä oireita, kuten kivuliasta tai vaikeutunutta virtsaamista, virtsan pidätyskyvyttömyyttä tai vaikeutunutta virtsan kulkua. Virtsarakon kääntyminen perineaalityrään voi olla hengenvaarallinen tilanne aiheuttaessaan täyden virtsatietukoksen. Kaikilla koirilla ei kuitenkaan välttämättä ole mitään virtsaamiseen liittyviä oireita.

(Anna Ylhäinen, Helsingin Yliopisto, lisenssiaatin tutkielma, 2017)

Hermoston sairaudet

Omistajakyselyssä 2014 kahdella (1 %) tiibetinspanielilla oli todettu epilepsia, ja yhdellä syringomyelia. Chiarin malformaatiota ei ollut todettu. Tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyssä 2019 kuudella (2 %) tiibetinspanielilla oli todettu epilepsia. Chiarin malformaatiota tai syringomyeliata ei ollut yhtään tapausta.

Kennelliiton terveyskyselyssä epilepsia oli 0,7 %:lla. Muu epilepsian tapainen kouristelutaipumus, poissaoloaika tai tärinäkohtauksia oli 2 %:lla.

Epilepsia

Epilepsia on toistuvia kohtauksia aiheuttava aivojen sähköisen toiminnan häiriö, joka on koiran yleisin neurologinen sairaus.

Kohtauksien luonne vaihtelee ja koiralla voi olla tajunnan, motoriikan, sensorisen toiminnan, autonomisen hermoston ja/tai käyttäytymisen häiriöitä. Kohtauksen aikana koira voi olla tajuissaan tai tajuton. Jos koko koira kouristelee, puhutaan yleistyneestä kohtauksesta. Kohtaus voi esiintyä myös paikallisena, jolloin vain

yksi lihasryhmä, esimerkiksi koiran raaja tai raajat kouristelevat. Paikallisalkuinen kohtaus voi laajeta yleistyneeksi kohtaukseksi. Kohtauksen luonne riippuu purkauksen lähtöpaikasta aivoissa ja sen leviämisestä. Epilepsiaa sairastavaa koira ei saa käyttää jalostukseen. Samoin on vältettävä sellaisten riskilinjojen yhdistämistä, joiden tiedetään tuottaneen epileptikkojälkeläisiä, niin kauan kun rodulle ei ole olemassa geenites-tiä, jonka avulla sairauden kantajuus voidaan todeta.

Ensimmäinen epilepsia-kohtaus tulee useimmiten nuorena, 1-5 – vuotiaana, mutta perinnöllinen epilepsia voi alkaa missä iässä hyvänsä. Samantyyppisiä kohtauksia voivat aiheuttaa myös muut sairaudet kuin epilepsia. Epilepsiadiagnoosi pohjautuu muiden sairauksien poissulkemiseen. Siksi koirasta otetaan virtsa- ja verinäytteitä ja tehdään neurologinen tutkimus. Jollei muuta selittävää syytä löydy, koira sairastaa epilepsiaa. Epilepsiaa ei voida parantaa, vaan koira tarvitsee lääkitystä koko loppuelämänsä ajan. Lääkityksen aloituspäätökseen vaikuttaa kohtauksien esiintymistiheys ja vakavuus. Lääkityksen avulla epilepsia-kohtausten esiintymistä voidaan harventaa, kohtauksia lieventää ja niiden kestoja lyhentää. Joskus kohtaukset saadaan lääkityksellä kokonaan loppumaan. (ELL Nina Mahlanen, Eläinklinikka Peninkulma)

Epilepsiaa sairastavaa tiibetinspanieliä ei saa käyttää jalostukseen. Jalostuksessa tulee välttää sellaisten koirien yhdistämistä, joiden suvuissa on todettu epilepsiaa.

MDA, degeneratiivinen myelopatia

MyDogDNA-geenitestauksen perusteella tiibetinspanieleilla esiintyy MDA:ta eli degeneratiivista myelopati-aa.

MDA eli degeneratiivinen myelopatia on perinnöllinen, etenevä hermostollinen sairaus. Sairautta tavataan useassa koirarodussa mutta yleisimmin sitä esiintyy saksanpaimenkoirilla ja welsh corgi pembrokella. Ei ole vielä tarkasti osoitettu, kehittykö kaikille geenivirheen suhteen samanperintäisille koirille oireita. Sairaus ilmenee vasta vanhalla iällä ja osa koirista ei luonnollisen elinikänsä aikana kehitä oireita sairaudesta. On epäselvää, onko sairausprosessi näissä koirissa päällä mutta ei ehdi ilmetä ennen muun terminaalisen sairauden ilmenemistä vai eikö mutaatio aiheuta kaikilla koirilla sairausprosessia. Sairauden oireisto myös vaihtelee roduittain. Sairaus kuitenkin periytyy autosomaalisesti resessiivisesti. (MyDogDNA,2020)

Vesipää

Omistajakyselyssä 2014 yhdellä tiibetinspanielilla oli todettu vesipää. Kasvattajakyselyssä vesipää tuli esiin synnynnäisenä vikana tai epämuodostumana (4 kpl). Tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyssä 2019 vesipää tuli esiin vain pentueissa ilmenneenä ongelmana (2 kpl).

Vesipäässä aivokammioihin kertyy liikaa aivo-selkäydinnestettä. Nesteen kertyessä aivokammioihin ne laajenevat epänormaalin suuriksi. Paine aiheuttaa ympäröivän aivokudoksen surkastumisen isojen aivojen alueella. Seurauksena on isojen aivojen toiminnan asteittainen heikkeneminen. Oireet ovat moninaiset ja voivat kehittyä äkillisesti parissa päivässä tai hitaasti viikkojen kuluessa. Varhaiselle, vaikealle vesipäälle on luonteenomaista laaja, pyöreä, kaartuva otsa ja ns. setting sun (auringonlasku) katse, jossa pentu kohdistaa silmänsä ala-sivusuuntaan. Sairas pentu voi olla pikkupentuna unelias ja 'laiska'. Se jää kasvussa tavallisesti heti jälkeen Usein pennun pää tilitteä ja sen on vaikea kohdistaa katsettaan. Se voi kiertyä ympyrää tai kaatuilla. Se voi myös äkillisesti sokeutua tai kuuroutua. Myöhemmin kehittynyt hydrokefalus tulee usein ilmi satunnaislöydöksenä ruumiinavauksen yhteydessä. (Helena Koskentalo, 2003)

Vesipään perinnöllisyydestä ei vielä ole tarkkaa tietoa, mutta lyhyt kuono ja pallomainen kallo on todettu riskitekijöiksi. Vaikeimmissa tapauksissa oireet tulevat esiin jo parin viikon ikäisellä pennulla, mutta pentu voi myös vaikuttaa useita kuukausia terveeltä. Oireileva vesipää johtaa yleensä koiran lopetukseen.

Vesipäitä ei saa käyttää jalostukseen.

Purenta ja hampaat

Tiibetinspanieleilta saatetaan joutua poistamaan irtoamattomia maitohampaita, useimmiten kulmahampaita. Omistajakyselyssä 2014 78 (27%) tiibetinspanielilta oli jouduttu poistattamaan maitohampaita eläinlääkärillä. Yhdellä myös poskihampaiden puhkeamattomuus aiheutti kystiä ja leukaluun luukadon. Tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyssä 2019 111 (36 %) oli jouduttu poistattamaan maitohampaita.

Kennelliiton terveyskyselyn mukaan maitokulmahampaita oli jouduttu poistamaan 36,7 % :lta.

Pikkupennulle maitohampaat alkavat puhjeta noin kolmen viikon iässä. Ylä- ja alaleukaan tulee kummallekin puolelle kolme etuhammasta, yksi kulmahammas ja kolme väliposkihammasta, eli maitohampaita on koiralla yhteensä 28.

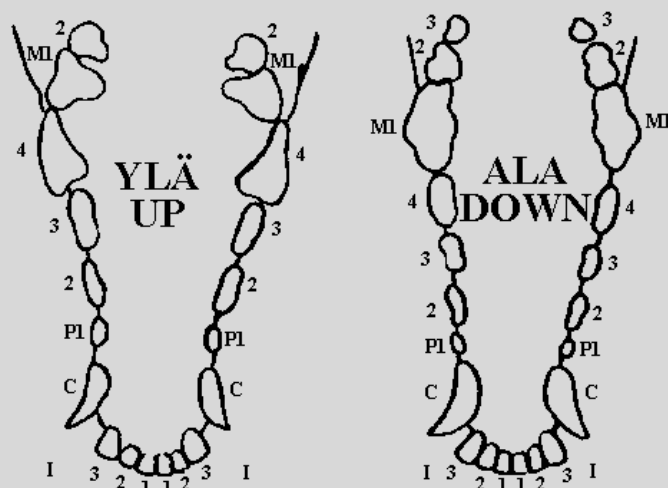
Pysyvistä hampaista yleensä ensimmäisenä puhkeavat P1 hampaat ja sen jälkeen alkavat puhkeamaan maitohampaiden tilalle keskimmäiset yläetuhampaat. Kulmahampaat puhkeavat noin 4-6 kuukauden iässä. Maitohampaat ovat korvautuneet pysyvillä hampailla yleensä noin 7 kuukauden ikään mennessä. Yhteensä pysyviä hampaita on 42.

Maitohampaiden jääminen paikoilleen pysyvien puhjettua muodostuu ongelmaksi useimmiten pienillä koirilla. Tyypillisesti maitohampaiden jääminen paikoilleen on kulmahampaiden ongelma. Pysyvät yläkulmahampaat puhkeavat ylämaitokulmahampaiden etupuolella. Mikäli maitohampaat eivät irtoa, tulee kääntyä eläinlääkärin puoleen. Pysyvät alakulmahampaat puhkeavat alamaitokulmahampaiden sisäpuolelle ja työntävät maitokulmahampaat pois sivullepäin. Mikäli hampaiden vaihdon kanssa on ongelmia kannattaa konsultoida eläinlääkäriä. Maitohampaiden jääminen voi aiheuttaa pysyvien hampaiden virheellisen asennon, joten tarvittaessa maitohampaat on poistettava pikaisesti. (Eläinlääkäri Saara Kauppila, Koira-Kissaklinikka)

Tiibetinspanieleilla esiintyy myös hammaspuutoksia. Omistajakyselyssä 2014 kysyttiin etuhampaiden lukumäärää yläleuassa ja alaleuassa, joissa molemmissa tulisi olla kuusi etuhammasta. Hampaiden lukumäärä oli yläleuassa kolme yhdellä tiibetinspanielilla, neljä 13 (5 %) tiibetinspanielilla ja viisi 10 (4%) tiibetinspanielilla. Alaleuassa kolme etuhammasta oli 2(1 %) tiibetinspanielilla, neljä 20 (7%) ja viisi 27 (10%) tiibetinspanielilla.

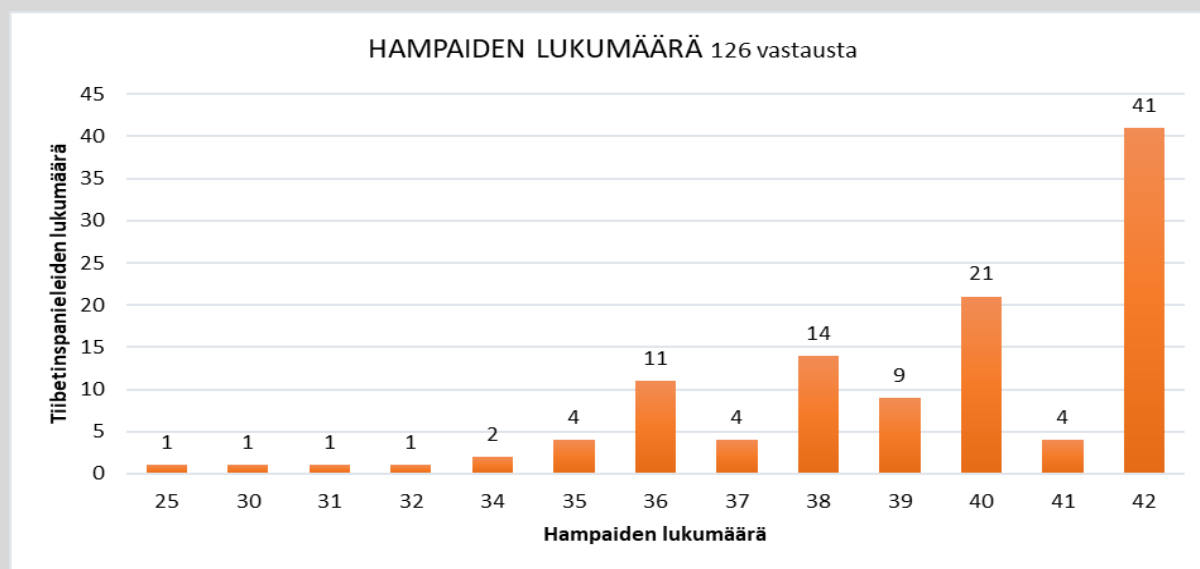
Tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyssä 2019 kysyttiin myös hampaiden lukumäärää, ja 126 tiibetinspanielin hampaat oli laskettu kyselyyn. Koiran ikää ei tässä tiedusteltu. Yläetuhampaita oli kuusi 210 (84 %) tiibetinspanielilla ja alaetuhampaita kuusi 164 (64 %) tiibetinspanielilla.

Koiran hammaskartta

Kuva: Suomen Leonberginkoirat ry www.leonet.fi

Kaavio 10. Hampaiden lukumäärä tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyssä 2019.

Tiibetinspanieleilla on todettu puhkeamattomien hampaiden aiheuttamia kystia. Tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyssä 2019 puhkeamattomia hampaita oli todettu röntgenkuvassa 18 (6 %) tiibetinspanielilla. Puhkeamattomat hampaat olivat olleet pääosin premolaareja eli välihampaita (P1-P4), mutta myös etu-, kulma- tai poskihampaita. Kyselyn mukaan 13 (5 %) tiibetinspanielilla oli todettu puhkeamattoman hampaan aiheuttama kysta.

Puhkeamaton hammas voi muodostaan ympärilleen kystan eli nesterakkulan, joka tuhoaa leukaluuta ja ympäröiviä hampaita, altistaen leukaluun jopa murtumalle. Tavallisesti hampaan puhjetessa tietyt hammasaiheen solut surkastuvat. Kun hammas jää puhkeamatta, nämä solut pysyvät aktiivisina ja alkavat muodostaa ympärilleen kystaa eli nesteen täyttämää rakkulaa, jota ympäröi ohut sidekuduskapseli. Tällainen kysta on nimeltään follikulaarikysta eli 'hammasaihekysta'. Kysta ympäröi puhkeamatonta hammasta ja laajenee leukaluussa tuhoten samalla ympäröivää leukaluuta sekä viereisten hampaiden juuria. Kaikki

puhkeamattomat hampaat eivät aiheuta kystaa. Useimmiten kysta on omistajan näkökulmasta oireeton, ja havaitaan sivulöydöksenä muun hammashoidon yhteydessä otetuissa röntgenkuvissa. Joskus harvoin kysta voi näkyä pehmeänä turvotuksena ikenessä. Puhkeamaton hammas ja sitä ympäröivä kysta havaitaan hammasröntgenkuvassa. Hammasaihekystan sisältä löytyy aina puhkeamaton hammas. Kystan hoitona on sen täydellinen leikkauksellinen poisto eli enukleatio. Samalla on poistettava puhkeamaton hammas sekä vakavasti syöpyneet viereiset hampaat. Mikäli kysta poistetaan epätäydellisesti, se kasvaa uudelleen. Puhkeamattoman hampaan poisto ennen kuin se muodostaa kystaa, estää kystan muodostumisen. Sen takia riskiroitujen, kuten bokserien, hammasröntgenkuvaus on suositeltavaa nuorella iällä, 1-2 -vuotiaana. Jos röntgenkuvissa havaitaan puhkeamaton hammas, se kannattaa poistaa saman tien.

(ELL DEVDC DAVDC Helena Kuntsi-Vaattovaara, Anident Oy)

Mikäli pysyviä hampaita näyttää puuttuvan, hampaat kannattaa kuvauttaa hammasröntgenissä varmuuden vuoksi.

Tiibetinspanieleilla saattaa esiintyä myös erilaisia purentavikoja. Purentaviasta on kysymys, jos koiralla on yläpurenta tai leikkaava purenta. Omistajakyselyssä 2014 purentavioista mainittiin vain yksittäisiä tapauksia: alakulmahampaiden hankaaminen yläleukaan, yläpurenta, hammasrivien epätasaisuus, pitkä alapurenta. Tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyssä 2019 kolmelta tiibetinspanielilta oli jouduttu poistamaan hampaita purentavian vuoksi. Kennelliiton kyselyssä ei tullut yhtään tapausta esiin.

Irtoamattomien maitohampaiden, hammaspuutosten ja puhkeamattomien hampaiden lisäksi tiibetinspanieleilla esiintyy myös pienikokoisia hampaita verrattuna muiden samankokoisten koirien hampaisiin. Tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyssä 2019 näitä oli 21 (7 %) tiibetinspanieleista.

Jalostuksessa on toivottavaa, että hampaiden lukumäärään ja kokoon kiinnitetään huomiota. Jos koiralla on runsaasti hammaspuutoksia, sitä ei tulisi käyttää jalostukseen. Jos koiralla on vähemmän kuin kuusi etuhammasta alaleuassa tai yläleuassa, yhdistelmän toisella osapuolella tulisi olla kuusi etuhammasta.

Hammaskivi ja hampaan kiinnityskudossairaus eli parodontiitti

Omistajakyselyssä 2014 ei kysytty erikseen hammaskivestä. Lisätiedoissa tuli kuitenkin erillisiä mainintoja hammaskiven ja parodontiitin esiintymisestä. Hammaskivi ja parodontiitti ovat pääasiassa pienten koirien ongelma. Tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyssä 2019 sadalta (34 %) tiibetinspanielilta oli irronnut tai oli jouduttu poistamaan pysyviä hampaita. Vanhuuden vuoksi hampaita oli poistettu 45 tiibetinspanielilta, ientulehdus oli ollut syynä 41 tiibetinspanielilla ja tapaturma 20 tiibetinspanielilla. Hammas-kiveä jouduttiin poistamaan tiibetinspanieleilta seuraavasti: 42 (30 %) kerran vuodessa, 50 (35 %) 2-3 vuoden välein, 27 (19 %) harvoin/vain kerran ja 23 (16%) ei koskaan.

Kennelliiton kyselyssä pysyviä hampaita huonon hammasterveyden vuoksi oli jouduttu poistamaan 8,7 %:lta. Hammaskiveä oli jouduttu poistamaan alle 5 vuoden iässä 9,3 %:lta, ja hammaskiveä joudutaan poistamaan säännöllisesti yli 5 vuoden iässä 22 %:lta.

Parodontiitti eli hampaan kiinnityskudossairaus on yleinen koirilla, joilla on hammaskiveä ja ientulehdus, joita ei ole hoidettu ajoissa. Tulehduksen levitessä ientaskuun ja leukaluuhun hampaan kiinnityskudos vaurioituu ja lopulta hammas irtoaa kokonaan. Koiran hampaiden pinnalle kertyvä bakteerimassa eli plakki aiheuttaa hammaskiveä ja ientulehdusta. Jos niitä ei hoideta ajoissa, voi tulehdus levitä ientaskuun ja aiheuttaa hampaan kiinnityskudossairauden eli parodontiitin. Säännöllinen hampaiden pesu on paras tapa poistaa plakki ajoissa ja välttyä hammassairauksilta.

Tulehduksen aiheuttama

Parodontiitti alkaa aina ientulehduksella (gingiviitti). Jos ientulehdusta ei hoideta ajoissa, tulehdus leviää ientaskuun ja ikenet alkavat vetäytyä taaksepäin ja hampaan juuri tulee esiin. Siten tulehdus pääsee leviämään entistä syvemmälle ja hampaan kiinnityskudos vaurioituu. Tulehdus vaurioittaa kiinnityskudossäikeitä ja myös leukaluu alkaa vaurioitua. Ientasku syvenee edelleen ja samalla bakteerit ja plakki leviävät kiinnityskudossäikeisiin ja leukaluuhun. Tämä johtaa lopulta hampaan irtoamiseen.

Oireet : pahanhajuinen hengitys, ärtyneet ikenet, heiluvat tai löystyneet hampaat, vaikea pureskella, apeus, aggressiivisuus tai ärtyneisyys

Koira ei lopeta syömistä hammaskivuista huolimatta, vaan jatkaa syömistä sillä puolella, joka ei ole yhtä kipeä. Hammaskipujen huomaaminen voi siis olla haastavaa. Hampaiden irtoaminen tapahtuu vasta myöhäisessä vaiheessa. Eli jos koiraltasi alkaa irrota hampaita, on sillä ollut hammaskiveä ja ientulehdusta jo pitkään.

(Agria Eläinvakuutus)

Immunologiset sairaudet

Atopia ja allergia

Tiibetinspanieleilla esiintyy korvatulehduksia, märkiviä ihotulehduksia (hot spot) sekä tulehdusoireita tassuissa eli furunkuloosia sekä suolistotulehduksia. Ne voivat olla oireita atopiasta tai allergiasta.

Omistajakyselyssä 2014 atopia oli kahdella (1 %) ja allergia 14 (5 %) tiibetinspanielilla. Korvatulehduksia oli 29 (10%) tiibetinspanielilla. Märkivä ihotulehdus eli 'hot spot' oli ollut 14 (5 %) tiibetinspanielilla ja furunkuloosia oli viidellä (2 % tiibetinspanielilla). Suolistotulehduksia oli 23 (8 %) tiibetinspanielilla. Tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyssä 2019 atopia oli 7 (2 %) ja allergia 16 (5 %) tiibetinspanielilla. Oireina kuvattiin ihon kuivuutta, tassujen nuolemista ja punoittamista sekä vatsaoireita. Iho-oireisiin tarvittiin lääkitys tai ruokavalio. Allergiaa aiheuttavana mainittiin yleensä jokin ruoka-aine. Märkivä ihotulehdus 'hot spot' oli 14 (4 %) tiibetinspanielilla. Korvatulehduksia oli 29 (9 %) tiibetinspanielilla. Suolistotulehduksia oli 35 (11 %) tiibetinspanielilla.

Kennelliiton terveyskyselyssä toistuvaa tai jatkuvaa ihon kutinaa, hilseilyä tai punoitusta ilman selvää syytä oli 1,3 %:lla. Toistuvaa tai jatkuvaa tassujen kutinaa, nuolemista, punoitusta tai tulehdusta, 'furunkuloosia' oli 4,7 %:lla. Toistuvia tai kroonisia ulkokorvan tulehduksia oli 3,3 %:lla ja toistuvia märkiviä ihotulehduksia (hot spot) oli 2 %:lla. Jatkovaa tai toistuvaa herkkämahaisuutta, oksentelua, ripulointia, herkkyyttä ruokavaliolle muutoksille oli 4,7 %:lla, toistuva tai jatkuva antibioottilääkitystä vaativa ruuansulatuskanavan sairaus oli 0,7 %:lla, erityisruokavaliota edellyttävä ruuansulatuskanavan sairaus oli 2 %:lla.

Atopia on geneettisestä taipumuksesta aiheutuva tulehduksellinen ja kutiseva allerginen ihosairaus, jonka synnylle on perimän lisäksi olemassa useita altistavia tekijöitä, kuten koiran elinympäristö ja olosuhteet.

Atopia on elinikäinen vaiva, joka on kontrolloitavissa, muttei parannettavissa. Ruoka-aineallergia on koiralla atopiaa huomattavasti harvinaisempaa. Vain 10 % iho-oireisista koirista kärsii ruoka-aineallergiasta, jolloin koiralla on yleensä myös ruuansulatuskanavan oireita (ilmavaivat, ripuli). Atooppista tai allergista koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

Atopia on tyypillisesti nuoren aikuisen koiran sairaus ja oireet alkavat suurimmalla osalla atooppikoista 6 kk – 3 vuoden iässä. Allerginen nuha, astma ja silmän sidekalvontulehdus ovat koiralla harvinaisia. Koira reagoi

ihollaan ja atopia onkin koiran yleisin ihosairaus. Atopiaan liittyvien toistuvien ihon bakteeri- ja hiivatulehdusten esiintymisestä on päätelty, että atoopikkokoirilla olisi puutteellisesti toimiva soluvälitteinen immuunivaste. Atopialle tyypillistä on, että oireet helpottuvat ja pahenevat kausittaisesti ainakin sairauden alkuvaiheessa. Jos oireet ovat heti alkuun jatkuvia, voidaan hyvällä syyllä epäillä ruoka-aineallergiaa aiheuttajaksi.

Atooppinen iho kutisee, minkä seurauksena koira raapii ihonsa rikki. Turkki on hilseilevä ja huonokuntoinen sekä ohut tai jopa paikoin kalju. Niiltä alueilta, joissa kutina on voimakkainta, iho paksunee jatkuvan raapimisen ja kalvamisen seurauksena sekä tummuu. Muutokset paikallistuvat naamaan (huulet ja silmien ympärys), korviin, tassuihin, jalkoihin, leukaan ja vatsan alle (kainalot ja nivuset). Joillakin koirilla jatkuva kutina aiheuttaa myös käyttäytymisen muutoksia, esim. ärtyisyyttä. Toistuvat korvatulehdukset ovat eräs tavallisimmista atoopikon iho-oireista.

Koiran kutinan syy on selvitettävä huolellisesti. Jos muuta selittävää syytä ei löydy ja koiralla on atopiadiagnoosin tekemiseen oikeuttavat oireet, koiralle tehdään joko ihostesti tai allergiavasta-aineita etsitään verestä. Koiran atopian hoitoon käytetään monia eri hoitomuotoja. Kaikkein tärkein on allergeenialtistuksen vähentäminen esim. toistuvien pesujen ja ympäristön saneerauksen avulla. Jollei näiden toimenpiteiden ja sekundaaristen bakteeri – ja hiivatulehdusten hallinnalla päästä riittävään lopputulokseen, voidaan allergiatestin tulosten perusteella aloittaa siedätyshoito ja/tai lääkehoito.

(ELL Nina Mahlanen, Eläinklinikka Peninkulma, Suomen Kennelliitto)

Atooppista tai allergista tiibetinspanielia ei saa käyttää jalostukseen.

Tulehdussairauksia

Tiibetinspanieleilla esiintyy muita tulehduksia kuten anaalirauhastulehduksia, virtsatietulehduksia, kohtutulehduksia ja eturauhastulehduksia.

Omistajakyselyssä 2014 tiibetinspanieleilla esiintyi anaalirauhastulehduksia 38 (13%) tiibetinspanielilla. Virtsatietulehduksia oli ollut 22 (8%) tiibetinspanielilla, ja muita tulehduksia myös 23 (8%) tiibetinspanielilla. Tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyssä 2019 anaalirauhastulehduksia oli 48 (14 %) tiibetinspanieleista. Kuudessa vastauksessa mainittiin anaalirauhasten puhjenneen, kolemlta ne oli poistettu leikkauksella yhtenä syynä anaaliadenooma. Virtsatietulehduksia oli 16 (5 %) tiibetinspanielilla. Kohtutulehduksia ('märkäkohtu' oli 9 (5 %) tiibetinspanielinartulla ja eturauhastulehduksia yhdellä uroksella. Häntäruhasen tulehdus oli ollut yhdellä tiibetinspanielilla.

Kennelliiton terveyskyselyssä toistuvia virtsatietulehduksia oli 0,7 %:lla, kohtutulehduksia, märkäkohtu, endometriitti, pyometra oli 4 %:lla, eturauhasen laajentuma tai eturauhasen tulehdus 2 %:lla.

Anaalirauhasongelmat

Anaalirauhaset sijaitsevat lähellä peräaukkoa, ja ne saattavat täytyä ja tukkeutua niin, että ne tulehtuvat. Lopulta märkäerite pursuaa peräaukon ympäriltä pienistä käytävistä eli fistelikäytävistä ulos. Anaalirauhasvaivat aiheuttavat koirilla moninaisia oireita, kuten ulostuspakkoa, istumishaluttomuutta, anaalialueen nuolemista tai puremista ja siitä johtuvaa kosteaa ihottumaa, peräpään vetämistä maata vasten, hännän jahtaamista, puhjenneen anaalipaiseen eritettä anaalialueella tai jonkun muun kehon alueen pakonomaista nuolemista.

Anaalirauhasten aiheuttaessa koiralle vaivaa ovat rauhaset useimmiten turvonneet ja kosketusarat. Rauhasen koko on yleensä suurentunut, jos ne tuntuvat ihon läpi tunnusteltaessa. Joko toinen tai molemmat

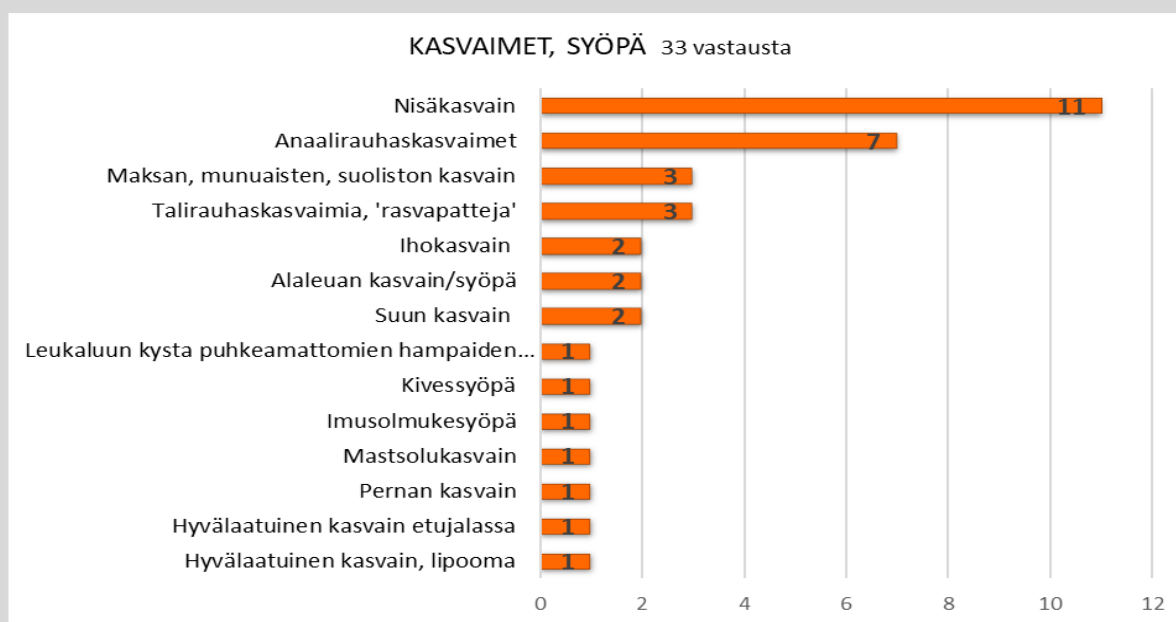
rauhaset voivat olla suurentuneet viimeksi mainitun ollessa yleisempi. Toispuoleinen suurentuminen liittyy useimmiten anaalipaiseeseen.

Yleensä eläinlääkäri tyhjentää tulehtuneet anaalirauhaset joko sisäisesti peräsuolen kautta tai ulkoisesti peräaukon kummaltakin puolelta painaen. Toisinaan ruokinnan muutos auttaa. Jos koira kärsii toistuvista anaalirauhasten sairauksista, rauhaset voidaan poistaa leikkauksella. Koska koiralla ei ole käyttöä anaalirauhasille, ei niiden poistaminen heikennä koiran elämän laatua.

Syövät ja kasvaimet

Kuolinsyytilastossa syövät ja kasvaimet ovat tiedossa olevista sairauksista yleisin kuolinsyy. Omistajakyselyssä 2014 26 (9 %) tiibetinspanielilla oli kasvaimia tai syöpiä. Yleisin oli nisäkasvain. Eläinlääkärikyselyssä nimettiin tiibetinspanieleilla esiintyviksi syöviksi ja kasvaimiksi matorauhaskasvaimet (9 kpl), anaaliadenoomat/perianaalikasvaimet/anaaliadenoomakarsinomat (3 kpl) ja ihokasvaimet (7 kpl). Tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyssä 2019 33 (11%) tiibetinspanielilla oli kasvain tai kasvaimia tai syöpä. Kennelliiton terveyskyselyssä matorauhaskasvaimia oli 4 %:lla.

Kaavio 11. Tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskysely 2019: kasvaimet, syöpä.

Useimmiten syöpä ilmaantuu vasta vanhalle koiralle, mutta toisinaan koira kantaa geenejä, jotka altistavat syövälle jo nuorella iällä.

4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt

Kuolinsyytilaston mukaan tiibetinspanieleiden keskimääräinen elinikä on nyt 11 vuotta 4 kuukautta eli 3 kuukautta enemmän kuin 2010, mutta yhden kuukauden vähemmän kuin vuonna 2015. Yleisimmin kuolinsyyksi on ilmoitettu vanhuus (438 kpl). Toiseksi yleisimmin kuolinsyyksi on ilmoitettu on syöpä, kasvainsairaudet. Kuolinsyyksi on ilmoitettu sydänsairaus 73 tiibetinspanielilla, joista nuorin on ollut 2-vuotias ja vanhin 25 vuotta 4 kuukautta.

Taulukko 31. Tiibetinspanieleiden kuolinsyyt ja keskimääräinen elinikä (syntymävuosi 1988-2019).

Kuolinsyy	Keskim. elinikä	Yhteensä
Hengitystiesairaus	8 vuotta 6 kuukautta	8
Hermostollinen sairaus	8 vuotta 2 kuukautta	13
Iho- ja korvasairaudet	10 vuotta 10 kuukautta	1
Immunologinen sairaus	6 vuotta 5 kuukautta	7
Kadonnut	2 vuotta 7 kuukautta	3
Kasvainsairaudet, syöpä	11 vuotta 2 kuukautta	198
Kuollut ilman sairauden diagnosointia	9 vuotta 11 kuukautta	27
Lopetus ilman sairauden diagnosointia	10 vuotta 6 kuukautta	32
Lopetus käytös- tai käyttäytymishäiriöiden vuoksi	7 vuotta 6 kuukautta	9
Luusto- ja nivelsairaus	8 vuotta 6 kuukautta	28
Maksan ja ruoansulatuskanavan sairaus	7 vuotta 11 kuukautta	19
Muu sairaus, jota ei ole listalla	7 vuotta 11 kuukautta	52
Pennun synnynnäinen vika tai epämuodostuma	0 vuotta 6 kuukautta	8
Petovahinko	6 vuotta 7 kuukautta	1
Selkäsairaus	7 vuotta 0 kuukautta	18
Silmäsairaus	7 vuotta 0 kuukautta	7
Sisäeritysrauhasten sairaus	13 vuotta 9 kuukautta	2
Sydänsairaus	12 vuotta 7 kuukautta	73
Synnytysvaikeus	3 vuotta 3 kuukautta	7
Tapaturma tai liikennevahinko	5 vuotta 7 kuukautta	63
Vanhuus (luonnollinen tai lopetus)	14 vuotta 3 kuukautta	438
Virtsatie- ja lisääntymiselinten sairaus	10 vuotta 5 kuukautta	31
Kuolinsyytä ei ole ilmoitettu	10 vuotta 6 kuukautta	181
Kaikki yhteensä	11 vuotta 4 kuukautta	1226

(Suomen Kennelliiton Jalostustietojärjestelmä, poimintapäivä 12.2.2020)

Kuolinsyytilastoon 1988-2019 on ilmoitettu selkäsairaus – välilevytyrä 'mäyräkoirahalvaus' 14 koiran kuolinsyyksi.

Kasvainsairaudet ja syöpä ovat selvästi yleisin kuolinsyy. Ne on ilmoitettu kuolinsyyksi 198 koiralla. Niitä tapauksia, jossa kuolinsyytä ei ole ilmoitettu tai koira on kuollut tai lopetettu ilman sairauden diagnosointia, on 240 tapasta.

4.3.4 Lisääntyminen

Jalostustoimikunta keräsi tietoja tiibetinspanieleiden lisääntymisestä lähettämällä sähköisen kyselyn loppuvuodesta 2014 rotujärjestön sivuilla yhteystietonsa julkaisuille kasvattajille. Vastauksia saatiin 26 kpl. Kyselyn tulokset on esitetty taulukkoina ja kaavioina, joissa näkyy tietyn vastausvaihtoehdon osuus kaikkien vastanneiden vastauksista. Myös omistajakyselyssä eli tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyssä 2014 oli muutamia lisääntymistä koskevia kysymyksiä, ja tässä on huomiota niiden vastaukset. Narttujen lukumäärä kyselyssä oli 161 ja urosten 123. Prosenttiosuuksia ei tässä ole ilmoitettu, vain lukumäärät, koska vain 69 nartulla oli ollut pentueita.

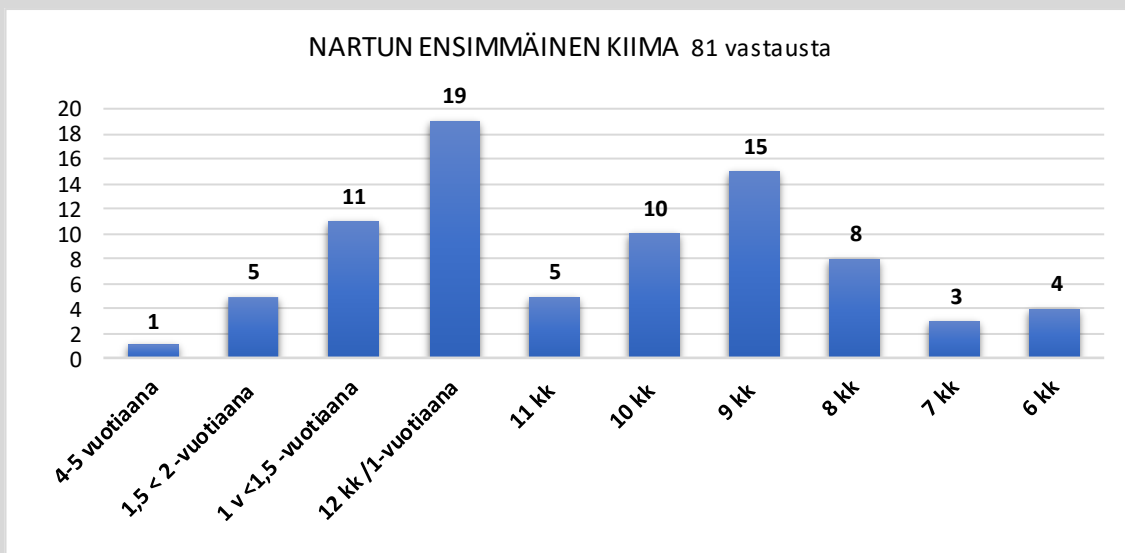
Tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyssä 2019 kysyttiin lisääntymiseen liittyvät kysymykset eikä erillistä kasvattajakyselyä järjestetty. Narttujen lukumäärä kyselyssä oli 182 ja urosten 132. Prosenttiosuuksia ei tässä ilmoiteta kaikkien tulosten kohdalla, vain lukumäärät, koska vastausten lukumäärät kysymyksissä vaihtelivat.

Kennelliiton terveyskyselyssä 76,8 % :ssa vastauksista (69 kpl) ei koiran jalostuskäytössä tai lisääntymisessä ollut havaittu ongelmia.

Lisääntyminen

Tiibetinspanielinartut tulevat sukukypsiksi pääosin 9 kuukauden iästä yli yhden vuoden ikäisiksi. Ensimmäinen kiima saattaa olla myös heikosti havaittava, jolloin se jää omistajalta huomaamatta.

Kaavio 12. Nartun ensimmäinen kiima tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyn 2019 mukaan.

Valeraskauksia esiintyi tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyssä 2019 30 tiibetinspanielinartulla, heikosti havaittavia kiimoja kymmenellä tiibetinspanielinartulla ja kohtutulehdus 'märkäkohtu' oli ollut 11 tiibetinspanielinartulla.

Kivesvika oli tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyssä kahdeksalla uroksella. Eturauhastulehdus oli kuudella tiibetinspanieliuroksella.

Kennelliiton terveyskyselyssä kohtutulehdus oli ollut 4,0 %:lla ja haitallisen voimakkaita valeraskausoireita 1,3 % tiibetinspanielinartuilla. Eturauhasen laajentuma tai eturauhastulehdus oli ollut 2,0 %:lla uroksista.

Edellämäinitut syyt olivat myös joissakin tapauksissa steriloinnin tai kastroinnin syitä Kennelliiton terveyskyselyn mukaan, ja yleisin syy sterilointiin tai kastrointiin olikin sairauksien ennaltaehkäisevänä toimenpiteenä (50 %). Tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyssä 2019 yleisin syy urosten kastrointiin oli kasvain/syöpä kiveksissä tai anaalirauhasissa (9 tapausta).

Keskimääräinen pentuekoko

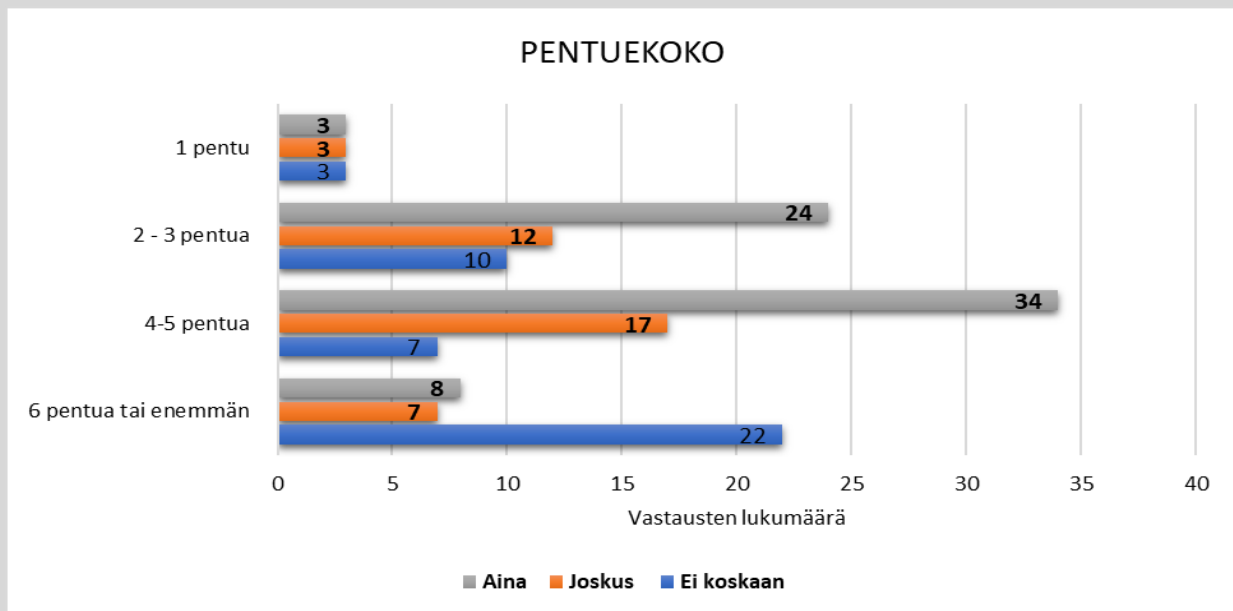
Taulukko 32. Tiibetinspanieleiden keskimääräinen pentuekoko.

	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005
Pentuekoko	3,9	3,8	3,8	3,8	3,6	3,6	3,7	3,6	3,6	3,6	3,6	3,5	3,7	3,4	3,5

(Suomen Kennelliiton Jalostustietojärjestelmä, poimintapäivä 12.2.2020)

Keskimääräinen pentuekoko vaikuttaa hieman nousseen 2000-luvun alun jälkeen. Taulukossa 29 on esitetty tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyn 2019 mukaiset pentuekokojen yleisyydet. Edelliseen kasvattajakyselyyn 2009 ja 2014 verrattuna eroja ei juurikaan ole, sillä 4-5 pentua on ollut aiemminkin yleisin pentuekoko ja 2-3 pentua toiseksi yleisin.

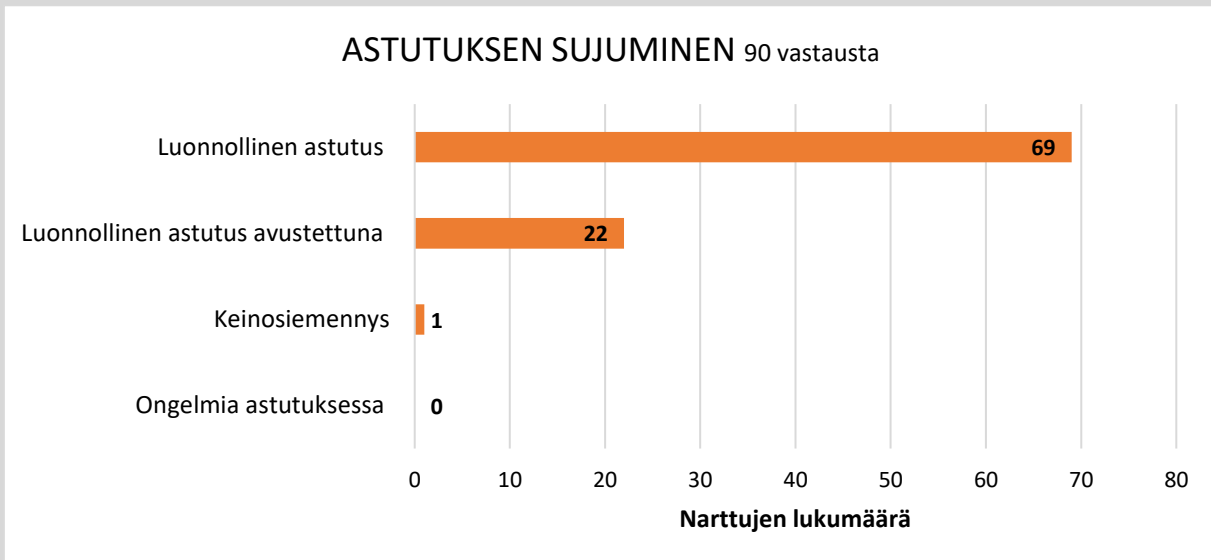
Kaavio 13 . Yleisin pentuekoko tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyssä 2019.

Astumisvaikeudet

Useimmiten astuminen sujuu luonnollisesti, vaikkakin lähes yhtä usein avustettuna, eli astutuksissa tarvitaan apua.

Kaavio 14. Astumisen sujuminen tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyn 2019 mukaan.

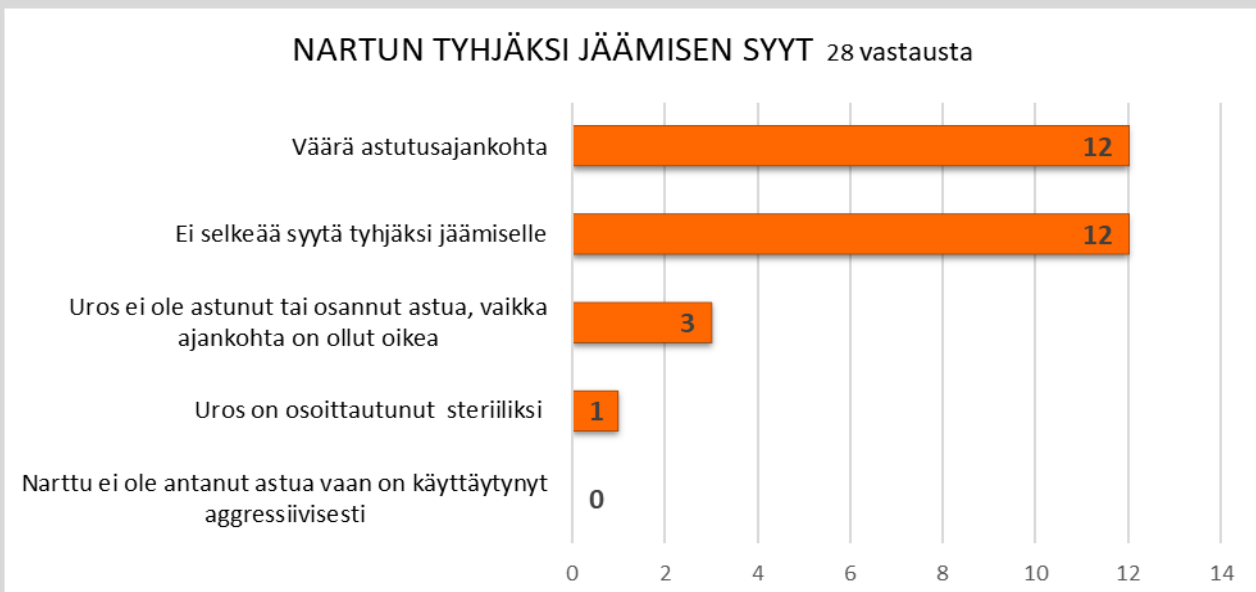

Tiinehtymisvaikeudet

Tiibetinspanielinarttujen tyhjäksi jääminen ei ollut normaalista poikkeavaa tämänkään kyselyn mukaan. Yleisin syy on astutuksen väärä ajankohta. Tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskysely 2019 mukaan 10 nartulla oli heikosti havaittavat kiimat.

Kennelliiton terveyskyselyssä astutuksessa ja lisääntymisessä havaituista ongelmista 2,9 %:ssa narttu ei ole tullut kantavaksi useista eri uroksilla tehdyistä astutuksista huolimatta, 2,9 %:lla narttu tuli kantavaksi vasta usean yrityksen (eri juoksuista) jälkeen ja 1,4 %:ssa oli jouduttu turvautumaan keinosiemennykseen, koska luonnollinen astutus ei ollut onnistunut.

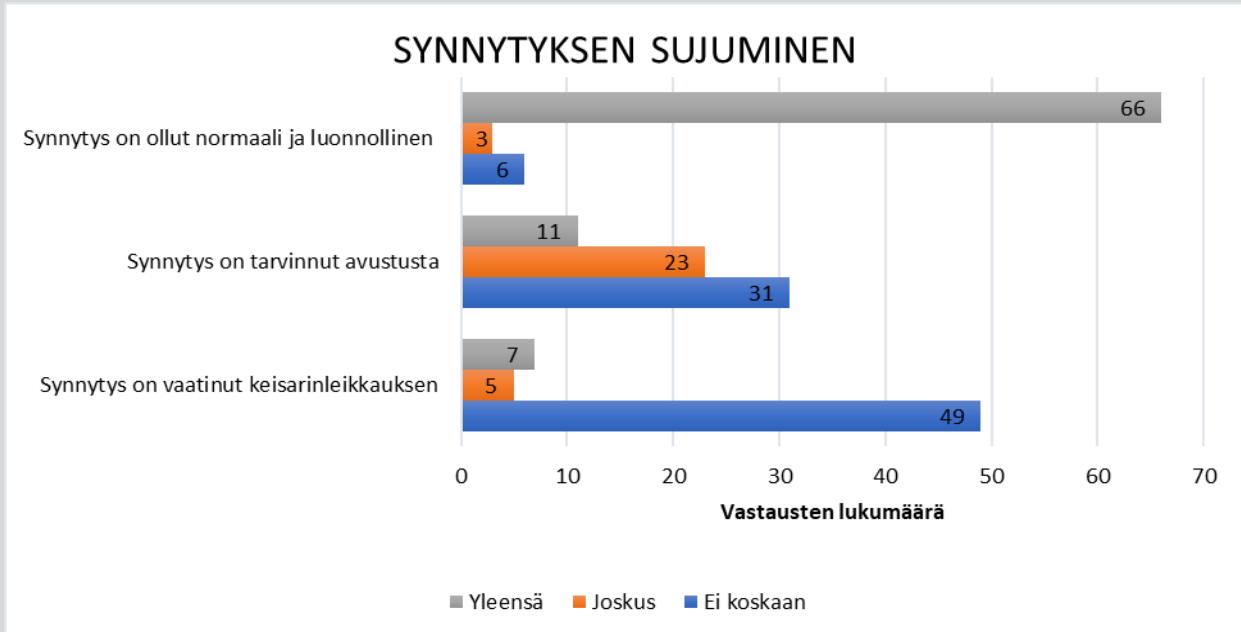
Kaavio 15. Tyhjäksi jäämisen syitä tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyn 2019 mukaan.

Synnytysongelmat

Tiibetinspanielinartut synnyttävät useimmiten luonnollisesti, vaikka avustusta on tarvittu. Keisarinleikkaus on melko harvinainen. Tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyn 2019 mukaan 66 tapauksessa synnytys on ollut yleensä luonnollinen.

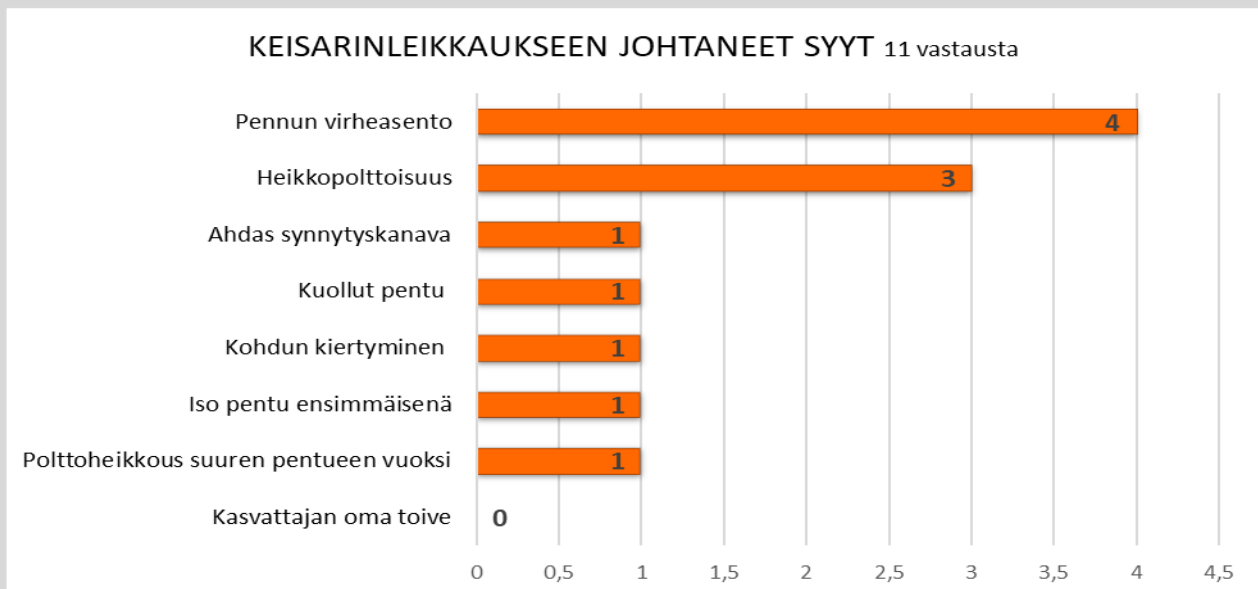
Kaavio 16. Synnytyksen kulku tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyn 2019 mukaan.

Avustusta tarvitaan suurien tai väärasentoisten pentujen ulosauttamisessa. Leikkaus on yleisin silloin, jos kuollut pentu synnytyskanavassa estää synnytyksen käynnistymisen tai etenemisen, tai jos kohtu on kovin täynnä eikä pysty supistelemaan riittävän voimakkaasti.

Kennelliiton terveyskyselyn mukaan astutuksessa tai synnytyksessä havaittuina ongelmina 10,1 % tapauksessa narttu on tarvinnut keisarinleikkauksen, koska synnytys ei muuten ole onnistunut.

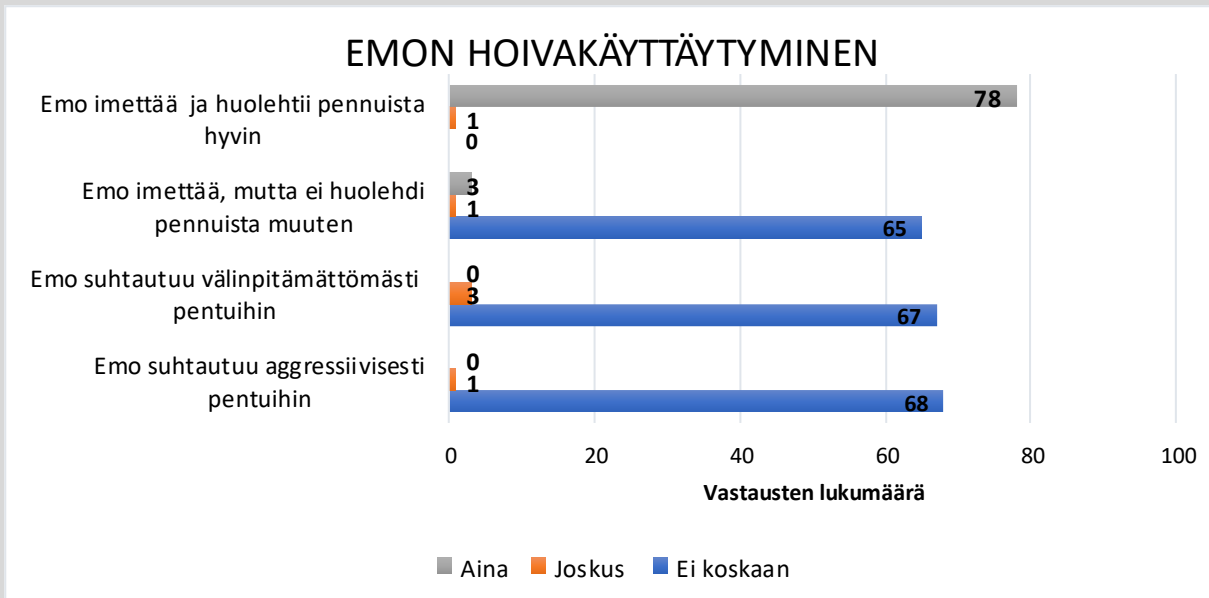
Kaavio 17. Keisarinleikkaukseen johtaneet syyt tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyn 2019 mukaan.

Pentujen hoitamiseen liittyvät ongelmat nartuilla

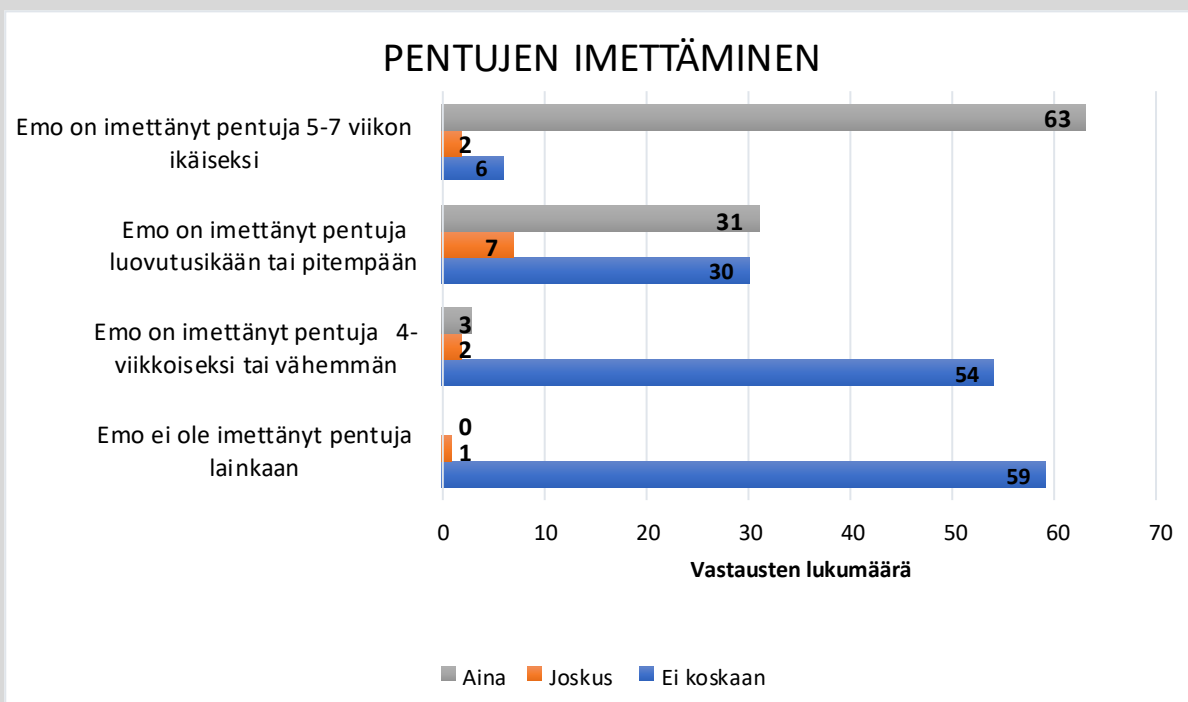
Tiibetinspanielinartuilla ei yleensä esiinny ongelmia pentujen hoivaamisessa. Tiibetinspanieliemo imettää ja huolehtii pentujen puhtaudesta hyvin. Tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyssä 2019 78 koiran arvioitiin hoivanneen pentujaan hyvin.

Kaavio 18. Emon hoivakäyttäytyminen tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyn 2019 mukaan.

Tiibetinspanieliemo imettää pentuja yleisimmin viidestä seitsemään viikkoa, melko usein luovutusikään asti.

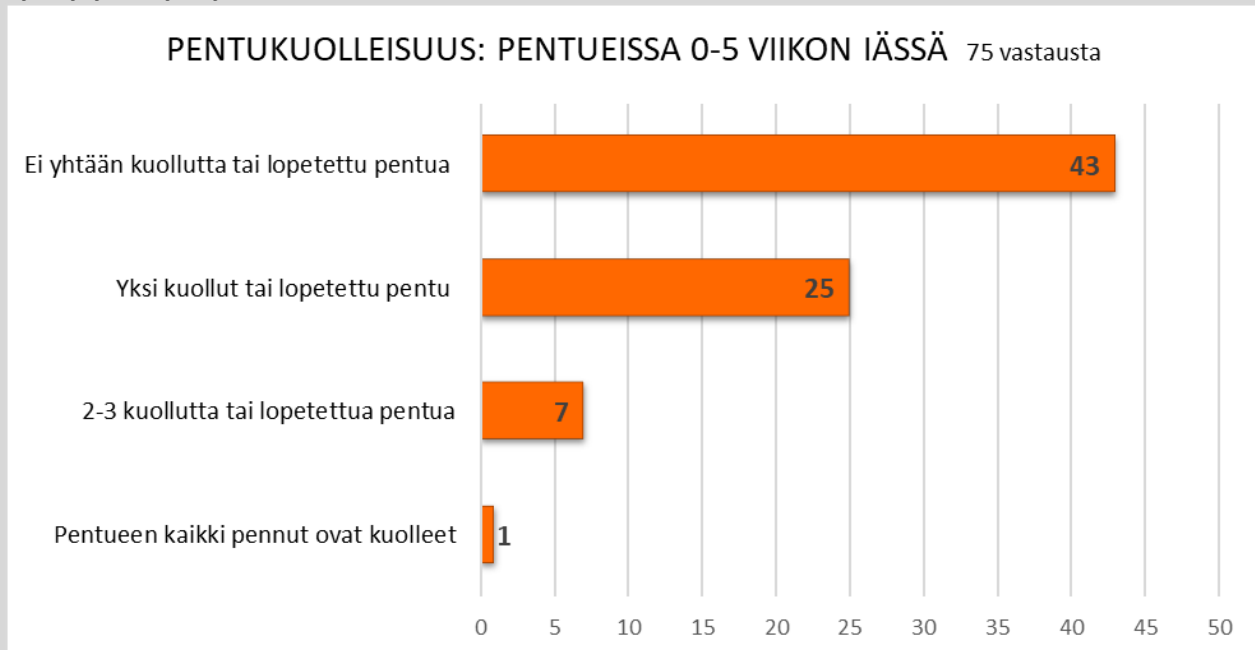
Kaavio 19. Imetysaika tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyn 2019 mukaan.

Pentukuolleisuus

Pentukuolleisuus ei ole yleistä tiibetinspanieleilla.

Kaavio 20. Pentukuolleisuus: tiibetinspanielipentueissa 0-5 viikon iässä tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyn 2019 mukaan.

Pentujen kuoleman tai lopettamisen syitä oli kerrottu 29 avoimessa vastauksessa: kehityshäiriö - kitalakihalkio, ei peräaukkoa, sulkeutumattomat vatsanpeitteet (6 vastausta), kuolleena syntynyt (6 vastausta), kuollut synnytyksessä: virheasento, istukan irtoaminen, pitkittynyt synnytys (5 vastausta), liian alhainen syntymäpaino, alikehittyneisyys (3 vastausta), pennun heikkeneminen/imemättömyys (3 vastausta), vesipää (1 vastaus), kohdun kiertymä: neljä menehtynyttä pentua (1 vastaus), napatulehdus (1 vastaus), nestettä keuhkoissa, keuhkoinfektio/Evira (2 vastausta), emän alle jääminen (1 vastaus) Kolme vastauksessa oli mainittu, että syystä ei ollut tietoa.

Synnynnäiset viat ja epämuodostumat

Vakavia synnynnäisiä vikoja tai epämuodostumia ovat edellisessä kohdassa esiin tulleet pennun kuolemaan tai lopettamiseen johtavat syyt:

kitalaki/huulihalkio
 peräaukon puuttuminen
 vatsanpeitteiden sulkeutumattomuus
 vesipää
 alikehittyneisyys

Suurin osa tiibetinspanielin pennuista syntyy terveenä ja elinvoimaisena. Osa pennuista menetetään kuitenkin kehitys- tai synnytysvaurioiden vuoksi. Epämuodostumista yleisin vuosien 2009 ja 2014 kyselyissä oli kitalaki/huulihalkio. Nämä pennut lopetetaan, samoin muut vaikeat epämuodostumat. Pentu, jolla on litistynyt rintakehä, voidaan toisinaan kuntouttaa. Osa mainituista vioista on sellaisia, jotka eivät suoranaisesti haittaa pentua (häntämutka, töpöhäntä, sinisilmäisyys).

Kitalakihalkio/ huulihalkio

Omistajakyselyssä 2014 yhdellä tiibetinspanielilla oli todettu kitalakihalkio. Kasvattajakyselyssä se osoittautui yleisimmäksi synnynnäiseksi viaksi tai epämuodostumaksi, vaikka tapauksia olikin kyselyn mukaan vain viisi. Lisäksi synnynnäisissä vioissa ja epämuodostumissa kolme huulihalkiota. Tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyssä 2019 kitalaki/huulihalkiota oli yksi tapaus molempia.

Kitalakihalkiolla tarkoitetaan suuontelon kattoon jäävää avannetta, jonka kautta ruokaa ja nestettä pääsee pusertumaan suuontelosta nenäonteloon. Halkiota esiintyy kaikilla roduilla, eniten kuitenkin lyhytkuonoisilla roduilla. Kitalakihalkion syitä ovat mm. sikiön kärsimä hapenpuute, muu trauma, lääke- tai myrkyvaikutus sikiöaikana tai perinnöllinen geenivirhe, jonka yksilö on perinyt molempien vanhempiensa puolelta. Halkion pituudesta, leveydestä ja sijainnista riippuu, miten paljon yksilön elämä vaikeutuu. Ainakin teoriasa osa kitalakihalkioista on kirurgisesti korjattavissa. Useimmiten tällainen pentu kuitenkin lopetetaan.

Suulaen halkio voi olla lähes huomaamaton aukko kitalaessa, mutta joskus se voi jatkuva ylähuuleen huulihalkioksi.

Kitalakiota tai huulihalkiota sairastavaa koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

Napatyrä

Omistajakyselyssä 76 (26 %) tiibetinspanielilla oli napatyrä, ja 18 (6 %) tiibetinspanielilla se oli korjattu leikkauksella. Viisi omistajaa kertoi napatyrän korjatun jonkin muun kirurgisen toimenpiteen yhteydessä (keisarileikkaus, kohdunpoisto tai sterilisointi). Tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyssä 2019 napatyrä oli 62 (20 %) tiibetinspanielilla. Napatyrä oli leikattu 12 tiibetinspanielilta, lähes aina steriloinnin tai kastroidin yhteydessä. Yhdessä tapauksessa leikkaus oli ollut pakollinen suolen työnnyttyä tyrään.

Napa on se kohta, josta sikiön aineenvaihdunta tapahtuu istukan välityksellä emon elimistöön. Navan kohdalla istukasta tulevat verisuonet lävistävät sikiön ja liittyvät sikiön omaan verenkiertoon. Normaalisti napaverisuonet painuvat kasaan ja navan aukko sulkeutuu heti kohta syntymän jälkeen. Jos aukon sulkeutuminen hankaloituu, niin syntyy napatyrä eli vatsaontelon seinämään jää reikä; joskus suurempi joskus pienempi. Aukon sulkeutuminen voi estyä, jos napanuora joutuu epätavallisen kovaan venytykseen syntymähetkellä. Emo voi myös purra napanuoran poikki liian läheltä ja aiheuttaa tyrän syntymisen. Napatulehdus voi häiritä sulkeutumista. Useissa tapauksissa navan aukko on perintötekijöiden vaikutuksesta liian suuri ja sulkeutuminen epätäydellistä. Joskus tavataan synnynnäisiä kehityshäiriöitä, jolloin navan aukko on valtaavan suuri. Vakavimmat kehityshäiriöt ovat sellaisia, että vatsaontelo on sikiönkehityksen häiriön johdosta jäänyt täysin auki ja suolisto pursuaa esteettä vatsasta ulos; tällaiset tapaukset ilmenevät heti syntyessä, ja ovat useimmiten niin vaikeita, että pentu joudutaan lopettamaan. Napatyrää tavataan siis hyvin lievääasteisesta nuppineulanpään kokoisesta aina todella suuriin ja vaikeisiin tapauksiin.

Koska napatyrä on aukko vatsaontelon alla lihaseinämässä, on tavallista, että aukkoon tunkeutuu vatsaontelon sisältöä; lievissä tapauksissa hieman vatsaontelon rasvakudosta, vakavammassa, ja joskus jopa pikaisesti kirurgista hoitoa vaativissa tapauksissa tyräpussiin mahtuu suolistoa. Vatsaontelon sisällön tunkeutuminen napanuoran aukkoon estää vastasyntyneellä aukon sulkeutumisen ja tämä on useimmiten syynä pienien napatyrien syntymiseen. Syntymän jälkeisinä päivinä voi onnistua painamaan aukkoon tunkeutuneen kudoksen takaisin ja näin estää tyrän syntymisen, vakavammassa tapauksissa navan paineleminen sen sijaan saattaa olla haitallista. Napatyrä saattaa olla kiinni kasvanut, mikä tarkoittaa sitä, että heti syntymän jälkeen napa-aukosta on valahtanut pieni määrä rasvakudosta ulos ja aukko on sen jälkeen sulkeutunut normaalisti. Navan kohdalla on jäänyt pieni rasvakudoksen aiheuttama pullistuma. Tällainen sulkeutunut tyrä on kaikkien yleisin ja on täysin vaaraton "kauneusvirhe". Se voidaan korjata leikkauksella mutta leikkaus ei ole välttämätön.

Jos napatyrän aukko on niin suuri, että suoli mahtuu aukosta läpi, on tyrä aina korjattava leikkauksella. Suoli voi pakkautua tyräaukkoon niin tiukasti, että verenkierto salpautuu ja suolen osa menee kuolioon; tämä on hengenvaarallinen tila, ja vaatii pikaista kirurgista hoitoa. Oireina on erittäin voimakas akuutti kipu vatsassa, etenkin navan kohdalla. Jos vastasyntyneellä pennulla on epätavallisen suurelta tuntuva pulistuma navan seudulla, kannattaa pyytää eläinlääkärää tarkastamaan pentu. Useimmat napatyrän aiheuttamat ongelmat syntyvät vasta pikkupentuvaiheen jälkeen, kun koira alkaa liikkua aktiivisemmin ja kasvu on voimakkainta.

Napatyrä korjataan pienellä leikkauksella, jossa aukko yksinkertaisesti ommellaan kiinni. Toimenpidettä saattaa vaikeuttaa aukon reunaan kiinni kasvaneet vatsaontelon kudokset jotka ensin täytyy irrottaa ja työntää takaisin oikeille paikoilleen. Leikkaus vaatii joko syvän rauhoituksen tai yleisanestesian; nukutusriikin vuoksi on usein odotettava pennun kasvamista ainakin 2 kuukauden ikäiseksi ennen leikkaustoimenpidettä. Vaarallisen suuri tyrä on leikattava mahdollisimman nopeasti.

Jos napa-aukon sulkeutuminen pentuaikana hankaloituu, syntyy napatyrä eli vatsaontelon kalvoon jää reikä. Aukon sulkeutuminen voi estyä, jos napanuora joutuu epätavallisen kovaan venytykseen syntymähetkellä. Myös napatulehdus voi häiritä sulkeutumista. Useimmissa tapauksissa navan aukko on perintötekijöiden vaikutuksesta liian suuri ja sulkeutuminen epätäydellistä. Napatyrät voivat olla hyvin erikokoisia. Suuret napatyrät hoidetaan kirurgisella toimenpiteellä. (Pieneläinsairauksien erikoiseläinlääkäri Jukka Marttila, Delivet.net)

Napatyrän leikkaushoitoa tarvinnutta tiibetinspanielia ei suositella jalostukseen.

4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet

Ulkomuotoon liittyvät anatomiset piirteet, jotka altistavat rodun yksilöt sairauksille tai lisääntymis- ja hyvinvointiongelmille

Suomen Kennelliiton Jalostusstrategiassa liitteineen kiinnitetään huomiota koirien ulkomuotoon liittyviin epäterveisiin rakenteellisiin piirteisiin, samoin 2018 päivitettyssä Rotukohtaiset ohjeet (RKO) liioiteltujen piirteiden huomioimisesta ulkomuotoarvostelussa, johon on lisätty myös käyttäytymistä koskeva ohjeistus.

Pohjoismaisen Kennelunionin laatimat RKO-ohjeet perustuvat laajaan yhteistyöhön ulkomuototuomareiden, rotujärjestöjen ja eläinlääkäreiden välillä sekä eläinvakuutusyhtiöiden tilastoihin.

Kaikkien koirien tulee pystyä hengittämään normaalisti, myös liikkueessaan. Kaikilla koirilla tulee olla terveet, kirkkaat silmät, joissa ei näy merkkejä ärsytyksestä. Kaikilla koirilla tulee olla terveet hampaat ja rotumääritelmän mukainen, toimiva purenta. Virheasentoiset hampaat voivat vahingoittaa ikeniä. Leukojen tulee sulkeutua normaalisti. Ikenissä ei saa näkyä merkkejä vammoista, ärsytyksestä tai vaurioista. Tällaiset oireet voivat olla kliinisiä merkkejä heikentyneestä terveydestä ja niihin on suhtauduttava sen mukaisesti. Yksikään koira ei saa olla lihava/ylipainoinen tai äärimmäisen laiha. Kaikkien koirien tulee olla hyvässä lihaskunnossa. Kaikilla koirilla tulee olla terve iho, jossa ei näy merkkejä ärsytyksestä. Turkin määrän ja kunnon tulee noudattaa rotumääritelmän vaatimuksia eikä turkki saa olla niin runsas, että se on haitaksi koiran hyvinvoinnille ja sen kyvyille liikkua terveesti ja vapaasti myös arkielämässään. Kaikkien koirien tulee liikkua vaivattomasti ja terveesti, rodunomaisella liikemuodolla. Kaikkien koirien tulee luonteensa puolesta soveltua toimimaan nykyaikaisessa yhteiskunnassa. Rotutyypillinen käyttäytyminen otetaan huomioon ja sitä kunnioitetaan, mutta sen ei tulisi estää sosiaalisuutta ja luoksepäästävyyttä. Voimakkaat pelko- ja arkuusreaktiot eivät koskaan ole toivottavia. Hallitsematon aggressiivista käytöstä tai paniikinomaisia paikoreaktioita ei tule hyväksyä, ja niistä tulee antaa lautupalkinto ”hylätty”. Käyttäytyminen on erityisesti mainittu RKO:n tekstissä, mikäli se on merkitty tarkkailtavaksi piirteeksi.

Useiden rotujen rotutyypit ja tietyt rodulle ominaiset piirteet johtuvat geenimutaatioista (geenivirheistä), eikä niitä tulisi pitää koiran normaalin rakenteen variaatioina. Nämä rotutyypit ovat tulosta ihmisen halusta luoda rotuja, joilla on tiettyjä fyysisiä rotuominaisuuksia. Siksi on erittäin tärkeää, että tuomarit ja kasvattajat rotupiirteitä vaaliessaan suosivat yksilöitä, joissa rotutyypin ja terve perusrakenne yhdistyvät ihanteellisella tavalla. Brakykefaaliset (lyhytkalloiset) rodut muodostavat ryhmän rotuja, joiden tyypilliset piirteet ilmenevät eri asteisina kallossa, kuonossa, leuoissa, silmissä, rintakehässä ja ihossa. Rotutyypillisen rakenteen liioittelu voi aiheuttaa näissä roduissa vakavia ongelmia, joista erityisesti mainittakoon hengityksen ja ruumiinlämmön säätelyn ongelmat. Äärimmäisestä kääpiökasvuudesta on seurauksena elinvoimaisuutta heikentävä yleinen heiveröisyys sekä heikosti kehittynyt luusto ja lihaksisto. Liioiteltu kääpiökasvuus aiheuttaa vakavia terveysongelmia. Jotkin kääpiöroduista ovat myös lyhytkalloisia (ks. yllä) ja/tai kondrodystrofisia. Ulkonevia silmiä ja matalia silmäkuoppia esiintyy lyhytkalloisissa kääpiöroduissa. Lisäksi esiintyy kalloaukiletta, vinoja alaleukoja ja veltoja (halvaantuneita) kieliä. Kääpiökasvuus voi aiheuttaa myös rintakehän epämuodostumia: rintakehä on lyhentynyt tai avoin ja rintalasta on hyvin lyhyt, kylkiluut ovat epämuodostuneet ja rintakehä hyvin kapea. Lisäksi joissain roduissa esiintyy myös heikosta lihaksistosta johtuvaa voimatonta, laahustavaa liikuntaa. Kondrodystrofisten piirteiden liioittelu johtaa vakaviin luuston epämuodostumiin ja epäterveisiin liikkeisiin. Lisäksi ongelmaksi voi tulla riittämätön maavara, joka haittaa rodun työskentelykykyä.

(Suomen Kennelliitto)

Vaikka tiibetinspanieli ei kuulu RKO-ohjeiden mukaan erityisesti tarkkailtaviin rotuihin, tulee epäterveiden piirteiden esiintymistä rodussa seurata.

Tiibetinspanieli on kondrodystrofinen rotu eli sen perinnöllisiin ominaisuuksiin kuuluu perinnöllinen luiden kasvu- ja luutumishäiriö, joka aiheuttaa lyhyt- ja kääpiökasvuisuutta. Kondrodystrofia aiheuttaa mm. liian käyriä eturaajoja. Tiibetinspanielin eturaajat saavat olla vain hieman kaarevat.

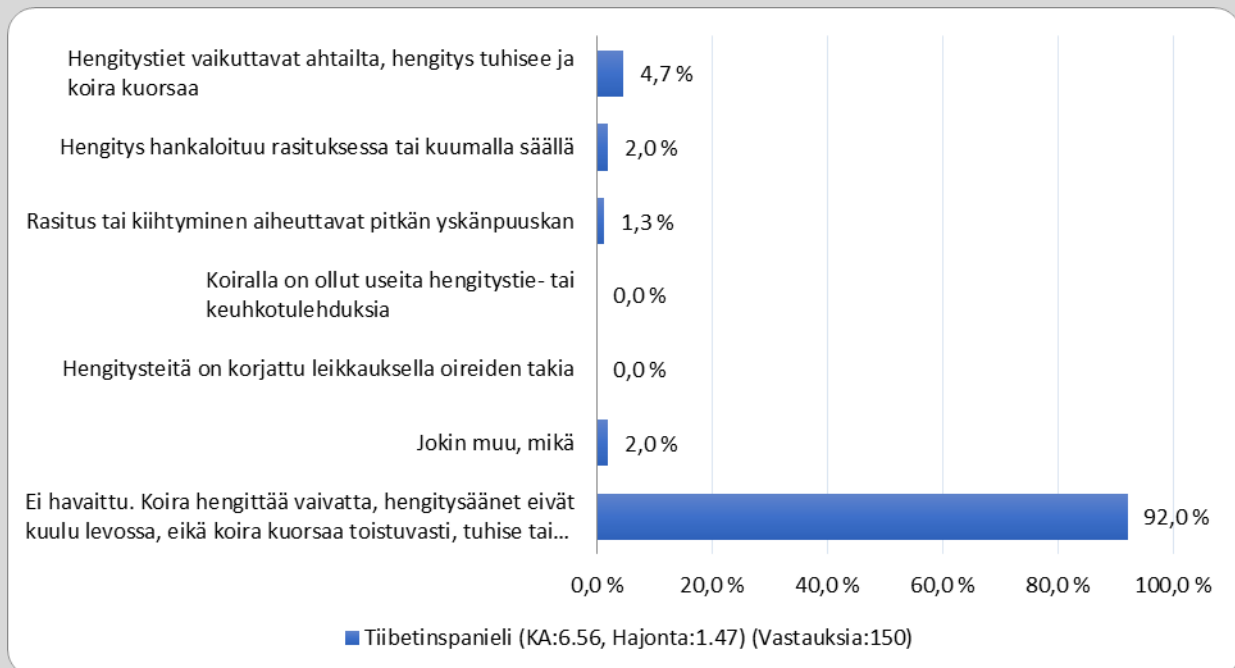
Joillakin roduilla on suosittu jalostuksessa lyhyttä kuonoa ja kalloa. Tällaista pään muotoa kutsutaan brakykefaaliseksi. Brakykefalia ei ole eläimillä normaalisti esiintyvä tila, vaan seurausta ihmisen pyrkimyksestä vahvistaa haluttuja fyysisiä ominaisuuksia. Liian lyhyt kuono vaarantaa hengitys- ja lämmönsäätelyjärjestelmän normaalin toiminnan ja aiheuttaa siksi eläimille vakavia terveysongelmia. Tilaa kutsutaan brakykefaaliseksi oireyhtymäksi. (MMT Katariina Mäki & ELT Anu Lappalainen)

Tiibetinspanielilla tulee olla keskipitkä, tylppä ja täyteläinen kuono, eikä siinä saa olla poimuja. Liian lyhyt kuono ja ahtaat sieraimet eivät saa muodostua ongelmaksi rodussa, sillä ne altistavat brakykefaalisen oireyhtymän mukaisille terveysongelmille.

Tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyssä 2019 ahtaat sieraimet oli 12 (3,9 %) tiibetinspanielilla. Ahtaat sieraimet olivat ainakin kahdella koiralla kehittyneet normaaleiksi pentuiän jälkeen. Joillakin ahtaat sieraimet aiheuttivat tukkoisuutta tai kuorsausta.

Kennelliiton terveyskyselyn mukaan 4,7 %:lla esiintyy ahtailta vaikuttavia hengitysteitä, hengitys tuhisee ja koira kuorsaa. Hengitys hankaloituu rasituksessa tai kuumalla säällä 2,0 %:lla ja rasitus tai kiihtyminen aiheuttavat pitkän yskänpuuskan 1,3 %:lla.

Kaavio 21. Kennelliiton terveyskysely: Onko koiralla havaittu hengityselimistön ongelmia tai sairauksia?

Rodussa esiintyy yhä olemattomia eturintoja ja lyhyitä rintakehiä sekä yliojentuvia kintereitä.

Häntämutkassa kysymys on nikamien luun muodostuksen häiriöstä, joka on perinnöllinen. Kuten muillakin tiibetiläisillä roduilla, esiintyy myös tiibetinspanieleilla ns. paimenkoukkuja hännän päässä viimeisten nikamien alueella. Näiden ns. paimenkoukkujen yhteyttä selkärankaongelmiin ei ole todettu.

Selvästi ulkonevien silmien ei pidä olla tiibetinspanielin ominaisuus, vaan silmien tulee olla soikeat ja keskikokoiset.

4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä

Keskeisimmät ongelmakohdat

Omistajakyselyssä 2104 157 (55 %) vastaajista piti tiibetinspanielinsa terveydentilaa erinomaisena, 85 (30%) hyvänä, 24 (8%) melko hyvänä, 5 (2%) tyydyttävänä ja 3 (1%) heikkona. Keskimääräinen elinikä kuolinsyytilaston perusteella oli vuoden 2014 lopussa 11 vuotta 4 kuukautta. Tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyssä 2019 188 (60 %) vastaajista piti tiibetinspanielin terveydentilaa erinomaisena, 88 hyvänä (28 %), melko hyvänä 19 (6 %), tyydyttävänä 15 (5 %) ja heikkona 3 (1 %).

Tiibetinspanieleiden perinnöllisten vikojen ja sairauksien osalta seurataan erityisesti polvilumpion sijoiltaanmenoa eli patellaluksaatiota ja silmänsairauksien osalta erityisesti PRA:ta.

Patellaluksaation tutkimusprosentti on n.25 %, ja sairautta esiintyy tutkituista lievänä 1-asteen polvina noin viidesosalla, 6 %:lla on 2-asteen polvet ja 3-asteen polvia n.1% ja myös joitakin 4-asteen polvia. Polvitulokset eivät ole parantuneet, vaan sairaiden (2-3-asteet) polvitulosten osuus on hieman lisääntynyt.

Silmäsairauksista PRA-tapauksia esiintyy muutamia vuosittain. Yhdelle PRA:ta aiheuttavalle geenimutaatiolle PRA3:lle on olemassa DNA-testi, ja PRA3-geenitestauksen myötä tästä PRA:n muodosta

voidaan päästä eroon. Rodussa esiintyy myös muita PRA:n muotoja, joten silmätarkastukset ovat merkittävä keino taudin vastustamisessa. Lisäksi rodussa esiintyy perinnöllistä kaihia, sekä ylimääräisiä ripsikarvoja ja luomen rakenneongelmia.

Luuston ja tukirangan osalta rodussa esiintyy myös selkänikamien välilevyjen rappeutumista ja välilevykalkkeumia, välilevytyrää eli 'mäyräkoirahalvausta' sekä lonkkaniveldysplasiaa. Liikuntavaikeudet ja kipu ovat merkkejä luuston ja tukirangan sairauksista, ja ne on syytä tutkituttaa diagnoosin saamiseksi ja kivun helpottamiseksi. Tiibetinspanieleilta kuvataan lonkat vielä toistaiseksi harvoin, ellei siihen ole edellämäinittuja syitä. Valitettavasti molemmat em. sairaudet vakavina johtavat koiran lopettamiseen.

Munuaisdysplasia on rodussa esiintyvä harvinainen ja vaikea perinnöllinen kuolemaan johtava munuaissairaus, jonka periytymistapaa pyritään selvittämään.

Syövät ja sydänviat vaikuttavat olevan vanhenevien koirien ongelma. Tulehdussairauksien ja atopioiden yleisyyttä on tarkkailtava, koska niiden lisääntyminen kertoo rodun MHC-alueen yksipuolistumisesta, eli geneettisen vaihtelun vähenemisestä.

Irtoamattomien maitohampaiden, hammaspuutosten ja puhkeamattomien hampaiden sekä niiden aiheuttamien kystien lisäksi tiibetinspanieleilla esiintyy myös *pienikokoisia* hampaita verrattuna muiden samankokoisten koirien hampaisiin.

Tiibetinspanieleiden lisääntyminen on melko ongelmatonta. Useimmiten tiibetinspanielinartut ovat helppoja astuttaa, ne tiinehtyvät hyvin, synnyttävät useimmiten luonnollisesti ja hoivaavat pentujaan normaalisti ja imettävät pentujaan pitkäänkin. Pentuekoot ovat kääpiökoiralle sopivia, useimmiten 3 - 5 pentua. Elinvoimaiset pennut kehittyvät normaalisti. Jonkin verran esiintyy alikehittyneisyyttä, kehityshäiriöitä ja epämuodostumia, mutta ne ovat yleensä yksittäisiä tapauksia, perinnöllisyyttä ei ole seurattu.

Ongelmien mahdollisia syitä

Tiibetinspanieli on kondrodystrofinen rotu, joka tarkoittaa sitä, että se on ilmiänsuhtaan normaalia lyhytraajaisempi ja kääpiökokoinen. Tämä ei ole sairaus, vaan vakiintunut ominaisuus, joka aiheuttaa geenimutaation seurauksena rustokudoksen ja ravitsemuksen häiriön. Tämä häiriö esiintyy kehon muissakin rustokudoksissa esim. selän välilevyssä.

PRA:ta on rodussa seurattu usean tavoiteohjelman ajan, mutta sitä esiintyy edelleen. PRA3-geenitestin tultua käyttöön pystytään yksi PRA:n muoto sulkemaan pois jalostuksesta ennen pitkää, mikäli kaikki jalostuskoirat testataan. Periytymistapansa ja useiden PRA-muotojen vuoksi sen esiintymistä on vielä geenitutkimusten edettyäkään vaikea estää kokonaan. Silmätutkimuksissa tulee esiin myös perinnöllistä kaihia, runsaasti ylimääräisiä ripsiä ja luomen rakenneongelmia. Jälkimmäisten periytymistapa on toistaiseksi tarkasti selvittämättä. Näihin on kiinnitetty jalostuksessa huomiota vasta tavoiteohjelmassa 2011-2015.

Polvilumpion sijoiltaanmeno eli patellaluksaatio on perinnöllinen sairaus. Vaikeimmat tapaukset on pyritty sulkemaan pois jalostuksessa (3- ja 4-asteet), mutta rotujärjestö on halunnut säilyttää mahdollisuuden käyttää 2-asteen polvitutkimustuloksen koiraa tervepolviselle koiralle. On mahdollista, että polviltaan kliinisesti sairaita (2-4-asteet) koiria olisi vähemmän sulkemalla 2-asteen polvet pois jalostuksesta. Jalostuksessa on suosittu 0-asteen koiria, ja pentuvälityksessä on melko harvoin pentueita, joiden toisenkaan vanhemman polvitulos olisi 2. Jatkossa patellaluksaation osalta 2-asteen polvet ovat rekisteröinnin raja-arvo, jolla rajataan 3-asteen polvituloksen saaneet pois jalostuskäytöstä.

Lonkkaniveldysplasia voidaan määritellä perinnölliseksi lonkkanivelen löysyydeksi. Siihen vaikuttavat myös ravinto ja liikunta. Vuosina 2013 ja 2017 syntyneistä on kuvattu vuoden 2019 loppuun mennessä 3 %, kun useina vuosina kuvausprosentti on 2 % syntyneistä. Rodun lonkkaniveldysplasian tilanteesta ei siis voi muodostaa käsitystä kuvattujen perusteella: kuvatuissa esiintyy sekä A-lonkkaisia että lopetukseen johtaneita E-kuvaustuloksen saaneita. Tosin on huomattava, että kuvaamisella tai jalostusrajoituksilla ei aina voida estää vakavia tapauksia.

Kondrodystrofisten rotujen selkänikamien välilevyjen rappeutuminen ja välilevykalkkeumat altistavat välilevytyrälle eli 'mäyräkoirahalvaukselle. Tiibetinspanielit on hyväksytty listalle 1, jonka rodut voivat saada IDD-lausunnon. Kun tiibetinspanieleiden selkiä kuvataan, rodun selkien terveyden seuraamiseksi on tärkeää, että tieto saadaan myös välilevymuutoksista.

Hampaiden lukumäärän, pysyvien hampaiden puhkeamattomuuden sekä niiden aiheuttamien kystien, maitohampaiden irtoamattomuuden ja hampaiden pienikokoisuuden osalta tilannetta seurataan, koska hampaiden periytymistapa on monimutkainen, eikä siitä vielä ole tarkkaa tietoa.

4.4. Ulkomuoto

4.4.1 Rotumääritelmä

Tiibetin spanieli (Tibetan spaniel) kuuluu FCI:n roturyhmään Seurakoirat ja kääpiökoirat. Nykyinen rotumääritelmä on hyväksytty FCI:ssa 24.6.1987 ja käänös Suomen Kennelliitossa 12.10.1993.

Rodun alkuperämaa on Tiibet ja vastuumaa Iso-Britannia.

YLEISVAIKUTELMA:

Pieni, toimielias ja valpas. Sopusuhtainen, runko säkäkorkeutta hieman pitempi.

OMINAISPIIRTEET:

Illoinen ja itsevarma, erittäin älykäs, pidättyväinen vieraita kohtaan.

LUONNE:

Valpas, uskollinen mutta itsenäinen.

PÄÄ:

Pieni suhteessa runkoon, ylväästi kannettu. Uroksilla urosmainen, mutta ei karkea. Kallo-osa hieman holtunut, kohtuullisen leveä ja pitkä. Otsapenger loiva, mutta selvästi havaittavissa. Kuono keskipitkä, tylppä ja täyteläinen, poimuton. Leuka riittävän syvä ja leveä. Kirsu mieluiten musta.

SILMÄT:

Tummanruskeat, soikeat, kirkaat ja ilmeikkäät. Keskikokoiset. Melko kaukana toisistaan, mutta eteenpäin katsovat, silmäluomet mustat.

KORVAT:

Keskikokoiset, riippuvat, täysikasvuisella runsashapsuiset. Melko korkealle kiinnittyneet. On toivottavaa, että korvat kohoavat hieman kallostasta, mutta ne eivät saa olla kevyet. Suuret, raskaat, matalalle kiinnittyneet korvat epätyypilliset.

PURENTA:

Lievä alapurenta. Hampaat tasaisessa rivissä ja alaleuka kulmahampaiden välistä leveä. Täysi hampaisto toivottava. Suun ollessa kiinni hampaat ja kieli eivät saa näkyä.

KAULA:

Kohtalaisen lyhyt, vahva, kauniisti runkoon liittyvä. Kaulassa pitemmistä karvoista muodostuva kaulus, joka on uroksilla komeampi kuin nartuilla.

ETURAAJAT:

Luusto keskivahva. Eturaajat hieman kaarevat, mutta lavat tiiviit ja viistot.

RUNKO:

Rungon pituus säästä hännäntyveen hieman säkäkorkeutta suurempi. Kylkiluut kaarevat, selkä suora.

TAKARAAJAT:

Hyvärakenteiset ja vahvat. Matalat kintereet. Takaraajat takaa katsottuna suorat. Kohtuullinen polvikulma.

KÄPÄLÄT:

Jäniksenkäpälät. Pienet ja tiiviit. Karvat varpaiden välissä usein käpäliä pitemmät. Pyöreät kissankäpälät eivät toivottavat.

HÄNTÄ:

Korkealle kiinnittynyt, runsashapsuinen, liikkeessä iloisesti selän päälle kiertyvä. (Koiran seistessä laskevasta hännästä ei tule rangaista.)

LIIKKEET:

Nopeat, suorat, vapaat ja varmat.

KARVAPEITE:

Peitinkarva laadultaan silkkinen, lyhyttä pään ja raajojen etuosassa, rungossa kohtalaisen pitkää, melko rungonmyötäistä. Pohjavilla hienoa ja tiheää. Korvat ja eturaajojen takaosat kaunishapsuiset, häntä ja pakarat tuuhea- ja pitempikarvaiset. Ei liian runsaskarvainen, nartuilla on yleensä vähemmän karvaa ja kaulusta kuin uroksilla.

VÄRI:

Kaikki värit ja väriyhdistelmät sallittuja.

PAINO JA KOKO:

Ihannepaino 4,1 - 6,8 kg. Säkäkorkeus noin 25 cm.

VIRHEET:

Kaikki poikkeamat edellämainituista luetaan virheiksi suhteutettuna virheen vakavuuteen.

HUOM:

Uroksilla tulee olla kaksi normaalintuntuista kivistä täysin laskeutuneina kivespussiin.

Tiibetinspanielit ovat olleet vuosisatoja lähes samanlaisia, eikä se ei sinällään sisällä eläinsuojelullisia riskejä. Rotumääritelmä määrittelee virheiksi kaikki poikkeamat rotumääritelmästä suhteutettuna virheen vakavuuteen. Liioiteltuja piirteitä on varottava.

Tiibetinspanielin rotutyypin Suomessa on melko kirjava. Eri kokoisten ja vahvuisten koirien variaatioita on useita. Tiibetinspanielin tulee antaa tasapainoinen, sopusuhtainen ja liioittelematon kokonaisvaikutelma.

4.4.2 Näyttelyt ja jalostustarkastukset**Tiibetinspanieleiden näyttelykäynnit**

Lähes kolmasosa vuosina 2004-2018 syntyneistä tiibetinspanieleista on käynyt näyttelyssä ja saanut virallisen näyttelytuloksen (erinomaisen, erittäin hyvän tai tyydyttävän) jossakin vaiheessa elämäänsä.

Taulukko 33. Virallisen näyttelytuloksen saaneiden osuus vuosina 2004-2018 syntyneistä tiibetinspanieleista.

<i>Vuosi</i>	Syntyneet	Näyttelytulos	Näyttelytulos syntyneistä
2004	638	232	36 %
2005	838	269	32 %
2006	778	259	33 %
2007	892	274	31 %
2008	766	237	31 %
2009	902	244	27 %
2010	803	215	30 %
2011	821	230	28 %
2012	881	239	27 %
2013	706	156	22 %
2014	748	191	26 %
2015	635	164	26 %
2016	696	161	23 %
2017	601	124	21 %
2018	647	122	19 %
Yhteensä	11352	3117	Keskiarvo 27 %

(Suomen Kennelliiton Jalostustietojärjestelmä, laajempi haku, poimintapäivä 27.1.2020)

Näyttelytilaston vuosilta 2004-2014 mukaan useimmat näyttelyissä käyvät tiibetinspanielit saivat yleensä laatumaininnan erinomainen tai erittäin hyvä. Niistä 66 koirasta, jotka olivat saaneet EVA :n, (Ei voida arvostella) vain kuudelle se oli jäänyt ainoaksi laatumaininnaksi. Syitä ko. laatumainintaan olivat olleet esimerkiksi ontuminen, lihavuus tai kurittomuus. Niistä 44 koirasta, jotka olivat saaneet laatumaininnan HYL (hylätty), yhdeksälle se oli jäänyt ainoaksi laatumaininnaksi. Syitä ko. laatumainintaan olivat olleet esimerkiksi aggressiivisuus hampaita arvosteltaessa, pelokkuus tai alakulmahampaan osuminen yläikeneen.

Näyttelytilaston vuosilta 2010-2019 mukaan yleisin laatumaininta oli edelleen erinomainen tai erittäin hyvä. Niistä 50 koirasta, jotka olivat saaneet EVA:n, vain yhdelle se oli jäänyt ainoaksi laatumaininnaksi. Yleisiä syitä olivat mm. että koira ei ollut suostunut liikkumaan kehässä tai antanut tarkistaa purentaa tai se oli ollut pelokas tai vaikea käsitellä pöydällä, tai se oli ontunut liikkueessaan. Niistä 37 koirasta, jotka olivat saaneet laatumaininnan HYL, neljälle se oli jäänyt ainoaksi laatumaininnaksi. Syynä olivat usein purentavirheet tai anatomiset virheet, sekä yhdellä vihaisuus.

Taulukko 34. Laatumaininnat näyttelytyypeittäin 2010-2019

NÄYTTELYTYYPPI	ERI	EH	H	T	EVA	HYL	Yhteensä
Erikoinnäyttely	63% (1926 tulosta) 771 koira	29% (905 tulosta) 661 koira	7% (229 tulosta) 214 koira	0% (13 tulosta) 12 koira	0% (5 tulosta) 5 koira	0% (3 tulosta) 3 koira	3081 tulosta
Kaikkien rotujen näyttely	70% (4064 tulosta) 1133 koira	24% (1398 tulosta) 802 koira	5% (279 tulosta) 241 koira	0% (20 tulosta) 20 koira	0% (10 tulosta) 10 koira	0% (9 tulosta) 9 koira	5780 tulosta
Kansainvälinen näyttely	73% (7635 tulosta) 1414 koira	23% (2398 tulosta) 1153 koira	3% (354 tulosta) 298 koira	0% (21 tulosta) 21 koira	0% (30 tulosta) 29 koira	0% (22 tulosta) 21 koira	10460 tulosta
Ryhmänäyttely	70% (4126 tulosta) 1170 koira	26% (1510 tulosta) 836 koira	4% (241 tulosta) 211 koira	0% (18 tulosta) 18 koira	0% (9 tulosta) 9 koira	0% (6 tulosta) 5 koira	5910 tulosta
Yhteensä	71% (18277 tulosta) 1951 koira	24% (6313 tulosta) 1928 koira	4% (1111 tulosta) 774 koira	0% (72 tulosta) 67 koira	0% (55 tulosta) 50 koira	0% (40 tulosta) 37 koira	25868 tulosta

(Suomen Kennelliiton Jalostustietojärjestelmä, Näyttelytilastot, poimintapäivä 31.1.2020)

Näyttelytilaston prosenttiluku kertoo, kuinka paljon näyttelytyypissä on annettu kutakin laatumainintaa. Tulosten lukumäärä kertoo annettujen laatumainintojen kokonaislukumäärän. Taulukkoon on lisätty laatumainintojen kohdalle, kuinka monta eri koira on kyseisen laatumaininnan saavuttanut. Sama koira voi sen sijaan olla saavuttanut useita eri laatumainintoja ja silloin tulos on mukana molempien mainintojen luvuissa. Ylläolevaan taulukkoon on lisätty myös laatumainintojen kohdalle, kuinka monta eri koira on ko. laatumaininnan saavuttanut.

Tiibetinspanieleita valoituu vuosittain kolmisenkymmentä, ja lukumäärät ovat taulukossa 35.

Taulukko 35. Valionarvon saavuttaneiden koirien lukumäärät vuosina 2000-2017 syntyneistä tiibetinspanieleista.

Syntymävuosi	FI MVA	NORDIC MVA	C.I.B.	POHJ.MVA
2000	16		6	1
2001	24		11	3
2002	26		10	3
2003	22		11	0
2004	27		17	3
2005	37		11	4
2006	16		5	0
2007	30		12	2
2008	22		10	1
2009	34		12	2
2010	35		18	1
2011	36		15	4
2012	28		15	4
2013	33	1	13	4
2014	31		8	1
2015	28		7	1
2016	25	1	4	5
2017	6			

(Suomen Kennelliiton Jalostustietojärjestelmä, Näyttelytilastot, poimintapäivä 31.1.2020)

Rodun koirien jalostustarkastukset

Rotujärjestön jalostustarkastuksia ei ole järjestetty aktiivisesti, koska aiempina vuosina vähäisen osallistujamäärän vuoksi ne on jouduttu perumaan, vaikka niiden yhteyteen on järjestetty myös muita toimintaa. Niihin on houkuteltu näyttelyissä käymättömiä nuorehkoja uroksia, mutta myöskään jalostustarkastukset eivät aktivoineet ns. kotikoiran omistajia.

4.4.3 Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus

Tiibetinspanieli on pienikokoinen seurakoira, jolla ei ole liioiteltuja rotuominaisuuksia, vaikka kyseessä on kondrodystrofinen rotu. Rodun ulkomuoto vastaa yhä sen käyttötarkoitusta pienenä, toimeliaana ja omanarvontuntoisena seurakoirana.

4.4.4 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista

Keskeisimmät ongelmakohdat

Rodun ulkomuotoon ja rakenteeseen liittyvistä ongelmista kysyttiin vuonna 2014 sekä rotua arvostelevilta kotimaisilta ulkomuototuomareilta (15 kpl) ja ulkomaisilta ulkomuototuomareilta (10 kpl). Vastauksia saatiin valitettavan vähän, 4 kappaletta. Vuonna 2019 tuomarikyselyä ei tehty edellisen kyselyn vähäisen vastausmäärän vuoksi. Tiibetinspanielit ry:n kasvattajakyselyssä 2014 kysyttiin, mihin rodun ulkomuodon jalostuksessa tulisi kiinnittää huomiota seuraavan viiden vuoden aikana. Lisäksi otettiin huomioon aiempi tavoiteohjelma sekä erikoisnäyttelyissä viime vuosina arvostelleiden erikoistuomareiden tuomarikommentit. Tavoiteohjelmaan 2021-2025 on täsmennetty rakenteellisia ongelma-kohtia erikoistuomarin näkökulmasta.

Keskeisimpiä ongelma-kohtia ulkomuodossa ja rakenteessa:

- Pää (liian iso ja raskas sekä roikkuvat huulet)
- Purenta (häviävät alaleuat tai liian voimakkaat alaleuat, kapeat alaleuat puuttuvine hampaineen)
- Kuono (liian lyhyt kuono), poimut
- Silmät (pyöreät, ulkonevat, voimakkaasti vuotavat)
- Etuosan rakenne (puuttuva eturinta, liian kaarevat eturaajat, ulkonevat kyynäreet)
- Yliojentuvat kintereet
- Turkki (liian runsas)
- Koko (liian suuri, liian pieni)

Pää vaikuttaa suuresti tiibetinspanielin olemukseen. Suuret, raskaat, matalalle kiinnittyneet korvat ovat epätyypilliset. Otsapenger ei saa olla jyrkkä. Liian suuria ja raskaita päitä esiintyy edelleen, ja asiaan on kiinnitettävä jalostuksessa huomiota, sillä suuri ja raskas pää ei vastaa rotumääritelmän kuvausta ja aiheuttaa myös synnytyso ongelmia.

Selvästi havaittava ja riittävän syvä ja leveä alaleuka antaa tiibetinspanielille oikean, tylpän profiilin, mutta alaleuka ei saa myöskään olla liian pitkä. Häviäviä alaleukoja esiintyy edelleen. Ne antavat tiibetinspanielille kettumaisen ilmeen, joka ei ole rodulle tyyppillinen. Kapeat alaleuat, joista puuttuu useita hampaita, ovat edelleen ongelma. Jalostuksessa tulee yhä kiinnittää huomiota alaleuan rakenteeseen ja purentaan hammaslukumäärineen. Liian lyhyt kuono on yleistymässä rodussa, joten siihen on kiinnitettävä huomiota, koska se voi altistaa aiemmin mainitulle brakykefaaliselle oireyhtymälle. Huomiota tulee myös kiinnittää yleistyneisiin turpeisiin kuono-osiin, joihin yleensä liittyy myös poimut, jotka pahimmillaan muodostuvat jo terveysriskiksi.

Pyöreät, ulkonevat ja voimakkaasti vuotavat silmät eivät edusta tervettä piirrettä. Ne häiritsevät myös ilmettä.

Tiibetinspanielin erikoispiirteinä ovat hieman kaarevat eturaajat. Liian kaarevat eturaajat ja ulkonevat kyynärpäät, pehmeät välikämmenet ja ulospäin sojottavat käpälät ovat virheellisiä. Jalostuksella on onnistuttu vähentämään tätä ongelmaa. Rodussa esiintyy jonkin verran keriviä etuliikkeitä ja ahtaita takaliikkeitä.

Tiibetinspanielin rintalastan pään tulee olla korostunut eli tiibetinspanielilla tulee olla 'köli'. Rodussa esiintyy yhä olemattomia eturintoja ja lyhyitä rintakehiä.

Tiibetinspanielilla tulee olla silkkinen, kauniisti laskeutuva turkki hapsuineen. Tiibetinspanielin turkissa tulee olla siis sekä pehmeä pohjavilla että silkkinen päällyskarva. Liian runsaat villavat turkit ovat yleisiä rodussa, mutta tällainen turkki on rodulle epätyypillinen.

Huulien, silmäluomien ja kirsun pigmentin tulisi olla mustat. Pigmenttiongelmia esiintyy rodussa edelleen. Dominoivasti periytyvän soopelin värin lisäksi tiibetinspanielissa esiintyy resessiivisesti periytyvää kirjavaa, mustaa ja black and tan-väriä sekä dominoivasti periytyviä värejä musta ja musta-valkoinen. Myös maksanvärisiä koiria esiintyy. Tähän väriin liittyy maksanvärinen pigmentti ja hyvin usein pistävän keltaiset silmät. Tämä väri ei ole sen vuoksi toivottava, koska silloin ei saavuteta rotumääritelmässä toivottua mieluiten mustaa kirsupigmenttiä eikä silmien tummanruskeaa väriä.

Liian pienet tai liian suuret koirat eivät ole toivottuja. Viime vuosina koot ovat jälleen kasvaneet. Omistajakyselyssä ilmoitettujen painojen keskiarvo oli 7,1 kg, useimmiten paino vaihteli 5,5 kg – 8 kg välillä, kun uroksia ja narttuja ei eroteltu. Edelleen tavataan raskaslustoisia koiria, varsinkin uroksissa. Rotumääritelmän antamia suosituksia koosta on kuitenkin pidettävä vain ohjeellisina, tärkeintä on tasapainoinen kokonaisuus.

Ongelmien mahdollisia syitä

Kondrodystrofiaan liittyy rotuominaisuuksia, jotka saattavat liioiteltuina johtaa ulkomuoto- ja rakenneongelmiin. Rotumääritelmässä monen ominaisuuden kuvauksessa on maininta 'kohtalaisen', 'melko' ja 'hieman', mitkä jättävät arvioijalle tulkinnanvaran. Rodun tyyppissä on runsaasti vaihtelua, joten on todennäköistä, että käsitykset ja tulkinnat ihannetyypistä vaihtelevat sekä ulkomuototuomareiden että kasvattajien parissa.

Etenkin uroksen valikoitumiseen jalostuskäyttöön vaikuttaa sen saavuttamana näyttelymenestys. Näin ulkomuototuomareiden painotukset vaikuttavat asiaan. Turkin osalta se näkyy niin, että kysymys on yksilön näyttävyydestä. Niukempiturkkisen koiran ulkomuodon ja rakenteen heikkoudet myös paljastuvat yleisvaikutelmaa tarkasteltaessa helpommin.

Amerikkalaisen tutkimuksen mukaan rotujen erot kuonon ja kallon pituudessa johtuvat mutaatioista. Yksi näistä viidestä on luiden kasvuun vaikuttavan proteiinin mutaatio, joka on löytynyt kaikilta äärimmilleen lyhentyneen kallon omaavilta roduilta. Toistaiseksi ei tiedetä tarkemmin, mitkä ovat ne tekijät, jotka aiheut-

tavat poikkeuksen koiran kantamuodosta eli äärimmilleen lyhentyneen kallon ja kuonon. (Kirsi Sainio ja Suvi Viranta-Kovanen, 2012)

Vaikka tiibetinspanielin kallo ja kuono eivät ole äärimmäisen lyhyitä, kysymys on kuitenkin lyhentyneestä kuonosta ja poikkeamasta purennassa, alapurennasta.

Hampaiden puuttumisen ja kallon muodon välistä yhteyttä ei tutkimuksissa ole voitu osoittaa. Hammaspuutokset sekä pienihampaisuus vaikuttavat monilla roduilla olevan voimakkaasti periytyviä ominaisuuksia. Toiminnallisesti merkityksettömiä hampaita ovat ensimmäiset välihampaat (P1) ja viimeiset poskihampaat (M3). Ensimmäisten välihampaiden periytyminen ei näytä olevan riippuvaista muista hampaista, ja viimeinen poskihampaas vaikuttaa taas olevan evoluution myötä katoamassa koirilta. *Muut hammaspuutokset ja pienihampaisuus sen sijaan ovat perinnöllisiä ongelmia. Ne siirtyvät sukupolvelta toiselle ja sukupolven saattossa saattavat vaikeutua.* (Kirsi Sainio ja Suvi Viranta-Kovanen, 2012)

Leukojen kapenemisen ajatellaan usein olevan yhteydessä hammaspuutoksiin. Geenitasolla tällaista suoraa syy-seurausyhteyttä ei ole voitu osoittaa. Tavallisimpia koirien purentaongelmia on, alakulmahampaiden painuminen ikeneen, mikä voi johtua myös hampaiden asentovirheestä tai alaleuan lyhydestä ja / tai kaapeudesta suhteessa yläleukaan. Jälkimmäistä pidetään koirilla selvästi perinnöllisenä. (Kirsi Sainio ja Suvi Viranta-Kovanen, 2012)

Tiibetinspanielin perimässä hampaiden lukumäärä ja pienihampaisuus näyttävät olevan voimakkaasti olemassa.

5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA

Rodun edellisen jalostuksen tavoiteohjelman voimassaolokausi

Rodun edellinen tavoiteohjelman voimassaolokausi on 1.1.2016-31.12.2020.

Rodun ensimmäisen tavoiteohjelman voimassaolokausi

Rodun ensimmäinen jalostuksen tavoiteohjelma valmisteltiin vuonna 2000, ja se tuli voimaan 1.1.2001.

5.1 Käytetyimpien jalostuskoirien taso

Vuosina 2008-2017 syntyneistä uroksista ja nartuista eniten käytettyjen urosten ja narttujen omat ja niiden jälkeläisten terveystutkimustulokset ovat taulukoissa 36 ja 37. Taulukoihin on merkitty myös koiran nimen perään mahdollinen lonkkatutkimustulos. Silmätutkimustulos on merkitty huonoimman tuloksen ja polvitutkimustulos lopullisen tutkimuksen mukaan. PRA3-status on joko koiran oma PRA3-geenitestitulok, tai se on perimän eli vanhempiensa tulosten perusteella PRA3-vapaa.

Käytetyimmistä uroksista suurinta osaa voidaan pitää laadultaan korkeatasoisina. Niistä 19 uroksella on 0-asteen polvet, mutta yhdellä on 2-asteen polvet. Silmätutkimuksen ei ole todettu perinnöllisiä silmänsairauksia eli terveet silmät on 13 uroksella. Kuudella uroksella on ylimääräisiä ripsiä ja kahdella trichiasis eli luomen tai naaman karvat osuvat silmään, mutta kaikilla näillä kysymys on ainoastaan todetuista tai lievistä muodoista. Valittavasti vain kaksi näistä uroksista on lonkkakuvattu, mutta molemmilla tulos on A/A. Urosten jälkeläisten polvien ja silmien tutkimustuloksissa on kuitenkin vaihtelua. Vain viiden uroksen jälkeläisistä on tutkittu polvet yli 25 %:lta tai useammalta, mikä on rodun keskiarvo. Rodussa 0 -polvisia on ollut keskimäärin 74 %, mutta näiden urosten jälkeläisten polvitutkimustulokset eivät yllä siihen. Niillä uroksilla, joilla sairaiden jälkeläisten osuus on pieni, on tutkittuja jälkeläisiä hyvin vähän. Silmiä tarkastetaan rodussa

jonkin verran enemmän. Neljän uroksen jälkeläisistä on tarkastettu 25 %:lta tai enemmän, kun rodussa voi arvioida silmätarkastusprosentiksi noin 30 %. Viisi vuotta sitten tutkittujen määrä käytetyimpien urosten jälkeläisissä oli suurempi sekä polvien että silmien osalta. Terveiden jälkeläisten osuus vaihtelee näillä uroksilla 44 %- 69 %, mutta on huomattava, että sairaisiin luetaan myös lievä distichiasis, jossa kyse voi olla muutamista haittaamattomista pehmeistä ripsistä. Viiden uroksen PRA3-status on tuntematon, eli ei voida tietää, onko koira vapaa, kantaja vai sairas PRA3-mutaation osalta.

Vuosina 2008-2017 syntyneistä uroksista 20 eniten käytetyimmästä viisi on kansainvälistä muotovaliota ja viisi muuta edellisten lisäksi Suomen muotovaliota, yksi uros on Pohjoismaiden muotovalio. Kolmella uroksella näyttelytulosta ei ole lainkaan, kuudella tulos on laatuarvostelun erinomainen.

Käytetyimpien narttujen laatu ei kokonaisuutena ole aivan yhtä laadukasta. Niistä 15 nartulla on 0-asteen polvet, ja kahdella 2-asteen polvet sekä kahdella 1-asteen. Käytetyimmissä on mukana myös polviltaan 3-asteen narttu. Silmätutkimuksessa ei ole todettu perinnöllisiä eli täysin terveet silmät on 11 nartulla. Kahdella nartulla kysymys on vain ylimääräisistä ripsistä, mutta kolmella niihin liittyy myös naaman tai luomen karvojen osumisesta silmään. Viimeksi mainittua esiintyy kahdella liittyneenä luomen rakenneongelmiin (entropium). Yhdellä on entropiumin lisäksi puutteellinen kyynelkanavan aukko. Yhtään narttua ei ole lonkkakuvattu. Seitsemän nartun nartun jälkeläisiltä on polvet on tutkittu 25 % :lta tai useammalta, yhden jopa 68 %:lta. Näistä neljän nartun jälkeläisissä on terveitä 75 % tai enemmän, yhdellä jopa 100 % ja yhdellä vain 20 %. Kahdeksan nartun jälkeläisistä silmät on tarkastettu 25 %:lta tai useammalta. Silmien osalta terveiden jälkeläisten osuus vaihtelee näillä nartuilla 20 % - 86 %, mutta on huomattava, että sairaisiin luetaan myös lievä distichiasis. Kymmenen nartun PRA3-status on tuntematon, eli ei voida tietää, onko koira vapaa, kantaja vai sairas PRA3-mutaation osalta.

Vuosina 2008-2017 syntyneistä 20 eniten käytetyimmästä nartuista neljä on Kansainvälistä muotovaliota, yksi Suomen muotovalio, yhdellä näyttelytulos on enintään EH, ja kymmenellä ei ole näyttelytulosta lainkaan.

Taulukko 36. Vuosina 2008 -2017 syntyneistä uroksista eniten käytettyjen urosten omat ja jälkeläisten terveystutkimustulokset.

#	Nimi	Uros			Pennut				Polvet				Silmät				
		Syntymävuosi	Polvet	Silmät	PRA3-status	Pentueet	Yhteensä	Vuoden aikana	Toisessa polvessa	Tutkittu	Sairas	Tutkittu %	Sairas %	Tutkittu	Sairas	Tutkittu %	Sairas %
1	MON AMINETTEN BRANDON	2008	0/0	Terveet	Ei tiedossa	28	109	0	173	25	7	23 %	28 %	26	21	24 %	81 %
2	ANNASTIINA KAR-KASIMIR	2011	0/0	Distich. lievä	Vapaa	24	100	32	32	11	1	11 %	9 %	9	1	9 %	*
3	FI MVA MANGO'S NIGHTWISH	2008	0/0	Terveet	Ei tiedossa	23	99	4	151	30	4	30 %	13 %	29	10	29 %	34 %
4	FI MVA SE MVA TOYWAY XENOTERO	2010	0/0	Terveet	Vapaa	27	98	0	41	19	9	19 %	47 %	18	4	18 %	22 %
5	C.I.B FI MVA EE MVA LT MVA LTV-13 SHANDITA'S TRU FINN	2008	0/0	Terveet	Vapaa	22	91	0	230	29	11	32 %	38 %	29	11	32 %	38 %
6	C.I.B FI MVA EE MVA LV MVA LT MVA BALT MVA LT JMVA LV JMVA EE JMVA BALT JMVA TLNJW-13 SIPPANS SUNCROFT COWBOY FREDDY	2012	0/0	Distich. lievä	Vapaa	21	86	9	75	18	6	21 %	33 %	17	5	20 %	29 %
7	C.I.B FI MVA HeJW-14 KIIRAMANNA NEVER SAY GOODBYE	2013	0/2	Terveet	Vapaa	20	85	22	35	11	2	13 %	18 %	10	6	12 %	60 %
8	FI MVA OAKMYST BACHELOR BOY A/A	2009	0/0	Distich. lievä	Vapaa	24	80	1	38	15	8	19 %	53 %	16	10	20 %	62 %
9	LECIBSIN PIISPA	2010	0/0	Terveet	Vapaa	18	73	4	21	13	1	18 %	8 %	14	5	19 %	36 %
10	MOW-ZOW CHARLIE CHAPLIN	2008	0/0	Distich. lievä Trich. lievä	Vapaa	19	72	0	107	24	9	33 %	38 %	23	13	32 %	57 %
11	FI MVA HeJW-13 PMJV-13 KIIRAMANNA TRU FINN	2012	0/0	Terveet	Vapaa	20	69	3	22	11	4	16 %	36 %	11	4	16 %	36 %
12	C.I.B FI MVA EE MVA LV MVA LT MVA BALT MVA SKV-14 TATHAAGATA JP AKI FLY ON CARPET	2011	0/0	Terveet	Vapaa	14	69	0	69	11	2	16 %	18 %	10	2	14 %	20 %
13	POHJ MVA FI MVA SE MVA NO MVA PMJV-09 TOYWAY LALJI	2008	0/0	Terveet	Vapaa	19	68	0	51	20	6	29 %	30 %	21	8	31 %	38 %
14	TULILINNUN DIILI BOY	2008	0/0	Distich. Ekt. cilia	Ei tiedossa	14	67	0	37	9	1	13 %	11 %	10	8	15 %	80 %
15	GJNJAH'S BLUEPRINT	2012	0/0	Terveet	Vapaa	16	66	9	44	12	3	18 %	25 %	12	1	18 %	8 %
16	CHRYSAL MOUNTAIN QUAC RAN A/A	2010	0/0	Terveet	Vapaa	18	63	2	59	13	3	21 %	23 %	13	8	21 %	62 %
17	ZIESTAN LEJO	2010	0/0	Distich. Trich.	Ei tiedossa	17	62	5	77	12	1	19 %	8 %	11	7	18 %	64 %
18	BY MVA WESTERNER CAPRICORN	2009	0/0	Distich. Ekt. cilia	Ei tiedossa	17	62	0	61	10	3	16 %	30 %	10	2	16 %	20 %
19	FI MVA TOYWAY XOLPO	2010	0/0	Terveet	Vapaa	13	58	0	20	12	6	21 %	50 %	11	0	19 %	0 %
20	C.I.B FI MVA BY MVA LT JMVA LV JMVA EE JMVA BALT JMVA BALTV-10 LTJV-10 LVJV-10 V-12 MV-13 KIIRAMANNA HENRIK	2009	0/0	Terveet	Kantaja	16	57	0	67	15	2	26 %	13 %	16	5	28 %	31 %

(Suomen Kennelliiton Jalostustietojärjestelmä, poimintapäivä 15.2.2020)

Taulukko 37. Vuosina 2008-2017 syntyneistä nartuista eniten käytettyjen narttujen omat ja jälkeläisten terveystutkimustulokset.

#	Nimi	Narttu				Pennut				Polvet				Silmät			
		Syntymävuosi	Polvet	Silmät	PRA3-status	Pentueet	Yhteensä	Vuoden aikana	Toisessa polvessa	Tutkittu	Sairas	Tutkittu %	Sairas %	Tutkittu	Sairas	Tutkittu %	Sairas %
1	FI MVA LT VMVA OF ZLAZANO LON-LON	2008	0/0	Trich. Car.Trich.	Vapaa	5	29	0	73	10	3	34 %	30 %	9	3	31 %	33 %
2	ZIESTAN LEELA	2008	0/0	Trich. Car.Distich.	Ei tiedossa	5	27	0	10	3	3	11 %	100 %	3	2	11 %	67 %
3	TAPSAN CITA ALEXANDRA	2010	0/0	Terveet	Ei tiedossa	5	27	0	28	6	1	22 %	17 %	6	5	22 %	83 %
4	TAPSAN SANI ALEXANDRA	2010	0/0	Trich. Distich. Entr.Lievä	Ei tiedossa	5	25	7	5	1	0	4 %	*	2	1	8 %	*
5	C.I.B FI MVA SE MVA TUULING RIS MADDE	2010	0/0	Terveet	Vapaa	5	24	0	71	8	1	33 %	12 %	8	2	33 %	25 %
6	ZIN-TIP PRIMADONNA SIBRIINA	2011	0/0	Terveet	Ei tiedossa	5	24	0	15	2	1	8 %	*	2	1	8 %	*
7	RAIGOMILLIN ÄRTYNYT MYY	2012	0/1	Distich.Lievä	Ei tiedossa	4	24	0	24	3	0	12 %	0 %	3	1	12 %	33 %
8	CHRYSTAL MOUNTAIN SHRIKANTA SAPAN	2010	1/0	Distich.Lievä Trich.Lievä Entr.Lievä	Vapaa	5	22	0	21	6	3	27 %	50 %	7	1	32 %	14 %
9	C.I.B FI MVA EE VMVA EE MVA LV MVA BY MVA LV VMVA LT VMVA EE JMVA BALT VMVA LVV-10 RKFV-11 PL&PZV-11 TLNVV-17 KIIRAMANNA MADELAINE	2009	0/0	Entr.Lievä Puutt. Kynnelkanava n aukko	Vapaa	4	19	0	175	13	4	68 %	31 %	13	4	68 %	31 %
10	LECIBSIN EVELINA	2009	0/0	Terveet	Ei tiedossa	5	19	0	1	1	0	5 %	*	1	1	5 %	*
11	ZIESTAN JULIANA	2011	0/0	Terveet	Ei tiedossa	4	19	0	3	2	1	11 %	50 %	2	0	11 %	0 %
12	ZIESTAN ELLE	2008	0/0	Terveet	Ei tiedossa	4	19	0	2	1	1	5 %	*	1	1	5 %	*
13	C.I.B FI MVA SE MVA EE MVA LV MVA LT MVA BALT MVA PANHUR'S MORNING MIST	2008	0/0	Distich. Lievä	Vapaa	3	19	0	50	3	0	16 %	0 %	3	2	16 %	67 %
14	NIILÄNDER SWEET PRETTY	2010	0/2	Terveet	Vapaa	3	19	0	31	5	4	26 %	80 %	5	3	26 %	60 %
15	RO MVA BG MVA KIIRAMANNA ALEXI	2011	0/3	Carunc.trich. Entr.Kohtal.	Vapaa	5	19	0	24	6	1	32 %	17 %	6	3	32 %	50 %
16	ZIESTAN LISA	2010	0/0	Carunc.trich. Distich.	Ei tiedossa	5	19	0	25	5	1	26 %	20 %	5	4	26 %	80 %
17	RO JMVA FLYING CARPET'S SIGN OF LIBRA	2011	0/0	Terveet	Vapaa	4	19	0	37	4	2	21 %	50 %	4	0	21 %	0 %
18	LECIBSIN MALINA	2009	0/0	Terveet	Vapaa	5	19	0	12	4	0	21 %	0 %	4	0	21 %	0 %
19	C.I.B EE MVA LV MVA LT MVA BALT MVA FLYING CARPET'S HIDE AND SEEK PLAYER	2009	0/0	Terveet	Vapaa	4	19	0	62	5	0	26 %	0 %	5	1	26 %	20 %
20	TUISKU-TASSUN PEUKALO-LIISA	2010	0/0	Terveet	Ei tiedossa	4	19	0	4	1	1	5 %	*	1	1	5 %	*

(Suomen Kennelliiton Jalostustietojärjestelmä, poimintapäivä 15.2.2020)

5.2 Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen

Aiemmin laaditussa Tiibetinspanieleiden jalostusohjesäännössä oli nimetty tavoitteet jalostuspohjan, luonteen, käyttäytymisen ja käyttötarkoituksen, terveyden ja lisääntymisen sekä ulkomuodon osalta.

Tavoitteiden saavuttamiseksi on järjestetty kaksi kasvattajapäivää, joissa on käsitelty jalostuspohjaa, luuston ja silmien terveyttä, munuaisdysplasiaa sekä ulkomuotoa. Lisäksi aiheista on käyty keskustelua kasvattajapäivässä ja sosiaalisessa mediassa. Tiibetinspanielit ry on myös kannustanut jäseniään MyDogDNA-geenitestaukseen rotujärjestöalennuksella.

Taulukko 38. Aiemman jalostusohjelman tavoitteet, toimenpiteet ja tulokset.

Tavoite	Toimenpide	Tulos
<p>JALOSTUSPOHJA</p> <p>Laajennetaan jalostukseen käytettävien eri urosten lukumäärää. Isät/emät suhde kasvaa 0,44 > 0,5</p> <p>Yksittäisen uroksen jälkeläismäärä pysyy alle 98 jälkeläisen.</p> <p>Sukusiitosprosentti kannan tasolla pysyy alle 2,5 %.</p> <p>Jalostusyhdistelmissä sukusiitosprosentti ei nouse yli 6,25 % neljällä sukupolvella laskettuna.</p>	<p>JTO:n sisältämä tieto monimuotoisuuden merkityksestä sekä keinoista sen ylläpitoon</p> <p>JTO ja Jalostusohjesäännön rajoitukset ja suositukset jalostuskoirille</p> <p>Internetsivuilla jalostusuroslistan lisäksi kaikki vähintään 2-vuotiaat PEVISA:n ja JTO:n suositukset täyttävät urokset, joilla ei ole jälkeläisiä.</p>	<p>Vuosien 2015-2019 välillä tilastointi aikana yhdellä uroksella on jälkeläismäärä noussut yli 98 jälkeläisen eli yli 3 % sukupolven rekisteröinneistä.</p> <p>Isät/emät –suhde oli vuosina 2015-2017 0,46. Kahden viime vuoden aikana se on jäänyt selvästi tavoitteesta.</p> <p>Sukusiitosprosentin keskiarvo ei ole kohonnut. Neljällä sukupolvella laskettuna sukusiitosprosentin 6,25 % ylittyminen on harvinaista yhdistelmissä.</p> <p>Tuonteja uroksissa on aikavälillä 2016– 2019 yhteensä 21. Näistä kymmenellä ei ole Suomessa vielä yhtään jälkeläistä. Kahdella on jo yli 10 pentuetta.</p> <p>Jalostusuroslista ei ole julkaistu.</p>
<p>LUONNE, KÄYTTÄYTYMINEN JA KÄYTTÖMINAISUUDET</p> <p>Luonne säilyy seurakoiralle sopivana ja rotumääritelmän kuvauksen mukaisena: avoimena, sosiaalisena, itsetietoisena mutta lempeänä koirana, jolla alkuperäinen vartioimisvietti on lievässä olemassa.</p>	<p>Luonteeseen ja käyttäytymiseen vaikuttavista asioista tiedottaminen kasvattajille ja omistajille.</p> <ul style="list-style-type: none"> - jäsenlehti - Tiibetinspanielit ry:n opas uudelle pennun omistajalle <p>Arkoja ja aggressiivisia koiria ei käytetä jalostukseen.</p>	<p>Tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyssä 2019 arkuutta esiintyi 4 %:lla sekä laumassa että ainoina koirina elävillä tiibetinspanieleilla. Kennelliiton kyselyssä arkuutta tai pelkoa esiintyi 6 % :lla.</p> <p>Ääniherkkyyttä esiintyi vuoden 2014 omistajakyselyssä noin neljäsosalla. Kyselyssä 2019 ääniherkkiä oli hieman yli kym-</p>

<p>Arkojen ja aggressiivisten koirien määrä ei lisääntynyt.</p> <p>Käsittelyyn tottumattomien koirien määrä ei lisääntynyt.</p>	<p>Suomen Kennelliiton hyväksynnän käyttäytymisen jalostustarkastuksen tultua käytäntöön pyritään hyödyntämään sen tuloksia.</p>	<p>menesosa (12 %) laumassa elävistä tiibetinspanieleista, mutta lähes kolmasosa (28 %) ainoina koirina elävistä.</p> <p>Aggressiivisuus ihmistä kohtaan tuli nyt esiin useammassa vastauksissa kuin vuoden 2014 kyselyssä.</p> <p>Käsittelyyn tottumattomia koiria on edelleen, mutta määrää on vaikea arvioida. Näyttelytuloksista ilmenee, että on edelleen koiria, joiden purentaa ei saada tarkastettua.</p> <p>Pentuopasta ei ole painettu ja julkaistu.</p> <p>Käyttäytymisen jalostustarkastuksia ei ole järjestetty.</p>
<p>TERVEYS JA LISÄÄNTYMINEN</p> <p>Rodun yleinen terveydentila ei huonone.</p> <p>PRA3-sairaita pentuja ei synny. Muiden PRA-muotojen määrä ei lisääntynyt.</p> <p>Patellaluksaation 2-asteen ja sitä huonompien osuus ei lisääntynyt.</p> <p>2-asteen polvisten käyttö jalostukseen vähenee ja ennen pitkää loppuu.</p> <p>Lonkkaniveldysplasian esiintymisestä saadaan tietoa kuvaamalla koiria selkeästi aiempaa runsaammin.</p> <p>Ylimääräisten ripsien ja luomen rakennevikojen esiintymiseen kiinnitetään huomiota.</p>	<p>PEVISA JTO / Jalostusohjesäännön rajoitukset ja suositukset jalostuskoirille.</p> <p>Tiedottaminen perinnöllisten sairauksien merkityksestä.</p> <p>Joukkotarkastukset</p> <p>PRA3-geenitestin anominen viralliseksi</p>	<p>Terveystilanteesta on saatu tietoa toteutuneiden terveystarkastusten kautta. Joukkotarkastuksia ei ole järjestetty.</p> <p>PRA3-geenitestin tuloksia saadaan tallennettavaksi Jalostustietojärjestelmään seuraavassa vaiheessa, kun uusia rotuja otetaan mukaan.</p> <p>Polvitulokset eivät ole parantuneet, vaan sairaiden (2-3-asteet) polvitulosten osuus on hieman lisääntynyt. 4-asteen polvia ei ole tullut esiin.</p> <p>Lonkkakuvattuja koiria on edelleen vähän, mutta vuosien 2016-2019 välillä on kuvattu 88 tiibetinspanielia, mikä on yli kaksinkertainen määrä verrattuna edelliseen JTO:hon. 51 (58 %) kuvatuista on ollut A-tai B-lonkkaisia lonkkaisia ja E-lonkkaisia 1 (1 %). Tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskyselyssä 2019 284 tiibetin-</p>

		spanielin lonkkia ei ollut kuvattu. Ylimääräisiä ripsiä ja luomen rakennevikoja esiintyy edelleen.
<p>ULKOMUOTO</p> <p>Tiibetinspanielin rotutyypin vaaliminen.</p> <p>Rotumääritelmän mukaisen terveen rakenteen ja rodun erityispiirteiden säilyttäminen.</p> <p>Liioitellut piirteet eivät yleisty.</p>	<p>Kasvattajien ja harrastajien koulutus ulkomuodon tuntemukseen asiantuntijan johdolla.</p> <p>Tiedottaminen: Rotumääritelmän tulkinta- julkaisu</p> <p>Jalostuksessa vältetään yhdistämästä koiria, joilla on sama ulkomuodollinen ongelma tai puute.</p> <p>Tuomarikoulutukset</p>	<p>Tiibetinspanieli on edelleen tiibetinspanieli, vaikka tyyppi on vaihteleva.</p> <p>Erikoisnäyttelyiden ulkomaiset erikoistuomarit ovat yleensä pitäneet koirien ulkomuotoa hyvätasoisena.</p> <p>Tietoisuuden rodun tyyplistä ja rakenteesta toivotaan kasvanneen.</p> <p>Hammaspuutoksia esiintyy, ja kapeita alaleukoja kyselyiden perusteella, samoin häviäviä alaleukoja on ollut jonkin verran, samoin liian voimakkaita alapurentoja. Lyhyitä kuonoja esiintyy, samoin kuonon poimuja ja löysiä huulia.</p> <p>Etuosan rakenteessa heikkouksia ovat puuttuva eturinta, lyhyt rintakehä ja ulkonevat kyynärpäät.</p> <p>Yliojentuvia kintereitä esiintyy.</p> <p>Tiibetinspanieli kirsu ja luomet tulee olla mustat. Maksanvärisiä ja huonolla pigmentillä varustettuja koiria näkee kehissä jonkin verran. Suomessa tilanne on kuitenkin pysynyt hyvänä.</p>

Jalostuksen ulkopuolelle jäävien koirien osuus

Jalostuksen tavoiteohjelman 2011-2015 aikana polvilausunnon saaneista 1525 eli 94 % oli saanut 0- tai 1-asteen polvitutkimustuloksen, 2-asteen polvitutkimustulos 78 tiibetinspanielilla eli 5 %:lla, ja kolme eli 1 % oli saanut lausunnon 3. Ainoastaan yksi oli saanut 4-asteen lausunnon. Jalostuksen

tavoiteohjelman 2016-2020 aikana polvilausunnon saaneista 965 eli 92 % oli saanut 0- tai 1-asteen polvitutkimustuloksen, 2-asteen polvitutkimustulos oli 62 tiibetinspanielilla eli 6 %:lla, ja 18 eli 2 % oli saanut lausunnon 3. Yksi oli saanut 4-asteen lausunnon vuonna 2017.

Polvitutkimustuloksen perusteella jalostuksen ulkopuolelle on jäänyt hyvin pieni osuus koirista. Toisaalta rekisteröidyistä tiibetinspanieleista vain noin neljäsosan polvet tutkitaan, eli todennäköisesti vain niiden koirien, joiden jalostuskäyttöä suunnitellaan. Tutkimatta ja jalostuksen ulkopuolelle jää suuri osa kannasta.

Samaisella aikavälillä silmien osalta JTO:n ulkopuolelle jäävien koirien osuus 1589 tutkitusta oli n. 1,26 %. Toisaalta noina vuosina jalostusikäisistä eli 2005-2010 syntyneistä tutkittujen koirien osuus vaihteli välillä 21 % - 31 % eli enimmillään kolmasosa tutkitaan. Vuosina 2016-2019 silmätarkastetuista 1306 tiibetinspanieleista 943 oli terveitä. Jalostusohjesääntö on sallinut lievien ylimääräisten ripsien tai silmän rakenneongelmien jalostuskäytön. Silmätutkimusprosentti jalostusikäisistä eli 2008-2017 syntyneistä on vaihdellut 20 %-31 %.

Suuri osa kannasta jää tutkimatta ja myös jalostuksen ulkopuolelle.

Jalostussuosituksen ja PEVISAn ajantasaisuuden arviointi

Jalostussuosituksen osalta tiibetinspanieleilla on pyritty rajoittavien määräysten sijaan ohjaamaan jalostusta suosituksilla ja tiedottamisella. Edellämainitut menetelmät eivät tuota edistymistä rodun terveydessä. Tiedon kerääminen on osoittanut, että vaikka tilanne on säilynyt suunnilleen samana, esimerkiksi polvitutkimustuloksissa on lievää huonontumista.

Jalostuksen tavoiteohjelmalla on pyritty ensisijaisesti tiedottamaan populaatiotason tilanteesta, käyttäytymisestä, ja ulkomuodosta. Jalostusohjesääntö ja PEVISA:n rajoitukset ovat olleet lieviä.

Jalostussuosituksilla ja PEVISA:lla on pyritty erityisesti estämään PRA:n lisääntyminen kannassa, ja myös kaihia on seurattu. PEVISA-ohjelma ei sisällä rekisteröintirajoituksia silmätutkimustulosten osalta. Ylimääräiset ripset ja luomien rakennevirheet ovat yleistyneet, joten niihin tulee jatkossakin kiinnittää huomiota PRA eri muotojen ja perinnöllisten kaihien lisäksi. Jalostusohjesäännössä 2011-2015 ohjattiin olemaan yhdistämättä jalostuksessa koiria, joilla on sama luomiongelma, ja jalostusohjesäännössä 2016-2020 lievien tapausten käyttö sallittiin, kohtalaiset yhdistettyinä terveisiin, ja vakavat ylimääräisten ja luomien rakennevirheiden diagnoosin saaneet rajattiin pois jalostuksesta. Näihin tulee jatkossakin kiinnittää huomiota.

Jalostussuosituksilla ja PEVISA:lla on pyritty estämään patellaluksaation vakavien asteiden lisääntyminen kannassa. Tältä osin jalostusohjesääntö ja PEVISA eivät ole täysin ajan tasalla, jos sitä verrataan rodun tilanteeseen. Mikäli edistymistä polvien tilanteessa halutaan saada aikaan, tulee 2-asteen polvitutkimustuloksen saaneiden koirien käyttöä jalostuksessa vähentää. Edellisessä ohjelmassa ehdotettiin harkittavaksi rekisteröintirajoituksia 3- ja 4-asteen polvituloksen omaavien koirien jälkeläisten rekisteröinnille. Koska tilanne ei ole parantunut, 2-3 -asteen polvitulosten määrä on hieman kasvanut ja 3-asteen polvituloksen saaneita on edelleen käytetty jalostukseen vaikkakin satunnaisesti, rekisteröinnin raja-arvo on patellaluksaation aste 2.

Jo aiemmissa jalostuksen tavoiteohjelmissa on tuotu esiin lonkkaniveldysplasian esiintymisen kartoittaminen rodussa. Tiibetinspanieleiden lonkkia kuvataan edelleen vähän. Vaikka kyse on kääpiökoirasta, ja kuvatuissa on myös lonkiltaan terveitä, tulee tähän kiinnittää huomiota. Kuvaustulosten määrä on yli kaksinkertaistunut edellisestä JTO-kaudesta ja muutamat kasvattajat kuvaavat järjestelmällisesti jalos-

tuskoiransa. Tiibetinspanieleiden IDD-lausunto selkävauksista on myös osa rodun luuston ja nivelten terveyden seuranta.

Luonteen ja käyttäytymisen osalta rodun tilanne vaikuttaa hyvältä. Pelokkuuteen (arkuuteen) ja aggressiivisuuteen sekä ääniherkkyyteen tulee kiinnittää huomiota. Kasvattajan tulee ottaa em. käyttäytymisongelmat huomioon jalostusvalinnoissaan, hänen tulee totuttaa pennut käsittelyyn ja ohjata tässä myös pennun omistajaa. Syntymän jälkeen emon hoito ja sen laatu vaikuttavat merkittävästi koiran tulevaan käyttäytymiseen, ja sitä pidetään yhtenä tärkeimmistä käyttäytymiseen vaikuttavista ympäristötekijöistä.

Rotu on ollut suosittu, on sitä edelleenkin. Tiibetinspanielinartut ovat helppoja astuttaa, ne tiinehtyvät hyvin, synnyttävät ja hoivaavat pentunsa itsenäisesti. Rekisteröintimäärät ovat olleet suuria, ja pennuille on ollut kysyntää. Rodun jalostus on ollut perinteisesti melko vapaata. Pentujen kysynnän ollessa suurta on rodusta tullut suosittu myös niiden kasvattajien parissa, jotka tuottavat suuria määriä pentuja ainoastaan lemmikeiksi ilman jalostuksellista näkökulmaa. Tähän toimintatapaan liittyy myös yhden uroksen käyttäminen mahdollisimman monelle nartulle, useimmiten omille. Näin päädytään urosten liikakäyttöön. Jalostusohjesäännön rajoitukset urosten jälkeläismäärän tai uusintayhdistelmien määrässä eivät ratkaise ongelmaa, koska suuri määrä pennuista myydään muita kanavia kuin rotujärjestön pentuvälitystä hyödyntäen. Toivottavaa olisi, että tämä toimintatapa jäisi vähitellen menneisyyteen. Kannan monimuotoisuuden ja elinvoimaisuuden vuoksi toimintatavasta tulee päästä eroon, sillä se johtaa kannan geneettiseen yksipuolistumiseen. Jokaisen uusitun yhdistelmän myötä menetetään mahdollisuus monimuotoisuuden ylläpitämiseen. Myös runsaslukuisilla kääpiökoiraroduilla mahdolliset jälkeläismääriä koskevat rekisteröintirajoitukset ovat raskas keino, jota toivon mukaan ei jouduta ottamaan käyttöön seuraavassa tavoiteohjelmassa.

On paljon vastuullisia tiibetinspanielikasvattajia, jotka jalostustyössään huomioivat rodun luonteen ja käyttäytymisen, terveyden sekä ulkomuodon, ja tuntevat myös vastuunsa kannan jalostuspohjasta. Heidän käsissään on rodun tulevaisuus.

6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

6.1 Jalostuksen tavoitteet

Jalostuksen tavoitteisiin pyritään tiedottamalla rodun nykytilanteesta, suosituksilla ja kohtuullisilla rajoituksilla sekä PEVISA-ohjelmalla.

Taulukko 39. Jalostuksen tavoitteet 2021-2025, toimenpiteet ja mitattavuus.

Tavoite	Toimenpide	Mitattavuus
<p>JALOSTUSPOHJA</p> <p>Laajennetaan jalostukseen käytettävien eri urosten lukumäärää. Isät/emät suhde kasvaa $0,44 > 0,5$</p> <p>Yksittäisen uroksen jälkeläismäärä pysyy alle 86 jälkeläisen eli 3 % sukupolven rekisteröineistä.</p>	<p>JTO:n sisältämä tieto monimuotoisuuden merkityksestä sekä keinoista sen ylläpitoon</p> <p>JTO ja Jalostusohjesäännön rajoitukset ja suositukset jalostuskoirille</p>	<p>Suomen Kennelliiton vuosittaiset ja sukupolvittaiset jalostustilastot</p>

<p>Sukusiitosprosentti kannan tasolla pysyy alle 2,5 %.</p> <p>Jalostusyhdistelmissä sukusiitosprosentti ei nouse yli 6,25 % neljällä sukupolvella laskettuna.</p>		
<p>LUONNE, KÄYTTÄYTYMINEN JA KÄYTTÖMINAISUUDET</p> <p>Luonne säilyy seurakoiralle sopivana ja rotumääritelmän kuvauksen mukaisena: avoimena, sosiaalisena, itsetietoisena mutta lempeänä koirana, jolla alkuperäinen vartioimisvietti on lievänä olemassa.</p> <p>Pelokkaiden (arkojen), ääniarvojen ja aggressiivisten koirien määrä ei lisääny.</p> <p>Käsittelyyn tottumattomien koirien määrä ei lisääny.</p>	<p>Luonteeseen ja käyttäytymiseen vaikuttavista asioista tiedottaminen kasvattajille ja omistajille.</p> <ul style="list-style-type: none"> - luonteeseen ja käyttäytymiseen painottuva kasvattajapäivä <p>Pelokkaita (arkoja), ääniarkoja ja aggressiivisia koiria ei käytetä jalostukseen.</p> <p>Suomen Kennelliiton virallisen käyttäytymisen jalostustarkastuksen ihanneprofiilin laatiminen ja käyttäytymisen jalostustarkastusten järjestäminen sekä tulosten hyödyntäminen.</p>	<p>Käyttäytymiskyselyt omistajille</p> <p>Suomen Kennelliiton hyväksymän käyttäytymistarkastuksen tulokset</p> <p>MH-kuvaustulokset Luonnetestitulokset Muut koetulokset Näyttelyarvosteluiden käyttäytymisen arviointi</p> <p>Käyttäytymisen jalostustarkastuksen tulokset</p>
<p>TERVEYS JA LISÄÄNTYMINEN</p> <p>Rodun yleinen terveydentila ei huonone.</p> <p>PRA3-sairaita pentuja ei synny. Muiden PRA-muotojen määrä ei lisääny. Ei synny pentueita, joiden vanhempien PRA3-status ei ole tiedossa.</p> <p>Patellaluksaation 2-asteen ja sitä huonompien osuus ei lisääny.</p> <p>2-asteen polvisten käyttö jalostukseen vähenee ja ennen pitkää loppuu.</p> <p>Lonkkaniveldysplasian esiintymisestä saadaan tietoa kuvaamalla koiria selkeästi</p>	<p>PEVISA JTO / Jalostusohjesäännön rajoitukset ja suositukset jalostuskoirille</p> <ul style="list-style-type: none"> - rekisteröinnin raja-arvo patellaluksaation aste 2 <p>Tiedottaminen perinnöllisten sairauksien merkityksestä</p> <p>Joukkotarkastukset röntgentutkimuksissa ja alustus lonkkanivelten kuvaamisen liittämiseksi PEVISAan</p> <p>MyDogDNA-geenitestaus</p> <p>PRA3-testitulosten kirjaamisen alkaminen Jalostustietojärjestelmään.</p> <p>Yhteistyö tutkimusryhmien</p>	<p>Terveyskyselyt</p> <p>Suomen Kennelliiton Jalostustietojärjestelmän vuosittaiset terveystilastot: silmätutkimustulokset polvitutkimustulokset lonkkaniveltutkimustulokset</p> <p>PRA3-geenitestin tulokset, muut tutkimustulokset perinnöllisistä sairauksista</p> <p>Arvioidaan PRA3-geenitestin pakollisuutta tulevaisuudessa DNA-testitulosten perusteella.</p>

<p>aiempaa runsaammin.</p> <p>Ylimääräisten ripsien ja luomen rakennevikojen esiintymiseen kiinnitetään huomiota.</p>	<p>kanssa (mm. munuaisdysplasiautkimus)</p>	
<p>ULKOMUOTO</p> <p>Tiibetinspanielin rotutyypin vaaliminen.</p> <p>Rotumääritelmän mukaisen terveen rakenteen ja rodun erityispiirteiden säilyttäminen.</p> <p>Liioitellut piirteet eivät yleisty.</p> <p>Ei synny pentueita, joiden vanhemmilta puuttuu laatuarvostelu tai rotujärjestön jalostustarkastus. Jalostukseen pyritään käyttämään vain tiibetinspanieleita, joilla on laatuarvostelusta vähintään erittäin hyvä (EH).</p>	<p>Kasvattajien ja harrastajien koulutus ulkomuodon tuntemukseen asiantuntijan johdolla.</p> <p>Tiedottaminen: Rotumääritelmän tulkinta- julkaisu</p> <p>Jalostuksessa vältetään yhdistämästä koiria, joilla on sama ulkomuodollinen ongelma tai puute.</p> <p>Tuomarikoulutukset -</p>	<p>Kasvattajakysely Ulkomuototuomarikyselyt Näyttelyarvostelut</p> <p>Tuomarihaastattelut erikoisnäyttelyiden yhteydessä</p>

6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille

Suositukset jalostukseen käytettävien koirien ja yhdistelmien ominaisuuksista

Jalostukseen pyritään käyttämään mahdollisimman korkealaatuista koiramateriaalia. Jalostusarvoa määriteltäessä kiinnitetään huomiota koiran oman laadun lisäksi myös sen sukulaisten ja erityisesti sen jälkeläisten laatuun. Jalostusyhdistelmiä suunniteltaessa tulee ottaa huomioon yksilöiden luonneominaisuudet, ulkomuodolliset seikat, perinnölliset viat ja sairaudet sekä maan koirakanta kokonaisuudessaan. Jalostuksessa pyritään välttämään yhdistämästä koiria, joilla on sama ulkomuodollinen ongelma tai puute (puuttuvat hampaat, liian lyhyt kuono, suuri ja raskas pää, puutteellinen etuosan rakenne, liiallinen turkki, kapea ja häviävä alaleuka, äärikoot).

Koiran jalostuskäytöllä ei ole sen terveyttä edistävää vaikutusta, joten kaikkia koiria ei tarvitse käyttää jalostukseen.

IKÄ

Nartun tulee täyttää

- vähintään 18 kuukautta ennen ensimmäistä astutusta. Mieluiten se kuitenkin saisi olla 2-3 –vuotias ensimmäisen pentueen syntyessä. 9 vuotta täyttänyttä narttua ei saa enää käyttää jalostukseen.

Kahdeksan (8) vuotta täyttäneen nartun astuttaminen edellyttää aina eläinlääkärintodistuksen, jonka mukaan narttu on terve ja hyväkuntoinen, eikä pennuttamisesta ole haittaa nartun terveydelle. Todistus on annettava ennen nartun astutusta, eikä se saa astutushetkellä olla 6 kk vanhempi. Eläinlääkärintodistus on liitettävä pentueilmoitukseen.

PENTUETIHEYS

Nartun laadusta ja kunnosta sekä pentueiden koosta riippuen sillä voidaan teettää

- enintään 3-5 pentuetta.

Nartulla voidaan teettää enintään viisi (5) pentuetta siten, että nartun edellisestä synnytyksestä on pentueen syntyessä oltava kulunut vähintään kymmenen kuukautta. Tätä tiheämpi pennutus sallitaan alle 8-vuotiaalle nartulle yhden kerran ilman poikkeuslupaa, ja tällöin seuraavan synnytyksen väli on oltava vähintään yksi vuosi.

JÄLKELÄISMÄÄRÄ JA SUKUSIIOTOS

Uroksen jälkeläismäärä ei saa kohota yli 3 % :n sukupolven rekisteröinneistä, eli viime vuosien rekisteröintimäärien perusteella yli 86 jälkeläisen. Viimeinen pentue hyväksytään kuitenkin kokonaan.

- Jalostusyhdistelmissä sukusiitosprosentin ei tulisi nousta yli 6,25 % neljällä sukupolvella lasketuna.
- Lähisukulaisyhdistelmiä (isä/emä*jälkeläinen ss% 25, täyssisarukset ss % 25) ei tule tehdä. Tällaisista yhdistelmistä syntyviä pentuja voidaan rekisteröidä ainoastaan EJ-rekisteriin.

NÄYTTELYTULOS

Jalostukseen käytettävällä uroksella tulee olla

- laatuarvostelusta erittäin hyvä (EH) virallisesta näyttelystä.

Jalostukseen käytettävällä nartulla tulee olla

- vähintään laatuarvostelusta hyvä (H). Mikäli sillä teetetään enemmän kuin yksi pentue, on siltäkin oltava laatuarvostelusta erittäin hyvä (EH).

Mikäli koiralla on poikkeuksellista jalostusarvoa Suomen tiibetinspanielikannan laajentajana, sitä voidaan harkinnan mukaan käyttää jalostukseen myös ilman virallista näyttelytulosta, mutta rodun ulko-
muototuomarin jalostustarkastamana rotujärjestön jalostustarkastuksessa.

LUONNE

Jalostukseen käytettävän koiran tulee olla luonteeltaan terve, itsevarma ja tasapainoinen.

- Aggressiivista tiibetinspanieliä ei saa käyttää jalostukseen.
- Pelokasta (arkaa) tiibetinspanieliä tai ääniarkaa tiibetinspanieliä ei saa käyttää jalostukseen.
- Voimakkaasta eroahdistuksesta tai voimakkaasta yksinolopelosta kärsivää tiibetinspanieliä ei suositella jalostukseen

TERVEYS

Jalostukseen käytettävän koiran tulee olla terve ja hyväkuntoinen.

- Epilepsiaa, Legg-Perthesistä, välilevytyrää tai välilevyrappeumaa sairastavaa tiibetinspanieliä ei saa käyttää jalostukseen.
- Tiibetinspanieliä, jolla on litistynyt rintakehä, kitalakihalkio, huulihalkio tai vesipää, ei saa käyttää jalostukseen.
- Sydäntutkimusta suositellaan tiibetinspanieleille yli 18 kuukauden iästä alkaen säännöllisesti 1,5 vuoden (18 kk) välein. Sydänsairautta sairastavaa tiibetinspanieliä ei saa käyttää jalostukseen.
- Tiibetinspanieliä, jolla on atopia tai allergia, ei saa käyttää jalostukseen.
- Tiibetinspanieliä, jolta on leikattu nivustyrä, ei saa käyttää jalostukseen.
- Munuaissairautta sairastavaa tiibetinspanieliä ei saa käyttää jalostukseen.
- Tiibetinspanieliä, jolla napatyrän eli vatsanpeitteiden aukon koko on vaatinut leikkauksen, ei suositella jalostukseen.
- Jalostuksessa ei suositella yhdistettäväksi tiibetinspanieleita, joiden molempien lähisuvussa on esiintynyt välilevytyriä, munuaisdysplasiaa tai epilepsiaa.

SILMÄSAIRAUDET

PEVISA-ohjelman mukaan pentueen vanhemmilla tulee astutushetkellä olla voimassaoleva silmätarkastuslausunto. Silmätarkastuslausunto ei astutushetkellä saa olla 24 kk vanhempi.

PRA

- PRA-sairasta koiraa ei saa käyttää jalostukseen.
- Tunnettua kantajaa ei saa käyttää jalostukseen lukuunottamatta PRA3-kantajia.
- Jalostusyhdistelmän neljän polven sukutaulussa ei tulisi olla molemmin puolin PRA-kantajia lukuunottamatta PRA3-kantajia.

Tunnettuja PRA-kantajia ovat PRA-tapausten lisäksi koirat, joilla on sairas jälkeläinen ja koirat, joiden jommallakummalla vanhemmalla on todettu PRA.

PRA:n resessiivisen periytymisen vuoksi toivotaan mahdollisimman monien tiibetinspanieleiden osallistuvan silmätarkastuksiin. Vaikka koiraa ei käytettäisi jalostukseen, eikä sen näössä olisi ongelmia, kannattaa sille tehdä virallinen silmätarkastus neljän ikävuoden jälkeen.

PRA3

- Jalostusyhdistelmän toisen osapuolen tulee olla PRA3-vapaa.
- PRA3-kantajaa voidaan käyttää jalostukseen, jos yhdistelmän toinen osapuoli on todettu PRA3-vapaaksi.

PRA3-kantajan jälkeläiset tulee testata PRA3-geenitestillä ennen niiden jalostuskäyttöä.

Tiibetinspanieleiden toivotaan osallistuvan silmätarkastukseen vielä veteraani-ikäisenäkin.

MUUT SILMÄSAIRAUDET

- Perinnöllistä kaihia sairastavaa tiibetinspanieliä ei saa käyttää jalostukseen. Poikkeuksena ovat vähämerkitykselliset kaihimuodot. EVCO:n silmätarkastuslomakkeessa kohtaan 15 ”muu” merkitty vähämerkityksellinen kaihi ei sulje tiibetinspanieliä jalostuksesta, mutta tulee huomioida jalostusvalinnassa niin, että koira tulisi yhdistää vain terveysilmäiseen parituskumppaniin.
- Tiibetinspanieliä, jolla on todettu ylimääräisiä ripsiä (distichiasis) voidaan käyttää jalostukseen ylimääräisten ripsien osalta terveen yksilön kanssa. Tiibetinspanieleita, joilla on todettu sairauden vakava-asteinen muoto, ei saa käyttää jalostukseen. Tiibetinspanieliä, jolla on ektooppinen cilia, ei saa käyttää jalostukseen.
- Tiibetinspanieliä, jolla on todettu lievä entropium/ektropium/makrolebharon tai trichiasis, voidaan käyttää jalostukseen silmäluomiltaan terverakenteisen kanssa. Vakavista silmäluomien rakennevioista kärsivää tiibetinspanieliä ei saa käyttää jalostukseen.
- Jos tiibetinspanielilla on todettu PPM, tulisi jalostusyhdistelmän toiseksi osapuoleksi valita PPM-vapaa yksilö. Jos tiibetinspanielilla on todettu vakava PPM, sitä ei saa käyttää jalostukseen.
- Tiibetinspanielille, jolla on todettu cherry eye’ eli ’kirsikkasilmä’ tulee valita jalostusyhdistelmän toiseksi osapuoleksi yksilö, joka on vian suhteen normaali.
- Jos tiibetinspanielilla on todettu gRD tai mRD, pitää jalostusyhdistelmän toiseksi osapuoleksi valita gRD-vapaa yksilö. Jos tiibetinspanielilla on todettu tRD, sitä ei saa käyttää jalostukseen.
- PHTVL/PHPV –asteita 2 – 6 sairastavaa koira ei saa käyttää jalostukseen.
- Jos tiibetinspanielilla on todettu lasiaisen rappeuma, tulee toisen osapuolen olla rappeuman osalta terve.
- Punktaatti keratiitti tai pannus -diagnoosin saanutta tiibetinspanieliä ei saa käyttää jalostukseen. Pigmentaatio keratiitti lausunnon saanutta voidaan käyttää jalostukseen terveen yksilön kanssa.
- Muiden, rodussa harvinaisten, silmäsauroksien osalta toimitaan SKL:n ohjeistuksen mukaan.

POLVILUMPION SIIJOILTAANMENO ELI PATELLALUKSAATIO

PEVISA-ohjelman mukaan pentueen vanhemmilla tulee astutushetkellä olla voimassaoleva polvitarkastuslausunto. Rekisteröinnin raja-arvo on patellaluksaation aste 2. Virallisen polvitarkastuslausunnon alaikäraja on 12 kk. Alle kolmevuotiaalle koiralle tehty tutkimus on voimassa kaksi vuotta lausuntopäivästä. Yli kolmevuotiaalle koiralle annettu lausunto on voimassa pysyvästi.

- Jalostukseen suositellaan tervepolvisia (0/0) koiria.
- Toistaiseksi patellaluksaation astetta 1 tai 2 sairastavaa koiraa voi käyttää jalostukseen yhdistettynä tervepolviseen 0/0 koiraan.
- 2-asteen polvituloksen omaavan koiran jalostuskäyttö on tarkoin harkittava ja muilta ominaisuuksiltaan sen tulee olla korkealaatuinen, ja yhdistelmän toinen osapuolen tervepolvinen 0/0.

Kennelliiton Jalostusstrategian mukaan koiran terveyttä ja hyvinvointia vaarantavissa tai elinikää lyhentävissä sairauksissa Kennelliiton hyväksymän

- asteikon huonoin tulos estää koiran jalostuskäytön eli patellaluksaation aste 4.

Jalostusohjesäännön mukaan

- patellaluksaation astetta 3 sairastavaa koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

Koiran polvitulos on yhtä kuin huonomman polven tulos. Jos koiraa on saanut toisistaan poikkeavia polvilausuntoja, on huonompi lausunto voimassa, kunnes kollegio on tarkastanut koiran.

Patellaluksaation mutkikkaan perinnöllisyyden vuoksi toivotaan kaikkien tiibetinspanieleiden polvitarkastuksia.

LONKKANIVELEN KASVUHÄIRIÖ

- Kaikille jalostuskoirille suositellaan lonkkakuvausta.
- Lonkkatutkimustulokseltaan E-lonkkaista koiraa ei saa käyttää jalostukseen.
- Lonkistaan leikattua koiraa ei saa käyttää jalostukseen.
- Urokselle, jonka jälkeläismäärä on 30 pentua, suositellaan erittäin painokkaasti lonkkakuvausta ennen kuin sitä vielä käytetään jalostukseen.
- Nartulle, jonka jälkeläismäärä ylittää 10 pentua, suositellaan erittäin painokkaasti lonkkakuvausta, ennen kuin sitä vielä käytetään jalostukseen.

HAMPAAT JA PURENTA

- Koiralle, jolla on vähemmän kuin kuusi etuhammasta alaleuassa, suositellaan valittavaksi yhdistelmän toiseksi osapuoleksi koira, jolla on kuusi etuhammasta alaleuassa.
- Koiralle, jolla on puutteita purennassa, suositellaan valittavaksi yhdistelmän toiseksi osapuoleksi koira, jolla on rotumääritelmän mukainen purenta.

Suositus yksittäisen koiran maksimijälkeläismäärälle

Tiibetinspanieleiden sukupolven rekisteröintimäärä on noin 2880 koiraa (7202 / 10 *4). Nykyään katsotaan jälkeläisten maksimimäärän suositukseksi suurilukuisilla roduilla 2-3 % sukupolven rekisteröinneistä eli tässä 58 – 86 jälkeläistä (Katariina Mäki, 2009). Yksittäisen uroksen jälkeläismäärän ei saa kohota yli 3%:n sukupolven rekisteröinneistä, eli yli 86 jälkeläisen. Viimeinen pentue hyväksytään kuitenkin kokonaan.

Ulkomaisia uroksia koskeva poikkeus

Ulkomaiselle urokselle voidaan rekisteröidä kaksi pentuetta, vaikka uros ei täytä kaikkia rodun PEVISA-ehjoja silmä- ja polvitutkimusten osalta. Yhdistelmä ei kuitenkaan saa olla rodun PEVISA-rajoitusten tai tämän ohjeen kohdan 7.5 vastainen. Uroksen seuraavien pentueiden kohdalla vaaditaan, että uros täyttää PEVISA-ehdot tai yhdistelmälle pitää anoa etukäteen tapauskohtainen poikkeuslupa.

6.3 Rotujärjestön toimenpiteet

Rotujärjestön tehtävänä on edistää rodun jalostustavoitteita: PEVISA-ohjelma, jalostusohjesääntö, kasvattajien, harrastajien, ulkomuototuomareiden kouluttaminen, tiedon jakaminen koirien ominaisuuksista ja rodun tilasta, jalostustavoitteista ja jalostussuosituksista sekä koirien ominaisuuksien kartoitus kyselyillä ovat näitä toimenpiteitä. Nämä toimenpiteet on tarkemmin eritelty kohdassa 6.1.

Rotujärjestö tukee vastuullista koirankasvatusta.

Rotujärjestöllä tulee olla toimiva jalostustoimikunta, jonka jäsenet ovat aktiivisia ja sitoutuneita tehtäväänsä.

Aluetoiminnat ovat tärkeä osa rotujärjestön toimintaa myös jalostustavoitteiden edistämisessä.

Rotujärjestö ohjaa jalostuksen tavoitteiden toteutumista pentuvälityksellä: jalostusohjesäännön mukaiset pentueet hyväksytään pentuvälitykseen.

6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin

Rodun jalostuksen suurimmat uhat ja mahdollisuudet

Rodun luonne ja käyttäytyminen sekä ulkomuoto ovat säilyneet yleisesti ottaen samankaltaisina hyvin kauan, ja rodun suosio on pysynyt pitkään vakiintuneena.

Suomessa on maailman runsaslukuisin kanta, ja jalostuskoiria on tuotu ja tuodaan, joten jalostusmateriaalia on valittavissa.

Tiibetinspanieli soveltuu erinomaisesti nykyiseen käyttötarkoitukseensa seurakoirana luonteensa avoimuuden, ystävällisyyden sekä sopeutuvaisuuden ansiosta. Pienikokoisena se soveltuu nykyaikaiseen kaupunkimaiseen asumiseen ja liikkumiseen.

Tiibetinspanielit ovat pitkäikäisiä ja niitä pidetään vielä toistaiseksi useimmiten terveydeltään erinomaisina tai vähintään hyvinä. PEVISA:an kuuluminen on tärkeää, koska rodun tilasta saadaan tietoa ainakin polvitutkimus- ja silmätutkimusten osalta.

Rotumääritelmä ei sisällä eläinsuojelullisia riskejä, kunhan mitään piirteitä ulkomuodossa ei aleta liioitella jalostuksessa. Tiibetinspanielit ovat ulkomuodoltaan viehättäviä kääpiökoiria.

Rodun säilyminen suosittuna on tuottanut sen, että pentueita myös teetetään runsaasti, eikä aina jalostuksellisin päämäärin. Talouden taantuma aiheuttaa uhan, että pentujen kysyntä hidastuu. Eläinsuojelullisia riskejä piilee niiden kasvattajien parissa, joiden koiramäärä kasvaa liian suureksi

olosuhteisiin nähden, eikä koirista kyetä enää huolehtimaan vastuullisesti. Pentueita jätetään myös rekisteröimättä.

Jalostuspohjan uhkana on sen kapeutuminen, koska jalostuksessa osalla uroksista on liikakäyttöä, ja eri uroksia päättyy jalostukseen vähän.

Rodun luonteen toimeliaisuus ja itsenäisyys sekä yhä havaittavissa oleva vartiointivietti ja ärsykeherkkyys saattavat voimistuessaan leimata tiibetinspanielit itsepäisiksi pikku räksyttäjiksi, joita on vaikea käsitellä. Pelokkuus (arkuus), ääniarkuus, aggressiivisuus ja eroahdistus ovat luonteen ja käyttäytymisen piirteitä, jotka ovat uhka rodulle vaikeuttaessaan tavallisen koiranomistajan arkea. Kasvattajien tulee tiedostaa pentu-ajan sosiaalistamisen merkitys ja tämä tieto tulee välittää myös pennun omistajalle.

Terveyden osalta uhkatekijöinä ovat luuston ja nivelten ongelmat selkärangassa, polvissa, lonkissa sekä silmien ongelmat PRA:n, kaihiin ja kipua aiheuttavien silmätautiin osalta. Atopian ja allergioiden yleistymistä tulee seurata. Myös hampaiden lukumäärää ja puutoksia sekä puhkeamattomien hampaiden aiheuttamia kystia. Kasvattajien tulee ohjata omistajia huolehtimaan koiran hampaista. Välinpitämättömyys näiden sairauksien tutkimisessa tai välttämässä ovat uhka rodun hyvinvoinnille.

Ulkomuodon osalta uhat liittyvät rotumääritelmän ominaisuuksien liioitteluun. Liian lyhyt kuono, puuttuvat hampaat, ulkonevat silmät ja liian kaarevat eturaajat ovat epäterveitä piirteitä Suomen Kennelliiton jalostusstrategian näkemysten mukaan.

Varautuminen ongelmiin

Jalostuksen tavoiteohjelmaan 2021-2025 on koottu tietoa rodun tämänhetkisestä tilasta. Silmien osalta PEVISA:ssa ei ole rajoituksia vaaditun silmätarkastuslausunnon lisäksi. Polvitutkimustulosten osalta raja-arvo on patellaluksaation aste 2. PEVISA:n ja jalostusohjesäännön rajoitukset pyrkivät estämään ongelmien yleistymistä kohtuullisilla rajoituksilla ja suosituksilla.

Rodussa on monia kokeneita ja vastuuntuntoisia kasvattajia. Yhteistyö rodun hyväksi sekä aloittelevien että kokeneiden kasvattajien välillä sekä tiedon ja kokemuksen vaihtaminen toimivat rodun hyväksi.

Rotujärjestön merkittävin keino ongelmiin varautumisessa on tiedottaminen kasvattajille ja harrastajille rodun tämänhetkisestä tilanteesta jalostuspohjan, luonteen ja käyttäytymisen sekä käyttötarkoituksen, terveyden ja lisääntymisen sekä ulkomuodon osalta.

Rodusta annettava informaatio mahdollisilla uusilla tiibetinspanielinomistajille ohjaa myös heitä valitsemaan tiibetinspanielipentunsa harkiten.

6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta

Seuraava toimintasuunnitelma on ohjeellinen. Tehtäviä tai projekteja voidaan aikaistaa tai myöhentää havaitun tarpeen myötä.

Taulukko 40. Tavoiteohjelman toteuttamiseen tähtäävän toimintasuunnitelman aikatauluehdotus.

Vuosi	Tehtävä tai projekti
2021	

	<p>Kaksi erikoisnäyttelyä: erikoisnäyttely keväällä ja pääerikoisnäyttely syksyllä.</p> <p>Ulkomuototuomarikoulutuksen järjestäminen</p> <p>Vuosittaisten jalostustilastojen julkaiseminen jäsenlehdessä</p> <p>Jalostuksen tavoiteohjelma 2021 -2025 tiibetinspanielille: tiedottaminen sisällöstä</p> <p>Käyttäytymisen jalostustarkastuksen ihanneprofiilin laatiminen</p> <p>Aluetoiminnat: joukkokuvauksen järjestäminen</p> <p>Muut mahdolliset koulutustilaisuudet kasvattajille ja harrastajille</p>
2022	<p>Kaksi erikoisnäyttelyä: erikoisnäyttely keväällä ja pääerikoisnäyttely syksyllä.</p> <p>Ulkomuototuomarikoulutuksen järjestäminen</p> <p>Vuosittaisten jalostustilastojen julkaiseminen jäsenlehdessä</p> <p>Kasvattajapäivä: luonne ja käyttäytyminen</p> <p>Virallinen käyttäytymisen jalostustarkastus</p> <p>Aluetoiminnat: joukkokuvauksen järjestäminen</p> <p>Muut mahdolliset koulutustilaisuudet kasvattajille ja harrastajille</p>
2023	<p>Kaksi erikoisnäyttelyä: erikoisnäyttely keväällä ja pääerikoisnäyttely syksyllä.</p> <p>Ulkomuototuomarikoulutuksen järjestäminen</p> <p>Vuosittaisten jalostustilastojen julkaiseminen jäsenlehdessä</p> <p>Rodun terveystilanteen tarkistus ja tiedottaminen jäsenistölle: patellaluksaatio, silmätutkimustulokset, lonkkatutkittujen lukumäärät</p> <p>Virallinen käyttäytymisen jalostustarkastus</p> <p>Aluetoiminnat: joukkokuvauksen järjestäminen</p> <p>Muut mahdolliset koulutustilaisuudet kasvattajille ja harrastajille</p>
2024	<p>Kaksi erikoisnäyttelyä: erikoisnäyttely keväällä ja pääerikoisnäyttely syksyllä.</p> <p>Ulkomuototuomarikoulutuksen järjestäminen</p> <p>Vuosittaisten jalostustilastojen julkaiseminen jäsenlehdessä</p>

	<p>Terveys- ja käyttäytymiskysely 2024 tiibetinspanielin omistajille</p> <p>Kasvattajakysely 2024</p> <p>Muut mahdolliset koulutustilaisuudet kasvattajille ja harrastajille</p> <p>Uuden JTO:n työstäminen alkaa</p>
2025	<p>Kaksi erikoisnäyttelyä: erikoisnäyttely keväällä ja pääerikoisnäyttely syksyllä.</p> <p>Ulkomuototuomarikoulutuksen järjestäminen</p> <p>Uusi JTO viimeistellään alkuvuodesta</p>

7. LÄHTEET

Agria Breed Profiles 2011-2016

Animal Health Trust. *Progressive Retinal Atrophy in Tibetan Spaniels* (2013)

http://www.aht.org.uk/cms-display/genetics_pra3TS.html

Downs Louise M. , Mellersh Cathryn S. *An Intronic SINE Insertion in FAM161A that Causes Exon-Skipping Is Associated with Progressive Retinal Atrophy in Tibetan Spaniels and Tibetan Terriers Research Article* | published 04 Apr 2014 | PLOS ONE 10.1371/journal.pone.0093990

<http://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0093990>

Hoppe Astrid, *Progressiivinen nefropatia (PNP) – monen koirarodun synnynnäinen munuaissairaus,* Tiibetinspanieli-lehti 3/2004, s.14-18.

Hoppe A., Swenson L., Jonsson L & Hedhammar Å. *Progressive nephropathy due to renal dysplasia in the shih tzu dogs in Sweden – clinical, pathological and genetic study.* Journal of Small Animal Practice 1990, 31, 83 – 91.

Jalomäki Sari, Pietilä Elina, Vanhapelto Päivi. *Koirien yleisimmät silmätaudit ja niiden tutkiminen.* Suomen Kennelliitto (2016)

Kauppila Saara. *Koiran hampaat ja niiden hoito.* Koira-kissaklinikka

<http://www.koirakissaklinikka.fi/Koira-artikkelit/hampaista.html>

Lappalainen Anu. *Polvilumpion sijoiltaanmeno eli patellaluksaatio.* Suomen Kennelliitto (2016)

Legg-Perthes. Suomen Kennelliitto (2013) *Lonkkanivelen kasvuhäiriö.* Suomen Kennelliitto (2013)

Kondrodystrofisten rotujen selkänikamien välilevyjen rappeutuminen ja välilevykalkkeumat. Kennelliitto (2013) <https://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-terveys/perinnolliset-sairaudet-ja-koiran-hyvinvointi>

Marttila Jukka. *Koirien tyrät ja niiden kirurginen hoito.* <http://www.delivet.net/tyrat.php>

Mahlanen Nina. *Koiran atopia. Koiran epilepsia. Eteiskammioläppien myksomatoosi rappeuma eli "läppävika".* Eläinklinikka Peninkulma, Suomen Kennelliitto. <https://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-terveys/perinnolliset-sairaudet-ja-koiran-hyvinvointi>

Koivula Mari. *Hampaista.* <http://www.koirakissaklinikka.fi/Koira-artikkelit/hampaista.html>

Koskentalo Helena. *Parempaan pentutulokseen.* Gummerus Oy Kirjapaino (2003)

Kuntsi-Vaattovaara Helena. *Puhkeamaton hammas ja sen aiheuttama leukaluukysta.* Anident Oy.

<https://www.anident.fi/images/lataukset/artikkelit/puhkeamaton-hammas-ja-sen-aiheuttama-leukaluukysta.pdf>

Linnus Pirkko. *Tipsu vai damci?* https://www.tiibetinspanielit.fi/images/artikkelit/tipsu_vai_damci.pdf
Tipsut II maailmansodan jälkeen.

https://www.tiibetinspanielit.fi/images/artikkelit/tipsut_II_maailmansodan_jalkeen.pdf

Uusia geenejä etsimässä.

https://www.tiibetinspanielit.fi/images/artikkelit/uusia_geeneja_etsimassa.pdf

Tiibetinspanieliesittely

https://www.tiibetinspanielit.fi/images/artikkelit/tiibetinspanieliesittely_messari_2007.pdf

Miccio, Susan W. 1995. *The Tibetan Spaniel A Gift From the Roof of the World*, OTR publications Centreville, Alabama.

Mäki Katariina. *Perinnöllinen monimuotoisuus ja jalostuspohja, Sukusiitos, Tehollinen populaatiokoko*

<http://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/jalostusstrategia/tietoa-jalostuksesta-ja-genetiikasta>

Jalostuksen tavoiteohjelman laatiminen, populaatio-osio (2009)

http://katariinamaki.com/JTO_pop_ohjeet.htm

Koiranet ja rodun jalostuspohjan arvioiminen. http://katariinamaki.com/artikkelit/Koiranet_jalostuspohja.htm

http://katariinamaki.com/artikkelit/teholliset_koot.htm

Koirarotujen jalostuspohjat osoittautuneet yllättävän kapeiksi (2009)

http://katariinamaki.com/artikkelit/teholliset_koot.htm

Tibetan spaniel. Om tibetanspaniel. (2010).

<http://www.rasehund.no/raser/rase.asp?unit=344¤t=3&seltype=5>

Sainio Kirsi, Viranta-Kovanen Suvi. *Pennun hampaita vahvistamalla voi purentakin parantua.* *Koiramme* –lehti 11/2012 (2012)

Seppänen Jouni. *Tipsujen 60- ja 70-luku.* https://www.tiibetinspanielit.fi/images/artikkelit/tipsujen_60-ja_70-luku.pdf

Tipsupopulaation kantakoirat.

http://www.arundina.fi/fin/artikkelit_ja_kirjat/tipsupopulaation_kantakoirat/

Suomen Kennelliiton jalostustietojärjestelmä. <http://jalostus.kennelliitto.fi/frmEtusivu.aspx>

Suomen Kennelliiton Jalostusstrategia.

http://www.kennelliitto.fi/sites/default/files/media/jalostusstrategia_0.pdf

Suomen Kennelliiton Jalostusstrategian liitteet.

http://www.kennelliitto.fi/sites/default/files/media/jalostusstrategian_liitteet1-8_0.pdf

Suomen Kennelliitto Rotukohtaiset ohjeet RKO <https://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-rakenne-ja-ulkomuoto/yhteispohjoismaisilla-koiranayttelyohjeilla-pyritaan-karsimaan-koirien-aaripiirteita>

Suomen Kennelliitto Terveyskysely (yhteenveto 13.1.2020 tiibetinspanieli)

Svenska Kennelklubben. Avelsdata.2020

https://hundar.skk.se/avelsdata/Flikar.aspx?sida=Ras_info&id=936

Tiibetinspanieli – rotumääritelmän tulkintaa. Tiibetinspanielit ry (2009)

Tiibetinspanielit ry., Kotisivut: www.tiibetinspanielit.fi

Tiira, Katriina. 2019. *Koirien käyttäytyminen ja persoonallisuus.* Tammi.

Wiberg Maria. *Mitraalidysplasia (MD).* Suomen Kennelliitto.

Wynyard Ann Lindsay. 1982. *Dogs of Tibet and the History of the Tibetan Spaniel*, Book World, Rugby, England.

Wynyard, A. L. 1980. *Dog Directory Guide to Owning a Tibetan Spaniel.* Ryslip Printing, Berkshire, England.

Ylhäinen, Anna. 2017. *Koirien perineaalityrät: kirjallisuuskatsaus.* Helsingfors Universitet.

Wynyard, A. L. ja Holsapple, J. 1986. *The Tibetan Spaniel Handbook.* Print Press, Dublin

Tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskysely (2014)

Tiibetinspanielit ry:n kasvattajakysely 2014

Tiibetinspanielit ry:n eläinlääkärikysely 2014”

Tiibetinspanielit ry:n Tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskysely 2019

8. LIITTEET

LIITE 1 Tiibetinspanielit ry:n Jalostusohjesääntö

LIITE 2 Rotumääritelmä

LIITE 3 Suomen Kennelliiton terveystarkastus yhteenveto 13.1.2020 tiibetinspanieli

LIITE 4 Tiibetinspanieleiden terveys- ja käyttäytymiskysely 2019 yhteenveto

LIITTEET

LIITE 1

TIIBETINSPANIELIT RY:N JALOSTUSOHJESÄÄNTÖ

I JALOSTUKSEN TAVOITE

Jalostuksen tavoitteena tulee olla henkisesti ja fyysisesti terve, terverakenteinen ja luonnollisesti lisääntymiskykyinen, rotumääritelmän mukainen tiibetinspanieli.

Rotuominaisuuksista painotetaan erityisesti rodun vahvan luonteen ja aidon, itsetietoisien olemuksen säilyttämistä sekä ulkomuodon luonnollisuuden ja liioittelemattomuuden sekä tyyppillisten rotupiirteiden vaalimista.

II JALOSTUSORGANISAATIO

II.1 JALOSTUSTOIMIKUNTA

Jalostusasioita varten yhdistyksellä tulee olla jalostustoimikunta. Tiibetinspanielit ry:n jalostusasioita hoitaa jalostustoimikunta, joka toimii rotujärjestön hallituksen alaisuudessa. Toimikuntaan kuuluu kuusi jäsentä. Toimikunnan jäsenet valitsee rotujärjestön vuosikokous kahdeksi vuodeksi kerrallaan. Toimikunnan puheenjohtaja ja sihteeri valitaan vuosittain toimikunnan sisäisesti. Jalostustoimikunta on päätösvaltainen, kun kolme sen jäsentä on paikalla.

Jalostustoimikuntaan voidaan valita henkilö, joka

- on ollut yhdistyksen ja Suomen Kennelliiton jäsen vähintään viisi vuotta yhtäjaksoisesti
- on suorittanut hyväksytysti SKL:n kasvattajakurssin
- omaa erittäin perusteellisen rodun tuntemuksen
- tuntee hyvin maassamme olevan tiibetinspanielikannan
- omaa riittävät teoreettiset tiedot perinnöllisyydestä
- omaa käytännön kokemusta rodun jalostamisesta
- on pitkäjänteinen ja neuvottelu- ja yhteistyökykyinen sekä kaikessa toiminnassaan yleistä luottamusta nauttiva.

Kaikki jalostustoimikunnan jäsenet toimivat jalostusneuvojina. Toimikunta voi tarpeen mukaan nimetä keskuudestaan tai toimikunnan ulkopuolelta henkilöitä erillisten tehtävien vastuhenkilöiksi tai avustajikseen.

II.2 JALOSTUSTOIMIKUNNAN TEHTÄVÄT

Jalostustoimikunta noudattaa tehtävässään Suomen Kennelliiton ohjeita rotujärjestöjen, rotua harrastavien yhdistyksien ja rotuyhdistysten jalostustoimikunnille.

Jalostustoimikunnan tehtävänä on

- antaa jalostusneuvontaa
- kerätä, tilastoida ja julkaista jalostustoimintaan liittyvää tietoa
- järjestää jalostustarkastuksia tarvittaessa
- toimittaa ja julkaista jalostusta käsittelevää aineistoa
- järjestää yhteistyössä hallituksen ja/tai paikallisten harrastajien kanssa jalostusaiheisia tapahtumia ja koirien terveystarkastuksia
- seurata rodun kehitystä ja näyttelyarvostelua
- järjestää ulkomuototuomareiden koulutus- ja jatkokoulutustilaisuuksia ja kerätä aineistoa ko. tilaisuuksiin
- seurata ja kartoittaa rodussa todettuja perinnöllisiä sairauksia ja vikoja ja tiedottaa niistä hallitukselle
- antaa pennunkyselijöille tietoa jalostusohjesäännön vaatimukset täyttävistä pentueista
- neuvoa astutuksiin, synnytyksiin, nartun ja pentujen hoitoon sekä rekisteröintiin ja luovutukseen liittyvissä asioissa.
- käsitellä ja myöntää poikkeusluvut rotujärjestön jalostusohjesäännöstä.
- valmistella rodun jalostuksen tavoiteohjelma.

Jalostusneuvonta on maksutonta eikä velvoita kasvattajaa mihinkään. Jalostustiedustelu tulee tehdä hyvissä ajoin ennen arvioitua astutuskohtaa, ja kasvattajan toivotaan pohtineen etukäteen myös omia urosehdotuksiaan. Jalostusneuvonnan tulee olla puolueetonta ja siinä on huomioitava koko käytettävissä oleva koiramateriaali. Jalostustoimikunnan on kaikissa tilanteissa toimittava rodun edun edellyttämällä tavalla.

II.3 JALOSTUSTARKASTUKSET

Jalostustarkastukset järjestetään Suomen Kennelliiton ohjeiden mukaisesti. Tarkastukset tekee rodun erikoistuomari yhdessä toisen ulkomuototuomarin tai jalostustoimikunnan jäsenen kanssa. Tarkastuksesta laaditaan tarkastuspöytäkirja.

Rotujärjestön jalostustarkastus voi korvata näyttelytuloksen.

III JALOSTUSKOIRAT

Jalostukseen pyritään käyttämään mahdollisimman korkealuokkaista koiramateriaalia. Jalostusarvoa määriteltäessä kiinnitetään huomiota koiran oman laadun lisäksi myös sen sukulaisten ja erityisesti sen

jälkeläisten laatuun. Jalostusyhdistelmiä suunniteltaessa tulee ottaa huomioon yksilöiden luonneominaisuudet, ulkomuodolliset seikat, perinnölliset viat ja sairaudet sekä maan koirakanta kokonaisuudessaan. Jalostuksessa vältetään yhdistäjästä koiria, joilla on sama ulkomuodollinen ongelma tai puute.

Suomen Kennelliiton Yleisen jalostusstrategian päätavoitteita ovat seuraavat:

- *Perinnöllisen edistymisen saavuttamiseksi jalostukseen käytetyt yksilöt ovat rodun keskitasoa parempia halutuissa ominaisuuksissa.*
- *Jalostukseen soveltuva koira on rodunomainen sekä ulkomuodoltaan että käyttäytymiseltään eikä sillä ole arkielämää haittaavia vaivoja tai ominaisuuksia.*
- *Jalostukseen käytettävällä koiralla on hyvä hermorakenne ja rodunomainen toimintakyky, jotta sen todennäköisyys periyttää jälkeläisilleen jokapäiväistä elämää hankaloittavia ja hyvinvointia alentavia luonneominaisuuksia, kuten arkuutta, on mahdollisimman pieni.*
- *Vakavien koiran hyvinvointiin vaikuttavien vikojen ja sairauksien (aiheuttavat koiralle kipua tai epämukavuutta tai jotka muuten rajoittavat koiran normaalia, lajityypillistä elämää) leviämisen estetään. Tällaisen sairauden kohdalla vain kliinisesti tervettä koiraa voidaan käyttää jalostukseen.*
- *Jalostukseen käytetään vain koiria, jotka pystyvät lisääntymään luonnollisesti ja hoitamaan pentujaan.*

Koiran jalostuskäytöllä ei ole sen terveyttä edistävää vaikutusta, joten kaikkia koiria ei tarvitse käyttää jalostukseen.

III.1 IKÄ

Nartun tulee täyttää vähintään 18 kuukautta ennen ensimmäistä astutusta. Mieluiten se kuitenkin saisi olla 2-3 –vuotias ensimmäisen pentueen syntyessä. 9 vuotta täyttänyttä narttua ei saa enää käyttää jalostukseen.

Kahdeksan (8) vuotta täyttäneen nartun astuttaminen edellyttää aina eläinlääkärintodistuksen, jonka mukaan narttu on terve ja hyväkuntoinen, eikä pennuttamisesta ole haittaa nartun terveydelle. Todistus on annettava ennen nartun astutusta, eikä se saa astutushetkellä olla 6 kk vanhempi. Eläinlääkärintodistus on liitettävä pentue ilmoitukseen.

III.2 PENTUETIHEYS

Nartun laadusta ja kunnosta sekä pentueiden koosta riippuen sillä voidaan teettää enintään 3-5 pentuetta.

Nartulla voidaan teettää enintään viisi (5) pentuetta siten, että nartun edellisestä synnytyksestä on pentueen syntyessä oltava kulunut vähintään kymmenen kuukautta. Tätä tiheämpi pennutus sallitaan alle 8-vuotiaalle nartulle yhden kerran ilman poikkeuslupaa, ja tällöin seuraavan synnytyksen väli on oltava vähintään yksi vuosi.

III.3 JÄLKEÄISMÄÄRÄ JA SUKUSIITOS

Jalostusyhdistelmissä sukusiitosprosentin ei saa nousta yli 6,25 % neljällä sukupolvella laskettuna. Uroksen jälkeläismäärän ei saa nousta yli 86 jälkeläisen. Viimeinen pentue hyväksytään kuitenkin

kokonaan.

Lähisukulaisyhdistelmiä (isä/emä*jälkeläinen ss% 25, täyssisarukset ss % 25) ei saa tehdä. Tällaisista yhdistelmistä syntyviä pentuja voidaan rekisteröidä ainoastaan EJ-rekisteriin.

III.4 NÄYTTELYTULOS

Jalostukseen käytettävällä uroksella tulee olla laatuarvostelusta erittäin hyvä (EH) virallisesta näyttelystä.

Jalostukseen käytettävällä nartulla tulee olla vähintään laatuarvostelusta hyvä (H). Mikäli sillä teetetään enemmän kuin yksi pentue, on silläkin oltava laatuarvostelusta erittäin hyvä (EH).

Mikäli koiralla on poikkeuksellista jalostusarvoa Suomen tiibetinspanielikannan laajentajana, sitä voidaan harkinnan mukaan käyttää jalostukseen myös ilman virallista näyttelytulosta, mutta rodun ulkomuototuomarin jalostustarkastamana rotujärjestön jalostustarkastuksessa.

III.5 LUONNE JA KÄYTTÄYTYMINEN

Jalostukseen käytettävän koiran tulee olla luonteeltaan terve, itsevarma ja tasapainoinen. Pelokasta (arkaa), ääniherkkää tai aggressiivista koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

III.6 TERVEYS

Jalostukseen käytettävän koiran tulee olla terve ja hyväkuntoinen.

Epilepsiaa, Legg-Perthesistä, välilevytyrää tai välilevyrappeumaa sairastavaa tiibetinspanieliä ei saa käyttää jalostukseen.

Tiibetinspanieliä, jolla on litistynyt rintakehä, kitalakihalkio, huulihalkio tai vesipää, ei saa käyttää jalostukseen.

Sydäntutkimusta suositellaan tiibetinspanieleille yli 18 kuukauden iästä alkaen säännöllisesti 1,5 vuoden (18 kk) välein. Sydänsairautta sairastavaa tiibetinspanieliä ei saa käyttää jalostukseen.

Tiibetinspanieliä, jolla on atopia tai allergia, ei saa käyttää jalostukseen.

Tiibetinspanieliä, jolta on leikattu nivustyrä, ei saa käyttää jalostukseen.

Munuaissairautta sairastavaa tiibetinspanieliä ei saa käyttää jalostukseen.

Tiibetinspanieliä, jolla napatyrän eli vatsanpeitteiden aukon koko on vaatinut leikkauksen, ei suositella jalostukseen.

Jalostuksessa ei suositella yhdistettäväksi tiibetinspanieleita, joiden molempien lähisuvussa on esiintynyt välilevytyriä, munuaisdysplasiaa tai epilepsiaa.

III.6.A SILMÄSAIRAUDET

PEVISA-ohjelman mukaan pentueen vanhemmilla tulee astutushetkellä olla voimassaoleva silmätarkastuslausunto. Silmätarkastuslausunto ei astutushetkellä saa olla 24 kk vanhempi.

PRA

PRA-sairasta koiraa ei saa käyttää jalostukseen. Tunnettua kantajaa ei saa käyttää jalostukseen lukuunottamatta PRA3-kantajia. Jalostusyhdistelmän neljän polven sukutaulussa ei tulisi olla molemmin puolin PRA-kantajia lukuunottamatta PRA3-kantajia.

Tunnettuja PRA-kantajia ovat PRA-tapausten lisäksi koirat, joilla on sairas jälkeläinen ja koirat, joiden jommallakummalla vanhemmalla on todettu PRA.

PRA:n resessiivisen periytymisen vuoksi toivotaan mahdollisimman monien tiibetinspanieleiden osallistuvan silmätarkastuksiin. Vaikka koiraa ei käytettäisi jalostukseen, eikä sen näössä olisi ongelmia, kannattaa sille tehdä virallinen silmätarkastus neljän ikävuoden jälkeen.

PRA3

Jalostusyhdistelmän toisen osapuolen tulee olla PRA3-vapaa. PRA3-kantajaa voidaan käyttää jalostukseen, jos yhdistelmän toinen osapuoli on todettu PRA3-vapaaksi.

PRA3-kantajan jälkeläiset tulee testata PRA3-geenitestillä ennen niiden jalostuskäyttöä.

Tiibetinspanieleiden toivotaan osallistuvan silmätarkastukseen vielä veteraani-ikäisenäkin.

MUUT SILMÄSAIRAUDET

Perinnöllistä kaihia sairastavaa tiibetinspanieliä ei saa käyttää jalostukseen. Poikkeuksena ovat vähämerkitykselliset kaihimuodot. EVCO:n silmätarkastuslomakkeessa kohtaan 15 ”muu” merkitty vähämerkityksellinen kaihi ei sulje tiibetinspanieliä jalostuksesta, mutta tulee huomioida jalostusvalinnassa niin, että koira tulisi yhdistää vain terveysilmäiseen parituskumppaniin.

Tiibetinspanieliä, jolla on todettu ylimääräisiä ripsiä (distichiasis) voidaan käyttää jalostukseen ylimääräisten ripsien osalta terveen yksilön kanssa. Tiibetinspanieleita, joilla on todettu sairauden vakavaasteinen muoto, ei saa käyttää jalostukseen. Tiibetinspanieliä, jolla on ektooppinen cilia, ei saa käyttää jalostukseen.

Tiibetinspanieliä, jolla on todettu lievä entropium/ektropium/makrolebharon tai trichiasis, voidaan käyttää jalostukseen silmäluomiltaan terverakenteisen kanssa. Vakavista silmäluomien rakennevioloista kärsivää tiibetinspanieliä ei saa käyttää jalostukseen.

Jos tiibetinspanielilla on todettu PPM, tulisi jalostusyhdistelmän toiseksi osapuoleksi valita PPM-vapaa yksilö. Jos tiibetinspanielilla on todettu vakava PPM, sitä ei saa käyttää jalostukseen.

Tiibetinspanielille, jolla on todettu cherry eye' eli 'kirsikkasilmä' tulee valita jalostusyhdistelmän toiseksi osapuoleksi yksilö, joka on vian suhteen normaali.

Jos tiibetinspanielilla on todettu gRD tai mRD, pitää jalostusyhdistelmän toiseksi osapuoleksi valita gRD-vapaa yksilö. Jos tiibetinspanielilla on todettu tRD, sitä ei saa käyttää jalostukseen.

PHTVL/PHPV –asteita 2 – 6 sairastavaa koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

Jos tiibetinspanielilla on todettu lasiaisen rappeuma, tulee toisen osapuolen olla rappeuman osalta terve.

Punktaatti keratiitti tai pannus -diagnoosin saanutta tiibetinspanielia ei saa käyttää jalostukseen. Pigmentaatio keratiitti -lausunnon saanutta voidaan käyttää jalostukseen terveen yksilön kanssa.

Muiden, rodussa harvinaisten, silmäsauroksien osalta toimitaan SKL:n ohjeistuksen mukaan.

III.6.B POLVILUMPION SIIJOILTAANMENO ELI PATELLALUKSAATIO

PEVISA-ohjelman mukaan pentueen vanhemmilla tulee astutushetkellä olla voimassaoleva polvitarkastuslausunto. Rekisteröinnin raja-arvo on patellaluksaation aste 2. Virallisen polvitarkastuslausunnon alaikäraja on 12 kk. Alle kolmevuotiaalle koiralle tehty tutkimus on voimassa kaksi vuotta lausuntopäivästä. Yli kolmevuotiaalle koiralle annettu lausunto on voimassa pysyvästi.

Jalostukseen suositellaan tervepolvisia (0/0) koiria. Toistaiseksi patellaluksaation astetta 1 tai 2 sairastavaa koiraa voi käyttää jalostukseen yhdistettynä tervepolvisiin 0/0 koiraan. 2-asteen polvituloksen omaavan koiran jalostuskäyttö on tarkoin harkittava ja muilta ominaisuuksiltaan sen tulee olla korkealaatuinen (ulkomuodon osalta vähintään virallinen näyttelytulos EH), ja yhdistelmän toinen osapuolen tervepolvinen 0/0.

Kennelliiton Jalostusstrategian mukaan koiran terveyttä ja hyvinvointia vaarantavissa tai elinikää lyhentävissä sairauksissa Kennelliiton hyväksymän asteikon huonoin tulos estää koiran jalostuskäytön eli patellaluksaation aste 4. Tiibetinspanielin PEVISA-ohjelma estää koiran jalostuskäytön, jos sen patellaluksaation aste on 3.

Jos koira on saanut toisistaan poikkeavia polvilausuntoja, on huonompi lausunto voimassa, kunnes kollegio on tarkastanut koiran.

Koiran polvitulos on yhtä kuin huonomman polven tulos.

Patellaluksaation mutkikkaan perinnöllisyyden vuoksi toivotaan kaikkien tiibetinspanieleiden polvitarkastuksia.

III.6.C LONKKANIVELDYSPLASIA

Kaikille jalostuskoirille suositellaan lonkkakuvausta. Lonkkatutkimustulokseltaan E-lonkkaista koiraa ei saa käyttää jalostukseen. Lonkistaan leikattua koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

Urokselle, jonka jälkeläismäärä on 30 pentua, suositellaan erittäin painokkaasti lonkkakuvausta ennen kuin sitä vielä käytetään jalostukseen. Nartulle, jonka jälkeläismäärä ylittää 10 pentua, suositellaan erittäin painokkaasti lonkkakuvausta, ennen kuin sitä vielä käytetään jalostukseen.

III.6.D HAMPAAT JA PURENTA

Koiralle, jolla on vähemmän kuin kuusi etuhammasta alaleuassa, suositellaan valittavaksi yhdistelmän toiseksi osapuoleksi koira, jolla on kuusi etuhammasta alaleuassa.

Koiralle, jolla on puutteita purennassa, suositellaan valittavaksi yhdistelmän toiseksi osapuoleksi koira, jolla on rotumääritelmän mukainen purenta.

III.6.E ULKOMAISEN UROKSEN JALOSTUSKÄYTTÖÄ KOSKEVA POIKKEUS

Ulkomaiselle urokselle voidaan rekisteröidä kaksi pentuetta, vaikka uros ei täytä kaikkia rodun PEVISA-ehjoja silmä- ja polvitutkimusten osalta. Yhdistelmä ei kuitenkaan saa olla rodun PEVISA-rajoitusten tai Koirarekisteriohjeen kohdan 7.5 vastainen. Uroksen seuraavien pentueiden kohdalla vaaditaan, että uros täyttää PEVISA-ehdot tai yhdistelmälle pitää anoa etukäteen tapauskohtainen poikkeuslupa.

IV PENTUJEN LUOVUTTAMINEN

Pennut luovutetaan uusille omistajille aikaisintaan 8 viikon ikäisinä. Koiran kaupasta tulee tehdä kirjallinen sopimus Suomen Kennelliiton voimassa olevalla kaavakkeella. Kasvattajan on luovutettava pennun ostajalle pennun rekisteritodistus. Mikäli pennulla on selvä, rekisteröintihetkellä näkyvä virhe, joka estää sen palkitsemisen näyttelyssä tai käyttämisen jalostukseen, se rekisteröidään Ei jalostukseen (EJ)-rekisteriin.

Kasvattajan tulee kertoa uudelle omistajalle rodussa esiintyvistä perinnöllisistä vioista ja sairauksista ja selvittää tilanne pennun suvun suhteen. Vanhempien tarkastuslausuntokopiot ja rotujärjestön laatima Liite kauppasopimukseen on hyvä lisätä kauppasopimuksen liitteiksi. Uutta omistajaa tulee kehottaa tarkastuttamaan koiransa silmät ja polvet 4-6 vuoden iässä.

Pennun mukaan on annettava riittävät kirjalliset hoito- ja ruokintaohjeet. Kasvattajien tulee tiedostaa pentu-ajan sosiaalistamisen merkitys ja tämä tieto tulee välittää myös pennun omistajalle. Uutta omistajaa tulee informoida myös rotujärjestön olemassaolosta ja toiminnasta.

V JALOSTUSKOIRAN OMISTAJAN VASTUU

V.1 UROKSEN OMISTAJA

Uroksen omistajan on annettava nartun omistajalle selkeät ja tarkat tiedot koiransa taustasta, näyttely- ja tarkastustuloksista sekä terveydestä, mielellään valokopiot sukutaulusta ja tarkastuslausunnoista. Hänen on myös kerrottava uroksen suvun ja aikaisempien jälkeläisten laatu ja terveys.

Uroksen omistajan on varmistettava, että astutettava narttu täyttää jalostusohjesäännön vaatimukset. Hänen on myös huolehdittava siitä, ettei uroksen jälkeläisten määrä ylitä kolmea prosenttia (3 %) sukupolven rekisteröintimäärästä eli 86 pentua.

V.2 KASVATTAJA

Kasvattajan tulee olla allekirjoittanut Suomen Kennelliiton kasvattajasitoumus.

Kasvattajan tulee valita nartulleen uros jalostusohjesäännön täyttävistä uroksista. Hänen on annettava uroksen omistajalle tarkat ja selkeät tiedot narttunsa suvusta, näyttely- ja tarkastustuloksista sekä terveydestä.

Kasvattaja on yksin vastuussa tuottamistaan pennuista ja niissä mahdollisesti ilmenevistä vioista.

Jos kasvatissa ilmenee vakavia perinnöllisiä vikoja tai sairauksia, kasvattajan tulisi ilmoittaa asiasta ko. koiran isän omistajalle ja jalostustoimikunnalle. Jos koira kuolee muun kuin onnettomuuden tai korkean iän mukanaan tuomien sairauksien takia, olisi kuolinsyy pyrittävä selvittämään. Kuolinsyystä tulisi tiedottaa ko. koiran isän omistajalle ja jalostustoimikunnalle.

Vastuullinen koirankasvatus on yksi Kennelliiton kulmakivistä. Vastuullinen koirankasvattaja toimii seuraavien periaatteiden mukaan (teemavuosi 2015):

- *Kasvattaja käyttää jalostukseen vain terveitä koiria*
- *Kasvattaja käyttää jalostukseen vain hyväluonteisia koiria*
- *Kasvattaja käyttää jalostukseen ulkomuodoltaan ja käyttöominaisuuksiltaan rodunomaisia koiria*
- *Kasvattaja antaa koiriaan toisen kasvattajan jalostuskäyttöön vain yhdistelmiin, joissa yllä olevat periaatteet toteutuvat molempien koirien osalta*
- *Kasvattaja huolehtii pentujen ja emän hyvinvoinnista*
- *Kasvattajan huolehtii koiristaan niin, ettei niistä koidu ympäristölle haittaa*
- *Kasvattaja totuttaa pennut käsittelyyn ja sosiaalistaa pennut ennen luovutusta*
- *Kasvattaja myy pennut vain niille soveltuviin koteihin/sopiville henkilöille*
- *Kasvattaja tekee kirjalliset sopimukset kaikista koirista*
- *Kasvattaja rekisteröi kaikki pennut ja luovuttaa rekisteritodistukset pennunostajille viipymättä*
- *Kasvattaja neuvoo ja opastaa kasvattiensa omistajia koirien koko eliniän*
- *Kasvattaja kertoo avoimesti koiriensa terveydentilasta*
- *Kasvattaja allekirjoittaa Kasvattajasitoumuksen ja sitoutuu noudattamaan siinä määriteltyjä vastuullisen koirankasvatuksen periaatteita*

LIITE 2

Rotumääritelmä

Ryhmä: 9

FCl:n numero: 231c

Hyväksytty: FCI 24.6.1987
SKL-FKK 12.10.1993

Suomen Kennelliitto-
Finska Kennelklubben ry

TIIBETINSPANIELI

(TIBETAN SPANIEL)

Alkuperämaa: Tiibet
Vastuumaa: Iso-Britannia

YLEISVAIKUTELMA:

Pieni, toimielias ja valpas. Sopusuhtainen, runko säkäkorkeutta hieman pitempi.

OMINAISPIIRTEET:

Iloinen ja itsevarma, erittäin älykäs, pidättyväinen vieraita kohtaan.

LUONNE:

Valpas, uskollinen mutta itsenäinen.

PÄÄ:

Pieni suhteessa runkoon, ylväästi kannettu. Uroksilla urosmainen, mutta ei karkea. Kallo-osa hieman holvautunut, kohtuullisen leveä ja pitkä. Otsapenger loiva, mutta selvästi havaittavissa. Kuono keskipitkä, tylppä ja täyteläinen, poimuton. Leuka riittävän syvä ja leveä. Kirsu mieluiten musta.

SILMÄT:

Tummanruskeat, soikeat, kirkkaat ja ilmeikkäät. Keskikokoiset. Melko kaukana toisistaan, mutta eteenpäin katsovat, silmäluomet mustat.

KORVAT:

Keskikokoiset, riippuvat, täysikasvuisella runsashapsuiset. Melko korkealle kiinnittyneet. On toivottavaa, että korvat kohoavat hieman kallosta, mutta ne eivät saa olla kevyet. Suuret, raskaat, matalalle kiinnittyneet korvat epätyypilliset.

PURENTA:

Lievä alapurenta. Hampaat tasaisessa rivissä ja alaleuka kulmahampaiden välistä leveä. Täysi hampaisto toivottava. Suun ollessa kiinni hampaat ja kieli eivät saa näkyä.

KAULA:

Kohtalaisen lyhyt, vahva, kauniisti runkoon liittyvä. Kaulassa pitemmistä karvoista muodostuva kaulus, joka on uroksilla komeampi kuin nartuilla.

ETURAAJAT:

Luusto keskivahva. Eturaajat hieman kaarevat, mutta lavat tiiviit ja viistot.

RUNKO:

Rungon pituus säästä hännäntyveen hieman säkäkorkeutta suurempi. Kylkiluut kaarevat, selkä suora.

TAKARAAJAT:

Hyvärakenteiset ja vahvat. Matalat kintereet. Takaraajat takaa katsottuna suorat. Kohtuullinen polvikulma.

KÄPÄLÄT:

Jäniksenkäpälät. Pienet ja tiiviit. Karvat varpaiden välissä usein käpäliä pitemmät. Pyöreät kissankäpälät eivät toivottavat.

HÄNTÄ:

Korkealle kiinnittynyt, runsashapsuinen, liikkeessä iloisesti selän päälle kiertyvä. (Koiran seistessä laskevasta hännästä ei tule rangaista.)

LIIKKEET:

Nopeat, suorat, vapaat ja varmat.

KARVAPEITE:

Peitinkarva laadultaan silkkinen, lyhyttä pään ja raajojen etuosassa, rungossa kohtalaisen pitkää, melko rungonmyötäistä. Pohjavilla hienoa ja tiheää. Korvat ja eturaajojen takaosat kaunishapsuiset, häntä ja pakarat tuuhea- ja pitempikarvaiset. Ei liian runsaskarvainen, nartuilla on yleensä vähemmän karvaa ja kaulusta kuin uroksilla.

VÄRI:

Kaikki värit ja väriyhdistelmät sallittuja.

PAINO JA KOKO:

Ihannepaino 4,1 - 6,8 kg. Säkäkorkeus noin 25 cm.

VIRHEET:

Kaikki poikkeamat edellämainituista luetaan virheiksi suhteutettuna virheen vakavuuteen.

HUOM:

Uroksilla tulee olla kaksi normaalintuntuista kivistä täysin laskeutuneina kivespussiin.

LIITE 3

Suomen Kennelliiton terveystarkastus yhteenveto 13.1.2020 tiibetinspanieli

<https://www.tiibetinspanielit.fi/images/pdf/jalostus/Tiibetinspanieli-avoimet-vastaukset-012020.pdf>

<https://www.tiibetinspanielit.fi/images/pdf/jalostus/Tiibetinspanieli-tilastot-012020.pdf>

LIITE 4

<https://www.tiibetinspanielit.fi/images/pdf/jalostus/Terveys-ja-kayttaytymiskysely-2019.pdf>